

Sud Bosne i Hercegovine
Суд Босна и Херцеговина

Predmet br.: S 1 1 K 010315 12 Krl

Datum: objavljivanja 31.3.2017. godine
pismenog otpravka 28.7.2017. godine

Pred sudskim vijećem u sastavu: sudija Staniša Gluhajić, predsjednik vijeća
sudija Šaban Maksumić
sudija Vesna Jesenković

PREDMET TUŽILAŠTVA BOSNE I HERCEGOVINE
protiv
OSTOJE STANIŠIĆA
i
MARKA MILOŠEVIĆA

PRESUDA

Tužilac Tužilaštva Bosne i Hercegovine: Predrag Tomić

Branilac optuženog Ostoje Stanišić: advokat Miloš Perić
advokat Nenad Rubež

Branilac optuženog Marka Milošević: advokat Petko Pavlović
advokat Radivoje Lazarević

SADRŽAJ

IZREKA PRESUDE.....	5
I. TOK KRIVIČNOG POSTUPKA	10
A. OPTUŽNICA I GLAVNI PRETRES.....	10
B. PROCESNE ODLUKE	12
1. Odluka o isključenju javnosti za dio pretresa	12
2. Svjedoci pod mjerama zaštite.....	13
3. Odluka o djelimičnom usvajanju prijedloga Tužilaštva za prihvatanje utvrđenih činjenica u postupcima pred MKSJ.....	15
4. Nastavak odgođenog glavnog pretresa (član 251. stav 2. ZKP BiH).....	16
5. Izuzeci od neposrednog provođenja dokaza (član 273. stav 2. ZKP BiH)	17
6. Odluka o prijedlogu Tužilaštva za prihvatanje iskaza svjedoka iz MKSJ	18
7. Ulaganje iskaza optuženog Stanišić Ostoje i Milošević Marka koje su pred MKSJ dali u svojstvu osumnjičenog.....	25
8. Odbijanje dokaznih prijedloga odbrane.....	33
9. Prigovor odbrane na ulaganje dokaza – izvještaja svjedoka Dean Manninga	33
C. ZAVRŠNE RIJEČI.....	35
1. Tužilaštvo BiH.....	35
2. Odbrana Ostoje Stanišića	37
3. Odbrana Marka Miloševića.....	39
D. PRIMJENA MATERIJALNOG PRAVA	41
II. NALAZI SUDA.....	44
A. OCJENA DOKAZA – STANDARDI DOKAZIVANJA.....	44
B. OBILJEŽJA BIĆA KRIVIČNOG DJELA GENOCID.....	48
C. OPŠTI KONTEKST	50
D. ZAŠTIĆENA UN ZONA - SREBRENICA	51
E. NAPAD NA ZAŠTIĆENU ZONU	54
F. PLAN ZA PRISILNO PRISILNO PRESELJENJE.....	63
G. MASOVNA UBISTVA MUŠKARACA I DJEČAKA.....	67
H. DJELA U OSNOVI ZLOČINA GENOCIDA.....	69
1. UBIJANJE PRIPADNIKA GRUPE	69
2. Posebna namjera za genocid	70

3. PREGLED I STRUKTURA DRINSKOG KORPUSA	75
4. PREGLED I STRUKTURA ZVORNIČKE BRIGADE	76
5. STRUKTURA 6. BATALJONA I SVOJSTVO OPTUŽENOG STANIŠIĆ OSTOJE UNUTAR ISTOG	77
6. KOMANDA 6. BATALJONA	79
7. SPROVOĐENJE ZAROBLJENIKA U PETKOVCE I BORAVAK ZAROBLJENIH U DOMU I U NOVOJ ŠKOLI	83
8. Masovna egzekucija na brani crvenog mulja	95
III. RADNJE PRIPRADNIKA 6. BATALJONA	99
1. Prihvat i čuvanje zarobljenih	99
2. Skrivanje leševa i uklanjanje tragova krvi i leševa ubijenih	107
IV. SVIJEST I ODGOVORNOST OPTUŽENOG OSTOJE STANIŠIĆA	119
1. Optuženi je znao da će zarobljenici biti pogubljeni	120
2. Glavni izvršioци postupali su sa namjerom uništenja i optuženi Stanišić je znao za tu namjeru	130
3. Nema dokaza da je optuženi i sam dijelio namjeru glavnih izvršilaca	135
V. ODMJERAVANJE KAZNE	137
VI. OSLOBAĐAJUĆI DIO	138
VII. ODLUKA O TROŠKOVIMA I IMOVINSKOPRAVNIM ZAHTJEVIMA	144
VIII. ANEKS 1 - UTVRĐENE ČINJENICE U PREDMETIMA PRED MKSJ	145
IX. ANEKS 2	163
POPIS MATERIJALNIH DOKAZA	163
A. MATERIJALNI DOKAZI TUŽILAŠTVA	163
B. SVJEDOCI TUŽILAŠTVA	197
C. DOKAZI ODBRANE	199
1. DOKAZI ODBRANE OPTUŽENOG STANIŠIĆ OSTOJE	199
D. SVJEDOCI I VJEŠTACI ODBRANE OPTUŽENOG STANIŠIĆ OSTOJE	205
E. DOKAZI ODBRANE OPTUŽENOG MILOŠEVIĆ MARKA	206
F. ZAJEDNIČKI SVJEDOCI ODBRANE OPTUŽENOG STANIŠIĆ OSTOJE I MILOŠEVIĆ MARKA	210

G. DOKAZI I VJEŠTACI SUDA.....211

Broj: S 1 1 K 010315 12 KrI
Sarajevo, 31.3.2017. godine

U IME BOSNE I HERCEGOVINE!

Sud Bosne i Hercegovine, Odjel I za ratne zločine, u vijeću sastavljenom od sudija Staniše Gluhajića, kao predsjednika vijeća, te sudija Šabana Maksumića i Vesne Jesenković, kao članova vijeća, uz sudjelovanje pravne savjetnice Sanide Vahida – Ramić, u svojstvu zapisničara, u krivičnom predmetu protiv optuženih Ostoje Stanišića i Marka Miloševića, zbog krivičnog djela Genocid iz člana 171. tačka a) i b) Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine (KZ BiH) u vezi sa članom 180. stav 1. i članom 31. KZ BiH, povodom optužnice Tužilaštva Bosne i Hercegovine broj: T 20 0 KTRZ 0003329 12 od 27.07.2012. godine, potvrđene dana 02.08.2012. godine, izmijenjene dana 21.03.2016. godine, nakon održanog usmenog i javnog glavnog pretresa na kojem je javnost bila djelimično isključena, u prisustvu tužioca Tužilaštva BiH, Predraga Tomića, optuženog Ostoje Stanišića i njegovih branilaca Miloša Perića i Nenada Rubeža, advokata iz Zvornika i optuženog Marka Miloševića i njegovih branilaca Petka Pavlovića i Radivoja Lazarevića, advokata iz Zvornika, donio je i dana 31.3.2017. godine, javno objavio sljedeću:

P R E S U D U

Optuženi:

1. OSTOJA STANIŠIĆ, zvan „Ćizma“, sin Boška i majke Milojke, rođene Tolj, rođen 02.12.1951. godine, u Fojnici, opština, JMB,, državljanin, stalno nastanjen na adresi,, opština, oženjen, otac jednog djeteta, pismen, po zanimanju profesor fizičkog vaspitanja, služio vojni rok 1977./78. godine u, ima čin majora u rezervi, odlikovan, srednjeg imovnog stanja, neosuđivan, ne vodi se drugi krivični postupak protiv njega, nalazio se u pritvoru po Rješenju Suda BiH broj: S 1 K 0010315 Krn, od 22.06.2012. godine, a koja mjera je Rješenjem Suda BiH broj: S1 1 K 010315 13 Krž 6 od 11.04.2013 godine ukinuta i izrečene su mjere zabrane,

KRIV JE

što je,

U svojstvu komandanta 6. bataljona Zvorničke brigade, na širem području sela Petkovci i sela Đulići, uključujući osnovnu školu „Desanka Maksimović“ („Nova škola“ u Petkovcima) i zgradu Doma kulture, koje su korištene za potrebe 6. bataljona, kao i Crvenu Branu, sve u opštini Zvornik, u julu 1995. godine, svjesno pružio pomoć pripadnicima vojske i policije RS, među kojima Radovanu Karadžiću, predsjedniku Republike Srpske i glavnokomandujućem VRS-a, Ratku Mladiću, komandantu Glavnog štaba VRS-a, Ljubiši Beari, načelniku Uprave za bezbjednost i obavještajne poslove Glavnog štaba VRS-a, Vujadinu Popoviću, načelniku za bezbjednost Drinskog korpusa VRS-a, Dragi Nikoliću, pomoćniku komandanta za bezbjednost Zvorničke brigade, koji su imali plan da se bošnjačko stanovništvo trajno ukloni iz Srebrenice, te da se uhvate, zatvore, prisilno premjeste, po prijekom postupku ubiju i zakopaju vojno sposobni muškarci i mladići bošnjačke nacionalnosti iz Zaštićene zone UN-a Srebrenica, te tako istrijebi grupa bošnjačkog naroda, pri čemu je ukupno civilno bošnjačko stanovništvo, do 40.000 bošnjačkih civila, preseljeno iz enklave Srebrenica, a više od 7.000 bošnjačkih muškaraca i dječaka ubijeno po prijekom postupku, zakopano, te premješteno u sekundarne grobnice, tako što je:

Dana 14. i 15. 07.1995. godine, pod komandom i nadzorom optuženog Ostoje Stanišića, pripadnici 6. Bataljona učestvovali u prihvatu i obezbjeđenju sa drugim pripadnicima VRS, više stotina zarobljenih muškaraca Bošnjaka, koji su doveženi autobusima i kamionima iz Zaštićene zone UN-a, Srebrenice, u Petkovce, opština Zvornik, za koje je optuženi znao da će nakon privremenog zatočenja biti strijeljani, koji zarobljenici su držani u Novoj školi u Petkovcima (Osnovna škola „Desanka Maksimović“), bez adekvatnog smještaja, sanitarnih uslova, bez dovoljno hrane, vode, pri čemu su zarobljeni Bošnjaci bili izloženi tuči, uvredama, izazivanjem straha, pucanjem iz vatrenog oružja na zarobljenike, tako da je do večernjih sati 14. jula najmanje 20 zarobljenika oko Nove škole ubijeno, nakon čega su zarobljenicima vezane ruke i preveženi su kamionima od Nove škole na lokaciju Crvena brana, gdje je od večernjih sati 14. jula, do popodnevnih sati 15. jula, izvršeno strijeljanje preko 700 zarobljenih muškaraca Bošnjaka, a optuženi Ostoja Stanišić u namjeri da sakrije izvršeni zločin angažovao pripadnike 6. bataljona da zajedno sa pripadnicima inženjerske čete Zvorničke brigade sa rovokopačem i utovarivačem, leševe ubijenih zarobljenika sakriju u masovnu neobilježenu grobnicu na Crvenoj brani, a grupi

pripadnika 6. bataljona naredio da koristeći vozila 6. bataljona i vatrogasnu cisternu iz Zvorničke brigade, uklone tragove krvi i leševe ubijenih zarobljenika oko Nove škole i sa drugih mjesta u Petkovcima i odvezu ih na Crvenu branu, te zakopaju u masovnu neobilježenu gobicu.

Dakle,

Komandujući i vršeći nadzor nad pripadnicima 6. bataljona, pružio pomoć drugima u ubijanju pripadnika grupe i nanošenju teških tjelesnih ozljeda i duševnih povreda pripadnicima grupe bošnjačkog naroda, na koji način je svjesno pomogao da se ista djelimično istrijebi kao nacionalna, odnosno vjerska grupa;

Čime je,

počinio krivično djelo Genocid iz člana 141. Krivičnog zakona Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije (KZ SFRJ), u vezi sa članom 24. istog zakona (pomaganje).

pa ga Vijeće Suda BiH za navedeno krivično djelo, na osnovu odredbe člana 285. Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine, uz primjenu članova 33, 34, 38. i 41. KZ SFRJ,

O S U Đ U J E

NA KAZNU ZATVORA U TRAJANJU OD 11 (jedanaest) GODINA

Na osnovu odredbe člana 50. KZ SFRJ, optuženom će se u izrečenu kaznu zatvora uračunati vrijeme koje je proveo u pritvoru, i to od 21.06.2012. godine do 12.04.2013. godine.

II

Nasuprot navedenom, na osnovu odredbi člana 284. stav c) ZKP BiH,

Optuženi:

2. MARKO MILOŠEVIĆ, zvan **„Majo,”** sin Živka i majke Jelenke, rođene Gavrić,

rođen 30.03.1964. godine u mjestu Lupoglavo, opština, JMBG:,
....., državljanin sa prebivalištem na adresi
.....,, opština, oženjen, otac dvoje maloljetne djece,
pismen, po zanimanju diplomirani inženjer zaštite na radu, služio vojni rok u
1983./84. godine, bez čina, srednjeg imovnog stanja, neosuđivan, ne vodi se drugi krivični
postupak protiv njega, bio u pritvoru po rješenju Suda BiH broj: S 1 K 0010315 Krn od
22.06.2012. godine, a koja mjera je rješenjem Suda BiH broj: S1 1 K 010315 13 Krž 6 od
11.04.2013. godine, ukinuta i izrečene su mjere zabrane

OSLOBAĐA SE OD OPTUŽBI

Što su :

Ostoja Stanišić u svojstvu komadanta i Marko Milošević u svojstvu zamjenika komadanta 6. bataljona Zvorničke brigade, čija je zona odgovornosti u julu mjesecu 1995. godine uključivala šire područje sela Petkovci i sela Đulići, uključujući i osnovnu školu „Desanka Maksimović“ (“Nova škola” u Petkovcima), zgradu Doma kulture u Petkovcima (Dom), te Crvenu branu, u opštini Zvornik, u julu 1995. godine, svjesno pružili pomoć pripadnicima vojske i policije RS, među kojima Radovanu Karadžiću, predsjedniku Republike Srpske i glavnokomandujućem VRS-a, Ratku Mladiću, komandantu Glavnog štaba VRS-a, Ljubiši Beari, načelniku Uprave za bezbjednost i obavještajne poslove Glavnog štaba VRS-a, Vujadinu Popoviću, načelniku za bezbjednost Drinskog korpusa VRS-a, Dragi Nikoliću, pomoćniku komandanta za bezbjednost, Zvorničke brigade, Miloradu Trbiću, oficiru za bezbjednost Zvorničke brigade, koji su imali plan da se bošnjačko stanovništvo trajno ukloni iz Srebrenice, te da se uhvate, zatvore, prisilno premjeste, po prijekom postupku ubiju i zakopaju vojno sposobni muškarci i mladići bošnjačke nacionalnosti iz Zaštićene zone UN-a Srebrenica, te tako istrijebi grupa bošnjačkog naroda, pri čemu je ukupno civilno bošnjačko stanovništvo, do 40.000 bošnjačkih civila, preseljeno iz enklave Srebrenica, a više od 7.000 bošnjačkih muškaraca i dječaka ubijeno po prijekom postupku, zakopano, te premješteno u sekundarne grobnice, tako što su:

Dana 14. i 15. 07.1995. godine, pod komandom i nadzorom optuženih Ostoje Stanišića i Marka Milošević, pripadnici 6. bataljona učestvovali u prihvatu i obezbjeđenju više stotina zarobljenih muškaraca Bošnjaka, koji su dovezeni autobusima i kamionima iz Zaštićene zone UN-a u Petkovce, opština Zvornik, za koje su optuženi znali da će nakon

privremenog zatočenja biti strijeljani, koji su držani u Novoj školi u Petkovicima (Osnovna škola „Desanka Maksimović“), bez adekvatnog smještaja, sanitarnih uslova, bez dovoljno hrane, vode, pri čemu su pripadnici 6. bataljona učestvovali u vršenju nasilja, tuči, uvredama, izazivanju straha, pucanjem iz vatrenog oružja na zarobljenike, tako da je do večernjih sati 14. jula najmanje 20 zarobljenika ubijeno, nanoseći tako fizičke i psihičke patnje zarobljenicima, te pod nadzorom i u koordinaciji optuženih sa pojedinim oficirima VRS-a Vujadinom Popovićem, Ljubišom Bearom, Dragom Nikolićem i Miloradom Trbićem, a pod neposrednom komandom i nadzorom optuženih, pripadnici 6. bataljona zajedno sa drugim pripadnicima Zvorničke brigade, učestvovali u vezivanju ruku zarobljenika, te prevozu kamionima zarobljenika od Nove škole na lokaciju Crvena brana i njihovom strijeljanju, tako da je od večernjih sati 14. jula do popodnevnih sati 15. jula, izvršeno prevoženje i strijeljanje 815 zarobljenih muškaraca Bošnjaka, a optuženi Ostoja Stanišić u namjeri da sakrije izvršeni zločin angažovao pripadnike Inženjerijske čete Zvorničke brigade sa rovokopačem i utovarivačem, kao i pripadnike 6. bataljona, da leševe ubijenih zarobljenika sakriju u masovnu neobilježenu grobnicu na Crvenoj brani, a grupi pripadnika 6. bataljona naredio da koristeći vozila 6. bataljona i vatrogasnu cisternu iz Zvorničke brigade, uklone tragove krvi i leševe ubijenih zarobljenika oko Nove škole i sa drugih mjesta u Petkovicima i odvezu ih na Crvenu branu, te zakopaju u masovnu neobilježenu grobnicu,

Dakle,

Komandujući i vršeći nadzor nad pripadnicima 6. bataljona, pružili pomoć drugima u ubijanju pripadnika grupe i nanošenju teških tjelesnih ozljeda i duševnih povreda pripadnicima grupe bošnjačkog naroda, na koji način je svjesno pomogao da se ista djelimično istrijebi kao nacionalna, etnička odnosno vjerska grupa;

Čime bi,

počinio krivično djelo Genocid iz člana 171. tačka a) i b) Krivičnog zakona BiH u vezi sa članom 180. stav 1. i članom 31. KZ BiH.

Na osnovu odredbe iz člana 188. stav 4. i člana 189. stav 1. ZKP BiH, optuženi se

oslobađaju dužnosti naknade troškova krivičnog postupka.

Na osnovu odredbe člana 198. stav 2. i 3. ZKP BiH, oštećeni se sa imovinskopравnim zahtjevima, upućuju na parnicu.

O b r a z l o ž e n j e

I. TOK KRIVIČNOG POSTUPKA

A. OPTUŽNICA I GLAVNI PRETRES

1. Optužnicom Tužilaštva Bosne i Hercegovine broj: T 20 0 KTRZ 0003329 12 od 27.7.2012. godine, koja je potvrđena dana 02.08.2012. godine, a izmijenjena dana 21.03.2016. godine, optuženim Ostoji Stanišiću i Marku Miloševiću stavljeno je na teret izvršenje krivičnog djela Genocid iz člana 171. KZ BiH tačke a) i b), u vezi sa članom 180. stav 1. i članom 31. KZ BiH.

2. Glavni pretres u ovom predmetu počeo je dana 16.10.2012. godine, tokom kojeg postupka su optužba i odbrane proveli brojne dokaze. I Sud je izveo svoje dokaze. Popis izvedenih dokaza se nalazi u okviru Anexa 2 ove presude, koji čini njen sastavni dio.

3. Branilac optuženog Ostoje Stanišića, advokat Miloš Perić, je zahtjevom za izuzeće od 09.10.2012. godine, prije početka glavnog pretresa, zatražio da se iz predmeta izuzmu članovi vijeća, sudije Šaban Maksumić i Vesna Jesenković, a iz razloga predviđenih članom 29. tačke a) i f) ZKP BiH. Branilac je, naime, naveo da je sudija Maksumić oštećen krivičnim djelom, obzirom da je po vjerskoj pripadnosti Bošnjak, te kao takav, pripadnik oštećene nacionalne vjerske ili etničke grupe, a obzirom da je po konkretnoj optužnici, objekat napada nacionalna ili vjerska skupina Bošnjaka. Osim toga, branilac je također istakao da postoje okolnosti koje izazivaju razumnu sumnju u nepristrasnost, a koje okolnosti se ogledaju u činjenici da je u vrijeme kada su optuženi navodno počinili inkriminisane radnje, sudija Maksumić obavljao dužnost sudije Okružnog vojnog suda u Sarajevu, a ujedno bio i pripadnik pravosudnog tijela Armije BiH, odnosno, pripadnik suprotstavljene strane u oružanom sukobu u odnosu na optužene. Pored toga, kao razlog

za izuzeće sudije Šabana Maksumića, kao i sudije Vesne Jesenković, odbrana je navela i da razumnu sumnju u nepristrasnost sudija izaziva činjenica da su kao članovi vijeća postupali kao članovi prvostepenog pretresnog vijeća u predmetu protiv optuženih Momira Pelemiša i Slavka Perića, koji su bili optuženi za isto krivično djelo, dok je sudija Jesenković bila i član pretresnog vijeća u predmetu protiv Radomira Vukovića i Zorana Tomića, također optuženih za krivično djelo Genocid, a sve u vezi istih događaja.

4. Rješenjem Opće sjednice Suda ¹, zahtjev za izuzeće je odbijen kao neosnovan. Naime, u rješenju Opće sjednice se, *inter alia*, navodi, da u predmetnom zahtjevu nisu naznačene konkretne činjenice koje bi pružile uvjerenje da je sudija Maksumić zaista oštećen predmetnim krivičnim djelom ili da su njegovi lični interesi suprotni interesima optuženog, zbog čega, prema ocjeni Opće sjednice, iznesene okolnosti ne mogu biti isključivi kriterij za utvrđivanje opravdanosti primjene člana 29. tačka a) ZKP BiH. Dalje je u rješenju navedeno da je u predmetnom zahtjevu, tumačenje oštećenog isuviše ektenzivno, pri čemu isto ne sadrži obrazloženje o tome koje je lično ili imovinsko pravo sudije Maksumića povrijeđeno ili ugroženo predmetnim krivičnim djelom. Osim toga, u pogledu razloga za izuzeće sudije Maskumića zbog činjenice da je isti obnašao funkciju sudije Okružnog vojnog suda u Sarajevu, u rješenju je navedeno da se subjektivni element pristrasnosti odnosi na ispitivanje da li lični stav sudije prema strankama daje konkretan povod za postojanje osnovane sumnje u njegovu nepristrasnost, dok se objektivna nepristrasnost svodi na pitanje da li sud, odnosno ponašanje sudije, nudi dovoljno garancija koje su neophodne za isključivanje sumnje u njegovu pristrasnost, što predmetni zahtjev, prema ocjeni Opće sjednice, ne sadrži, već da je suprotno tome isti zasnovan na ličnim stavovima branioca u pogledu postojanja navodne pristrasnosti sudije u ovom predmetu.

5. Kada je riječ o osnovu za izuzeće iz člana 29. tačka f) ZKP BiH, rješenjem je konstatovano da činjenica da su sudije Maksumić i Jesenković, čije izuzeće branilac *in concreto* i traži, bili članovi vijeća koje je postupalo u drugom predmetu povodom događaja vezanih za približan teritorijalni i vremenski okvir, samo po sebi, ne dovodi u pitanje njihovu nepristrasnost u ovom predmetu, naročito imajući u vidu što je članom 281. stav 1. ZKP BiH, propisano da Sud presudu zasniva samo na osnovu dokaza koji su izneseni na glavnom pretresu.

¹ Rješenje Opće sjednice Suda BiH, broj: Su-10-355/12 od 12.10.2012. godine.

6. Shodno navedenom, zahtjev za izuzeće je odbijen kao neosnovan.
7. Vijeće je, obzirom na rezultat provedenih dokaza, djelimično preciziralo činjenični opis osuđujućeg dijela presude, dok će konkretna analiza odlučujućih dokaza u tom pravcu, biti iznesena u daljem obrazloženju, u okviru naslova – Nalazi suda.
8. Pri tome, Vijeće je vodilo računa da je očuvan objektivni identitet optužnice u pogledu činjeničnih navoda koji predmetno djelo određuju kao takvo.

B. PROCESNE ODLUKE

1. Odluka o isključenju javnosti za dio pretresa

9. Tokom glavnog pretresa, a u skladu sa odredbama člana 235. ZKP BiH, javnost je više puta djelimično isključena, u cilju zaštite interesa svjedoka pod mjerama zaštite.² Naime, slijedom prijedloga Tužilaštva, a po saslušanju stranaka i branilaca, javnost je u više navrata kratkotrajno isključena za vrijeme dok je Tužilaštvo obrazlagalo prijedlog da se pojedinim svjedocima dodijele mjere zaštite ili odrede dodatne mjere zaštite pored već postojećih.
10. Isto tako, na prijedlog Tužilaštva, Vijeće je dana 12.03.2014. godine, donijelo odluku da se, u cilju zaštite interesa svjedoka, isključi javnost na glavnom pretresu prilikom prikazivanja video zapisa na kojem se vidi lik zaštićenog svjedoka SM-109, a na koju odluku Vijeća, odbrane nisu imale prigovor.
11. Javnost je kratkotrajno isključena i po prijedlogu Tužilaštva BiH dana 18.09.2013. godine i to prije saslušanja svjedoka Žarka Savića. U prijedlogu je istaknuto da se nakon svjedočenja navedenog svjedoka, lik, ime i prezime, te sadržaj njegovog svjedočenja ne objavljuje u medijima. Međutim, tokom izjašnjenja, svjedok je zatražio da mu se dodijeli imunitet, što je rezultiralo odgađanjem svjedočenja na ovaj dan, dok se ne riješi zahtjev svjedoka za dobijanje imuniteta. Na nastavku glavnog pretresa, održanog dana 09.10.2013. godine, Tužilaštvo je ponovo stavilo prijedlog da se sasluša svjedok Žarko

² Nastavci glavnog pretresa od 24.10.2012. godine, 28.11.2012. godine, i dr.

Savić, kojom prilikom je Sudu predata odluka Glavnog tužioca Tužilaštva BiH, kojom je navedenom svjedoku dodijeljen imunitet od krivičnog gonjenja.

2. Svjedoci pod mjerama zaštite

12. Rješenjem Suda broj: S1 1 K 010315 12 Krn od 22.06.2012. godine, po prijedlogu Tužilaštva, određene su mjere zaštite ličnih podataka, te su svjedocima SM-100, SM-101, SM-102, SM-103, SM-104, SM-105, SM-106, SM-107, SM-108 i SM-109, dodijeljeni navedeni pseudonimi.

13. Dana 13.06.2013. godine, Tužilaštvo je, u skladu sa odredbom člana 13. stav 1. i 2. Zakona o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka (Zakon o zaštiti svjedoka)³, Vijeću podnijelo prijedlog za određivanja dodatnih mjera zaštite za svjedoke SM-101, SM-102, SM-103, SM-104, SM-105, SM-107, SM-108 i SM-109 na način da na glavnom pretresu svjedoče iz sudnice uz izmjenu slike i glasa za javnost. Vijeće je predmetni prijedlog Tužilaštva prihvatilo, našavši uslove iz odredbe člana 13. stav 1. i 2. Zakona o zaštiti svjedoka ispunjenim.

14. Na zahtjev svjedoka SM-103 i SM-107, Vijeće je na nastavcima glavnog pretresa za njihovo saslušanje, ukinulo mjere zaštite u skladu sa odredbom člana 5a) Zakona o zaštiti svjedoka, obzirom da su svjedoci izjavili da više ne postoje okolnosti koje bi opravdale održanje ovih mjera na snazi.

15. Kada je riječ o svjedocima pod pseudonimima SM-100⁴, SM-101⁵, SM-112⁶ i SM-113⁷, Vijeće je, imajući u vidu da se radi o svjedocima kojima su u postupcima pred MKSJ određene mjere zaštite, izvršilo uvid u dostavljene odluke MKSJ, te zaključilo da se u konkretnom slučaju predlaže održavanje na snazi mjera zaštite, dodijeljenih u postupcima pred MKSJ. U tom kontekstu, Vijeće se rukovodilo odredbom Pravila 75 (F) (i) Pravilnika o postupku i dokazima MKSJ⁸, kojim je određeno da „kad su u nekom postupku pred

³ Zakon o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka („Službeni glasnik BiH“ broj 21/13).

⁴ Uz pseudonim, svjedok je pred MKSJ svjedočio i uz mjeru izmjena lika – distorzija lika.

⁵ Uz pseudonim, svjedok je pred MKSJ svjedočio i uz mjeru izmjena lika i glasa– distorzija lika i glasa.

⁶ Uz pseudonim, svjedok je pred MKSJ svjedočio i uz mjeru izmjena lika i glasa– distorzija lika i glasa.

⁷ Uz pseudonim, svjedok je pred MKSJ svjedočio i uz mjeru izmjena lika i glasa– distorzija lika i glasa.

⁸ *Pravilnik o postupku i dokazima*, Međunarodni sud za krivično gonjenje osoba odgovornih za teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava počinjena na teritoriji bivše Jugoslavije od 1991. godine, usvojen 11. februara 1994. godine, zadnja izmjena 08. jula 2015. godine, broj: IT/32/Rev. 50, Haag, Nizozemska.

Međunarodnim sudom (u daljem tekstu: prvi postupak) za neku žrtvu ili svjedoka određene zaštitne mjere, te zaštitne mjere ostaju na snazi, *mutatis mutandis*, u svakom drugom postupku pred Međunarodnim sudom (u daljem tekstu: drugi postupak) ili nekoj drugoj jurisdikciji, dok god ne budu ukinute, izmijenjene ili pojačane u skladu s procedurom predviđenom ovim Pravilnikom“.

16. Dakle, tumačenjem ove odredbe, jasno je da Sud BiH, kao druga jurisdikcija, podliježe obavezi poštivanja i održavanja na snazi svih zaštitnih mjera, koje su u postupcima pred MKSJ već dodijeljene svjedocima, slijedom čega je Vijeće, postupajući u skladu sa navedenim odredbama Pravilnika, odlučilo da će mjere zaštite koje su svjedoci uživali u predmetima pred MKSJ, ostati na snazi i u predmetu protiv Ostoje Stanišića i Marka Miloševića pred Sudom BiH. Vijeće ovom prilikom napominje da se odbrana nije protivila predmetnom prijedlogu, dok je u pogledu svjedočenja svjedoka SM-101, odbrani ostavljena mogućnost da, zbog istaknutih okolnosti na pretresu održanom 27.01.2016. godine, ukoliko to ocijeni neophodnim, naknadno dodatno pozove svjedoka SM-101, kako bi ga ispitala na okolnost njegovog svjedočenja u svim postupcima pred MKSJ, za koje odbrana ima saznanja da je u njima ovaj svjedok svjedočio.

17. Svjedoku pod pseudonimom SM-110, Vijeće je, na prijedlog tužilaštva,⁹ a po saslušanju svjedoka, u dijelu sjednice isključenom za javnost, dana 28.11.2012. godine, odredilo mjere zaštite ličnih podataka, koji podaci su, shodno pomenutoj odluci, proglašeni povjerljivim u periodu od petnaest godina nakon pravosnažnosti presude, uz napomenu da njihovo neovlašteno otkrivanje, korištenje ili objelodanjivanje predstavlja krivično djelo, slijedom čega je svjedoku dodijeljen i navedeni pseudonim, kao i mjera svjedočenja iza paravana, odnosno zabrana objavljivanja lika svjedoka u printanim, elektronskim i drugim medijima.¹⁰

⁹ Prijedlog Tužilaštva od 07.11.2012.godine (zatvorena koverta, povjerljivi dio spisa).

¹⁰ Član 13. Zakona o zaštiti svjedoka svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka.

3. Odluka o djelimičnom usvajanju prijedloga Tužilaštva za prihvatanje utvrđenih činjenica u postupcima pred MKSJ

18. Rješenjem od 23.05.2013. godine, Sud je djelimično usvojio prijedlog Tužilaštva za prihvatanje činjenica utvrđenih od strane Pretresnog vijeća MKSJ u predmetima *Tužilac protiv Radoslava Krstića*¹¹ (Krstić) i *Tužilac protiv Blagojevića i Jokića*¹² (Blagojević).

19. Prihvaćene činjenice navedene su u Aneksu 1 presude, koji je njen sastvani dio. U konkretnom slučaju, Sud je postupao u skladu sa odredbama člana 4. Zakona o ustupanju¹³, u vezi sa Pravilom 94 (B) Pravilnika o postupku i dokazima, koji propisuju: „*da na zahtjev jedne od strana ili na vlastitu inicijativu, sud može odlučiti da prihvati kao dokazane činjenice, utvrđene pravosnažnim odlukama ili pismeni dokazni materijal iz bilo kojih drugih postupaka pred MKSJ, koje se odnose na pitanja od važnosti za tekući postupak, ako su zadovoljeni određeni kriterijumi za prihvatanje tih činjenica.*“

20. Sud je prihvatio ukupno 193 predložene činjenice. Prilikom odlučivanja o prihvaćanju činjenica, Sud je vodio računa da iste zadovoljavaju određene kriterijume ustanovljene sudskom praksom suda BiH i MKSJ i to: da je činjenica jasna, konkretna i da se može identificirati, da je relevantna za postupak, da čini dio originalne presude na koju nije izjavljena žalba, koja je pravosnažno riješena po žalbi, ili potpada pod pitanja koja nisu sporna u toku apelacije, da se ne temelji na sporazumu između stranaka u izvornom postupku, da nije predmet razumnog spora između strana, da se ne odnosi se na radnje, ponašanje ili psihičko stanje optuženog i da je ograničena na zaključke o činjenicama, odnosno da ne sadržava pravne karakterizacije. One činjenice koje nisu zadovoljavale navedene kriterijume, Vijeće nije prihvatilo kao utvrđene.¹⁴

¹¹ *Tužilac protiv Radoslava Krstića*, predmet br. IT-98-33-T, presuda pretresnog Vijeća MKSJ od 02.08.2001. godine i žalbenog Vijeća od 19.04.2004. godine.

¹² *Tužilac protiv Blagojevića i Jokića*, predmet br. IT-02-60-T, presuda pretresnog Vijeća MKSJ od 17.01.2005. godine i žalbenog Vijeća 19.05.2007. godine.

¹³ *Zakon o ustupanju predmeta od strane međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju Tužilaštvu BiH i korištenju dokaza pribavljenih od međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju u postupcima pred sudovima u BiH* („Službeni glasnik BiH“; broj 61/04 i *Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o ustupanju predmeta od strane međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju Tužilaštvu BiH i korištenju dokaza pribavljenih od međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju u postupcima pred sudovima u BiH* („Službeni glasnik BiH“, broj: 46/06, 53/06, 76/06).

¹⁴ Rješenje Suda BiH broj S1 1 K 010315 12 Krl od 23.05.2013. godine.

21. Prihvatanjem činjenice kao utvrđene, stvorena je pravna prezumpcija valjanosti te konkretne činjenice, odnosno, formirana je čvrsto utemeljena pretpostavka o tačnosti iste, koju stoga nije potrebno ponovo dokazivati na suđenju, osim ukoliko bi druga strana iznijela nove dokaze, te takvu činjenicu uspješno pobila i opovrgla na suđenju. Odbrani je shodno članu 6. stav 2. ZKP BiH, data mogućnost da iznese dokaze kojima će osporavati činjenice koje su utvrđene u relevantnom postupku pred MKSJ, iz čega proizilazi da Sud nije odbranu uskraćivao u pravu da osporava i dovodi u sumnju bilo koju činjenicu koja je prihvaćena. Odbrana se koristila ovom mogućnošću, te je tokom postupka izvodila dokaze kojim je osporavala neke od prihvaćenih činjenica.

22. Prilikom izjašnjenja na prijedlog Tužilaštva za prihvatanje činjenica odbrane optuženih istakle su određene prigovore.¹⁵ Mada je stvorena prezumpcija valjanosti ovih činjenica, Sud iste nije smatrao obvezujućim i nije temeljio presudu isključivo na tim utvrđenim činjenicama. Sud je razmatrao činjenice u svjetlu svih dokaza koje su izvele strane u toku suđenja, čime su se cijenili svi dokazi u skladu sa odredbom člana 15. ZKP BiH, te je nakon toga donio i konačnu odluku o njihovoj relevantnosti za dati predmet.¹⁶ Na ovaj način, Sud nije kršio presumpciju nevinosti optuženog, zagarantovanu članom 3. stav 1. ZKP BiH, kao i članom 6. stav 2. Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda (EKLJP).

23. Kako je već navedeno, odbrane optuženih su izvodile dokaze kojim su osporavale neke od prihvaćenih činjenica, pa će konačan zaključak o osporavanim činjenicama, Sud dati u obrazloženju presude.

4. Nastavak odgođenog glavnog pretresa (član 251. stav 2. ZKP BiH)

24. Obzirom da je protekao zakonski rok od 30 dana između nastavaka glavnih pretresa održanih 26.12.2012. i 30.01.2013. godine, 23.07. i 27.08.2014. godine, te 15.07. i 26.08.2015. godine, to je Vijeće na ročištima održanim dana 30.01.2012. godine, 27.08.2014. godine, te 26.08.2015. godine, donijelo odluku da glavni pretres počinje iznova u smislu odredbe člana 251. stav 1. ZKP BiH, dok u skladu sa odredbama člana

¹⁵ Ibid.

¹⁶ Samo one činjenice koje su navedene i korištene za obrazloženje presude, Sud je prihvatio konačno dokazanim i relevantnim.

251. stav 2. ZKP BiH, uz saglasnog stranaka i odbrane u tom pravcu, Sud nije ponovo izvodio dokaze, već su svi ranije izvedeni dokazi prihvaćeni da se koriste u ovom postupku.

5. Izuzeci od neposrednog provođenja dokaza (član 273. stav 2. ZKP BiH)

25. Na nastavku glavnog pretresa od 09.10.2013. godine, Tužilaštvo je predložilo da se kao dokazi ulože iskaz svjedoka Tihomira Jerkića, dat 01.10.2009. godine, Državnoj agenciji za istragu i zaštite, pod brojem: 17-4/2-6-04-2/753/09, te iskaz svjedoka Stevana Bujića, dat 11.09.2009. godine Tužilaštvu BiH, pod brojem: KT-RT 19/08, obzirom da su ovi svjedoci u međuvremenu preminuli.¹⁷ U svrhu dokazivanja navedenih činjenica, Tužilaštvo je uložilo izvode iz matične knjige umrlih, iz kojih proizlazi da je svjedok Tihomir Jerkić umro dana 19.07.2013. godine, odnosno svjedok Stevan Bujić dana 16.11.2012. godine.

26. Nadalje, Tužilaštvo je dana 23.07.2014. godine, predložilo da se kao dokaz uloži transkript i video zapis saslušanja svjedoka Živorada Jovanovića, dat pred Tužilaštvom BiH dana 23.07.2009. godine, zaveden pod brojem KTRNZ 19/08, imajući u vidu da bi, zbog teško narušenog zdravstvenog stanja ovog svjedoka, njegov dolazak na Sud bio znatno otežan, a na koje okolnosti je svoj nalaz i stručno mišljenje dana 20.04.2013. godine, pred Sudom, iznio i vještak Omer dr. Ćemalović, koji je nalaz i mišljenje, Sud prihvatio kao stručan, objektivan i uvjerljiv.

27. Naime, odredbom člana 273. stav 2. ZKP BiH, propisano je da se, izuzetno, zapisnici o iskazima istrage, mogu po odluci sudije, odnosno vijeća, pročitati i koristiti kao dokaz na glavnom pretresu u slučaju ako su ispitane osobe umrle, odnosno ako je njihov dolazak pred Sud znatno otežan iz važnih uzroka, a postojanje kojih okolnosti je Vijeće ustanovilo i u konkretnom slučaju.

28. Nakon saslušanja odbrana optuženih koji su u pogledu čitanja iskaza svjedoka Stevana Bujića uložili prigovor relevantnosti, Vijeće je prihvatilo prijedloge Tužilaštva, te je u smislu odredbi člana 273. stav 2. ZKP BiH, odlučilo da se pročita iskaz svjedoka

Tihomira Jerkića (dokaz T-51), zatim iskaz svjedoka Stevana Bujića (Dokaz T-62), te transkript i video zapis saslušanja svjedoka Živorada Jovanovića (dokaz T-68), svi dati u istrazi koja je vođena u krivičnom predmetu protiv optuženih. U navedenim prilikama, odbrane optuženih su iskoristile zakonsku mogućnost, te iznijele pitanja koja bi svjedocima postavili u unakrsnom ispitivanju, u slučaju da su svjedoci ispitani neposredno pred Sudom.

29. Sud je prilikom ocjene ovih dokaza imao u vidu njihovu dokaznu snagu, cijeneći da se, na temelju istih u odlučujućem dijelu ne može zasnovati presuda, a o čemu je Sud neizostavno vodio računa.

6. Odluka o prijedlogu Tužilaštva za prihvatanje iskaza svjedoka iz MKSJ

30. Tužilaštvo je dana 21.09.2012. godine, dostavilo prijedlog da se, u skladu sa članovima 3., 5. i 6. Zakona o ustupanju predmeta, u dokazni materijal uvrste transkripti sa iskazima svjedoka, kao i zapisnici sa saslušanja svjedoka Momira Nikolića¹⁸, Josepha Kingorija¹⁹, Paula Groenewegena²⁰, Dragana Obrenovića²¹, Deana Manninga²², Roberta A. Frankena²³, Leendert Van Duijn Cornelisa²⁴, Vicentiusa Egbersa²⁵, Milorada Trbića²⁶,

¹⁷ Navedeni transkripti su uloženi na nastavku glavnog pretresa održanom dana 13.11.2013. godine,

¹⁸ Transkript svjedočenja Momira Nikolića u predmetu *Tužilac protiv Blagojevića i Jokića* (IT-02-60) od 19.09., 22.09., 23.09., 25.09., 26.09., 29.09., 30.09. i 01.10.2003. godine; izjava data istražiteljima MKSJ dana 23.06.2003. godine, 15.12.1999. godine i 28.05.2003. godine; Izjava o činjenicama i prihvatanju krivice od 06.05.2003. godine.

¹⁹ Transkript svjedočenja Josepha Kingorija u predmetu *Tužilac protiv Radislava Krstića* (IT-98-33) od 31.03. i 03.04.2000. godine.

²⁰ Transkript svjedočenja Paula Groenewegena u predmetu *Tužilac protiv Vujadina Popovića i dr.* (IT-05-88) od 25.10.2006. godine.

²¹ Transkript svjedočenja Dragana Obrenovića u predmetu *Tužilac protiv Blagojevića i Jokića* (IT-02-60) od 01.10., 02.10., 06.10., 07.10., 08.10., 09.10. i 10.10.2003. godine; izjava data istražiteljima MKSJ dana 02.04.2000., 04.06.2003. i 05.02.2004. godine; Izjava o činjenicama i prihvatanju krivice.

²² Transkript svjedočenja Deana Manninga u predmetu *Tužilac protiv Blagojevića i Jokića* (IT-02-60) od 05.02. i 06.02.2004. godine.

²³ Transkript svjedočenja Franken A. Roberta u predmetu *Tužilac protiv Radislava Krstića* (IT-98-33) od 04.04.2000. godine.

²⁴ Transkript svjedočenja Leenderta Van Duijn Cornelisa u predmetu *Tužilac protiv Vujadina Popovića i dr.* (IT-05-88) od 27.09., 28.09. i 29.09.2006. godine.

²⁵ Transkript svjedočenja Vicentiusa Egbersa u predmetu *Tužilac protiv Vujadina Popovića i dr.* (IT-05-88) od 19., 19. i 20.10.2006. godine.

²⁶ Izjava Milorada Trbića u svojstvu svjedoka Milorada Trbića, data MKSJ-u od 23.05, 27.05. i 08.11.2004. godine.

PW-132²⁷, PW-137²⁸, PW-147²⁹, Jove Ivanovića³⁰, Jean – Renea Rueza³¹, kao i svjedoka SM-101³², korišteni u drugim predmetima pred MKSJ.

31. Dana 04.10.2012. godine, odbrana drugooptuženog Marka Miloševićaa, dostavila je Sudu svoje izjašnjenje, u kojem je istakla protivljenje prijedlogu Tužilaštva u cjelosti, zahtijevajući isključivo da svi svjedoci pristupe na glavni pretres i budu podvrgnuti pravilima direktnog i unakrsnog ispitivanja, a sve kako bi odbrana bila u mogućnosti da putem unakrsnog ispitivanja pojedinih svjedoka ospori njihovo svjedočenje, koje je, prema navodima odbrane, u dijelu koji se odnosi na ključne relevantne činjenice u ovom predmetu, lažno. U prilog tome, odbrana se pozvala na odredbe člana 262. i 270. ZKP BiH, član 5. stav 3. i član 6. stav 4. Zakona o ustupanju predmeta, član II/2 Ustava BiH, član 6. stav 1. i stav 3. tačka d) Evropske konvencije o ljudskim pravima i temeljnim slobodama, kao i odredbe člana 14. stav 3. tačka e) Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima. Nalazeći da su pomenute odredbe u očiglednoj nesaglasnosti sa prijedlogom Tužilaštva, branilac je, imajući u vidu pravo na pravično suđenje i pravo na odbranu optuženih, istakao protivljenje istom, zahtijevajući pri tome da se navedeni svjedoci pozovu i svjedoče na glavnom pretresu u postupku koji se vodi pred ovim sudom.

32. Dana 23.10.2012. godine, svoje izjašnjenje na prijedlog Tužilaštva, dostavila je i odbrana prvooptuženog Ostoje Stanišića, saglasno ističući da se u cjelosti protivi uvrštavanju u dokazni materijal iskaza svjedoka iz MKSJ, budući da bi Sud time, bez opravdanih razloga, rukovodeći se principom ekonomičnog vođenja postupka, onemogućio odbrane da unakrsno ispitaju svjedoke, čime bi se u pitanje dovela načela pravde i pravičnog suđenja.

33. U tom pravcu, branilac prvooptuženog Ostoje Stanišića prigovorio je i prihvatanju transkripata svjedoka uvrštenih u predmetu *Tužilac protiv Popović Vujadina* i dr., naročito ističući pri tome da presuda u tom predmetu još uvijek nije pravosnažna. U tom smislu, odbrana je ukazala na rješenje pretresnog vijeća ovog suda u predmetu *Dragan Nešković i*

²⁷ Iskaz svjedoka PW-132 u predmetu *Tužilac protiv Vujadina Popovića i dr.* (IT-05-88) od 21.11., 22.11., 23.11. i 24.11.2006. godine; Izjava svjedoka data MKSJ-u od 05.12.1999. godine.

²⁸ Iskaz svjedoka PW-137 u predmetu *Tužilac protiv Vujadina Popovića i dr.* (IT-05-88) od 12.12.2006. godine; Izjava svjedoka data MKSJ-u od 16.11.1999. godine.

²⁹ Iskaz svjedoka PW-147 u predmetu *Tužilac protiv Vujadina Popovića i dr.* (IT-05-88) od 24.01.2007. godine; Izjava svjedoka data MKSJ-u od 07. i 11.05.1999. godine.

³⁰ Izjava svjedoka Jove Ivanovića data MKSJ-u od 13.10.2000. godine.

³¹ Izjava svjedoka Jean – Renea Rueza data MKSJ-u od 22.02.2001. godine.

³² Transkript svjedočenja svjedoka SM-101, sa pratećim dokazima od 14.04.2000. godine.

dr., u kojem je Sud dozvolio ulaganje transkripta svjedočenja svjedoka koji je dat pred MKSJ u predmetu *Tužilac protiv Radislava Krstića*, pri čemu se Sud istovremeno odredio da će navedeni transkript biti prihvaćen kao dokaz samo ukoliko svjedok bude unakrsno ispitan od strane odbrane.

34. Kada je riječ o prihvatanju izjava svjedoka Momira Nikolića, Dragana Obrenovića, Milorada Trbića, svjedoka PW-132, PW-137, PW-147, Jove Ivanović i Jean – Rene Rueza, odbrana je istakla da bi prihvatanjem ovih iskaza u spis predmeta bile zapravo uvrštene izjave koje nisu uložene ni u predmetima MKSJ, odnosno izjave prilikom čijih davanja, ovi svjedoci nisu bili podvrgnuti nikakvom unakrsnom ispitivanju, a što bi na drastičan način povrijedilo procesna prava optuženog Stanišića. Slijedom iznesenog, odbrana je predložila Sudu da prijedlog Tužilaštva u cjelosti odbije kao neosnovan.

35. Sud je potom od Tužilaštva BiH ponovo zatražio izjašnjenje o statusu svjedoka iz Prijedloga Tužilaštva BiH od 21.09.2012. godine, a koje izjašnjenje je Tužilaštvo i dostavilo dana 07.03.2014. godine, ostajući pri ranijem prijedlogu za ulaganje izjava pomenutih svjedoka u dokazni materijal.

36. U svojim odgovorima na podnesak Tužilaštva, odbrane optuženih su dana 12.03., 17.03. i 20.03.2014. godine, saglasno istakle da ostaju pri protivljenju prijedlogu Tužilaštva za prihvatanje iskaza Momira Nikolića, bez ispitivanja istog od strane odbrane, budući da ovaj svjedok nije nedostupan, te da se nalazi na poznatoj adresi, pri čemu isti također ne spada u kategoriju privilegovanih svjedoka koji mogu odbiti svjedočenje, slijedom čega je odbrana stala da u ovom slučaju nisu ispunjeni uslovi iz člana 273. stav 2. ZKP BiH. Protivljenje su odbrane istakle i u odnosu na svjedoka Dragana Obrenovića, nalazeći da u konkretnom slučaju nije na pouzdan način utvrđeno da je ovaj svjedok nedostupan. U svom odgovoru, odbrane su navele i pitanja koja bi prilikom unakrsnog ispitivanja postavila svjedocima Momiru Nikoliću i Draganu Obrenović. Izjašnjavajući se na prijedlog Tužilaštva u odnosu na svjedoke Paula Groenewegena, Roberta A. Franken, Leenderta Van Duijn Cornelisa, Josepha Kingorija i Vicentiusa Egbersa, odbrane su saglasno istakle da je i ove svjedoke moguće saslušati putem videolinka. U odnosu na svjedoka Milorada Trbića, branioci su naveli da također ne bi bilo opravdano prihvatiti prijedlog Tužilaštva, naročito imajući u vidu da Milorad Trbić nije predložen u optužnici kao svjedok. Na kraju, odbrane optuženih Stanišića i Miloševića istakle su protivljenje i u odnosu na svjedoke Deana Manninga i Jean – Renea Rueza, nalazeći da ni u odnosu na ova lica nisu zadovoljeni

uslovi koji bi opravdali donošenje odluke Suda o prihvatanju njihovih izjava datih u predmetima pred MKSJ.

37. Vijeće podsjeća da je prihvatanje iskaza svjedoka datih pred MKSJ-u, regulisano članom 5. Zakona o ustupanju, u kojim se navodi da: „Zapisnik o iskazu svjedoka dat pred MKSJ, kao i zapisnik o vanpretresnom iskazu svjedoka, sačinjen pred MKSJ-om u skladu sa pravilom 71. Statuta i Pravilnika o postupku i dokazima MKSJ, može se koristiti pred sudom pod uslovom da je iskaz ili vanpretresni iskaz od značaja za pitanje o kojem se raspravlja“. U stavu 2. istog člana, propisano je da: „Sud može isključiti iskaz koji je dat od strane zaštićenog svjedoka ako je šteta koja može nastati veća od dokazne vrijednosti tog iskaza“. Dodatno, u članu 5. stav 3. Zakona o ustupanju propisano je da: „Odredbama ovog člana ne utiče se na pravo optuženog da zahtijeva prisustvo svjedoka iz stava 1. ovog člana svrhu unakrsnog ispitivanja. Odluku o ovom zahtjevu, donosi sud.“

38. Članom 273. stav 2. ZKP BiH, propisano da se izuzetno od stava 1. tog člana, zapisnici o iskazima datim u istrazi mogu po odluci sudije, odnosno vijeća, pročitati i koristiti kao dokaz na glavnom pretresu samo u slučaju ako su ispitane osobe umrle, duševno oboljele, ili se ne mogu pronaći, ili je njihov dolazak pred Sud nemoguć, ili je znatno otežan iz važnih uzroka.

39. Nakon razmatranja svega navedenog, nalazeći da u konkretnom prisustvo ovih svjedoka na glavnom pretresu nije moguće obezbijediti, Vijeće je donijelo odluku o djelimičnom prihvatanju prijedloga Tužilaštva, čime je dozvoljeno da se na glavnom pretresu pročitaju transkripti sa iskazima svjedoka Momira Nikolića i Dragana Obrenovića.

40. Tako je u odnosu na svjedoka Momira Nikolića, Sud u toku postupka ustavio da se isti nalazi na izdržavanju kazne u zatvoru u stranoj državi, nakon čega je, a na zahtjev Suda, ovaj svjedok dostavio svoje izjašnjenje u kojem odbija da se pojavi pred Sudom BiH. Dana 18.06.2014. godine, Tužilaštvo BiH se ponovo pismeno obratilo Momiru Nikoliću, kojom prilikom su mu dostavljena pitanja advokata dvojice optuženih, međutim dana 18.06.2014. godine, ovaj svjedok je još jednom dostavio svoj odgovor, te odbio da se u svojstvu svjedoka pojavi u ovom postupku. Kada je riječ o svjedoku Draganu Obrenoviću, Tužilaštvo BiH je, a na zahtjev Suda, naložilo da se operativnim radnjama na terenu dobiju saznanja o lokalitetu na kojem boravi ovaj svjedok, međutim, Sudu su tom prilikom dostavljene Službene zabilješke nadležnih organa, u kojima se navodi da svjedok Dragan Obrenović nije dostupan, pri čemu nije moguće dobiti pouzdane informacije o

njegovom trenutnom prebivalištu/boravištu. Nakon prethodnih provjera i nemogućnosti da locira svjedoka Dragana Obrenovića, Tužilaštvo BiH se dana 21.03.2014. godine, sa zahtjevom obratilo za pomoć Sekretarijatu MKSJ-a radi osiguranja prisustva ovog svjedoka. Dana 07.05.2014. godine, Sekretarijat MKSJ-a uputio je Tužilaštvu BiH odgovor, u kojem je navedeno da su poduzeti napori sa ciljem da se omogući njegov iskaz, kojom prilikom mu je naglašena važnost svjedočenja pred Sudom BiH, međutim isti je izjavio da nije saglasan da se u postupku koji se vodi pred ovim sudom, pojavi u svojstvu svjedoka.

41. Shodno svemu naprijed navedenom, cijeneći da su Tužilaštvo BiH, ali i sam Sud preduzeli sve što je njihovoj moći da obezbijede prisustvo ovih svjedoka na glavnom pretresu, ali da su isti odbili da se odazovu na poziv, pri čemu Sud nije mogao prema svjedocima primjeniti zakonske mogućnosti sankcionisanja, obzirom da su se isti nalazili na izdržavanju kazne u drugim državama i pod drugim jurisdikcijama, te nalazeći da su ispunjeni uslovi propisani odredbama člana 273. stav 2. ZKP BiH, obzirom da je njihov dolazak pred Sud nemoguć znatno otežan iz važnih uzroka, Vijeće je dozvolilo da se iskazi svjedoka Momira Nikolića i Dragana Obrenovića, pročitaju na glavnom pretresu.

42. Vijeće je dalje imalo u vidu navode odbrane kojima se apostrofira da je Sud donošenjem ovakve odluke povrijedio pravo na odbranu, kao i pravo na pravično suđenje optuženih Stanišića i Miloševića, obzirom da isti nisu u mogućnosti da ove svjedoke ispituju putem unakrsnog ispitivanja.

43. S tim u vezi, Vijeće najprije nalazi da materijalni dokaz koji je prikupljen u skladu sa odredbama ZKP BiH, koji je autentičan i relevantan za krivični postupak, i koji nije u suprotnosti sa imperativnim odredbama člana 10. ZKP BiH, može biti prihvaćen kao dokaz u krivičnom postupku, i da može biti predmetom analize kako slijedi. Na primjer, s obzirom da se u konkretnom slučaju radi o iskazima svjedoka, zakonom je dodatno predviđeno pravo na direktno i unakrsno ispitivanje tih svjedoka. Naime, u smislu odredbe člana 261. stav 1. ZKP BiH stranka i branilac imaju pravo pozivati svjedoke i izvoditi dokaze, te u smislu odredbe člana 262. stav 1. ZKP BiH, dozvoljeno je ispitivanje svjedoka od stranke, odnosno branitelja koji je pozvao svjedoka (direktno ispitivanje), zatim ispitivanje tog svjedoka od suprotne stranke, odnosno branitelja (unakrsno ispitivanje) i ponovno ispitivanje svjedoka od stranke, odnosno branitelja koji ga je pozvao.

44. Nadalje, Vijeće ističe da se stranka koja poziva svjedoka, u cilju efikasnosti i ekonomičnosti postupka, može odreći svog prava na direktno ispitivanje na način da

predloži prihvatanje iskaza datog na iste okolnosti pred drugim pretresnim vijećem. Svjedočenje treba da bude obavljeno u skladu sa relevantnim zakonskim odredbama, odnosno iskaz treba da bude dat nakon upozorenja o pravima i dužnostima svjedoka.

45. Odricanje jedne stranke ili branioca od prava na direktno ispitivanje svjedoke, u situacijama kada se predlaže čitanje njihovih iskaza, a kako su to saglasno navele i odbrane optuženih Stanišića i Miloševića u svojim izjašnjenjima, ne utiče na pravo suprotne stranke, odnosno branioca da unakrsno ispita svjedoka. U tom smislu, Vijeće podsjeća da je isto regulisano i odredbama Zakona o ustupanju, koji u članu 5. predviđa da „odredbama ovog člana ne utiče se na pravo optuženog da zahtijeva prisustvo svjedoka iz stava 1. ovog člana svrhu unakrsnog ispitivanja. Odluku o ovom zahtjevu donosi sud.“

46. Međutim, u tom smislu, Vijeće ukazuje da je praksom Evropskog suda za ljudska prava (Evropski sud), iako nalazi nespornim činjenicu da opći principi pravičnog suđenja uključuju pravo optuženog da se suoči sa svjedocima optužbe na javnoj raspravi, kao i pravo da osporava dokaze i unakrsno ispituje svjedoke³³, utvrđeno da ova prava nisu apsolutna i neograničena. Odlučujući o apelacijama koje su za predmet imale navedeno pitanje, Evropski sud nije utvrdio pravila o dokazima, već isključivo preispitao da li je korištenje dokaza koji su prihvaćeni kršenjem prava optuženog za rezultat imalo da je optuženi lišen pravičnog suđenja. U slučaju da je nepravilan dokaz bio osnov za izricanje osuđujuće presude, bilo u cijelosti ili u značajnom dijelu, onda će se konstatovati da su prava optuženog prekršena.

47. Upravo u tom pravcu, u Zakonu o ustupanju predmeta, eksplicitno je naglašeno da optuženi ima pravo da zahtijeva unakrsno ispitivanje svjedoka, čije izjave sud odluči da koristi u skladu sa članom 5. Zakona o ustupanju predmeta, ali ako mu se ne pruži prilika za unakrsno ispitivanje onda će iskaz, ako se prihvati, podlijegati članu 3. stav 2. istog zakona, u kom slučaju sudovi ne mogu zasnivati osuđujuću presudu isključivo ili u odlučujućoj mjeri na prethodnim iskazima svjedoka koji nisu dali usmeni iskaz na glavnom pretresu.

³³ *Messegue i Jabardo*, presuda od 06.12.1988. stav 78; *Kostovski protiv Nizozemske*, presuda od 20.11.1989. stav 41-45; *Asch protiv Austrije*, presuda od 26.04.1991. stav 26-31; *Unterpertinger protiv Austrije*, presuda od 24.11.1991.; *Ludi protiv Švicarske*, presuda od 15.06.1992. stav 43-50; *Luca protiv Italije*, presuda od 22.01.2001. stav 39-45.

48. Zbog toga, a rukovodeći se svim naprijed navedenim zakonskim odredbama i utvrđenim standardima, Vijeće cijeni da je u konkretnom slučaju bilo opravdano dozvoliti da se iskazi svjedoka Momira Nikolića i Dragana Obrenovića pročitaju na glavnom pretresu, bez njihovog neposrednog svjedočenja pred pretresnim vijećem. Međutim, imajući u vidu sve navode koje su odbrane istakle povodom ovog prijedloga Tužilaštva, a naročito navode kojima se ukazuje da nemogućnost istih da unakrsno ispitaju ove svjedoke utiče na prava optuženih, Sud podsjeća da je ove izjave uložio u spis kao materijalni dokaz, a presudu nije temeljio u odlučujućoj mjeri na ovim dokazima, nego ih je koristio kao potkrepljujuće ili kontrolne dokaze, zbog čega Sud nalazi da time nisu povrijeđena pravo na odbranu, kao ni pravo na pravično suđenje optuženih.

49. Kada je riječ o svjedoku SM-101, Sud je također prihvatio prijedlog Tužilaštva da se transkript saslušanja i ovog svjedoka pročita na glavnom pretresu, obzirom da predloženi svjedok nije bio saglasan da svjedoči pred ovim Sudom, zbog čega MKSJ nije dozvolio izmjenu mjera zaštite u odnosu na istog, a koji transkript je u konačnici i pročitan i uložen u spis na glavnom pretresu održanom dana 10.09.2014. godine. Međutim, nakon naknadne saglasnosti svjedoka da se ipak pojavi pred ovim Sudom, svjedok SM-101 saslušan je pred pretresnim vijećem u ovom predmetu, dana 27.01.2016. godine i to na okolnosti o kojima nije ranije svjedočio, odnosno na okolnost prisustva optuženog Stanišića u noći sa 14. na 15. juli 1995. godine u Novoj školi u Petkovicima.

50. Dana 16.07.2014. godine, svjedok Vincentius Egbers svjedočio je putem videolinka, nakon čega je shodno članu 5. Zakona o ustupanju predmeta u spis i uveden dokaz Transkripti saslušanja svjedoka V. Egbersa u predmetu *Popović Vujadin i dr.* od 18., 19. i 20.10.2006. godine, bosanska i engleska verzija (T-84), na šta odbrane optuženih nisu imale primjedbi. Također, svjedok Milorad Trbić je svjedočio je pred ovim sudskim vijećem dana 11.02.2015. godine, kada je u sudski spis uložen set dokaza od T-426 do T-429³⁴. Odbrana nije imala primjedbe na dokaze T-426, T-427 i T-429, dok se saglasno protivila ulaganju presuda Suda BiH u predmetu protiv Milorada Trbića, koje su uvedene u okviru dokaza T-428, ističući da ne postoji zakonski osnov za uvrštavanje presuda domaćih

³⁴ T-426, Fotografija; T-427 Evidencija prisustva ljudstva na izvršavanju borbenih zadataka, Komanda brigade, mjesec juli 1995. Godine; T-428 Presuda Suda BiH broj: S1 1 K 017791 14 Krž od 19.01.2015. i Presuda Suda BiH broj: K-KR-07/386 od 16.10.2009. godine; T-429, izvod iz dnevnika od 16.07.1995. godine

sudova kao dokaza. Vijeće napominje da se na ovaj prigovor neće naročito osvrnati, imajući u vidu da se u svojoj odluci nije ni oslanjalo na uložene presude.

51. Isto tako, Tužilaštvo je dana 25.09.2012. godine, Sudu dostavilo prijedlog za prihvatanje iskaza umrlih svjedoka, datih pred MKSJ, kojim prijedlogom je zatraženo da se u dokazni materijal uvrste zapisnici o saslušanju svjedoka i transkripti iskaza umrlih svjedoka prikupljenih u istrazi i to svjedoka Deronjić Miroslava, Omanović Čamile i svjedoka Rakić Slaviše.

52. Naime, rukovodeći se ranije navedenim odredbama člana 273. stav 2. ZKP BiH, Sud je nakon čitanja iskaza ovih svjedoka od strane tužioca, dozvolio odbrani da se izjasni o pitanjima koja bi odbrana postavila svjedocima da su svjedoci neposredno saslušana pred Sudom, što je odbrana u konkretnom slučaju i učinila, dok optuženi nisu imali pitanja. Odbrane nisu imale primjedbe na ulaganje navedenih dokaza, pa je Sud, u smislu navedenih odredbi, kao i naprijed citiranog člana 5. Zakona o ustupanju, predmetni prijedlog prihvatio.

53. Imajući u vidu navedeno, Sud je vodio računa o dokaznoj snazi pročitanih iskaza svjedoka obzirom da se na istim, u odlučujućem dijelu, ne može zasnivati presuda, slijedom čega je iste koristio isključivo kao potkrepljujuće ili kontrolne dokaze.

54. U preostalom dijelu prijedloga Tužilaštva, nalazeći da u odnosu nasvjedoce Josepha Kingorija, Paula Groenewegena, Roberta A. Frankena, Leenderta Van Duijn Cornelisa, PW-132, PW-137, PW-147, Jove Ivanović, kao i svjedoka Jean – Renea Rueza, nisu ispunjeni uslovi propisani odredbama člana 273. stav 2. ZKP BiH, odnosno da njihov dolazak na Sud nije nemoguć ili znatno otežan iz važnih razloga, Vijeće je prijedlog Tužilaštva za čitanje iskaza ovih svjedoka, korištenih u drugim predmetima pred MKSJ, odbilo kao neosnovan.

Imajući u vidu sve razloge koji su opredjelili Sud u pravcu donošenja odluke u konkretnom slučaju, Sud smatra da pravo na odbranu optuženih zagarantovano članom 7. ZKP, kao i članom 6. stav 3. tačka c) Evropske konvencije, nije povrijeđeno.

7. Ulaganje iskaza optuženog Stanišić Ostoje i Milošević Marka koje su pred MKSJ dali u svojstvu osumnjičenog

55. Dana 25.09.2012. godine, Tužilaštvo je Sudu podnijelo prijedlog da se u spis ulože prethodne izjave, kao i iskazi optuženih, datih u predmetima pred MKSJ.³⁵

56. U obrazloženju podnesenog prijedloga se navodi da prihvatljivost prethodnih izjava optuženih, datih u fazi istrage, u svojstvu svjedoka i osumnjičenih, proizilazi iz odredbi članova 1. i 3. Zakona o ustupanju predmeta, odnosno da prihvatljivost transkripata iskaza, datih pred prvostepenim vijećima MKSJ-a, u predmetima *Tužilac protiv Vujadina Popovića i dr.*³⁶ i *Tužilac protiv Blagojevića i Jokića*,³⁷ proizilazi iz odredbi članova 1., 3. i 5. istog zakona. U tom smislu, Tužilaštvo se pozvalo na praksu ovog suda u predmetu *Tužilac protiv Milorada Trbića*, gdje se, prema navodima tužioca, koncizno i sveobuhvatno navode dobro obrazloženi razlozi zbog kojih se istražni materijal ne može proglasiti nevažecim samo i isključivo zbog činjenice što se osumnjičeni poziva na pravo na šutnju, ako se prethodno odrekao tog prava prilikom ispitivanja u svojstvu osumnjičenog.

57. Citirajući navedenu presudu Suda BiH, Tužilaštvo je navelo da član 3. stav 1. Zakona o ustupanju predmeta, kao *lex specialis* u odnosu na odredbe ZKP-a BiH, predviđa dodatnu i zasebnu osnovu za prihvatanje izjava optuženih, pa se tako navedenim odredbama propisuje da se dokazi prikupljeni u skladu sa Statutom i Pravilnikom o postupku i dokazima MKSJ-a, mogu koristiti u postupcima pred Sudom BiH. Konkretnije, u tom smislu, tužilac se pozvao na odredbe Pravila 42 Pravilnika o postupku i dokazima, u kojem su navedena prava osumnjičenog kojeg ispituje tužilac, kao i odredbe Pravila 42(B) istog Pravilnika, koje predviđaju da se ispitivanje osumnjičenog ne vodi bez prisustva branioca ako se osumnjičeni nije odrekao tog prava, a ukoliko se odrekao prava na branioca, te kasnije zatražio branioca, ispitivanje se ima prekinuti i nastavlja se tek kada osumnjičeni bude imao branioca.

58. U daljem obrazloženju prijedloga, Tužilaštvo je, rukovodeći se navedenim odredbama, navelo da je ispitivanje prvo i drugooptuženog u svojstvu osumnjičenih, dana 14.3.2002. godine, u potpunosti vođeno u skladu sa Pravilnikom MKSJ-a, obzirom da su tom prilikom lica obaviještena o svojstvu u kojem se saslušavaju, te su shodno tome poučeni o svojim pravima, nakon čega su se isti jasno i dobrovoljno odrekli prava na

³⁵ T-94, Transkript – razgovor između Dean Manninga i Ostoje Stanišića, na engleskom i bosanskom jeziku, (ovjeren) od 14.3.2002. godine; T-95, Snimak razgovora sa Markom Miloševićem 14.03.2002. godine, u Banjoj Luci, na bosanskom i engleskom jeziku, audio snimak saslušanja i karta.

³⁶ *Tužilac protiv Popović Vujadina, Beara Ljubiše, Nikolić Drage, Miletić Radivoja, Pandurević Vinka, Borovčanin Ljubomira i Gvera Milana*, predmet br. IT-88-05.

šutnju, kao i prava na advokata prije početka ispitivanja. U prilog ovoj tvrdnji, Tužilaštvo je posebno istaklo činjenicu da je prvooptuženi Stanišić, na upit lica koje ga je saslušavalo, izjavio da je ispitivanje voljan nastaviti bez prisustva branioca, te da će advokata zatražiti u slučaju da se u daljem toku ispitivanja ukaže potreba, čime je prvooptuženi, prema stavu tužioca, nesporno pokazao da je razumio svoje pravo na šutnju, kao i pravo na advokata, nakon čega se i dobrovoljno odrekao istih, zbog čega je njegova izjava bila u potpunosti u skladu sa važećim odredbama Pravilnika o postupku i dokazima MKSJ.

59. Branioци Ostoje Stanišića i Marka Miloševića u svojim pismenim izjašnjenjima na prijedlog Tužilaštva od dana 12.11.2012. godine, odnosno od 28.11.2012. godine, usprotivili su se uvrštavanju u dokazni materijal izjava koje su optuženi dali pred MKSJ, smatrajući da bi se time prekršila pravila o redoslijedu izvođenja dokaza propisana članom 261. stav 1. ZKP BiH, obzirom da Tužilaštvo u svom planu za izvođenje dokaza nije predvidjelo izvođenje ovih dokaza u početnoj fazi postupka. Smatrajući da bi odluka Suda u bitnoj mjeri uticala na strategiju odbrane i time optužene dovela u neravnopravan položaj u odnosu na Tužilaštvo, odnosno da bi na taj način Sud narušio princip jednakosti strana i pravičnosti postupka, odbrana je Sudu predložila da o predmetnom prijedlogu Tužilaštva odluči nakon izvođenja ostalih dokaza optužbe.

60. Odbrane optuženih Stanišića i Miloševića, saglasile su se da Vijeće ne treba prihvatiti nijedan prijedlog Tužilaštva za uvrštavanje u dokazni materijal iskaza i izjava optuženih datih MKSJ u svojstvu svjedoka, odnosno osumnjičenih, budući da se na taj način, prema stavu odbrane, narušava pravo optuženih na odbranu šutnjom. Odbrana je također istakla da optuženi prije ispitivanja od strane istražitelja MKSJ, nisu na adekvatan i detaljan način bili obaviješteni o prirodi i razlozima optužbe, odnosno za koje se krivično djelo terete i osnovama sumnje protiv njih. U prilog ovoj tvrdnji, odbrane su istakle da su se optuženi tek nakon što su prilikom ispitivanja u Tužilaštvu BiH, dana 22.06.2012. godine, detaljno upoznali sa krivičnim djelom za koje se terete, kao i osnovama sumnje protiv njih, izjasnili da će se u daljem toku postupka braniti šutnjom.

61. Dana 17.06.2014. godine, Tužilaštvo je shodno uputama Suda, dostavilo dijelove iskaza i izjava optuženih Stanišića i Miloševića datih MKSJ-u, a iz kojih je vidljivo da su isti prilikom ispitivanja bili poučeni o svim pravima koja im pripadaju.

³⁷ *Tužilac protiv Blagojević Vidoje i Jokić Dragana*, predmet br. IT-02-60-T.

62. Ipak, Tužilaštvo je dana 03.07.2014. godine, Sudu dostavilo dodatni podnesak, kojim se podnesak podnesen dana 25.9.2012. godine, precizira na način da Tužilaštvo odustaje od dijela prijedloga kojim se predlaže prihvatanje izjava optuženih datih u svojstvu svjedoka, dok je Tužilaštvo istovremeno ostalo pri prijedlogu da se u dokazni materijal uvrste izjave koje su optuženi Stanišić i Milošević dali istražiteljima MKSJ u svojstvu osumnjičenih. U prilogu navedenog podneska također je dostavljena i strana 5 izjave prvooptuženog Stanišića, data u svojstvu osumnjičenog dana 14.3.2002. godine, koja pored upozorenja, dodatno sadrži i okolnosti na koje se osumnjičeni ispituje.

63. Nakon što je razmotrilo argumentacije optužbe i odbrana, Vijeće je našlo prijedlog Tužilaštva osnovanim, slijedom čega je dana 29.10.2014. godine na glavnom pretresu pred ovim sudom, odobreno čitanje iskaza optuženih, datih pred MKSJ u svojstvu osumnjičenih, a sve na osnovu odredbi Zakona o ustupanju predmeta koje će u nastavku teksta biti detaljno elaborirane.

64. Naime, odredba člana 1. stav 1. Zakona o ustupanju predmeta, propisuju sljedeće:

Odredbama ovog zakona, propisuje se postupak ustupanja predmeta koje Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju ustupa Tužilaštvu Bosne i Hercegovine, kao i korištenje dokaza koje je MKSJ pribavio u postupku pred sudovima u Bosni i Hercegovini.

65. Član 3. stav 1. Zakona o ustupanju predmeta sadrži opšti princip da se "*dokazi pribavljeni u skladu sa Statutom i Pravilnikom o postupku i dokazima MKSJ, mogu koristiti u postupcima pred sudovima u BiH*". Iz navedenog, jasno proizilazi da je Zakon o ustupanju predmeta *lex specialis* u odnosu na ZKP BiH.

66. Prilikom razmatranja izjava koje je Tužilaštvo MKSJ prikupilo od optuženih, prvi element koji treba utvrditi u smislu odredaba člana 3. stav 1. Zakona o ustupanju predmeta, jeste taj da li je navedeni dokaz pribavljen u skladu sa Statutom i Pravilnikom o postupku i dokazima MKSJ.

67. Tako, Pravilo 42. Pravilnika o postupku i dokazima MKSJ – Prava osumnjičenog za vrijeme istrage, predviđa zagarantovana prava, uz još jednu garanciju – pravo na šutnju, kao i pravo da osumnjičeni bude upozoren da će svaka izjava koju bude dao biti zabilježena i da može biti korištena kao dokaz.

(A) Osumnjičeni kojeg tužilac bude ispitivao ima sljedeća prava, o kojima tužilac mora

da ga obavijesti prije ispitivanja na jeziku koji osumnjičeni razumije:

- (i) pravo na branioca po vlastitom izboru ili na besplatnu pravnu pomoć koja će mu biti dodijeljena ako nema materijalnih sredstava da je sam plati;
- (ii) pravo na besplatnu pomoć prevodioca ako ne razumije niti govori jezik na kojem se vrši ispitivanje; i
- (iii) pravo na šutnju i pravo da bude upozoren da će svaka izjava koju bude dao biti zabilježena i da može biti korištena kao dokaz.

(B) Ispitivanje osumnjičenog ne vodi se bez prisustva branioca, osim u slučaju da se osumnjičeni dobrovoljno odrekao prava na branioca. Ako se osumnjičeni odrekao tog prava, a kasnije ipak izrazi želju da ima branioca, ispitivanje se odmah prekida i nastavlja se tek kada osumnjičeni angažuje branioca ili kad mu se on dodijeli.

68. Pravilom 43. Pravilnika o postupku i dokazima MKSJ – Snimanje ispitivanja osumnjičenog, predviđena je obaveza snimanja audio ili video tehnikom ispitivanja osumnjičenog od strane tužioca, a sve u skladu sa sljedećom procedurom:

- (i) osumnjičeni će na jeziku koji razumije biti obaviješten da se ispitivanje snima audio ili video tehnikom;
- (ii) u slučaju prekida u ispitivanju, ta činjenica, kao i vrijeme kad je do prekida došlo, zabilježiće se prije prekida audio ili video snimanja, a zabilježiće se i vrijeme kada je ispitivanje nastavljeno;
- (iii) po završetku ispitivanja, osumnjičenom će se dati prilika da razjasni sve što je rekao i da doda šta god želi i zabilježiće se vrijeme kada je ispitivanje završeno;
- (iv) kopija snimljene trake ili, ako je korišteno više uređaja za snimanje, jedna od originalnih snimljenih traka dostaviće se osumnjičenom;
- (v) nakon što je, ako je to potrebno, napravljena jedna kopija snimljene trake, originalna snimljena traka ili jedna od originalnih traka, biće zapečaćena u prisustvu osumnjičenog, uz potpis tužioca i osumnjičenog; i
- (vi) ako osumnjičeni postane optuženi, izradiće se transkript trake.

69. Shodno tome, a imajući u vidu izjašnjenja branilaca u pogledu zakonske

mogućnosti korištenja navedenih izjava, Vijeće je najprije utvrdilo da su optuženima Stanišiću i Miloševiću prilikom njihovih ispitivanja od strane istražilaca MKSJ, date sve potrebne pouke u skladu sa citiranim odredbama.

70. Branioци su najprije osporavali da su u konkretnom slučaju, a u skladu sa važećim procesnim garancijama, optuženi za vrijeme dok su davali iskaz u svojstvu osumnjičenih, bili upozoreni na mogućnost da im se obezbijedi stručna pomoć (pravo na branioca), a sve u vezi sa njihovim pravom na šutnju.³⁸

71. U konkretnom slučaju, Vijeće je na detaljan način analiziralo izjave optuženih, te u tom smislu cijeno da li su ispunjeni uslovi predviđeni Pravilom 42 i 43. Pravilnika o postupku i dokazima MKSJ, a sve kako bi se u konačnici Vijeće odredilo u pogledu zakonitosti navedenih dokaza, te shodno tome i mogućnosti uvrštavanja istih u dokazni materijal u ovom predmetu.

72. Vijeće najprije konstatuje da iz izjava kako optuženog Stanišića, tako i optuženog Miloševića, proizilazi da su isti, prije početka ispitivanja u svojstvu osumnjičenih, od strane istražilaca MKSJ, na jeziku koji govore i razumiju, poučeni o svim pravima koja su im zagantovana Pravilom 42 Pravilnika o postupku i dokazima MKSJ.

73. U tom smislu, optuženi su poučeni o pravu na besplatnu pomoć prevodioca ukoliko ne razumiju ili ne govore jezik na kojem se vrši ispitivanje, kao i o pravu na odbranu šutnjom, pri čemu su također upozoreni su da će njihova izjava biti snimljena i da ista može biti korištena kao dokaz.

74. Konačno, u skladu sa pomenutim Pravilom 42, osumnjičeni su tada obaviješteni da se ispitivanje neće nastaviti bez prisustva branioca, osim ako se svojom voljom ne odreknu prava na branioca, pri čemu će se, u slučaju da nakon odricanja od tog prava, naknadno u daljem toku ispitivanja izraze želju da imaju branioca, ispitivanje prekinuti i nastaviti onda kada dobiju branioca ili kada im se branilac dodijeli.

75. Nadalje, Pravilom 43 Pravilnika o postupku i dokazima MKSJ, predviđena je obaveza snimanja audio ili video tehnikom ispitivanja osumnjičenog od strane tužioca, a u skladu sa procedurom koja je detaljno obrazložena u ranijem dijelu teksta. S tim u vezi, Vijeće nalazi da je ispitivanje optuženih Stanišića i Miloševića od strane Tužilaštva MKSJ u

svojstvu osumnjičenih, snimano audio sredstvima, a o čemu su tom prilikom i sami optuženi uredno obaviješteni. Osim toga, analizirajući predmetni materijal, Vijeće je utvrdilo su u istima konstatovane sve pauze napravljene za vrijeme ispitivanja, napomene o pauzama, kao i vrijeme početka, ali i završetka pauza, odnosno vrijeme nastavka ispitivanja. Na kraju, optuženima je pružena mogućnost da razjasne sve što su rekli, te da dodaju sve što žele, a zabilježeno je i vrijeme završetka ispitivanja.

76. Slijedom navedenog, Vijeće cijeni da je cjelokupno ispitivanje, kako optuženog Stanišića, tako i optuženog Miloševića, uključujući i njihovo odricanje od prava na branioca, snimano audio – tehnikom i prema unaprijed propisanoj proceduri, iz čega proizilazi da je prilikom ispitivanja optuženih pred MKSJ u svojstvu osumnjičenih, u potpunosti postupljeno u skladu sa postupkom propisanim Pravilom 43 Pravilnika o postupku i dokazima MKSJ.

77. Dakle, detaljnom analizom i svestranim razmatranjem svih okolnosti, Vijeće je zaključilo da su izjave optuženog Stanišića i Miloševića date Tužilaštvu MKSJ, pribavljene na zakonit način, budući da su ispunjeni svi procesni uslovi predviđeni Pravilom 42 i 43, i dr. Pravilnika o postupku i dokazima MKSJ, odnosno da tom prilikom nisu povrijeđena prava koja pomenute odredbe garantuju osumnjičenim licima prilikom njihovog ispitivanje pred MKSJ.

78. Pored zaključka Suda o zakonitosti pribavljenih iskaza u kontekstu propisanih procesnih garancija i upozorenja, u konkretnom slučaju nužno je bilo ispitati i da li se izjave pribavljene na zakonit način mogu koristiti kao dokaz protiv optuženih, u slučaju kada se optuženi na suđenju koristi pravom na šutnju, kao što je slučaj sa optuženim u ovom postupku.

79. Vijeće podsjeća da pravo na odbranu šutnjom nije izričito navedeno u EKLJP, nego je Evropski sud za ljudska prava (ESLJP) došao do takvog zaključka na osnovu člana 6. stav 1 – pravo na pravično suđenje, i člana 6. stav 3., tačka d) – pravo na pretpostavku nevinosti. Pravo na odbranu šutnjom nije apsolutno. Također, pravo optuženog na odbranu šutnjom prema EKLJP nije ništa veće od njegovog prava zaštićenog Pravilom 42 MKSJ ili članom 6. ZKP BiH. ESLJP je zapravo otišao dalje time što je odobrio da se na glavnom pretresu u dokaze uvedu izjave koje je u fazi istrage dao optuženi koji se odrekao

³⁸ Pravilo 42 (A) (iii) Pravilnika o postupku i dokazima MKSJ.

svog prava na odbranu šutnjom za vrijeme istražnog postupka. ESLJP je proglasio prihvatljivim da domaći sudovi izvode zaključke o krivnji kada se optuženi pozove na svoje pravo na šutnju u istražnoj fazi, a kasnije se tokom odbrane osloni na neku činjenicu koju je mogao otkriti tokom istrage.³⁹ Osim toga, ovaj je Sud odobrio i donošenje osuđujućih presuda zasnovanih isključivo na ranijim izjavama optuženog koji se pozvao na svoje pravo na odbranu šutnjom na glavnom pretresu.⁴⁰

80. Stoga, ukoliko je optuženom data mogućnost da u nekoj fazi postupka objasni ili opovrgne svoju izjavu, ESLJP nije reagovao ni na jednu presudu koja je u bilo kojoj mjeri zasnovana na ranijim izjavama pribavljenim na zakonit način, bez obzira da li se optuženi poziva na pravo da se brani šutnjom na glavnom pretresu, ili ne.⁴¹

81. U tom kontekstu, Vijeće cijeni da su se optuženi prilikom davanja navedenih izjava dobrovoljno odrekli prava na šutnju, te da je navedeno odricanje od tog prava dokumentovano i razjašnjeno. Dakle, i pored uvažavanja činjenice da se optuženi navedenim pravom koriste u ovom trenutku, njihove ranije izjave koje su dali svjesno i dobrovoljno, uzete su kao dio dokaza Tužilaštva uz sve procesne garancije i upozorenja koje su procesne odredbe i nalagale, zbog čega se njihovo postojanje ne može zanemariti.

82. Shodno svemu navedenom, ne nalazeći da će se prihvatanjem navedenih izjava povrijediti pravo na odbranu optuženih u ovom predmetu, a temeljem citiranih odredbi Zakona o ustupanju predmeta i ZKP BiH, Vijeće je donijelo navedenu odluku.

83. U tom pravcu, Vijeće također ističe i da prihvatanje izjava osumnjičenih predstavlja pozitivnu sudsku praksu Suda BiH, koja je u više predmeta pred ovim sudom, kao takva i prihvaćena. (Predmet Milorad Trbić, Duško Jević, i dr.)

84. Na kraju, Sud nalazi vrlo korisnim naglasiti i da iskazi koje su optuženi dali u svojstvu osumnjičenih, nisu korišteni kao jedini i isključivi dokaz za utvrđivanje relevantnih činjenica, dok su kao potkrepljujući dokaz korišteni u vrlo restriktivnoj mjeri.

³⁹ Vidi: *Averill protiv V.B.*, br. 36408/97, § 51-52, ESLJP 2000.

⁴⁰ Vidi: *Brennan protiv V.B.*, br. 39846/98, ESLJP 2001.

⁴¹ Vidi: *Luca protiv Italije*, br 33354/96, § 40, ESLJP 2001.

8. Odbijanje dokaznih prijedloga odbrane

85. Odbrana je u toku glavnog pretresa podnijela prijedlog Sudu za dopunu dokaznog postupka u smislu odredbe iz člana 276. ZKP BiH, a koji se odnosi na saslušanje većeg broja svjedoka. U podnesenom prijedlogu, odbrana je predložila 14 dodatnih svjedoka u pravcu oprugavanja tvrdnje Tužilaštva da je prvooptuženi Stanišić bio prisutan u Petkovcima u noći između 14. i 15. jula 1995. godine, kao i njihovog svjedočenja na okolnost nepostojanja interventnog voda.

86. Dana 02.03.2016. godine, Sud je odbio 8 od ukupno 14 dodatno predloženih svjedoka odbrane, nalazeći da bi izvođenje ovih dokaza samo nepotrebno dovelo do odugovlačenja krivičnog postupka, pri čemu istovremeno ne bi doprinijelo razjašnjenju relevantnih činjenica, obzirom da je u toku postupka saslušan dovoljan broj svjedoka koji su iznijeli svoja saznanja o navedenim okolnostima.

9. Prigovor odbrane na ulaganje dokaza – izvještaja svjedoka Dean Manninga

87. Dana 22.10.2014. godine, saslušan je svjedok optužbe Dean Paul Manning, nekadašnji istražitelj Tužilaštva pred MKSJ. Odbrane optuženih su nakon završenog saslušanja ovog svjedoka, saglasno izjavile da se ne protive uvrštavanju transkripata njegovog saslušanja pred MKSJ u predmetu *Tužilac protiv Blagojevića i Jokića*, a koji transkripti su uloženi u sudski spis pod brojem T-91⁴², dok se protive uvrštavanju u spis Rezimea sudsko – medicinskog dokaznog materijala – stratišta i masovne grobnice, odnosno zbirnog izvještaja, navodeći da se radi o izvještaju koji u sebi sadrži nalaze i mišljenja drugih vještaka, koji u ovom predmetu nisu saslušani, naročito ističući da dio izvještaja koji se odnosi na predmet optužbe, odnosno dešavanja na Crvenoj brani i

⁴² T-91 – CV Manninga (eng i bos), mapa prezentovana svjedoku D55, mapa Petkovci sa aerosnimcima Petkovaca i Brane od 05-27.07. i snimak od 27.09. brane, i snimak 02.10. Liplje 1 i 2, karta Liplje – sekundarne grobnice koje je svjedok označio od 1-4, izvještaj Dean Manninga od 2004. na eng i bos, izvještaj od februara 2001., rezime odnosno sudsko-medicinski dokazni materijal pogubljenja na grobnici iz predmeta Blagojević, tabela pod oznakom 647 – tabela grobnica koja je dio izvještaja, dokaz 646 – tabelarni pregled istražitelja korištenih u predmetu u pisanju izvještaja, tabelarni prikaz vještaka koji su sačinili izvještaj – 5749, dokaz 548 iz Blagojevića – izvještaj D Manninga, procjena 2006. godine, informativni izvještaj – analiza i rezultati ispitivanja čahura, dokaz 776 iz predmeta Blagojević, izvještaj o obdukciji ljudskih ostataka na bos i eng jeziku, a korišten je kao dokaz 759; T-92- Izvještaj Dean Manninga od 2007. godine.

sekundarnim grobnicama povezanim sa tim područjem, nije zasnovan na neposrednim saznanjima svjedoka Deana Manninga, nego na nalazima, mišljenjima, kao i zaključcima do kojih je u svom radu ovaj svjedok došao putem ekspertiza drugih vještaka.⁴³

88. U tom smislu, odbrane su saglasno istakle i da je uvrštavanje ovakvog dokaza u spis neprihvatljivo i sa aspekta odbrane, budući da branioci vještaka čija su mišljenja i nalazi sastavni dio predmetnog izvještaja, poput vještaka Richarda Wrighta, nisu u mogućnosti ispitati po pravilima unakrsnog ispitivanja, a sve u skladu sa članom 270. stav 5. ZKP BiH. Dodatno, branilac optuženog Marka Miloševića istakao je i da Rezime svjedoka Manninga iz 2007. godine (Dokaz T-92), nije ni korišten u predmetu *Tužilac protiv Blagojevića i Jokića*.

89. Vijeće nalazi da se u konkretnom radi o dokazima koji, u skladu odredbama Zakona o ustupanju, nalaze primjenu u postupcima pred Sudom BiH. Naime, u skladu sa opštim principom Zakona o ustupanju, i to odredbom člana 3. stav 1., dokazi pribavljeni u skladu sa Statutom i Pravilnikom o postupku i dokazima MKSJ, a što je u konkretnoj situaciji i slučaj, mogu se koristiti u postupcima pred sudovima u BiH, dok je u skladu sa članom 5. stav 1. Zakona o ustupanju predviđeno da se zapisnik o iskazu svjedoka dat pred MKSJ, može koristiti pred sudom, pod uslovom da je iskaz od značaja za pitanje o kojem se raspravlja.

90. Pri tome, Sud istovremeno podsjeća da dokazi uvedeni na ovakav način podliježu istim ograničenjima i podložni su jednakoj analizi, kao i svi drugi dokazi prihvaćeni u skladu sa odredbama Zakona o ustupanju predmeta, odnosno u skladu sa odredbama Zakona o krivičnom postupku BiH, zbog čega je Vijeće prihvatilo njihovo korištenje u ovom krivičnom postupku.

91. Vijeće, takođe ističe da su predmetni rezimei svjedoka Manninga korišteni u brojnim postupcima, kako pred MKSJ, tako i pred Sudom BiH za područje Srebrenice, obzirom da isti predstavljaju zbirne izvještaje stručnih osoba koje su pred MKSJ priznate kao vještaci, te su kao takvi prihvaćeni u postupcima pred MKSJ. Dodatno, a imajući u vidu prigovor branioca dugooptuženog Miloševića, u pogledu prihvatljivosti rezimea svjedoka Manninga

⁴³ U pitanju su rezimei (izvještaji) Dean Manninga iz 2001. i 2007. Godine, uvedeni u okviru dokaza T-91 i T-92.

iz 2007. godine (T-92), Vijeće napominje da se u svojoj odluci nije ni oslanjalo na taj dokaz, slijedom čega nema potrebe da detaljnije elaborira isti.

C. ZAVRŠNE RIJEČI

1. Tužilaštvo BiH

92. U svom završnom obraćanju, Tužilaštvo BiH je najprije istaklo da je uspjelo cjelosti dokazati činjenični supstrat precizirane optužnice, ulaganjem ukupno 455 materijalnih dokaza u različitoj formi, neposrednim svjedočenjem 75 svjedoka pred Sudom, prihvaćenim iskazima svjedoka u pisanom obliku iz predmeta koji su se vodili pred Međunarodnim krivičnim sudom za bivšu Jugoslaviju (MKSJ-om), prihvatanjem ukupno 193 utvrđene činjenice, ulaganjem nalaza i mišljenja vještaka koji su iznijeli svoj nalaz i mišljenje na glavnom pretresu; vještaka forenzičke struke Mevludina Hajdara (hemijski tragovi), vještaka forenzičke struke Karahasanović Elmire (biološki tragovi), vještaka forenzičke struke Franjić Brune (balistika), vještaka sudske medicine dr Kešetović Rifata, vještaka sudske medicine Deana Manninga, Richarda Butlera vještaka za vojnu istoriju i vojne strukture u ratovima u bivšoj Jugoslaviji, uključujući i događaje u i oko Srebrenice, kao i organizaciju i komandnu strukturu u brigadi i bataljonu VRS i Michaela McQueena, vještaka za pitanja vojne istorije, uključujući ratne zločine počinjene na području Petkovaca i Đulića 1992. godine, koji vještaci su također dali sažetak forenzičkih dokaza dobijenih nakon iskopavanja primarne masovne grobnice na Crvenoj brani u Đulicima i povezanih sekundarnih grobnica ukopanih žrtava i forenzičkih ispitivanja.

93. U kontekstu opštih okolnosti, postupajući tužilac se dalje osvrnuo na dokaze koji su izvedeni pred ovim sudom u pravcu dokazivanja pripreme napada na Srebrenicu, te u tom smislu istakao da isto proizilazi prvenstveno iz Izvještaja generalnog sekretara u skladu sa Rezolucijom Generalne skupštine UN-a br. 53/35:Pad Srebrenice, Dokument UN-a A/54/549, 15.11.1999. godine, zatim Odluke o strateškim ciljevima srpskog naroda u Bosni i Hercegovini, Odluke o proglašenju neposredne ratne opasnosti i naređenje za mobilizaciju na cjelokupnoj teritoriji Srpske BiH, Direktive OP br. 4., 02/5-210 od 19.11.1992. godine, te drugih dokaza, dok je svoj svrt tužilac u završnoj riječi dao i na sam napad na Srebrenicu, kao i na događaje koji su uslijedili nakon napada, interpretirajući

dokument „Krivaja '95“, br. 04/156-2 od 02.07.1995. godine, te druge dokaze izvedene u tom pravcu.

94. Kroz uloženu materijalnu dokumentaciju, Tužilaštvo BiH je u svom završnom obraćanju izvršilo i analizu strukture Glavnog štaba VRS, Drinskog korpusa, Zvorničke brigade, te u konačnici i analizu Organizacije i historijata 6. bataljona i njegovih prethodnika.

95. Osim toga, u svojoj završnoj riječi, Tužilaštvo se u osvrtu na presudu MKSJ u predmetu Krstić, te prihvaćene utvrđene činjenice, istaklo da postoji dovoljno dokaza iz kojih se može utvrditi da je na hiljade muškaraca Muslimana bilo zatočeno i pogubljeno nakon pada Srebrenice.

96. U osvrtu na zatvaranja i pogubljenja u Petkovcima i na Crvenoj brani u blizini Petkovaca, Tužilaštvo je osvrnuvši se na iskaze preživjelih SM-100, SM-101, Ignjata Ignjatovića, Milisava Mirkovića i drugih, navelo da dolazak zarobljenih 14.og jula 1995. godine nije mogao proći nezapaženo, zatim, da su isti de facto bili predati na odgovornost 6. bataljonu Zvorničke brigade, na čelu kojeg se nalazio optuženi Ostoja Stanišić u svojstvu komandanta, a optuženi Marko Milošević u svojstvu zamjenika komandanta, slijedom čega su isti bili odgovorni za njihovu sigurnost, kao i da su zarobljenici nastavili dolaziti u Petkovce tokom cijelog tog poslijepodneva i predveče, a da su do kraja dana 15.07.1995. godine, svi ti dovedeni zarobljenici bili pogubljeni bilo na lokacijama zatvaranja u Petkovcima ili na obližnjoj Crvenoj brani.

97. Osvrnuvši se na relevantne iskaze svjedoka, Tužilaštvo nalazi kako je u postupku dokazano da su optuženi radnjom čuvanja i obezbijedivanja zarobljenika, znajući da isti neće biti razmijenjeni, nego da će biti ubijeni, znatno doprinijeli onome što će kasnije uslijediti, odnosno da njihove radnje predstavljaju faktičku i fizičku radnju pomaganja. Šesti bataljon je bio uključen u operaciju sa zarobljenicima koji su dovedeni u zonu odgovornosti njihovog bataljona, te je upravo radnjom čuvanja, tj. obezbijedjenja zarobljenika, dat doprinos u izvršenju genocidnog plana. Upravo ta radnja čuvanja zarobljenika, u kombinaciji sa znanjem da će zarobljenici vezanih ruku biti odvedeni do konačnog mjesta pogubljenja i tu pogubljeni, predstavljaju znatan doprinos i pružanje pomoći onome ko je naredio pogubljenje zarobljenika.

98. Kroz analizu materijalnih dokaza na okolnosti korištenja vozila TAM 75 i TAM 80, kao i relevantni iskaza svjedoka, Tužilaštvo je navelo da su vozila 6. Bataljona (TAM 75

i TAM 80) korištena, kako u prevoženju zarobljenih Bošnjaka, tako i tijela do Crvene brane, te je nadalje, u osvrtu na iskaze svjedoka, zaključilo da je Komandant 6. Bataljona Otoja Stanišić imao ključnu ulogu u sakrivanju tragova počinjenog zločina nad zarobljenim Bošnjacima u i oko Nove škole, kao i u samim Petkovcima.

99. U kontekstu znanja optuženih za genocidnu namjeru glavnih izvršilaca, Tužilaštvo se osvrnulo na dokaze izvedene na okolnost posjete visokih oficira VRS na područje zone u okviru nadležnošću 6. Bataljona, istakavši da je svrha ovih posjeta bila koordinacija sa lokalnim bataljonima, uključujući i 6. Bataljon.

100. Zaključno, istakavši da su optuženi Otoja Stanišić i Marko Milošević bili svjesni cilja i znatno doprinijeli realizaciji genocidnog plana, čime su svjesno pomogli glavnim izvršiocima u izvršenju djela genocida, zaključak Tužilaštva je da su znali da će muškarci Bošnjaci, koji su dovedeni u Petkovce, biti pogubljeni.

101. Zbog svega naprijed iznesenog, Tužilaštvo je predložilo da se optuženim Ostoji Stanišiću i Marku Miloševiću izrekne maksimalna kazna zatvora, istakavši da će se jedino takvom kaznom zatvora postići ciljevi specijalne i generalne prevencije.

2. Odbrana Ostoje Stanišića

102. U svom završnom obraćanju, branioci optuženog Ostoje Stanišić, advokati Miloš Perić i Nenad Rubež su osporavali primjenjivost KZ BiH u konkretnom slučaju, kao i pravnu kvalifikaciju krivičnog djela u konkretnom slučaju. Također su naveli da nema dokaza da je optuženi znao za dolazak zarobljenika, obzirom da je tu informaciju znao njegov nadređeni Obrenović, koji tu informaciju optuženom nije ni prenio. Kada je riječ o saznanju optuženog Stanišića da će zarobljenici nakon privremenog zatočenja biti streljani, u završnoj riječi se navodi da Tužilaštvo tokom dokaznog postupka nije ponudilo niti jedan dokaz u tom pravcu, te da je optuženi Stanišić samo, kao i mnoštvo drugih svjedoka, imao saznanje da će zarobljenici doći u Petkovce i tu biti privremeno smješteni, odakle će biti upućeni u sabirni centar Batković ili u razmjenu.

103. Takođe, prema stanovištu odbrane, optuženi Stanišić nije znao za genocidnu namjeru glavnih učesnika, i posebno ističu da je potrebno da preduzete radnje optuženog

imaju znatan uticaj na izvršenje krivičnog djela od strane glavnih izvršilaca UZP-a, da bi se radnje mogle okarakterisati kao krivično djelo pomaganje u izvršenju genocida, u smislu člana 31. KZ BiH, što u konkretnom, prema stavu odbrane, nije slučaj.

104. Branioци su ukazivali i na procesne situacije u kojima je učinjena povreda prava na odbranu, onemogućivanjem unakrsnog ispitivanja svjedoka čije su izjave prihvaćene od strane ovog Vijeća, a koje izjave nisu dali u istrazi u ovom predmetu. Dalje, branioци su tog stava da je, uvrštavanjem izjava osumnjičenih Ostoje Stanišića i Marka Miloševića, datih istražiteljima MKSJ, povrijeđeno njihovo pravo na odbranu šutnjom.

105. Osvrnuvši se na svjedočenje svjedoka Dean Manninga, odbrana je iznijela svoj prigovor na njegovo saslušanje u svojstvu vještaka, u smislu odredbe člana 270. stav 5. ZKP BiH, obrazloživši to stavom da njegovi izvještaji ne mogu imati karakter pismenog nalaza i mišljenja vještaka, obzirom da je riječ o nizu izvještaja različitih institucija u vezi kojih je svjedok pravio izvode i interpretirao kao svoje izvještaje.

106. Branioци su posebno istakli da se njihovom branjeniku izmijenjenom optužnicom Tužilaštva stavlja na teret odgovornost za određenu teritorijalnu površinu u smislu „zone odgovornosti“, koja obuhvata šire područje sela Petkovce i Đulići, uključujući i osnovnu školu „Desanka Maksimović“ (Nova škola), te lokaciju Branu Crveni mulj, gdje su dovođeni i ubijani zarobljenici, ali da se ovaj termin ne spominje nigdje u Pravilima bataljona, kao pravnom aktu koji se primjenjivao u VRS, i koji je uložen kao materijalni dokaz Tužilaštva. Nasuprot tome, ovaj akt spominje „rejon odbrane“, koji se, u slučaju Šestog pješadijskog bataljona Zvorničke brigade, sastojao od iste borbene linije tokom čitavog rata, izuzev stateškog pomijeranja od 50-100 metara naprijed ili nazad. Nadalje, odbrana poentira da ni jedna odredba Pravila bataljona ne daju ovlaštenja komandantu bataljona za upotrebu jedinice u dubini teritorije prema civilnom stanovništvu i komandovanje drugim jedinicama koje mu nisu naredjenjem pretpočinjene, zbog čega je, prema stavu odbrane, i optuženi Ostoja Stanišić imao određen „rejon odbrane“ kojim je komandovao, a u koji nje ulazila niti jedna lokacija iz optužnice.

107. Istaknuto je i da nije dokazano da su pripadnici 6. Bataljona učestvovali u obezbjeđenju zarobljenih, kao ni u vezivanju ruku zarobljenih, zatim u prevozu kamionima iz Nove škole na lokaciju Crvene brane, niti u njihovom streljanju. Posebno je naglašeno da je riječ o osobi sa predispozicijama za stvaranje pozitivne klime u jedinici, odnosno da je imao pozitivan uticaj na rukovođenje i komandovanje i izvršavanje zadataka Šestog

pješadijskog bataljona, te da sa takvim osobinama komandanta, ničim ne ukazuje na mogućnost dristične povrede discipline, kršenje zakona i povrede međunarodnog prava.

108. Temeljem svega naprijed navedenog, odbrana je istakla kako ne postoji niti jedna činjenica na osnovu koje bi bilo moguće van razumne sumnje utvrditi da je optuženi počinio krivično djelo koje mu se stavlja na teret, slijedom čega je predloženo da Sud u odnosu na optuženog Ostoju Stanišića, donese presudu kojom se isti oslobađa optužbi koje su mu optužnicom Tužilaštva stavljaju na teret.

3. Odbrana Marka Miloševića

109. U svom završnom obraćanju, odbrana optuženog Marka Milošević, advokati Petko Pavlović i Radivoje Lazarević su se osvrnuli na završne riječi odbrane prvooptuženog, istakavši da, i u ime drugooptuženog, u cjelosti prihvataju ovu odbranu na temu pravne kvalifikacije krivičnog djela, kao i primjene blažeg zakona.

110. Nadalje su istakli da ne postoji niti jedan dokaz da je optuženi Milošević znao za plan trajnog uklanjanja muslimanskog stanovništva iz Srebrenice ili za plan istrebljenja prisilnim premještanjem i ubistvima po prijekom postupku.

111. Takođe, i ova odbrana se osvrnula na dokaze koji su prema stavu iste neprihvatljivi, budući da odbranama nije omogućeno unakrsno ispitivanje svjedoka, čiji su transkripti i pored toga uvršeni u sudski spis. U tom smislu, branioci su istakli da je u spis, iako su se obje odbrane protivile, uložene i izjave optuženih date u svojstvu osumnjičenih istražitelju MKSJ-a, Deanu Manningu. S tim u vezi je istaknuto da je odbrana prvooptuženog u svojoj pismenoj završnoj riječi iznijela stav o ovim dokazima, kao i obje odbrane u pismenim podnescima tokom postupka, te da ova odbrana prihvata navedeni stav kao svoj, zbog čega nalazi nepotrebnim ponavljati već navedeno.

112. Prema stavu odbrane, niti jedan od 92 saslušana svjedoka i vještaka optužbe, nije potvrdio činjenične navode iz precizirane optužnice, odnosno da je Nova škola u Petkovcima u inkriminisano vrijeme bila pod kontrolom komande, niti u upotrebi 6.bataljona, zatim, da je optuženi Milošević svjesno pružio pomoć licima navedenim u optužnici, da su pripadnici 6. Bataljona učestvovali u prihvatu i obezbjeđenju više stotina

zarobljenih muškaraca dovezenih u Petkovce, kao ni da je optuženi Milošević u inkriminisano vrijeme boravio u objektu Nove škole. U tom smislu, branioci su ukazali na sadržaj iskaza svjedoka SM-110.

113. U svom završnom izlaganju, odbrana optuženog Miloševića dala je osvrt i na sistem rukovođenja i komandovanja u šestom pješadijskom bataljonu i nadležnosti i odgovornosti komandanta i zamjenika komandanta bataljona, zaključujući da ne postoje dokazi o tome da su komandant i zamjenik komandanta 6.pb, u inkriminisano vrijeme, dobijali bilo kakve zadatke od bilo koga osim od komandanta (Pandurevića) i načelnika štaba (Obrenovića) 1. Zvpbr. U tom smislu se u izlaganju obrazlažu pojmovi „odgovornosti“; „dužnosti“, kao i termin „nadležnosti“.

114. Sljedeće pitanje na koje se odbrana optuženog Miloševića osvrnula u svojoj završnoj riječi, jeste odnos komande 6.pb prema samom naselju Petkovci i posebno prema objektima Nova škola, brana „Crveni mulj“, kao i „Dom“, a koji objekti se u optužnici tretiraju kao objekti pod operativnom odgovornošću komande 6. pb, te je u tom smislu navedeno da 6.pb praktično nije imao nikakve ingerencije nad naseljem Petkovci.

115. U odnosu na odvajanje vojno sposobnih muškaraca u Potočarima, te odnosu na zarobljavanje iz kolone, branioci su se osvrnuli na nalaz vještaka Force i Buttlera, kao i na činjenice utvrđene presudom u predmetu *Vujadin Popović i dr.*, zaključivši da na osnovu uložениh dokaza ne proizilazi da se optuženi Stanišić i Milošević mogu dovesti uz bilo kakvu vezu sa odvajanjem i zarobljavanjem vojno sposobnih muškaraca u Potočarima.

116. Kada je riječ o nadležnosti i odgovornosti optuženih Stanišića i Miloševića za dovoženje zarobljenih iz Srebrenice u Petkovce i obezbjeđenje ratnih zarobljenika, branioci su naveli da ne postoji niti jedan dokaz iz kojeg bi se moglo van svake razumne sumnje zaključiti da je komanda 6.pb dobila naređenje ili bilo kakav zadatak u vezi sa dovoženjem i obezbjeđenjem ratnih zarobljenika sa područja Srebrenice.

117. U pogledu nadležnosti i odgovornosti optuženih za likvidaciju i ukopavanje ratnih zarobljenika na brani Crvenog mulja, odbrana je istakla da nema materijalnih dokaza, kao ni izjava svjedoka i vještaka da je komanda 6.pb dobila bilo kakav zadatak u vezi likvidacije ratnih zarobljenika iz Srebrenice koji su dovedeni u Petkovce, pri čemu se navodi da odluku o masovnom ubijanju nisu donijeli optuženi, a niti njihov pretpostavljeni Vinko Pandurević, odnosno u njegovom odsustvu Dragan Obrenović.

118. Odbrana je dalje iznijela svoj stav o tvrdnji Tužilaštva o ćutanju o zločinu i premještanju leševa ratnih zarobljenika u sekundarne grobnice, ukazujući u tom pravcu na iskaze saslušanih svjedoka, uložene materijalne dokaze, te nalaz vještaka demografske struke, prof. Dr. Svetlane Radovanović.

119. Na kraju, branioci su iznijeli svoje tvrdnje i u pogledu odmjeravanja kazne, navodeći da teret dokazivanja koji optuženi mora iznijeti u vezi sa olakšavajućim okolnostima ne predstavlja, kao kod otežavajućih okolnosti, dokazivanje van razumne sumnje, nego dokazivanje po kriterijumu vjerovatnoće da okolnosti o kojima je riječ postoje ili da su morale postojati, pri tome apostrofirajući u konačnici činjenicu da je optuženi Milošević osoba koja je fakultetski obrazovanja, nezaposlena, oženjen i otac jednog punoljetnog i jednog maloljetnog djeteta, te da nema dokaza da je bilo kada ispoljavao mržnju prema pripadnicima nesprskog naroda, odnosno da je suprotno tome učinio velike napore da se povratnicima pomogne u elektrifikacije sela i svakom drugom vidu pomoći, a o čemu je svoj iskaz na glavnom pretresu dala svjedokinja Mila Lazarević.

120. Na koncu, zajedničkim prijedlogom odbrana oba optužena, predloženo je da se, uz primjenu odredbe člana 284. tačka c) ZKP BiH, optuženi oslobode od optužbi.

D. PRIMJENA MATERIJALNOG PRAVA

121. Članom 4. KZ BiH, propisan je princip vremenskog važenja krivičnog zakona, te isti glasi: *(1) Na učinitelja krivičnog djela primjenjuje se zakon koji je bio na snazi u vrijeme učinjenja krivičnog djela. (2) Ako se poslije učinjenja krivičnog djela jednom ili više puta izmijeni zakon, primijenit će se zakon koji je blaži za učinitelja.*

122. Zakon je u članu 4a) KZ BiH ustanovio i izuzetak od primjene članova 3. i 4. KZ BiH, propisujući da: *„Članovi 3. i 4. ovog zakona ne sprečavaju suđenje ili kažnjavanje bilo kojeg lica za bilo koje činjenje ili nečinjenje koje je u vrijeme kada je počinjeno predstavljalo krivično djelo u skladu s općim načelima međunarodnog prava.“*

123. Iz navedenih zakonskih odredaba proizilazi da je pravilo da se na učinioca krivičnog djela prvenstveno primjenjuje zakon koji je bio na snazi u vrijeme učinjenja djela (pravilo *tempus regit actum*).

124. Od ovoga je principa moguće odstupiti jedino u interesu optuženog, odnosno jedino ukoliko se nakon izvršenja djela zakon izmjeni na način da je izmjenjeni zakon blaži za učinitelja.

125. Pitanje koji je zakon blaži za učinitelja rješava se *in concreto*, odnosno upoređivanjem starog i novog (ili novih) zakona u odnosu na svaki konkretni slučaj.

126. Upoređivanje tekstova zakona, međutim, može dati siguran odgovor samo u slučaju ako je novi zakon dekriminisao nešto što je po starom bilo krivično djelo, jer je tada novi zakon očigledno blaži. U svim drugim slučajevima, kada je krivično djelo kažnjivo po oba zakona, potrebno je utvrditi sve okolnosti koje mogu biti relevantne u izboru blažeg zakona.

127. Te okolnosti se prvenstveno odnose na odredbe o kaznama, njihovom odmjeravanju, odnosno ublažavanju (koji je zakon u tom smislu povoljniji), mjerama upozorenja, eventualnim sporednim kaznama, novim mjerama koje predstavljaju supstitute kazni (npr. rad za opšte dobro na slobodi), mjerama bezbjednosti, pravnim posljedicama osude, kao i na odredbe koje se odnose na krivično gonjenje, da li novi zakon predviđa osnov za isključenje protivpravnosti, krivične odgovornosti ili kažnjivosti, itd.

128. Od principa primjene blažeg zakona, moguće je odstupiti jedino u slučajevima propisanim u članu 4a), odnosno, kada bi primjena blažeg zakona spriječila suđenje ili kažnjavanje za radnje koje predstavljaju krivična djela prema općim načelima međunarodnog prava.

129. Prema tome, odredba iz člana 4a) KZ BiH, omogućava izuzetno odstupanje od principa iz članova 3. i 4. KZ BiH, da bi se obezbjedilo suđenje i kažnjavanje za one postupke koji predstavljaju krivična djela prema međunarodnom pravu, odnosno koja predstavljaju kršenje normi i pravila koja imaju opštu podršku od svih naroda, koja su opšteg značaja, odnosno koja se smatraju ili predstavljaju univerzalne civilizacijske tekovine savremenog krivičnog prava, u situaciji kada takva postupanja nisu bila predviđena kao krivična djela u nacionalnom, odnosno unutrašnjem krivičnom zakonodavstvu u vrijeme kada su učinjena.

130. U konkretnom slučaju, i zakon koji je bio na snazi u vrijeme izvršenja djela, jednako kao i zakon koji je trenutno na snazi, propisuju krivičnopravne radnje za koje je optuženi

oglašen krivim kao krivična djela.

131. Član 141. preuzetog KZ SFRJ glasi: “ *Ko u namjeri da potpuno ili djelimično uništi neku nacionalnu, etničku, rasnu ili vjersku grupu naredi da se vrše ubistva ili teške povrede tijela ili narušavanje fizičkog ili duševnog zdravlja članova grupe ili prinudno raseljavanje stanovništva, ili da se grupa stavi u takve životne uslove koji dovode do potpunog ili djelimičnog istrebljenja grupe, ili da se primjene mjere kojima se sprječava rađanje između pripadnika grupe, ili da se vrši prinudno preseljavanje djece u drugu grupu, ili ko u istoj namjeri izvrši neko od navedenih djela.....* “. Dakle oba zakona propisuju krivično djelo Genocid.

132. Dalja procjena koji je zakon blaži za učinitelja, vrši se upoređivanjem zapriječenih kazni.

133. Za krivično djelo Genocid iz člana 171. KZ BiH, propisana je kazna zatvora u trajanju najmanje deset godina ili kazna dugotrajnog zatvora. Za krivično djelo Genocid iz člana 141. KZ SFRJ, propisana je kazna zatvora u trajanju najmanje pet godina ili smrtna kazna. Prema članu 38. KZ SFRJ, a imajući u vidu da je smrtna kazna derogirana primjenom člana 1. Protokola 6. na Evropsku konvenciju o ljudskim pravima⁴⁴, za krivična djela za koja je propisana smrtna kazna, Sud može izreći i kaznu zatvora od dvadeset godina.

134. Kao što je naprijed već rečeno, procjena blažeg zakona se uvijek vrši *in concreto*, odnosno procjenjujući sve okolnosti konkretnog predmeta. Kada se navedeno uzme u obzir prilikom upoređivanja zapriječenih kazni prema preuzetom KZ SFRJ i KZ BiH, u pogledu zakonom propisanog raspona kazne, proizilazi da KZ BiH, kao zakon vremena suđenja nije blaži, odnosno u konkretnom povoljniji za optuženog, jer za navedeno djelo Preuzeti KZ SFRJ, propisuje kaznu zatvora od najmanje pet godina (do petnaest, kao opšti zakonski maksimum kazne zatvora, odnosno do dvadeset), a KZ BiH, najmanje deset godina (do dvadeset godina kao opšti zakonski maksimum kazne zatvora, odnosno kazna dugotrajnog zatvora u trajanju od četrdeset i pet godina zatvora).

⁴⁴ Član 1. Protokola 6. o ukidanju smrtno kazne glasi: „Smrtna kazna se ukida. Niko ne smije biti osuđen na takvu kaznu ili pogubljen.“ Ovaj Protokol je zaključio Odbor ministara vijeća Evrope, sastavljen je u Strazburu 28.4.1983. godine, a stupio je na snagu 1.3.1985. godine

135. Iz gore navedenih razloga, a na osnovu člana 4. KZ BiH, Vijeće smatra da je, u konkretnom predmetu obavezno primjeniti KZ SFRJ, kao zakon vremena izvršenja krivičnih djela, budući da KZ BiH, koji je donesen nakon učinjenja krivičnog djela, nije zakon koji je u konkretnom slučaju blaži za učinioca.

136. Pitanje retroaktivnosti primjene krivičnog zakona je od izuzetnog pravnog značaja i kao takvo je već bilo predmetom analize i ocjene u nekoliko odluka Ustavnog suda BiH i ESLJP, koje odluke imaju direktne implikacije na postupanje Suda BiH u predmetima ratnih zločina, s obzirom da se radi o obavezujućoj domaćoj i međunarodnoj sudskoj praksi.

137. Kako je krivično djelo Genocid iz člana 171. KZ BiH za koje krivično djelo se terete optuženi u konkretnom slučaju, bilo propisano članom 141. KZ SFRJ, to je slijedom navedenog, a u skladu sa praksom Ustavnog suda BiH u pogledu primjene materijalnog prava nužno primijeniti KZ SFRJ, kao zakon koji je važio u vrijeme izvršenja krivičnog djela i kao zakon koji je prema stavu Ustavnog suda BiH, blaži prema optuženim.

II. NALAZI SUDA

A. OCJENA DOKAZA – STANDARDI DOKAZIVANJA

138. Prilikom razmatranja i ocjene dokaza koji su provedeni na glavnom pretresu, Vijeće se rukovalo osnovnim načelima propisanim u ZKP BiH, Evropske konvencije o ljudskim pravima (EKLJP) i uspostavljenim praksom MKSJ, Međunarodnog krivičnog suda za Ruandu (MKSR) i Evropskog suda za ljudska prava (ESLJP), a koji će u nastavku biti navedeni.

139. Prije svega, Vijeće je imalo u vidu da je svrha sudskog postupka da se osigura da niko nevin ne bude osuđen, a da se učiniocu krivičnog djela izrekne krivičnopravna sankcija pod uslovima propisanim KZ BiH i u zakonom propisanom postupku (član 2. stav 1. ZKP BiH).

140. U tom smislu, član 3. stav 1. ZKP BiH određuje da se svako smatra nevinim za krivično djelo dok se pravosnažnom presudom ne utvrdi njegova krivica. Procesna pretpostavka nevinosti je tzv. privremena pretpostavka (*praesumptio iuris tantum*),

koja vrijedi dok se suprotno ne dokaže. Zbog usvajanja ove pretpostavke, optuženi je oslobođen tereta dokazivanja svoje nevinosti. Slijedom toga, teret dokazivanja suprotnog od onog što predviđa pretpostavka nevinosti je na tužiocu. Pri tome, pretpostavka nevinosti se odnosi ne samo na krivicu optuženog, već i na sve druge bitne elemente koji stoje u međusobnoj vezi u pojmu krivičnog djela (radnja izvršenja, protivpravnost ili kažnjivost).

141. Navedeno potvrđuju i judikati ESLJP, prema kojima presumpcija nevinosti ima, između ostalog, sljedeće posljedice:

- (i) optuženi nije dužan dokazivati svoju nevinost i teret dokazivanja leži na suprotnoj strani, dakle tužiocu i
- (ii) sud mora donijeti oslobađajuću presudu, ne samo kad je uvjeren u nevinost optuženog, nego i u situaciji kad o tome postoji razumna sumnja.

142. Jedna od neposrednih posljedica presumpcije nevinosti je izričita zakonska odredba sadržana u članu 3. stav 2. ZKP BiH, koja propisuje da će sumnju u pogledu postojanja činjenica koje čine obilježja krivičnog djela ili o kojima ovisi primjena neke odredbe krivičnog zakonodavstva, sud riješiti na način koji je povoljniji za optuženog.

143. Konkretno, riječ je o načelu *in dubio pro reo*, ili načelu koje je izraz pogodovanja optuženom. Neku činjenicu sud može na temelju ocjene dokaza smatrati utvrđenom kada se uvjerio u njezino postojanje koje mora proizlaziti iz dokaza izvedenih na glavnom pretresu i kad u tom pogledu postupajuće vijeće nema više nikakvih dvojbi. Pri tome, sve činjenice koje su *in peius* (na štetu) optuženog moraju se utvrditi sa apsolutnom sigurnošću. Drugim riječima, moraju se dokazati van razumne sumnje. Ukoliko se to ne postigne, uzima se kao da one i ne postoje. Sve činjenice koje su *in favorem* (u korist) optužene osobe, uzimaju se kao da postoje i onda i kad su utvrđene samo sa vjerovatnošću. Ako se i nakon savjesne ocjene dokaza „ ...pojedinačno i u vezi sa ostalim dokazima...“, sumnje ne daju otkloniti, prema normi iz člana 3. stav 2. ZKP BiH, u sumnji sud rješava na način povoljniji za optuženog.

144. Rezultat primjene pravila *in dubio pro reo*, uvijek mora biti izricanje presude u korist optuženog, što u slučaju sumnje oko pravno relevantnih činjenica predviđenih materijalnim krivičnim pravom uključuje, ne samo blažu kaznu kada je krivica utvrđena, nego i oslobađajuću presudu u slučajevima u kojima glavni pretres nije mogao razjasniti sumnju

oko pitanja je li optuženi počinio krivično djelo iz optužbe.

145. U ovom smislu je i odredba člana 284. tačka c) ZKP BiH, prema kojoj će se optuženi osloboditi od optužbe „*ako nije dokazano da je optuženi učinio krivično djelo za koje se optužuje*“, što znači, ne samo u slučajevima u kojima uopšte nisu izvedeni dokazi za optužbu, nego i u slučaju kada su dokazi izvedeni, ali su isti nedovoljni da Sud, na osnovu njihove ocjene, izvede zaključke o nedvojbenom postojanju činjenica iznesenih u optužbi.

146. U vezi navedenog Vijeće je prilikom ocjene dokaza imalo u vidu i standard dokazivanja „*van razumne sumnje*“, kojeg je ustanovila sudska praksa kao uslov za izricanje osuđujuće presude. Prema opšteprihvaćenom stanovištu, dokazi van razumne sumnje su dokazi na osnovu kojih se pouzdano može zaključiti da postoji najveći stepen vjerovatnoće da je optuženi počinio krivično djelo.

147. Vijeće je imalo u vidu i odredbu člana 14. stav 2. ZKP BiH, koja propisuje da je sud dužan razmatrati i ocjenjivati dokaze koji idu u korist optuženog sa jednakom pažnjom kao i dokaze koji ga terete.

148. Osim toga, Vijeće je razmatralo i cijeno sve dokaze izvedene na glavnom pretresu, kako pojedinačno, tako i u njihovoj međusobnoj vezi, u skladu sa članom 281. ZKP BiH, ali u nastavku presude će navesti samo one dokaze koji su relevantni za donošenje odluke, te obrazlagati i iznositi zaključke samo o činjenicama koje su od suštinske važnosti za odluku Suda.

149. Vijeće također podsjeća na član 15. ZKP BiH, kojim se rukovalo i u kojem je sadržan jedan od temeljnih principa krivičnog zakonodavstva – princip slobodne ocjene dokaza, koji je ograničen jedino principom zakonitosti dokaza, što znači da je ocjena dokaza oslobođena formalnih pravnih pravila koja bi određivala vrijednost pojedinih dokaza. Uspostavljajući ovaj princip, zakonodavac je dao neophodnu slobodu sudskoj vlasti i pokazao povjerenje u prosudbenu moć sudija.

150. Vijeće je imalo u vidu i praksu ESLJP, prema kojoj se sud, iako je obavezan dati razloge za svoju odluku, ne mora detaljno baviti svakim argumentom koji je iznijela neka od strana u postupku.

151. Isto tako, Vijeće je uzelo u obzir stav žalbenog vijeća MKSJ u predmetu Kvočka i dr.

da je stvar diskrecione ocjene pretresnog vijeća koje će pravne argumente razmotriti. Što se tiče zaključaka o činjenicama, pretresno vijeće je dužno da izvede samo one zaključke o činjenicama koji su od suštinske važnosti za utvrđivanje krivice po određenoj tački optužnice. Nije nužno osvrutati se na svaki iskaz svjedoka ili svaki dokaz u sudskom spisu.

152. Član 6. stav 1. EKLjP nameće obavezu svim sudovima da “ukazu dovoljno jasno na osnove na kojima oni zasnivaju svoju odluku”. Iako priznaje primat domaćih sudskih organa u davanju ocjene šta je relevantno i prihvatljivo, član 6. stav 1. EKLjP nameće domaćim sudovima obavezu da na odgovarajući način izvrše ispitivanje podnesaka, argumenata i dokaza koje su podnijele strane. U vezi sa tim, sudovi moraju razmotriti i raščistiti sve značajne nepodudarnosti u iskazima strana u postupku, ukazati da li je neki od osporenih dokaza neprihvatljiv, te ako jeste, po kom osnovu.

153. Prilikom ocjene iskaza saslušanih svjedoka, Vijeće je nastojalo sagledati njihovo svjedočenje u cjelini, cijeneći pri tome kako sadržinu samog iskaza, tako i držanje i ponašanje svjedoka tokom davanja iskaza. U tom smislu, Vijeće je cijeno praksu MKSJ i stav Žalbenog vijeća zauzet u predmetu *Nahimana i dr.*, u kojem Žalbeno vijeće podsjeća da: *„Pretresno vijeće ima puno diskreciono pravo da odmjeri koju će težinu i vjerodostojnost pripisati iskazu nekog svjedoka. Pri tome, pretresno vijeće mora uzimati u obzir relevantne faktore u zavisnosti od konkretnog slučaja, uključujući i ponašanje svjedoka u sudnici, njegovu ulogu u datim događajima, uvjerljivost i jasnoću njegovog iskaza, pitanja da li ima protivrječnosti ili nedosljednosti u njegovim uzastopnim izjavama ili između njegovog svjedočenja i drugih dokaza, ranije primjere lažnog svjedočenja, motivaciju za davanje lažnog iskaza, te odgovore tog svjedoka tokom unakrsnog ispitivanja.“*

154. Vijeće je imalo u vidu da pouzdanost iskaza jednog svjedoka zavisi od njegovog poznavanja činjenica, ali i da na pouzdanost iskaza u velikoj mjeri može uticati protek vremena, nestalnost ljudske percepcije kao i traumatičnost samog događaja o kome se svjedoči. Nedosljednosti u iskazu svjedoka ne znače, same po sebi, da sudsko vijeće koje postupa razložno, to svjedočenje mora odbaciti kao nepouzdanu. Slično tome, faktori kao što su vremenski razmak između događaja i svjedočenja, mogući uticaj trećih lica, druge nepodudarnosti, ili stresne okolnosti u vrijeme inkriminisanog događaja, ne isključuju automatski mogućnost da se vijeće osloni na takav iskaz. Konkretno, Vijeće je uporedilo činjenice o kojima određeni svjedok svjedoči sa činjenicama koje su utvrđene od strane drugih svjedoka, te materijalnim dokazima, kako bi se utvrdilo da li su njegovi navodi

potkrijepljeni ili osporeni drugim dokazima u ovome predmetu.

155. Vijeće je prilikom ocjenjivanja dokazne snage iskaza saslušanih svjedoka razmotrilo razlike u iskazima svjedoka datim na glavnom pretresu i u ranijim fazama postupka kao i razlike u izjavama o određenim činjenicama, datim u različito vrijeme i pred različitim organima, kao i pojašnjenja o uzrocima tih razlika datim na glavnom pretresu, analiziralo i cijenilo dokaznu snagu iskaza za svaki pojedini slučaj konkretno, te u njihovoj povezanosti sa drugim dokazima, a zatim odlučilo o njihovoj vjerodostojnosti, o čemu će detaljnije biti obrazloženo u nastavku, prilikom analize dokaza u odnosu na svaku tačku optužnice.

116. Takođe, Vijeće je izvršilo uvid u svaki uloženi materijalni dokaz kako bi odlučio o njegovoj pouzdanosti i dokaznoj vrijednosti, pri čemu se neće podjednako osvrutati na svaki dokaz, nego će obrazložiti samo one zaključke o činjenicama koje su bitne za utvrđivanje odgovornosti optuženih.

B. OBILJEŽJA BIĆA KRIVIČNOG DJELA GENOCID

156. Optužnicom Tužilaštva optuženom Ostoji Stanišiću je stavljeno na teret da je u svojstvu komandanta 6. Bataljona Zvorničke brigade (zajedno sa optuženim Milošević Markom zamjenikom komandanta), čija zona odgovornosti je u julu 1995. godine uključivala šire područje sela Petkovci i sela Đulići, uključujući i osnovnu školu „Desanka Maksimović“ (“Nova škola” u Petkovcima), zgradu Doma kulture u Petkovcima (Dom), te Crvenu branu, u opštini Zvornik, u julu 1995. godine, svjesno pružili pomoć pripadnicima vojske i policije RS, među kojima Radovanu Karadžiću, predsjedniku Republike Srpske i glavnokomandujućem VRS-a, Ratku Mladiću, komandantu Glavnog štaba VRS-a, Ljubiši Beari, načelniku Uprave za bezbjednost i obavještajne poslove Glavnog štaba VRS-a, Vujadinu Popoviću, načelniku za bezbjednost Drinskog korpusa VRS-a, Dragi Nikoliću, pomoćniku komandanta za bezbjednost, Zvorničke brigade, Miloradu Trbiću, oficiru za bezbjednost Zvorničke brigade, koji su imali plan da se bošnjačko stanovništvo trajno ukloni iz Srebrenice, te da se uhvate, zatvore, prisilno premjeste, po prijekom postupku ubiju i zakopaju vojno sposobni muškarci i mladići bošnjačke nacionalnosti iz Zaštićene zone UN-a Srebrenica, te tako istrijebi grupa bošnjačkog naroda, pri čemu je ukupno civilno bošnjačko stanovništvo, do 40.000 bošnjačkih civila, preseljeno iz enklave

Srebrenica, a više od 7.000 bošnjačkih muškaraca i dječaka ubijeno po prijekom postupku, zakopano, te premješteno u sekundarne grobnice;

157. Optuženi Ostoja Stanišić je oglašen krivim da je počinio krivično djelo Genocid iz člana 141. KZ SFRJ, u vezi sa članom 24. istog zakona (pomaganje).

158. Član 141. KZ SFRJ, u relevantnom dijelu glasi:

„Ko u namjeri da potpuno ili djelimično uništi neku nacionalnu, etničku, rasnu ili vjersku grupu naredi da se vrše ubistva ili teške povrede tijela ili teško narušavanje fizičkog ili duševnog zdravlja članova grupe ili prinudno raseljavanje stanovništva, ili da se grupa stavi u takve životne uvjete koji dovode do potpunog ili djelimičnog istrebljenja grupe, ili da se primijene mjere kojima se sprječava rađanje između pripadnika grupe, ili da se vrši prinudno preseljenje djece u drugu grupu, ili ko u istoj namjeri izvrši neko od navedenih djela, kazniće se zatvorom najmanje pet godina ili smrtnom kaznom.“

159. Nadalje, član 24. KZ SFRJ glasi:

„(1) Ko drugome sa umišljajem pomogne u izvršenju krivičnog djela kazniće se kao da ga je sam učinio, a može se i blaže kazniti.

(2) Kao pomaganje u izvršenju krivičnog djela smatra se naročito: davanje savjeta ili uputstava kako da se učini krivično djelo, stavljanje učiniocu na raspolaganje sredstava za učinjenje krivičnog djela, otklanjanje prepreka za učinjenje krivičnog djela, kao i unaprijed obećano prikrivanje krivičnog djela, učinioca, sredstava kojima je izvršeno krivično djelo, tragova krivičnog djela ili predmeta pribavljenih krivičnim djelom.“

160. Dakle, optuženi Ostoja Stanišić oglašen je krivim da je radnjama obuhvaćenim izrekom presude, učinio djela kvalifikovano naprijed citiranom odredbom člana 141. KZ SFRJ, i to sve znajući za namjeru da se potpuno ili djelimično istrijebi zaštićena grupa ljudi, u konkretnom slučaju, Bosanskih muslimana iz Istočne Bosne, odnosno enklave Srebrenica koji su u njoj živjeli do jula 1995. godine.

161. Obzirom da je optuženi oglašen krivim za pomaganje u genocidu, koji, prevashodno zahtijeva da genocid bude i izvršen, pretresno vijeće je, najprije, utvrdilo da li je nakon pada enklave Srebrenica u julu 1995. godine počinjen genocid, kako to optužnicom tvrdi Tužilaštvo. Pretresno vijeće napominje da su ovom presudom optuženi oglašen krivim za pomaganje u genocidu, te da ni “krivična odgovornost za pomaganje [i podržavanje]

ne može postojati ukoliko krivično djelo za koje se optuženi tereti kao pomagač [ili podržavalac] zapravo nije izvršeno”.⁴⁵

162. Shodno navedenom, pretresno vijeće se najprije bavilo činjeničnim utvrđenjima vezanim za opšti kontekst događaja u Srebrenici u julu 1995. godine i elementima bića krivičnog djela Genocid. Mada su tri različita suda (Međunarodni sud pravde, Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju, te Sud Bosne i Hercegovine) događaje u Srebrenici u julu 1995. godine kvalifikovali krivičnim djelom Genocid, odbrana je u završnim riječima osporavala ovu kvalifikaciju.

163. Obzirom da mjesto izvršenja radnji za koje je optuženi oglašen krivim, nije na području tadašnje Srebreničke enklave već na području opštine Zvornik, mjesto Petkovići i Đulići, Vijeće neće detaljno obrazlagati širi kontekst događaja, već samo u mjeri koliko je to nužno potrebno za događaje obuhvaćene ovim predmetom, odnosno za izvođenje zaključka o tome da li su ostvarena obilježja bića krivičnog djela Genocid, a sve u skladu sa obimom dokaza provedenih tokom glavnog pretresa.

C. OPŠTI KONTEKST

164. Vijeće će na početku dati kratki osvrt na okolnosti koje su vladale prije početka oružanog sukoba u BiH.

165. Vijeće podsjeća da je dana 21. februara 1990. godine, Skupština BiH usvojila zakon kojim je dopušteno osnivanje političkih stranaka i zakazala višestranačke izbore za 18. novembar 1990. godine. Pojavile su se tri glavne stranke koje su bile nacionalno opredjeljene i to Srpska demokratska stranka (SDS), na čelu sa Radovanom Karadžićem, Stranka demokratske akcije (SDA), na čelu sa Alijom Izetbegovićem i Hrvatska demokratska zajednica (HDZ), na čelu sa Stjepanom Kljujićem.

166. Navedene stranke su se dogovorile da će funkcija predsjednika Skupštine BiH pripasti Momčilu Krajišniku iz SDS-a. Alija Izetbegović, predstavnik SDA izabran je za

⁴⁵ Presuda žalbenog vijeća u predmetu Aleksovski, paragraf 165.

predsjednika Predsjedništva BiH, što je funkcija na kojoj je ostao tokom cijelog rata, dok je funkcija predsjednika vlade pripala Juri Pelivanu iz HDZ-a.⁴⁶

167. Dana 12.05.1992. godine, Momčilo Krajišnik, predsjednik Narodne skupštine Republike Srpske, donio je „Odluku o strateškim ciljevima srpskog naroda u Bosni i Hercegovini“⁴⁷ koja je objavljena u Službenom glasniku Republike Srpske 26.11.1993. godine, prema kojem „Strateški ciljevi i prioriteti srpskog naroda u Bosni i Hercegovini su:

1. Državno razgraničenje srpskog naroda od druge dvije nacionalne zajednice.
2. Uspostavljanje koridora između Semberije i Krajine.
3. Uspostavljanje koridora u dolini rijeke Drine, odnosno eliminisanje Drine kao granice između srpskih država.
4. Uspostavljanje granice na rijekama Uni i Neretvi.
5. Podjela grada Sarajeva na srpski i muslimanski dio i osnivanje efektivne državne vlasti u oba dijela.
6. Osiguranje izlaza Republike Srpske na more.“

D. ZAŠTIĆENA UN ZONA - SREBRENICA

168. Kako je to već ranije navedeno, događaji u Srebrenici u julu 1995. godine, bili su predmetom brojnih sudskih postupaka međunarodnog i domaćeg krivičnog pravosuđa. Kao što je obrazloženo u dijelu presude koji se bavi procesnim odlukama, pretresno vijeće je, na prijedlog tužilaštva, prihvatilo dokazanim neke od činjenica koje su utvrđene u postupcima pred MKSJi to od strane pretresnih vijeća MKSJ. Činjenična utvrđenja u ovom dijelu presude u najvećoj će se mjeri bazirati na ovim prihvaćenim, i nekim opštepoznatim činjenicama

169. U odnosu na događaje koji su prethodili dešavanjima u Srebrenici u julu 1995, kao i na sam događaj iz jula mjeseca 1995. godine, tokom postupka uvedeni su i brojni

⁴⁶ MKSJ Presuda Tužilac protiv Momčila Perišića IT-04-81-T, 6 septembar 2011.godine Činjenice u vezi sa Sarajevom o kojima je presuđeno I, 3.

⁴⁷ (T-255), Službeni glasnik Republike Srpske, Vol. II, Br. 22, član 386, "Odluka o strateškim ciljevima Srpskog naroda u Bosni i Hercegovini," 12.05.1992. godine.

materijalni dokazi, te saslušani svjedoci i vještaci. Na osnovu provedenih dokaza kao i utvrđenih činjenica, Vijeće je zaključilo sljedeće:

170. Opština Srebrenica nalazi se u Istočnoj Bosni i Hercegovini i petnaestak kilometara od rijeke Drine i granice sa Srbijom.⁴⁸ Tokom 1991. godine, njeno stanovništvo brojalo je 37.000 ljudi, od kojih su 73% bili bosanski Muslimani, a 25% bosanski Srbi,⁴⁹ U prvom mjesecu rata, paravojne snage bosanskih Srba preuzele su kontrolu nad opštinom Srebrenica, da bi nekoliko sedmica poslije to područje zauzele ponovo snage bosanskih Muslimana,⁵⁰ Dana 12. maja 1992. godine, kako je naprijed i navedeno, Narodna skupština Republike Srpske, donijela je "Odluku o strateškim ciljevima srpskog naroda" u kojoj je, između ostalog, naveden i cilj koji se odnosi na područje oko Srebrenice, a koji se ogledao u "uspostavi koridora u dolini reke Drine, odnosno eliminisanju Drine kao granice između srpskih država."⁵¹

171. U aprilu i maju 1992. godine, snage bosanskih Srba su istjerale bosanske Muslimane s velikog dijela Istočne Bosne, između ostalog, iz gradova Bijeljina, Bratunac, Vlasenica i Zvornik, a to stanovništvo se sklonilo u enklave oko Srebrenice, Žepe i Goražda.⁵² Nakon napada srpskih snaga u martu 1993. godine, enklava Žepa razdvojena je od enklave Srebrenica, te se stanovništvo iz tih sela sklonilo na područje od oko 150 kvadratnih kilometara od Srebrenice, gdje je u jednom trenutku živjelo 50.000 do 60.000 stanovnika.⁵³ U enklavi je djelovala 8.operativna grupa Armije BiH, koja je kasnije preimenovana u 28. diviziju Armije BiH.⁵⁴

172. Dana 8. marta 1995. godine, Radovan Karadžić, predsjednik Republike Srpske, te vrhovni komandant Oružanih snaga RS-a, reagujući na pritiske i stalne napore međunarodne zajednice u cilju okončanja rata i postizanja mirovnog sporazuma, izdao je direktivu Vojsci Republike Srpske (VRS) u vezi sa dugoročnom strategijom snaga VRS-a u enklavi. Pomenutom Direktivom, koja je poznata i kao "Direktiva 7", precizirano je da VRS treba da: završi sa fizičkim odvajanjem Srebrenice od Žepe što je prije moguće i da se

⁴⁸ T-425, Izveštaj generalnog sekretara u skladu sa Rezolucijom Generalne skupštine 53/35, UN, Pad Srebrenice, 15. novembar 1999. godine

⁴⁹ ibidem

⁵⁰ Ibidem, parag. 33 i 34, str. 38

⁵¹ Strateški cilj broj 3. Odluke o strateškim ciljevima Srpskog naroda u Bosni i Hercegovini," od 12.05.1992. godine.

⁵² Ibidem, str. 281, II dio.

⁵³ Ibidem, parag. 37, strana 39.

⁵⁴ Ibidem, paragr. 34 i 35, strana 51 i 52.

spriječi čak i komunikacija između pojedinaca u te dvije enklave. Planiranim i dobro osmišljenim operacijama da se stvori nepodnošljiva situacija totalne nesigurnosti, bez ikakve nade za daljnji opstanak ili život stanovnika Srebrenice i Žepe.⁵⁵

173. Odvajanje enklava Srebrenice i Žepe palo je u zadatak Drinskom korpusu⁵⁶, a što proizilazi i iz zapovijedi generala-majora Živanović Milenka za odbranu i aktivna borbena dejstva, op. br. 7.⁵⁷

174. Kao posljedica direktive predsjednika Karadžića, general Ratko Mladić je 31. marta 1995. izdao Direktivu za dalja dejstva, br. 7/1, u kojoj su navedeni daljnji zadaci Drinskog korpusa.⁵⁸

175. Zbog humanitarne krize⁵⁹ na tom području i mogućnosti da bosanski Srbi zauzmu enklavu, Vijeće sigurnosti UN-a je 16.04.1993.godine donio Rezoluciju br.819 u kojoj je proglasio Srebrenicu i okolno područje "zaštićenom zonom u kojoj ne smije biti nikakvih oružanih napada niti drugih sukoba." Vijeće sigurnosti pozvao je generalnog sekretara da "odmah preduzme korake da se poveća prisustvo UNPROFOR-a u Srebrenici i okolini".⁶⁰

176. Istovremeno je potpisan sporazum o prekidu vatre između Armije Republike Bosne i Hercegovine (ARBiH) i VRS-a, u kojem su se strane sporazumjele o demilitarizaciji Srebrenice.⁶¹

177. Dana 4. jula 1994. pukovnik Ognjenović, tadašnji komandant Bratunačke brigade, poslao je jedinicama Bratunačke brigade jednu informaciju. U ovoj informaciji u glavnim crtama je izložio "konačni cilj" VRS-a: "[...] da Podrinje bude u cijelosti srpsko. Enklave: Srebrenica, Žepa i Goražde moraju biti vojnički poražene." U toj informaciji se dalje kaže sljedeće: "Vojsku RS moramo neprekidno opremiti, obučavati disciplinovati i pripremati za izvršenje tog odlučujućeg zadatka - protjerivanja muslimana iz enklave Srebrenica. Oko

⁵⁵ T-411 i UČ, utvrđena činjenica br. 9, Tužilac protiv Blagojevića i Jokića br. IT-02-60-T, paragraf 106.

⁵⁶ UČ br. 10, Tužilac protiv Blagojevića i Jokića br. IT-02-60-T, paragraf 106.

⁵⁷ T-100, Drinski korpus broj: 03/277-2, zapovijest za odbranu i aktivna borbena dejstva, op. br. 7, u potpisu major Živanović Milenko, od 20. 03. 1995. Godine.

⁵⁸ T-240, Direktiva za dalja dejstva 7.1 br. 02/2-15- od 31.03.1995., Glavni štab Vojske Republike Srpske, general-pukovnik Ratko Mladić od 31.03.1995. godine; UČ br. 11, Tužilac protiv Blagojevića i Jokića br. IT-02-60-T, paragraf 106.

⁵⁹ UČ br.14, 15 i 16, Tužilac protiv Blagojevića i Jokića br. IT-02-60-T, paragraf 112.

⁶⁰ T-242, Rezolucija 819 Vijeća sigurnosti UN-a, S/RES/819 dated 16.04.1993.

⁶¹ T-410, Sporazum o demilitarizaciji Srebrenice koji su sklopili general-pukovnik Ratko Mladić i general Sefer Halilović 8. maja 1993. godine u prisustvu general-potpukovnika Philippea Morillona; (T-425), Izvještaj generalnog sekretara, paragraf 59 i 60-strana 51 i 52.

enklave Srebrenica nema povlačenja, već se mora ići naprijed. Neprijatelju treba zagorčavati život i činiti nemogućim privremeni opstanak u enklavi, da bi što prije organizovano masovno napustio enklavu, shvatajući da mu u njoj nema opstanka." ⁶² O ovom izvještaju je govorio i svjedok Momir Nikolić pred MKSJ ⁶³, rekavši da je ovo bio trajan zadatak, te dodavši da je o ovom dokumentu prvo bila upoznata Komanda Bratunačke brigade na sastanku, nakon čega je izvještaj u cjelosti preslijeđen komandantima podređenih jedinica, komandantima bataljona, čija je dužnost bila da obavijeste o istom svoje jedinice, oficire i vojnike, te dodaje da je navedeno u potpunosti obavljeno.

E. NAPAD NA ZAŠTIĆENU ZONU

178. Na sastanku između komadanta UNPROFOR-a i generala Mladića 7.3.1995.godine u Vlasenici, general Mladić je izrazio nezadovoljstvo režimom zaštićenih zona i naznačio da bi mogao vojno napasti zaštićene enklave, međutim, zagantovao je bezbjednost stanovništva tih enklava. ⁶⁴

179. Dana 02.07.1995. godine ⁶⁵, general-major Milenko Živanović, donio je Naređenje/Zapovijed Drinskom korpusu za aktivna borbena dejstva pod šifrom "Krivaja 95", u kojem je, između ostalog, navedeno da Komanda DK na osnovu Direktive op.br.7 i 7/1 GŠV RS i na osnovu situacije u zoni odgovornosti Korpusa, ima zadatak da slobodnim snagama izvodi ofanzivna dejstva, u dubini zone DK da što prije razdvoji enklave Žepu i Srebrenicu i suzi ih na "gradsko područje". Cilj dejstava je iznenadnim napadom potpuno razdvojiti i suziti enklave Žepu i Srebrenicu, popraviti taktički položaj snaga u dubini zone i stvoriti uslove za eliminisanje enklava ⁶⁶, sa gotovošću u 04,00 sata 6. jula 1995. godine. Takođe, u svom iskazu o vojnim događanjima u Srebrenici (revizija) – operacija „Krivaja 95“, vještak Richard Butler naveo je da je napad na enklavu počeo 6. jula 1995. godine. ⁶⁷

⁶² UČ br. 12, Tužilac protiv Blagojevića i Jokića br. IT-02-60-T, paragraf 103.

⁶³ T-88, Transkript razgovora svjedoka Momira Nikolića, od 19.09.2003. godine, str. 1631.

⁶⁴ T-425, Izvještaj generalnog sekretara, paragraf 180, strana 107

⁶⁵ T-162, Zapovest Drinskom korpusu za aktivna borbena dejstva, br. 04/156-2 od 02.07.1995. godine, potpisao general major Milenko Živanović

⁶⁶ Dodatno, UČ br. 34; Tužilac protiv Krstića br. IT-98-33-T, paragraf 121. i 429. i Tužilac protiv Blagojevića i Jokića br. IT-02-60-T, paragraf 120.

⁶⁷ T-7, Iskaz o vojnim događanjima u Srebrenici (revizija) – Operacija „Krivaja“, 1.11.2002. godine; Dodatno, vještak Buttler je dao svoj nalaz i mišljenje na pretresu od 7.11.2012. godine.

180. Iz prethodnog je vidljivo da je napad na enklavu započeo 6. jula 1995. godine čime je počela operacija „Krivaja 95“, a što je navedeno i u Izvještaju generalnog sekretara UN-a.⁶⁸ Tada se u enklavi nalazilo oko 40.000 stanovnika, od čega su otprilike 80% bile izbjeglice.⁶⁹

181. Granatiranje enklave je intenzivirano 9. jula 1995. godine⁷⁰, a što je posljedica donošenja novog naređenja predsjednika Radovana Karadžić od 9. jula popodne 1995. godine. Naime, ohrabren vojnim uspjehom i iznenađujućim odsustvom odbrane od strane bosanskih Muslimana, kao i izostankom bilo kakve značajnije reakcije od strane međunarodne zajednice, predsjednik Radovan Karadžić je izdao novo naređenje kojim je dao odobrenje Drinskom korpusu VRS-a da osvoji grad Srebrenicu, tako da je do večeri 9. jula 1995. godine, Drinski korpus VRS-a ušao četiri kilometra u dubinu enklave i zaustavio se na udaljenosti od samo jednog kilometra od grada Srebrenice.⁷¹

182. Dana 11. jula 1995. godine kada je Srebrenica „pala“, predsjednik Republike Srpske dr. Radovan Karadžić, donio je jednu od naredbi u svrhu uspostavljanju vlasti u „Srpskoj Srebrenici“, dok je Naredbom od 11.7.1995. godine naređeno formiranje SJB Srpska Srebrenica.⁷²

183. Do večeri 11. jula 1995. godine, u Potočarima se okupilo oko 20.000 do 25.000 izbjeglica bosanskih Muslimana. Njih nekoliko hiljada nahrupilo je u samu bazu UN-a, dok su se drugi smjestili po obližnjim fabrikama i poljima.⁷³ Izbjeglice - bosanski Muslimani koji su se sklonili u bazu ili oko nje bili su 12. i 13. jula 1995. godine, po dolasku srpskih snaga u Potočare, izvrgnuti kampanji terora koja se sastojala od prijetnji, vrijeđanja, pljačkanja i spaljivanja obližnjih kuća, batinanja, silovanja i ubistava.⁷⁴ Haotičnost situacije u Potočarima koja u svakom aspektu prevazilazi okvire uobičajenih ljudskih iskustava, potkrepljena je i svjedočenjem Čamile Omanović⁷⁵ koja je u julu 1995. godine godine

⁶⁸ T-425, Izvještaju generalnog sekretara UN-a strana 135, paragraf 239; UČ br. 21 (Tužilac protiv Blagojevića i Jokića br. IT-02-60-T, paragraf 125. i Tužilac protiv Krstića br. IT-98-33-T, paragraf 31.) i UČ br. 24 (Tužilac protiv Krstića br. IT-98-33-T, paragraf 122.)

⁶⁹ Ibidem, paragraf 380, strana 200

⁷⁰ UČ br. 22, Tužilac protiv Blagojevića i Jokića br. IT-02-60-T, paragraf 125.

⁷¹ T-425, Izvještaj generalnog sekretara UN-a strana 149, paragraf 272.

⁷² T-415, Naredba predsjednika Republike Srpske dr. Radovana Karadžića broj: 01-1351/95 od 11.07.1995. godine.

⁷³ UČ br. 49, Tužilac protiv Krstića br. IT-98-33-T, paragraf 37.

⁷⁴ UČ br. 53, Tužilac protiv Krstića br. IT-98-33-T, paragraf 150.

⁷⁵ T-73, Transkript o saslušanju umrlog svjedoka Čamile Omanović broj IT-98-33-T MKSJ Hag od dana 22.03.2000. i 23.03.2000. godine i izvod iz matične knjige umrlih 10/13-1-1285/07 od dana 24.08.2007. godine.

izabrana kao jedan od predstavnika civilnog stanovništva iz enklave na sastanku sa generalom Ratkom Mladićem u „Fontani“ neposredno nakon pada enklave u ruke snaga VRS.

184. Pripadnici VRS-a i MUP-a su, idući između izbjeglica bosanskih Muslimana, odvajali sve bosanske Muslimane od 16 do otprilike 60 ili 70 godina od njihovih porodica.⁷⁶ Odvajanje muškaraca se nastavilo 12. i 13. jula.⁷⁷ O odvajanju muškaraca muslimana svjedočila je pred MKSJ svjedokinja Ćamila Omanović koja je pri tome navela da se činilo da svi imaju pravo da razdvoje ljude, te da su odvojeni muškarci krenuli prema Bijeloj kući te dodaje „To je bila neprekidna kolona ljudi, veoma tiha, veoma mirna i imali ste osjećaj da nikada neće stati, da se neće nikada prekinuti“.⁷⁸

185. Muškarce bosanske Muslimane upućivali su na različita mjesta, ali su većinu slali u "Bijelu kuću" pored štaba UNPROFOR⁷⁹. ... Kada su odvedeni u "bijelu kuću", bili su prisiljeni da prije ulaska ostave svoje stvari, uključujući i novčanike i lične dokumente, na velikoj hrpi ispred zgrade.⁸⁰

186. Kako se situacija u Srebrenici zaoštravala i dosegla krizu uveče 10. jula, među bosanskim Muslimanima se proširila vijest da vojno sposobni muškarci treba da krenu u šumu, formiraju kolonu sa pripadnicima 28. divizije Armije BiH i pokušaju se probiti prema teritoriji pod kontrolom bosanskih Muslimana sjeverno od srebreničke enklave.⁸¹

187. Dana 11. jula oko 22:00 sati, "komanda divizije", zajedno s opštinskim vlastima bosanskih Muslimana u Srebrenici, odlučila je da formira kolonu.⁸²

188. Mlađi muškarci bojali su se da će ih ubiti ako padnu u ruke bosanskih Srba u Potočarima i vjerovali da su im šanse veće ako kroz šume pokušaju pobjeći do Tuzle.⁸³ Svjedok SM-100 je svjedočio da su njegove sestre i majka krenule prema Potočarima sa ostalim ženama i djecom, dok je svjedok je odlučio da zajedno sa ocem ide kroz šumu

⁷⁶ UČ br. 65, Tužilac protiv Blagojevića i Jokića br. IT-02-60-T, paragraf 168.

⁷⁷ UČ br. 66, ibidem.

⁷⁸ T-73, Transkript o saslušanju umrlog svjedoka Ćamile Omanović broj IT-98-33-T MKSJ Hag od dana 23.03.2000. godine, str. 1106

⁷⁹ UČ br. 67, Tužilac protiv Blagojevića i Jokića br. IT-02-60-T, paragraf 53. i 169.

⁸⁰ UČ br. 68, Tužilac protiv Krstića br. IT-98-33-T, paragraf 157.

⁸¹ UČ br. 81, Tužilac protiv Krstića br. IT-98-33-T, paragraf 162.)

⁸² UČ br. 82, Tužilac protiv Blagojevića i Jokića br. IT-02-60-T, paragraf 218.)

⁸³ UČ br. 83, Tužilac protiv Krstića br. IT-98-33-T, paragraf 60.

na lokalitet prema Šušnjarima, smatrajući da će tako preživjeti. I svjedok SM-101⁸⁴ je u svom iskazu pred MKSJ naveo da su žene i djeca krenuli prema Potočarima, a da muškarci nisu smjeli, budući da nisu „vjerovali Srbima jer su isti nakon zauzimanja enklave kontrolisali UN i preuzeli njihova vozila“. ⁸⁵ Svjedok SM-101 navodi da ih je na lokaciji u Šušnjarima bilo između 13.000 i 15.000 muškaraca u dobi od 16 do 50-60 godina. Oko trećine u toj grupi muškaraca je imalo oružje. Navedena činjenica je potvrđena i u predmet *Blagojević i Jokić* u kojoj je konstatovano da se do večeri 11. jula, 10.000 do 15.000 izbjeglica bosanskih Muslimana okupilo blizu sela Jagličići i Šušnjari i krenulo prema sjeveru. ⁸⁶

189. Slično tome i vještak Buttler je u svom izvještaju naveo da su, nakon napada na Srebrenicu 6. jula 1995. godine, muškarci iz zauzete enklave postupili na dva načina: 1) Počevši od večeri 10. jula 1995. godine, između 10.000 i 15.000 muslimana, većinom muškaraca, počelo se okupljati u sjeverozapadnom uglu enklave, odakle su formirali jednu dugu kolonu i započeli marš prema Tuzli. 2) Druga, veća grupa, uglavnom starijih muškaraca, žena i djece, počela se okupljati pred bazom Holandskog bataljona UN-a u Potočarima. ⁸⁷

190. Oko ponoći 11. jula 1995. kolona se počela kretati duž poteza Konjević Polje – Bratunac. ⁸⁸ Ta grupa bosanskih Muslimana sastojala se uglavnom od mladića i muškaraca od 16 do 65 godina, i nekoliko žena, djece i starih ljudi. ⁸⁹ Čelo kolone činile su jedinice 28. divizije, nakon njih su išli civili pomiješani sa vojnicima, a na začelju kolone nalazio se Samostalni bataljon 28. Divizije. ⁹⁰

191. Narednih dana jedinice VRS-a, uključujući i jedinice Drinskog korpusa koje nisu bile angažovane u pohodu na Žepu, raspoređene su na zadatak da blokiraju kolonu. Osim ovih jedinica Drinskog korpusa, u akciji blokiranja kolone dejstvovale su i jedinice van sastava Drinskog korpusa, uključujući jedinice specijalne brigade policije Ministarstva unutrašnjih

⁸⁴ T-453

⁸⁵ Ibidem, str. 2944.

⁸⁶ UČ br. 84, Tužilac protiv Blagojevića i Jokića br. IT-02-60-T, paragraf 219.

⁸⁷ T-7, Iskaz o vojnim događanjima u Srebrenici (revizija) – Operacija „Krivaja“, 1.11.2002. godine; Dotano, vještak Buttler je dao svoj nalaz i mišljenje na pretresu od 7.11.2012. godine .

⁸⁸ UČ br. 85, Tužilac protiv Krstića br. IT-98-33-T, paragraf 62.

⁸⁹ UČ br. 86, Tužilac protiv Blagojevića i Jokića br. IT-02-60-T, paragraf 220.

⁹⁰ UČ br. 87, Tužilac protiv Krstića br. IT-98-33-T, paragraf 61.

poslova (MUPa), elemente bataljona vojne policije 65. zaštitnog puka, a kasnije i elemente opštinske policije.⁹¹

192. Niz prisluškivanih razgovora, registrovanih tokom 12. i 13. jula 1995. godine, otkriva da su Drinski korpus i VRS uopšte sticali sve više saznanja o koloni.⁹²

193. [Dana] 12. jula. . . [K]asnije tog dana na kolonu je otvorena žestoka vatra. Oružane snage bosanskih Srba, među kojima je bilo mnogo jedinica MUP-a koje su patrolirale putem između Kravice i Konjević-Polja i putem između Konjević-Polja i Nove Kasabe, otvorile su vatru na kolonu uz primjenu artiljerijskog oružja, mitraljeza i ručnih bombi⁹³. U izvještaju pukovnika Radoslava Jankovića komandi Drinskog korpusa od 13.7.1995. godine, između ostalog, je navedeno da ukoliko misle da na isti način ovladaju enklavama Žepa i Goražde, potrebno je da medijski predstave akciju u Srebrenici, tako da se vidi kako su pružili adekvatan tretman stanovništvu, pa čak i borcima koji su predali oružje.⁹⁴

194. Predsjednik RS Radovan Karadžić je dana 14.7.1995. godine, donio Odluku o proglašenju ratnog stanja u opštini Srebrenica-Skelani u kojem je navedeno da je cilj proglašenja ratnog stanja da se omogući potupno angažovanje ljudskih i materijalnih potencijala u odbrani Republike i konačna pobjeda nad neprijateljem (tačka 2), te da će Oružane snage u dijelu zone Drinskog korpusa organizovanom i efikasnom upotrebom raspoloživih potencijala preduzeti sve potrebne mjere radi ostvarenja postavljenih ciljeva (tačka 3 Odluke)⁹⁵.

195. Tokom poslijepodneva 12. jula 1995., ili najkasnije u ranim večernjim satima, snage bosanskih Srba počele su zarobljavati veliki broj ljudi sa začelja kolone.⁹⁶

196. U periodu od 12. do 17. jula, pripadnici Drinskog korpusa i njemu potčinjenih brigada pretraživali su područje kako bi zarobili muškarce iz kolone.⁹⁷ 12. i 13. jula 1995. zarobljeno je nekih 6000 ljudi iz kolone koja je bježala kroz šumu.⁹⁸

⁹¹ UČ br. 88, Tužilac protiv Krstića br. IT-98-33-T, paragraf 162.

⁹² UČ br. 89, Tužilac protiv Krstića br. IT-98-33-T, paragraf 162.

⁹³ UČ br. 90, 1. Tužilac protiv Krstića br. IT-98-33-T, paragraf 62. i Tužilac protiv Blagojevića i Jokića br. IT-02-60-T, paragraf 221.

⁹⁴ T-418, Akt IKM DK Bratunac broj: 08-444-10 od 13.07.1995. Komandi drinskog korpusa, u potpisu pukovnik Radoslav Janković

⁹⁵ T-398, Odluka o proglašenju ratnog stanja u opštini Srebrenica-Skelani, broj: 01-1372/95 od 14.07.1995. Sarajevo, u potpisu Dr Radovan Karadžić

⁹⁶ UČ br. 92, Tužilac protiv Krstića br. IT-98-33-T, paragraf 63.

197. Na nekim mjestima su postavljene zasjede, a na drugima su bosanski Srbi pozivali ljude iz šume, nagovarajući ih da se predaju i obećavajući da će se pridržavati Ženevskih konvencija.⁹⁹ Snage bosanskih Srba su muškarcima bosanskim Muslimanima oduzimale ličnu imovinu, a neke od njih bi na licu mjesta likvidirali¹⁰⁰

198. U periodu od 12. do 18. jula 1995., brigade Drinskog korpusa, a posebno Bratunačka i Zvornička brigada, bile su angažovane u borbenim dejstvima protiv kolone bosanskih Muslimana koja se nastojala probiti na teritoriju pod kontrolom bosanskih Muslimana.¹⁰¹ Samo otprilike jedna trećina muškarca uspješno je prešla asfaltnu cestu i kolona je razbijena u dva dijela.¹⁰²

199. Dana 13.07.1995. godine, komanda Drinskog korpusa izdala je naredbu svim potčinjenim jedinicama da, između ostalog, treba "angažovati svo raspoloživo vojnosposobno ljudstvo u otkrivanju, blokiranju, razoružavanju i zarobljavanju uočenih muslimanskih grupa, kao i njihovom sprečavanju prolaska na muslimansku teritoriju. Duž cijele komunikacije Zvornik – Crni Vrh – Šekovići – Vlasenica organizovati zasedna dejstva." Također je naređeno da "zarobljene i razoružane Muslimane, smestiti u za to pogodne prostorije, koje se mogu obezbediti sa manjim snagama i odmah izveštavati predpostavljenu komandu."¹⁰³

200. Golema većina zarobljenika uhvaćena je na cesti između Bratunca i Konjević Polja 13. jula 1995. godine¹⁰⁴, a što je potvrđeno i uvidom u Video snimak "Srebrenica", koji je u dokazni spis uložen pod brojem T-83.¹⁰⁵

201. Transport muškaraca bosanskih Muslimana iz Potočara 13. Jula, krenuo je u pravcu Bratunca, s odredištem na području odgovornosti Zvorničke brigade.¹⁰⁶

⁹⁷ UČ br. 91, Tužilac protiv Blagojevića i Jokića br. IT-02-60-T, paragraf 222.

⁹⁸ UČ br. 93, Tužilac protiv Krstića br. IT-98-33-T, paragraf 295.

⁹⁹ UČ br. 94, Tužilac protiv Krstića br. IT-98-33-T, paragraf 63.

¹⁰⁰ UČ br. 95, Tužilac protiv Krstića br. IT-98-33-T, paragraf 63.

¹⁰¹ UČ br. 96, Tužilac protiv Krstića br. IT-98-33-T, paragraf 436.

¹⁰² UČ br. 97, Tužilac protiv Krstića br. IT-98-33-T, paragraf 62.

¹⁰³ T-423, Naredba komandama svih potčinjenih jedinica DK i IKM-1 DK broj: 03/156-12 od 13.07.1995. godine, Naređenje: Sprječavanje prolaska Muslimanskih grupa ka Tuzli i Kladnju, u potpisu komandant general-major Milenko Živanović

¹⁰⁴ UČ br. 120, Tužilac protiv Krstića br. IT-98-33-T, paragraf 171.

¹⁰⁵ Video snimak "Srebrenica", transkript istog, te fotografije, uveden u dokazni spis pod brojem T-83, dana 09.07.2014. godine.

¹⁰⁶ UČ br. 121, Tužilac protiv Blagojevića i Jokića br. IT-02-60-T, paragraf 192.

202. Dana, 12.07.1995. godine, general-major Milenko Živanović donio je naređenje za obezbjeđenje svih raspoloživih autobusa i minibusa i njihovu mobilizaciju i upućivanje u Bratunac ¹⁰⁷, dok iz izvještaja Komandi DK od 13.07.1995. godine, proizilazi da je istog dana, u 20,00 sati, završena evakuacija cjelokupnog muslimanskog stanovništva iz bivše enklave Srebrenica. ¹⁰⁸

203. Nadalje, dana 13.07.1995. godine, komandant, general-major Radislav Krstić donio je Naređenje za pretres terena nakon uspješno izvedene operacije za oslobađanje Srebrenice, a u cilju potpunog pretresa oslobođenog prostora. ¹⁰⁹

204. Muškarci bosanski Muslimani iz Potočara, kao i iz Sandića i Nove Kasabe, koji su noć 13. jula 1995. godine, proveli u Bratuncu odvezeni su sljedeći dan u dugačkoj koloni autobusa u razne privremene zatočeničke objekte i na stratišta u opštinama Bratunac i Zvornik. ¹¹⁰

205. Takođe, vještak Buttler je u svom izvještaju naveo da su do jutra 12. jula 1995. godine, VRS i civilne vlasti RS-a, počeli intenzivno da mobilišu autobuse, dok je tokom večeri 13. jula 1995. godine, započeo događaj u okviru kojeg su autobusima i kamionima vršeno prebacivanje muškaraca muslimana, iz područja Bratunca u zatočeničke objekte u zoni 1. Zvorničke pješadijske brigade, a do sredine popodneva 14. jula 1995. godine, nekoliko hiljada muškaraca muslimana već je bilo zatočeno u Grbavačkoj školi u Orahovcu, Novoj školi u Petkovcima, Piličkoj školi u Kuli, Domu kulture u Pilici i možda u školi u Ročeviću. ¹¹¹

206. Provedenim dokazima, Vijeće je utvrdilo da je jednu od lokacija na koju su ovi zarobljenici dalje iz Bratunca prebačeni i zatvoreni je predstavljala i Nova škola u mjestu Petkovci u opštini Zvorniku, kao i Dom kulture u istom mjestu, dok će događaji koji su se dešavali na pomenutim lokacijama detaljnije će biti obrazloženi u narednim poglavljima presude.

¹⁰⁷ T-417, Naređenje za evakuaciju iz enklave Srebrenica, broj: 22/226 od 12.07.1995. godine, u potpisu komandant general-major Milenko Živanović

¹⁰⁸ T-418, Akt IKM DK Bratunac broj: 08-444-10 od 13.07.1995. Komandi drinskog korpusa, u potpisu pukovnik Radoslav Janković

¹⁰⁹ T-420, Naredba Komandi drinskog korpusa broj: 01/4-157-5 od 13.07.1995. godine, u potpisu general-major Radislav Krstić

¹¹⁰ UČ br. 129, Tužilac protiv Blagojevića i Jokića br. IT-02-60-T, paragraf 285.

¹¹¹ T-7.

207. U seriji masovnih pogubljenja koja su uslijedila nakon zauzimanja Srebrenice, snage bosanskih Srba su pogubile nekoliko hiljada muškaraca bosanskih Muslimana. U julu 1995. snage bosanskih Srba su, nakon pada Srebrenice, pogubile nekoliko hiljada muškaraca bosanskih Muslimana. Ukupan broj pogubljenih kreće se vrlo vjerovatno između 7000 i 8000 muškaraca.¹¹²

208. Nadalje, Dragan Obrenović je, pred pretresnim vijećem MKSJ, svjedočio da je u momentu kada je otvoren koridor za prolaz, 28.divizija već bila preuzela komandno mjesto na Baljkovici i zapalila ga, a jedinica drugog korpusa A RBiH zadobila kontrolu nad položajem 4.bataljona Zvorničke brigade i probila se u uskom dijelu fronta. Prije nego je uopće došlo do borbe “prsa u prsa” snaga VRS-a sa kolonom Srebreničana u rejonu Baljkovice, Obrenović navodi da je upozoravao Pandurevića na opasnost i mogućnost pada Zvornika, i predlagao da se kolona pusti da prođe, ali se Pandurević suprotstavio propuštanju kolone. Prije toga, i general Miletić mu je rekao da upotrijebi sva raspoloživa sredstva kako bi kolona bila uništena¹¹³.

209. Nadalje, u dokumentu komande Zvorničke brigade od 18.07.1995.godine, u koji je Sud izvršio uvid, komadant Vinko Pandurević pohvaljuje i izražava punu zahvalnost svojim jedinicama koje su 15., 16. i 17. jula vodile borbe “sa razjarenim zločinačkim hordama srebreničkih turaka” i “sukobile se sa povampirenim zlikovcima i razjarenim zvjerima koje su vodile borbu na život i smrt.”¹¹⁴

210. Na osnovu gore navedenih činjenica i dokaza, koje je Sud prihvatio, s obzirom da se međusobno slažu i dopunjuju, nesporno proizilazi da su ubijanja svih Bošnjaka koji su zarobljeni, nesumnjivo bila smišljena operacija koja se odigravala na različitim lokalitetima. Jednostavno rečeno, oni koji nisu ubijeni (ili nastradali) u samoj borbi, ubijeni su kasnije, u seriji masovnih pogubljenja sa ciljem da se ubije “do zadnjeg” svaki bosanski muškarac musliman iz enklave Srebrenica, uključujući i mali broj pojedinaca koji je uspio pobjeći sa mjesta pokolja pa ponovo zarobljen da bi bio ubijen ili nestao. Zanimljivo je broj zarobljenih muškaraca iz Srebrenice koji su preživjeli tako što su nakon zarobljavanja razmijenjeni.

¹¹² UČ br. 44, Tužilac protiv Krstića br. IT-98-33-T, paragraf 84. i 426. i Tužilac protiv Blagojevića i Jokića br. IT-02-60-T, paragraf 671.

¹¹³ T-89, strana 85 i 93 transkripta svjedočenja MKSJ u predmetu IT-02-60-T od 02.10.2003.godine

¹¹⁴ T-440, Pohvala svim jedinicama, Komanda 1. Zvorničke pbr, str.pov.broj: 01-262, 18.07.1995. godine, u potpisu komadant, p.pukovnik Vinko Pandurević

211. Na takav zaključak, upućuje i svjedočenje Nikolić Momira pred MKSJ koji je u svom iskazu naveo da je zarobljavanje na putnom pravcu i ubijanje tih muškaraca dio jedinstvene operacije i da je znao da će i ovi muškarci doživjeti istu sudbinu kao i oni koji su razdvojeni u Potočarima, odnosno da nije bilo nikakve razlike između onih koji se uhvate na putnoj komunikaciji ili bilo gdje drugo, te da je bio generalan stav da će biti ubijeni po obrascu prebaciti, zatvoriti i naknadno pobiti.¹¹⁵

212. Momir Nikolić je naveo i da je na sastanku 13.7. u kancelariji stranke SDS na kojem su prisustvovali pukovnik Beara, Miroslav Deronjić, pukovnik Vasić Miroslav i svjedok, peovladavala atmosfera zabrinutosti za situaciju u Bratuncu. Na tom istom sastanku Deronjić je pokušao da nametne svoj stav da se muslimani, koji su tada u Bratuncu i koji su još pristizali, moraju prebaciti izvan Bratunca te iste noći. Protivio se svakoj ideji da do njihovog pogubljenja dođe u Bratuncu i oko Bratunca. Tada je svjedok čuo od Miroslava Deronjića da je rekao da je već razgovarao sa predsjednikom Karađićem i da je on imao svoje direktive i naredbe da se zarobljenici trebaju prebaciti ka Zvorniku, te je naveo da se tada otvoreno raspravljalo da će muslimani koji su bili zarobljeni biti potom ubijeni.¹¹⁶

213. I svjedočenje svjedoka Dragana Obrenovića potkrepljuje ovaj zaključak, obzirom da je on potvrdio da ga je 13.7. nakon 19,00 sati uveče, dok je bio u svojoj kancelariji (u kancelariji načelnika štaba Zvorničke brigade), sa IKM-a pozvao poručnik Drago Nikolić koji mu je rekao da ga je upravo zvao potpukovnik Popović, koji mu je rekao da se u oblasti Zvornika očekuje da bude doveden veliki broj zarobljenika iz Srebrenice ili bolje rečeno iz Bratunca i da je on morao izvršiti pripreme da preuzme te ljude. Zatim mu je rekao da Drago Nikolić mora biti oslobođen dužnosti dežurnog oficira IKM-a, da bi mogao učestvovati u tome. Svjedok Obrenović ističe da je pitao Dragu Nikolića zašto se zarobljenici vode u Zvornik, zašto ih nisu odveli u Batković, u pravcu Bijeljine gdje se nalazio logor, na šta mu je Nikolić odgovorio da ne misle poslati zarobljenike u logor Batković pošto o logoru Batković zna svako, i Crveni krst i UNPROFOR, a naređenje je da se zarobljenici uzmu i da se likvidiraju u Zvorniku. Svjedok Obrenović navodi da je tada rekao da ne može prihvatiti obavezu bilo koje vrste bez znanja komandanta i bez slanja izvještaja Višoj komandi i bez njihovog znanja, na šta mu je Nikolić odgovorio da je naređenje došlo lično od generala Mladića i da svako zna o tome uključujući pukovnika

¹¹⁵ T-88, transkript Momira Nikolića pred MKSJ od 28.5.2003. godine, dostavljen na CD-u, str. 60, red 2.

¹¹⁶ T-88, transkript Momira Nikolića pred MKSJ od 23.9.2003. godine, str. 1751-1752.

Vinka Pandurevića i da će to lično izvršiti Ljubiša Beara i potpukovnik Vujadin Popović, i da su oni tražili da on (Obrenović) bude uključen u to.¹¹⁷

214. Takođe, navedeno proizilazi i iz iskaza vještaka McQueena koji je u svom nalazu u relevantnom dijelu naveo da, kada se govori o događajima na lokalitetima Petkovci/Đulići, samo su se dvije stvari mogle dogoditi kada su grupe muškaraca Bošnjaka dovedene u ova područja gdje je bilo isključivo srpsko stanovništvo: ili da budu ubijeni na licu mjesta ili da budu odvedeni negdje drugdje i ubijeni, što se i ispostavilo.

215. Stoga, oslanjanjem na izvedene dokaze, a prevashodno na nalaze vještaka Buttlera i Mcqueena, zatim iskaze svjedoka Manninga, SM-108, SM-105, SM-106, Vitomira Josipović i dr., Vijeće je utvrdilo jedinstven obrazac u pogledu zarobljavanja muškaraca, ali s druge strane i jedinstven obrazac i u pogledu epiloga samog događaja, a koji je dijelom predmetom krivičnihopravnih događaja obuhvaćenih optužnicom u konkretnom slučaju.

216. Ubistvom velikog broja muškaraca Bošnjaka iz Srebrenice na području sela Petkovci i Đulići u opštini Zvornik (u konkretnom slučaju je utvrđeno da se radi o preko 700 ubijenih, obzirom da je slijedom nalaza vještaka Kešetovića navedeno da ih 732 identifikovano¹¹⁸), predstavlja značajan dio od ukupnog broja ubijenih bošnjačkih muškaraca i dječaka.

F. PLAN ZA PRISILNO PRISILNO PRESELJENJE

217. Po zauzimanju Srebrenice u julu 1995. godine, snage bosanskih Srba skovale su i sprovele plan da iz enklave odvezu sve žene, djecu i starce bosanske Muslimane¹¹⁹.

218. Dana 12. i 13. jula 1995., bosansko-muslimanski civili iz Srebrenice, koji su autobusima odvezeni iz Potočara, nisu slobodno izabrali da napuste područje bivše enklave.¹²⁰

¹¹⁷ T-89, transkript Obrenović Dragana pred MKSJ od 2.10.2003. godine, str. 2468-2469.

¹¹⁸ T-272, nalaz vještaka Kešetovića i popratna dokumentacija.

¹¹⁹ UČ br. 42, Tužilac protiv Krstića br. IT-98-33-T, paragraf 425.

¹²⁰ UČ br. 41, Tužilac protiv Krstića br. IT-98-33-T, paragraf 149., 148., 147., 433.

219. U roku od nekoliko dana snage bosanskih Srba protjerale su otprilike 25.000 bosanskih Muslimana, većinom žena, djece i staraca koji su živjeli na tom području, i u atmosferi terora ih ukrcali u pretrpane autobuse, da bi ih potom prebacili preko linija sukoba na teritoriju pod kontrolom bosanskih Muslimana ¹²¹, a o čemu je govorila i svjedokinja Ćamila Omanović ¹²² u svom iskazu pred MKSJ.

220. Također, svjedoci SM-100 i SM-101¹²³ su u svom iskazu govorili o skrivanju po šumama u potrazi sa spasom, a svjedok SM-101 je dodatno opisao situaciju kada su muškarci - Bošnjaci 13.7.1995. godine na ulasku u kamion počeli tražiti svoje torbe, na šta im je od strane nepoznatog srpskog vojnika odgovoreno „to vam više neće trebati“¹²⁴.

221. U svom izvještaju Michael MacQueen ¹²⁵ je naveo da etničko čišćenje ne znači samo fizičko uklanjanje ciljane etničke grupe nego i “kulturnog i materijalnog miljea žrtava“, “uništenje domova, zajednica i mjesta od značaja za bivše stanovnike.” Izvršenje tih djela uništenja ne samo da ide ruku pod ruku sa uklanjanjem ciljanih stanovnika, nego je smišljeno da stvori uslove na terenu koji bi učinili njihov povratak nemogućim.

222. Ukoliko se referiramo na definiciju prisilnog preseljenja u teoriji, a koja definicija je priznata i u utvrđenoj sudskoj praksi, isto podrazumijeva iseljenje osoba sa teritorije na kojoj su zakonito prisutne, protjerivanjem ili drugim mjerama prisile, dakle, bez (mogućnosti stvarnog izbora, bez osnova dopuštenih po međunarodnom pravu.

223. Prilikom ocjenjivanja da li su raseljene osobe imale istinskog izbora da li da ostanu ili da odu, te da li je raseljavanje koje je usljedilo bilo protivpravno, presuditelj o činjenicama mora uzeti u obzir preovlađujuću situaciju i atmosferu, kao i sve relevantne okolnosti, uključujući naročito ranjivost žrtava. ¹²⁶

224. Oslanjanjem na izvedene dokaze, Vijeće je utvrdilo da je preseljenje Srebreničkih muslimana u julu 1995. godine, izvedeno uz odsustvo stvarnog izbora preseljenih, budući da civili nisu ni imali stvarnog izbora osim odlaska. Na navedeno upućuju brojni dokazi

¹²¹ UČ br. 50, Tužilac protiv Krstića br. IT-98-33-T, paragraf 1

¹²² T-73, Transkript o saslušanju umrlog svjedoka Ćamile Omanović broj IT-98-33-T MKSJ Hag od dana 22.03.2000. i 23.03.2000. godine i izvod iz matične knjige umrlih 10/13-1-1285/07 od dana 24.08.2007. godine

¹²³ T-453 (izjava svjedoka od 14.,15. i 16.8.1995. godine pred MKSJ

¹²⁴ T-453, ibidem, str. 5, transkript svjedoka (svjedočio pod pseudonimom „P“), od 14.4.2000. godine, str. 2955, red 13-17

¹²⁵ T-76, Izvještaj vještaka Michael MacQueena od 27.02.2014. godine, str. 3

¹²⁶ Blagojević i Jokić- presuda pretresnog vijeća MKSJ od 17. januara 2005.godine, paragraf 596

kako o sveukupnoj diskriminatorskoj retorici koja je korištena oslanjanjem na pisane dokaze iz spisa, od kojih su neki i naprijed spominjani ¹²⁷, zatim, ograničavanju slobode kretanja, te granatiranjem naselja žrtava.

225. Jasno je iz navedenog da su se stanovnici zaštićene zone – Srebrenica de facto našli u "bezizlaznoj situaciji", čime je isključena svaka dobrovoljnost njihovog odlaska i čime je njihovo preseljenje obilježeno prisilom. Na suprotan zaključak ne utiče ni činjenica da su tražeći izlaz i spas i sami izrazili spremnost i potrebu da izađu iz Srebrenice u kojoj su bili izloženi velikoj opasnosti, bez bilo kakve mogućnosti odbrane i zaštite osim skrivanja po okolnim šumama, o čemu je u svom iskazu govorila i svjedokinja Ćamila Omanović. Svjedokinja je, tako, govoreći o ranije pomenutom sastanku sa gen. Ratkom Mladićem u „Fontani“, izjavila da je te prilike Ratko Mladić rekao da Bošnjaci iz Srebrenice mogu „opstati ili nestati“.

226. Razumljivo je da su u situaciji u kojoj su se našli nakon što je zaštićena zona zauzeta i nakon što su uvidjeli da im niko, pa ni međunarodna zajednica odnosno snage UNPROFOR-a, ne mogu garantovati sigurnost, bosanski muslimani iz Srebrenice (žene, djeca, stariji) na koncu napustili grad i otišli. Međutim, takva odluka u datim okolnostima nikako nije stvar slobodnog izbora i odlučivanja. Prije njih i umjesto njih, odluku da će morati napustiti svoje domove, i da će biti iseljeni trajno sa tog područja donijelo je civilno i vojno rukovodstvo snaga bosanskih Srba, a što je očigledno iz brojne dokumentacije kojom su nalagane pripreme napada na zaštićenu zonu. ¹²⁸

227. Naime, u toku postupka nije dokazano da je za tako nešto bilo imperativnih vojnih razloga, niti su civili premješteni privremeno unutar područja pod kontrolom snaga koje su izvršile premještanje. Evakuacija iz humanitarnih razloga ne smije uključivati prebacivanje zaštićenih osoba na mjesta izvan okupirane teritorije, osim ako je fizički neizvodivo učiniti drugačije. Međutim, bosanski muslimani, koji su 12. i 13. jula 1995. godine, autobusima odvezeni iz Potočara, kojom prilikom je izvršeno i razdvajanje vojnosposobnih muškaraca

¹²⁷ T- 241, Redovni borbeni izvještaj 1. Bratunačke lake pješadijske brigade, 03-253-96 od 04.07.1995. godine; T-440, Pohvala svim jedinicama, Komanda 1. Zvorničke pbr, str.pov.broj: 01-262, 18.07.1995. godine, u potpisu komadant, p.pukovnik Vinko Pandurević; T-247, Dokument Zvorničkog CJB-a br. 277/95 od 12.07.1995., godine, u potpisu načelnik CJB-a Dragomir Vasić u kojoj je navedeno i jse vojna operacija nastavlja po planu, da Turci bježe, te da se civilno stanovništvu skupilo u Potočarima (oko 15,000); i dr.

¹²⁸ T-411, Direktiva vrhovne komande OS Republike Srpske broj: 2/2-11 od 08.03.1995. godine, u potpisu vrhovni komadant dr. Radovan Karadžić; T-240, Direktiva za dalja dejstva 7.1 br. 02/2-15- od 31.03.1995. godine, Glavni štab Vojske Republike Srpske, general-pukovnik Ratko Mladić; UČ br. 12, Tužilac protiv Blagojevića i Jokića br. IT-02-60-T, paragraf 103; i dr.

pa čak i dječaka koji nisu napunili ni 16 godina, premješteni su na područje na teritoriji Bosne i Hercegovine koje u tom momentu nije bilo pod kontrolom srpskih vojnih i civilnih snaga.

228. Nadalje, kada se radi o stvarnoj evakuaciji, postoji obaveza vraćanja stanovništva po okončanju neprijateljstava, što u konkretnoj situaciji nije slučaj. Atmosfera terora i iseljenja bosanskih muslimana iz Zaštićene UN zone-Srebrenica, u kojoj je i došlo do organizovanog odlaska, dokazuje, naprotiv, da je premještanje izvršeno u skladu sa dobro organizovanom politikom, čiji je cilj bio protjerati bosansko-muslimansko stanovništvo sa područja ove opštine, a u cilju stvaranja etnički čiste teritorije naseljene srpskim stanovništvom.

229. Da je tako potvrdio je i Momir Nikolić ¹²⁹ svjedočeći pred MKSJ kada je rekao da su obećanja i garancije civilima, koja je general Mladić dao na sastanku održanom u Hotelu „Fontana“ 11. jula naveče, a o kojim je govorila i svjedokinja Čamila Omanović, bile samo teorija koja praktično nije bila moguća obzirom da su mu potpukovnik Popović i Kosorić dali zadatak da koordinira razdvajanje muškaraca od žena, evakuaciju civila, privremeno pritvaranje, te potom ubistva muškaraca, te da je to bio odlučan stav, a ta operacija je trebala da se provede do kraja i prema svima.

230. O zabrinutosti “zbog tekućeg prisilnog premještanja desetina hiljada civila iz zaštićene zone Srebrenica na područje Tuzle od strane bosanskih Srba” izvjestio je i predsjednik Vijeća sigurnosti UN-a, potvrdivši da takvo prisilno premještanje predstavlja jasno kršenje ljudskih prava civilnog stanovništva. ¹³⁰

231. Izuzeci koji preseljavanje čine dopuštenim po međunarodnom pravu su “razlozi bezbjednosti civilnog stanovništva ili imperativni vojni razlozi koji to zahtijevaju”, i u tim slučajevima koristi se termin “evakuacija” (odredbe člana 49(2) Ženevske konvencije IV I član 17(1) Dopunskog protokola II), a evakuisana lica moraju biti vraćena svojim kućama čim neprijateljstva na određenom području prestanu, te se strana koja vrši evakuaciju mora postarati da se članovi iste porodice ne razdvajaju, i da se stanovništvo na odgovarajući način zbrine u smislu smještaja, zaštite, higijene, zdravlja i prehrane. Uzimajući u obzir sve što se u Srebrenici dešavalo u julu 1995. godine, ne može se reći da

¹²⁹ T-88, Transkript o saslušanju svjedoka Momira Nikolića od 22.09.2003. godine, str. 18

¹³⁰ T-245, Izjava predsjednika Vijeća sigurnosti UN -a, UN Dok. S/PRST/1995/32 od 14.07.1995. godine

se radilo o evakuaciji iz humanitarnih razloga, već je namjera počinioca bila upravo da se žrtve trajno premjeste i da za tako nešto nije bilo osnova u međunarodnom pravu.

232. Stoga, plan da se glavnina civilnog Bošnjačkog stanovništva iz Potočara nakon što su vojnospobni muškarci odvojeni od ostatka stanovništva, prisilno preseli iz Zaštićene zone, odnosno da se izvrši prisilna migracija civilnog stanovništva poznatija kao etničko čišćenje, ostvaren je. Generalna skupština Ujedinjenih nacija je 1992. godine etničko čišćenje, okvalifikovala kao oblik genocida.¹³¹

233. Stoga, zaključak je Vijeća da se, u konkretnom, nije radilo o pravno dopuštenoj evakuaciji stanovništva, te da, civili bosanski Muslimani iz Srebrenice, koji su autobusima 12. i 13. jula 1995. godine, bili prebačeni iz Potočara na teritoriju općine Tuzla, nisu imali slobodan izbor da li da napuste područje bivše enklave ili da ostanu na svojim ognjištima, te je stoga za Sud neprihvatljiv stav odbrane optuženog Miloševića istaknut u završnim riječima o mogućnosti izbora stanovništva u pogledu iseljavanja, odnosno da je odluka o navedenom bila ostavljena njima na volju, odnosno opredjeljenje.

G. MASOVNA UBISTVA MUŠKARACA I DJEČAKA

234. U julu 1995. godine, snage bosanskih Srba su, nakon pada Srebrenice, pogubile nekoliko hiljada muškaraca bosanskih Muslimana. Ukupan broj pogubljenih kreće se vrlo vjerovatno između 7000 i 8000 muškaraca.¹³², dok je više hiljada mladića i muškaraca bosanskih Muslimana bilo zarobljeno, zatočeno, pogubljeno, pokopano i ponovno zakopano.¹³³

235. Hiljade muškaraca bosanskih Muslimana iz srebreničke enklave pogubljene su i pokopane na raznim lokacijama u opštinama Srebrenica, Bratunac i Zvornik,¹³⁴ dok

¹³¹ UN Doc. AG/Res./47/121, od 18. decembra 1992.

¹³² UČ br. 44, Tužilac protiv Krstića br. IT-98-33-T, paragraf 84. i 426. i Tužilac protiv Blagojevića i Jokića br. IT-02-60-T, paragraf 671.

¹³³ UČ br. 45, Tužilac protiv Blagojevića i Jokića br. IT-02-60-T, paragraf 719.

¹³⁴ UČ br. 46, Tužilac protiv Blagojevića i Jokića br. IT-02-60-T, paragraf 291.

većina osoba čija su tijela ekshumirana nije poginula u borbi, nego su isti ubijeni tokom masovnih pogubljenja.¹³⁵

236. Forenzički testovi povezali su određene primarne i sekundarne grobnice, i to: Vojnu ekonomiju Branjevo i Čančarski put 12, branu kod Petkovca i Liplje 2, Orahovac (Lažete 2) i cestu prema Hodžićima – lokacija br. 5, Orahovac (Lažete 1) i cestu prema Hodžićima – lokacije 3 i 4, Glogovu i Zeleni Jadar 5, te Kozluk i Čančarski put 3.¹³⁶

237. Dana 08.03.1995. godine, predsjednik RS Radovan Karadžić je donio direktivu¹³⁷, a kao posljedica direktive [predsjednika Karadžića], general Ratko Mladić je 31. marta 1995. izdao Direktivu za dalja dejstva, br. 7/1, u kojoj su navedeni daljnji zadaci Drinskog korpusa.¹³⁸

238. Oslanjanjem na iskaze preživjelih SM-100, SM-101, te nalaz vještaka Buttlera i Mcqueena, Vijeće je utvrdilo da je u veoma kratkom vremenskom periodu u trajanju od svega 7 dana, izvršeno masovno zarobljavanje vojnosposobnih i muškaraca koji još uvijek nisu stekli punoljetstvo sa područja Srebrenice, a na koncu i njihova likvidacija. Tako je vještak Buttler u svom izvještaju decidno naveo da je od jutra 12. jula 1995. godine, kada je počela intenzivna mobilizacija autobusa od strane VRS i civilnih vlasti RS-a u svrhu prebacivanja muškaraca muslimana iz područja Bratunca, u zatočeničke objekte u zoni 1. Zvorničke pješadijske brigade, do 18. jula 1995. godine, kako se to navodi u izvještaju, završena glavna „masovna pogubljenja“ i aktivnosti u vezi s njima, dok su poslije ovog datuma, u zoni Zvorničke brigade, vršena dodatna pogubljenja manjeg obima.

239. Takođe, kada su u pitanju događaji koji su predmetom ovog postupka u Petkovcima na dan 14. i 15. jula 1995. godine, Vijeće je utvrdilo da je dovoženje zarobljenih i njihova konačna likvidacija završena za nepuna 24 sata, a što će u nastavku presude biti detaljnije obrazloženo.

¹³⁵ UČ br. 187, Tužilac protiv Krstića br. IT-98-33-T, paragraf 75.

¹³⁶ UČ br. 189, Tužilac protiv Krstića br. IT-98-33-T, paragraf 78.

¹³⁷ T-411, Direktiva vrhovne komande OS Republike Srpske broj: 2/2-11 od 08.03.1995. godine, u potpisu vrhovni komadant dr. Radovan Karadžić;

¹³⁸ T-240, Direktiva za dalja dejstva 7.1 br. 02/2-15- od 31.03.1995., Glavni štab Vojske Republike Srpske, general-pukovnik Ratko Mladić od 31.03.1995.

H. DJELA U OSNOVI ZLOČINA GENOCIDA

1. UBIJANJE PRIPADNIKA GRUPE

240. Optuženi Stanišić Ostoja oglašen je krivim da je nadzorom i komandovanjem nad podređenim pripadnicima 6. Bataljona, pomogao ubijanje zarobljenih u Domu i Novoj školu u Petkovicima. Naime, oslanjanjem na izvedene dokaze, Vijeće je utvrdilo da je do večernjih sati 14. jula najmanje 20 zarobljenika oko Nove škole ubijeno, a od večernjih sati 14. jula, do popodnevnih sati 15. jula izvršeno strijeljanje preko 700 zarobljenih muškaraca Bošnjaka na lokaciji Crvena brana.

241. U međunarodnom pravu, elementi osnovnih radnji ubistva su: smrt žrtve koja je nastupila kao posljedica djela ili propusta izvršioca, koje je učinjeno sa namjerom da se ubije ili nanese teška tjelesna povreda sa razumnom sviješću da će to vjerovatno izazvati smrt.

242. U skladu sa opštim principom tumačenja *in dubio pro reo*, precedentno pravo međunarodnih sudova opredijelilo se za tumačenje pojma "ubijanje" u povoljnijem smislu za optuženog konstatujući da pojam "ubijanja", u kontekstu optužbe za genocid, mora biti protumačen tako da se odnosi na definiciju ubistva sa umišljajem.¹³⁹

243. Smrt zarobljenika oko Nove škole, a potom i na Crvenoj brani dokazana je van razumne sumnje. Naime, prevashodno preživjeli svjedoci SM-100 i SM-101, svjedočili su na okolnosti ubijanja zarobljenih oko Nove škole, odnosno na Brani, opisujući pri tome masovne likvidacije, dok je svjedok Marko Spasojević u svom iskazu naveo da je ubistvo zarobljenih počelo odmah po dovođenju zarobljenih pred Dom, dok su svjedoci Radenko Bašić, Mirković Milisav i SM-110, u vrijeme boravka zarobljenika u školi, iz pravca iste čuli pucnjavu. Isto tako, na okolnosti intenziteta i učestalosti pucnjave koja je dolazila iz pravca Brane, svoja su saznanja iznijeli i svjedoci Marko Spasojević, SM-106, Zoran Stević, Lazar Jović, Slavica Bujić Vidosav Josipović i Stevan Bujić, a koje iskaze je Sud, imajući u vidu njihovu saglasnost i uvjerljivost, kao i potkrijepljenost drugim provedenim dokazima, ocijenio kao vjerodostojne. Takođe, na okolnost ubistva na Crvenoj brani

¹³⁹ Prvostepena presuda Blagojević i Jokić, paragraf 642

saslušani su i svjedoci SM-106, SM-108, i SM-109 a što je potvrđeno i iskazima drugihsvjedoka koji su naveli da su nakadno saznali za ubijanje Bošnjaka na Brani.

244. Nadalje, Vijeće je iz iskaza preživjelih svjedoka SM-100 i SM-101 nespornim utvrdilo i da je smrt zarobljenika nastupila nasilnim putem i to kao posljedica djelovanja vatrenim oružjem pripadnika VRS-a.

245. Nadalje, za Sud nije sporno da su ubistva muškaraca oko Nove škole i na Crvenoj brani učinjena u okviru plana da se bošnjačko stanovništvo trajno ukloni iz Srebrenice, te da se uhvate, zatvore, prisilno premjeste, po prijekom postupku ubiju i zakopaju vojno sposobni muškarci i mladići bošnjačke nacionalnosti iz Zaštićene zone UN-a Srebrenica, te tako istrijebi grupa bošnjačkog naroda, a o čemu će biti riječi u nastavku obrazloženja.

246. U odnosu na pogubljenja muškaraca iz Srebrenice, Vijeće nalazi da utvrđene činjenice u drugim postupcima, kao i dokazi provedeni u ovom postupku pružaju dovoljno osnova za zaključak da su ubijanja vršena u masovnim razmjerama, da su izvršena u kratkom vremenskom periodu od svega nekoliko dana, te da su počinjena planski i na organizovan način.

247. U prilog navedenom, Vijeće je cijeniло i Dnevnik operativnog dežurnog Zvorničke brigade od 12.02.1995. do 03.01.1996 godine, u kojem na dan 15.7.1995. godine, 6,30h stoji: „...kolona Turaka koji se izvlače iz Srebenice prešla komunikaciju Zvornik-Crni Vrh i nalaze se u širem rejonu Potočara. Grupa blokirana i radi se na njenom uništenju.“¹⁴⁰

248. U tom smislu, navodi svjedoka odbrane da je očekivani, a potom i zarobljeni broj Srebreničkih muškaraca predstavljao prijetnju VRS, kontradiktorni su i Naređenju komandanta generala-majora Drinskog korpusa, Milenka Živanović o sprječavanju prolaska muslimanskih grupa ka Tuzli i Kladnju od 13.7.1995. godine, prema kojem je naređeno da zarobljene i razoružane muslimane na putnoj komunikaciji Zvornik-Crni Vrh-Šekovići-Vlasenica smjeste u za to pogodne prostorije koje se mogu obezbijediti sa mnajim snagama i odmah izvještavati predpostavljenu komandu.¹⁴¹

2. Posebna namjera za genocid

¹⁴⁰ T-122, Dnevnik operativnog dežurnog Zvorničke brigade od 12. 02. 1995. do 03. 01. 1996. godine

¹⁴¹ T-423.

249. Pored zahtijevane namjere za počinjenje dijela u osnovi zločina, izvršilac mora posjedovati posebnu genocidnu namjeru, odnosno namjeru da poćini genocid, tj. namjeru da potpuno ili djelimićno uništi zaštićenu grupu. Istrebljenje, potpuno ili djelimićno, mora predstavljati cilj konkretnih radnji koje se nalaze u osnovi krivićnog djela.¹⁴² Osim toga, u skladu sa ćlanom 2. Konvencije o genocidu, izraz „cilj“ obuhvata namjeru da se uništi grupa „kao takva“, pri ćemu, na osnovu dokaza mora biti utvrćeno da su „propisana djela izvršena protiv ųrtava zbog njihove pripadnosti zaštićenoj grupi“, mada istovremeno nije nuųno da su izvršena „iskljućivo zbog te pripadnosti.“¹⁴³

250. Zaštitni objekt ovog krivićnog djela nisu pojedinci već nacionalne, etnićke, rasne ili vjerske grupe. U tom smislu, pretresno vijeće nalazi da bosanski muslimani nesumnjivo ćine nacionalnu i vjersku grupu i da kao takvi predstavljaju zaštićenu grupu u smislu odredbe ćlana 141. KZ SFRJ. Naime, Vijeće konstatuje da su Muslimani jedan od konstitutivnih „naroda“ Socijalistićke Republike BiH (Ustav SR BiH iz 1974. godine). Vijeće dalje zakljućuje da su muslimani Srebrenice saćinjavali „dio“ zaštićene grupe bošnjaćkog naroda u smislu ćlana 141. KZ SFRJ.

251. Van svake razumne sumnje je dokazano da su zarobljenici ubijeni oko Nove škole u Petkovicima i na Brani, bili bosanski muslimani iz Srebrenice. Ovo su u svojim iskazima saglasno naveli svjedoci koji su svjedoćili na ovu okolnost. Pri tome, Vijeće podsjećda da zakljućak da se radi o zaštićenoj grupi po svojoj prirodi predstavlja zakljućak pravne kategorizacije, dok je za utvrćivanje posjedovanja specifićne namjere bilo potrebno utvrditi da su glavni izvršioći bili svjesni, odnosno da su (1) znali da su ųrtve u Novoj školi i na Crvenoj brani bili Bošnjaci iz Srebrenice i da su (2) znali da su oni, pripadnici iste nacionalne i vjerske grupe, kao i ųene, djeca i stari, koji su saćinjavali ostatak te grupe, a koji su do tog momenta već bili istjerani iz svojih kuća i prisilno autobusima transportovani van podrućja Srebrenice.

¹⁴² Prvostepena presuda u predmetu *Blagojević*, paragraf 656. (tekst naknadno naglašen). Vidi takoćde, Izvještaj KMP iz 1996. godine, str. 44. („Mećutim, opšta namjera da se poćini jedno od nabrojanih djela u kombinaciji s opštom sviješću o vjerovatnim posljedicama takvog djela po neposrednu ųrtvu ili ųrtve nije dovoljna za zloćin genocida.“); prvostepena presuda u predmetu *Krstić*, paragraf 571. („Za potrebe ovog predmeta, Vijeće će se stoga opredijeliti za karakterizaciju genocida koja obuhvata samo djela poćinjena s ciljem uništenja cijele grupe ili nekog njenog dijela.“) (tekst naglašen u originalu).

¹⁴³ *Tuųilac protiv Nijitegeka-e*, ICTR-96-14-A, presuda, 9.7.2004. godine, paragraf 53. (tekst naglašen u originalu)

252. Da bi se utvrdilo da je izvršen genocid, nužno je utvrđivanje i da je namjera izvršilaca bila usmjerena ka istrebljenju cijele grupe ili njenog znatnog dijela ¹⁴⁴, pri čemu postoji saglasan stav da u nedostatku preciznih odrednica, broj istrebljenih pripadnika grupe mora biti dovoljno značajan da ima uticaja na grupu u cjelini. ¹⁴⁵ S tim u vezi, Vijeće nalazi da unatoč činjenici da je bošnjačka populacija Srebrenice brojala oko 40.000 lica, izvještaji o broju nestalih i mrtvih iz Srebrenice ukazuju na to da je ova populacija u toku jula 1995. godine, predstavljala značajan dio grupe bošnjačkog naroda. ^{146 147 148}

253. Vijeće zaključuje da su svi ubijeni muškarci, njih više od 7.000 hiljada, među kojima su i zarobljenici ubijeni u Petkovicima na lokalitetu Nove škole i Crvene brane, njih preko 700, bez obzira na način na koji su stradali, ubijeni u okviru istog plana koji je poduzet nakon zauzimanja Srebrenice, pri čemu je nesporno da je njihovo stradanje, samo za sebe, a tako i u korelaciji sa preseljenjem ostatka srebreničkih Muslimana, imalo značajan učinak na grupu bosanskih Muslimana u cjelini. Kao što je to zaključilo i pretresno vijeće MKSJ u predmetima *Krstić i Blagojević i Jokić*¹⁴⁹, Vijeće nalazi da su ubijanja bila dio jedne jedinstvene operacije, koja je prouzrokovala smrt više od 7.000 muškaraca i dječaka bosanskih Muslimana, a kako je to istakao i vještak McQueen u svom nalazu, gdje navodida ne postoje podaci o preciznom broju ubijenih tokom samog etničkog čišćenja, ali da je obrazac masovnog ubijanja u konkretnom slučaju bio jedan od instrumenata etničke kontrole.

254. Iako je zadatak Vijeća da svestrano "pretresa" predmet i utvrđuje činjenice bitne za sudski postupak, Vijeće napominje da je tačan broj ubijenih muškaraca iz Srebrenice

¹⁴⁴ *Stupar i dr.*, X-KR-05/24, prvostepena presuda, od 29.07.2008., str. 61; Tužilac protiv Krstića, IT-98-33-A, presuda Apelacionog vijeća, stav 12; Tužilac protiv Ignace Bagilishema, MKSR-95-1A-T, presuda Pretresnog vijeća, 7. juni 2001. godine, stav 64

¹⁴⁵ Tužilac protiv Krstića, IT-98-33-T, Presuda Apelacionog vijeća, paragraf 8-11; Tužilac protiv Stakića, IT-97-24-T, presuda Pretresnog vijeća, paragraf 522; Tužilac protiv Semanza, MKSR-97-20-T, presuda Pretresnog vijeća, paragraf 316; Primjena Konvencije o sprječavanju i kažnjavanju zločina genocida (Bosna i Hercegovina protiv Srbije i Crne Gore), presuda, Međunarodni sud pravde, 26. februar 2007. godine, paragraf 198

¹⁴⁶ UČ br. 4, Napad je nastavljen nakon pada Srebrenice i njime je pogođeno oko 40.000 ljudi koji su u vrijeme napada na Srebrenicu živjeli u toj enklavi.

¹⁴⁷ T-96, Nestali iz Srebrenice – osobe koje su prijavljene kao nestale nakon što su snage bosanskih Srba zauzele enklavu Srebrenica dana 11.07.1995. sa prevodom.

¹⁴⁸ T-446, Izvještaj o broju nestalih i mrtvih iz Srebrenice, 12.januar 2000.godine sačinili Helge Brunborg i Henrik Urdal; Pobjiranje tvrdnji odbrane u predmetu Blagojević i drugi od 25.avgusta 2004.godine; Nestali i mrtvi iz srebrenice Izvještaj i spisak iz 2005.godine, Helge Brunborg, Ewa Tabeau i Arve Hetland od 16.novembra 2005.godine; Interni memorandum od 24 jula 2008 godine na bosanskom i na engleskom jeziku.

¹⁴⁹ UČ br. 44, *Tužilac protiv Krstića* br. IT-98-33-T, paragraf 84. i 426. i *Tužilac protiv Blagojevića i Jokića* br. IT-02-60-T, paragraf 671.

činjenica koja ne čini bitno obilježje krivičnog djela u konkretnom slučaju, zbog čega je precizno utvrđenje značajnije sa istorijskog, nego sa pravno-činjeničnog aspekta konkretnog predmeta, zbog čega jenavod iz optužnice da je više od 7.000 bošnjačkih muškaraca i dječaka ubijeno po prijekom postupku u UN Zaštićenoj zoni – Srebrenica,, prihvaćeno kao utvrđena činjenica i u ovom postupku.

255. Utvrdivši da su imali saznanja da se radi o muslimanima iz Srebrenice i da je kompletno stanovništvo protjerano i iseljeno sa teritorije Srebrenice, uz saznanje da se i na drugim lokacijama vrši ili da je već izvršeno masovno pogubljenje muškarca, Vijeće zaključuje da su Popović, Beara i Nikolić, kao i ostali dužnosnici VRS, koji su u istom planu uzeli učešće, mahom najviši i visoki vojni i civilni dužnosnici RS-a, morali znati da će masovno ubijanje muškaraca iz Srebrenice, pa tako i zarobljenika oko Nove škole i na Crvenoj brani, imati značajnog učinka, kako na muslimane Srebrenice tako i na bosanske muslimane u cjelini, a koji su svakako, prema ocjeni Vijeća, ujedno predstavljali i bitan dio grupe.¹⁵⁰ Izvedeni dokazi i u ovom postupku nedvosmisleno pokazuju da su upravo takav cilj i htjeli da postignu.

256. Vještak odbrane demografske struke, dr. Svetlana Radovanović¹⁵¹ koja je dala svoj nalaz i mišljenje o statističko-demografskim podacima o obimu i odnosu mortaliteta u vezi sa 14. i 15.07.1995. godine u Petkovcima (Crvena brana), zaključila je da se dobijene razmjere smrtnosti ne smatraju značajnim činiocima vitalnog ugrožavanja opstanka i mogućnosti reprodukcije ukupne muslimanske (bošnjačke) zajednice R BiH, njenog subregiona Istočne Bosne, kao i pojedinačno posmatranih muslimanskih zajednica u opštinama porijekla identifikovanih lica. Svi statistički pokazatelji predstavljaju vrijednosti koje se u demografskom smislu ne mogu okarakterisati kao ugrožavajući za budući biološki opstanak muslimanske zajednice u cjelini, kao i njenim posmatranim područjima. Prema iskazu vještakinje, ukoliko se prilikom analize raspoloživih objektivnih podataka primijene strogi i utvrđeni naučni principi, samo za 86 identifikovanih žrtava moguće je sa željenim stepenom naučne sigurnosti ustvrditi direktnu DNK vezu sa grobnicom na Crvenoj brani, a na šta su se referirale i odbrane optuženih u završnim riječima. To znači da u odnosu na ukupni identifikovani udio ustanovljenih direktnih DNK veza sa grobnicom

¹⁵⁰ Jelisić, (Pretresno vijeće), 14.12.1999. para. 82.: „Široko je prihvaćeno da namjera da se uništi mora biti usmjerena baren na bitan dio grupe.

¹⁵¹ Dokaz O-I-38.,

Crvene brane iznosi 11,7%, dok preostalih 88,3% identifikovanih nemaju nijednu direktnu DNK vezu sa tom grobnicom.

257. Vijeće je imalo u vidu nalaz i mišljenje ove vještakinje, međutim cijeneći iskaze svjedoka koji su iznijeli svoja saznanja u pogledu streljanja lica i broju leševa na inkriminisanom području, Vijeće isti nije prihvatilo. Suprotno tome, obzirom na dokaze izvedene tokom ovog postupka, kako pojedinačno, tako i u njihovoj međusobnoj vezi, Vijeće je u konkretnom prihvatilo nalaz vještaka Rifata Kešetovića, slijedom kojeg je utvrđeno da je ukupan broj ubijenih u Petkovcima i Đulićima preko 700 lica, nalazeći da je isti saglasan sa drugim provedenim dokazima, a naročito sa iskazima preživjelih svjedoka SM-100 i SM-101, kao i svjedoci SM-108 i SM-109 koji su bili na licu mjesta na Crvenoj brani.

258. Dakle, Vijeće je utvrdilo da je, između ostalih, i radnjama opisanim u izreci presude, u julu 1995. godine u odnosu na muslimane iz Srebrenice počinjen genocid. Ubijeni su svi zarobljenici izuzev dvojice preživjelih (SM-100 i SM-101) koji su dovezeni u Dom kulture, odnosno Novu školu u Petkovcima 14.og, da bi potom 15. jula, bili odvezeni i pogubljeni na Branu Crvenog mulja, a najmanje 20 njih je ubijeno i oko same Nove škole. Tačan broj stradalih zarobljenika nije moguće utvrditi, a radi se o preko 700 zarobljenika muškaraca iz Srebrenice,¹⁵² dok su preživjeli svjedoci saglasno istakli da su zarobljenici prije ubistava bili izloženi teškim psihičkim povredama, a velikom broju njih prethodno su nanesene i teške fizičke povrede.

259. Provedeni dokazi prema ocjeni Vijeća nadalje ukazuju da su ciljnu grupu činili bosanski Muslimani iz Srebrenice. Zarobljenici koji su ubijeni oko Nove škole i na Brani su prethodno dovedeni autobusima i kamionima u Petkovce. Njihove porodice su prisilno preseljene iz srebreničke enklave, i to na način i u okolnostima u kojim im je upućena jasna poruka da nemaju gdje da se vrata, koja poruka je nakon svega dodatno osnažena ubijanjem više stotina muškaraca i čime se nesporno manifestovala namjera da se ova grupa Muslimana istrijebi sa teritorije na kojoj je živjela i da se grupa uništi u cjelosti i bez mogućnosti njene obnove.

260. Očigledne manifestacije namjere da se počini genocid su izuzetno rijetke, zbog čega je Vijeće zaključak o namjeri izvelo i na osnovu okolnosti i činjenica u vezi sa krivičnim djelom, na osnovu kojih okolnosti je pretresno vijeće van razumne sumnje

¹⁵² T-272, nalaz vještaka Kešetovića i popratna dokumentacija

zaključilo da su izvršio i učesnici plana koji su počinili zločine oko Nove škole i na Brani, djelovali ne samo sa namjerom da ubiju, već i sa namjerom da istrijebe muslimane iz Srebrenice.¹⁵³ U tom smislu, Vijeće podsjeća na stav MKSJ u predmetu *Jelisić*, u kojem se navodi da: „Što se tiče dokaza za specifičnu namjeru, o njoj se, u nedostatku izravnih i eksplicitnih dokaza – može zaključiti na osnovu cijelog niza činjenica i okolnosti, kao što je opšti kontekst, počinjenje drugih kažnjivih djela koja su sistematski usmjerena protiv iste grupe, opseg počinjenih zločina, sistematsko izvršenje djela nad žrtvama zbog toga što pripadaju jednoj konkretnoj grupi ili ponavljanje destruktivnih i diskriminatornih djela“, a koje okolnosti je Vijeće u njihovoj sveukupnosti i cijeno u konkretnom slučaju.¹⁵⁴

261. O “uništavanju Srebreničana” govorio je i Ratko Mladić na sastanku u hotelu “Fontana” na kojem je prisustvovala svjedokinja Čamila Omanović, koja je u svojoj izjavi navela da je kritične prilike Ratko Mladić rekao da Bošnjaci iz Srebrenice mogu „opstati ili nestati“. U tom smislu, Vijeće je cijeno i dokaz Video snimak Srebrenica, kao i druge materijalne dokaze koji govore o istrebljenju Bošnjaka iz Srebrenice. Namjera glavnih izvršilaca za uništenje, odnosno istrebljenje detaljnije će biti obrazložena u nastavku obrazloženja.¹⁵⁵

262. Na ovom mjestu, Vijeće naglašava da je, u odnosu na optuženog Ostoju Stanišića, pretresno vijeće, na osnovu svih provedenih dokaza, van razumne sumnje utvrdilo da je optuženi imao saznanje o postojanju genocidne namjere glavnih izvršilaca, kao i da je u skladu tim, poduzimao radnje kojima je pomogao počinjenju samog djela.

3. PREGLED I STRUKTURA DRINSKOG KORPUSA

263. Drinski korpus, jedna od šest korpusnih jedinica u sastavu VRS-a, oformljen je 1992. godine, a Glavni štab mu je formiran u Vlasenici, 28,5 km sjeverozapadno od Srebrenice. Komanda korpusa i njenih osam podređenih brigada, preuzeli su strukturu i

¹⁵³ Tako npr. Momir Nikolić prilikom svjedočenja pred MKSJ navodi da je za napad na Srebrenicu, i namjere VRS-a, saznao početkom jula 1995.godine kada mu je komadant drinskog korpusa general Živanović u nezvaničnom razgovoru rekao da Srebrenicu treba odvojiti od Žepe, da se treba izvršiti napad na Srebrenicu, te da Srebrenicu treba vojno poraziti i očistiti je od Muslimana. Dodao je i da su pripreme za napad počele mnogo ranije, mnogo prije zvaničnog datuma kada je sve postalo očito (T-88, transkript razgovora svjedoka Momira Nikolića od 19.9.2003. godine, str. 1636-1637).

¹⁵⁴ *Jelisić* (Žalbeno vijeće), 5. juli 2001., para. 47.

procedure direktno iz operativne metodologije bivše JNA.¹⁵⁶ Do 1995. godine, Drinski korpus i njegove sastavne jedinice, bile su efikasna i iskusna vojna organizacija koja je bila odgovorna za sve borbene operacije unutar svoje zone odgovornosti.¹⁵⁷

264. Dana 13.07.1995. godine, general-major Radislav Krstić je preuzeo komandu nad Drinskim korpusom VRS-a od generala Milenko Živanovića.¹⁵⁸ Tokom relevantnog perioda, Vujadin Popović je bio načelnik za bezbjednost Drinskog korpusa VRS-a i imao je čin potpukovnika.¹⁵⁹

4. PREGLED I STRUKTURA ZVORNIČKE BRIGADE

265. Oslanjajući prevažno na materijalne dokaze (izvještaji, naredbe i dr), Vijeće je zaključilo da su Zvornička brigada i Bratunačka brigada djelovale svaka unutar svojih zona odgovornosti, kao osnovne jedinice koje su vodile organizovane i udružene ofanzivne i borbene operacije. U to vrijeme, Zvornička brigada je bila najbolje opremljena brigada u Korpusu, a sastojala se od približno 4.300 - 4.700 ljudi.¹⁶⁰ Naređenja su prosljeđivana i o njihovom izvršavanju je izvještavano u skladu sa odavno uspostavljenim propisima koji su preuzeti iz JNA. Brigade su koristile sredstva veze kojima je svaka jedinica na terenu bila povezana sa centralnom komandom. U tako uspostavljenoj vojnoj hijerarhiji, komandant brigade, ili u njegovom odsustvu načelnik štaba, imali su nadležnost nad svim jedinicama unutar brigade, uključujući inženjersku jedinicu, organ bezbjednosti i svaki borbeni bataljon.¹⁶¹

266. Zona odgovornosti Zvorničke brigade protezala se od rijeke Drine na zapadu do granice BiH (oko 12 km) i od rijeke Drinjače na jugu do Pilice na sjeveru (preko 30 km), a obuhvatala je i područje izvan Zvornika, gdje se kolona muslimana upustila u borbu sa

¹⁵⁵ Poglavlje: Glavni izvršioци postupali su sa namjerom uništenja i optuženi Stanišić je znao za tu namjeru.

¹⁵⁶ T-7, Izvještaj Richard-a Buttler-a, Iskaz o vojnim događanjima u Srebrenici (revizija) – Operacija „Krivaja“, 1.11.2002. godine

¹⁵⁷ T-392, Pravilnik o nadležnostima komande korpusa kopnene vojske u miru, Svezni Sekretarijat za narodnu odbranu, Generalštab Oružanih snaga SFRJ, III uprava, 1990. godina; u prilog navedenom su i brojni izvještaji i naređenja Drinskog korpusa uložena kao materijalni dokazi u ovom predmetu

¹⁵⁸ T-256, Naredba Drinskog korpusa, Br.05/2-293, 13.07.1995. (ERN: 0300-7385-0300-7385) od 13.07.1995..

¹⁵⁹ Presuda pretresnog vijeća Popović i dr. br. IT-05-88-T od 10.6.2010. godine

¹⁶⁰ T-7, Buttlerov izvještaj, Iskaz o vojnim događanjima u Srebrenici (revizija) – Operacija „Krivaja“, 1.11.2002. godine

snagama VRS-a.¹⁶² Vinko Pandurević je bio komandant Zvorničke brigade tokom cijelog perioda na koji se odnosi optužnica i stalno je komandovao i (po potrebi) komunicirao sa svim jedinicama koje su djelovale u zoni odgovornosti Zvorničke brigade.¹⁶³

5. STRUKTURA 6. BATALJONA I SVOJSTVO OPTUŽENOG STANIŠIĆ OSTOJE UNUTAR ISTOG

267. 6. bataljon Zvorničke brigade, formiran je u augustu 1992. godine (poznat i kao 6. Pješadijski bataljon). Po izbijanju sukoba u opštini Zvornik, nije postojao kao takav, ali je formiran od dijelova 2. bataljona, uključujući i 1. četu (Šćemlija), 2. četu (Kula), 3. četu (Zlatne Vode), 4. četu (Snagovo), 5. četu (Karakaj) i MB vod.¹⁶⁴ 6. bataljon se u velikoj mjeri sastojao od lokalnih mještana iz Petkovaca, kao i lokalnih izbjeglica iz Brnjice, opština Živinice, koji su se doselili u Đuliće.¹⁶⁵

268. U julu 1995. godine, komandu i komandno osoblje 6. bataljona, činili su sljedeći pojedinci:¹⁶⁶

- Ostoja Stanišić, komandant bataljona;
- Marko Milošević, zamjenik komandanta bataljona;
- Radenko Bašić, pomoćnik komandanta za bezbjednost i obavještajne poslove;
- Milan Stanišić, pomoćnik komandanta za pozadinu;

¹⁶¹ T-162, Zapovest Drinskom korpusu za aktivna borbena dejstva, br. 04/156-2 od 02.07.1995. godine, potpisao general-major Milenko Živanović; T-302, Dokument Drinskog korpusa br. 03/156-12 od 13.07.1995. godine

¹⁶² T-368, Mapa: Krivaja 95

¹⁶³ T-7, Buttlerov izvještaj, Iskaz o vojnim događanjima u Srebrenici (revizija) – Operacija „Krivaja“, 1.11.2002. godine

¹⁶⁴ T-358, Analiza aktivnosti 6. bataljona u toku 1992., Komanda 6. bataljona, 25.02.1993., u potpisu Ljubisav Štrbac.

¹⁶⁵ T-76, Nalaz vještaka McQueena.

¹⁶⁶ T-262, Dokument o komandnoj strukturi i formacijskoj popunjenosti u 6. pješadijskom bataljonu (bez datuma); Iskazi svjedoka Bašić Radenka, Stanišić Milana, Stević Zorana, Topalović Dragomira, Josić Vlade, i dr.

- Sreten Mičić, referent ABHO;
- Mihajlo Galić, pomoćnik komandanta za moral i vjerske poslove;
- Vlado Josić, kurir (obavljao je i poslove vozača);
- Milan Erić, komandant za pozadinu (obavljao i poslove kurira komandanta 6. bataljona);
- Ignjat Ignjatović, referent intendantske službe;
- Miladin Aćimović, referent tehničke službe i
- Ilija Josipović, referent za opšte poslove

269. U julu 1995. godine, komandant 6. bataljona, Ostoja Stanišić je imao čin kapetana prve klase. Bio je mobilisan 25.05.1992. godine i bio mu je dodijeljen čin kapetana u organu bezbjednosti 6. bataljona, na kojoj funkciji je ostao do 07.11.1992. godine.¹⁶⁷

270. Takođe, tokom postupka, oslanjanjem na iskaze svjedoka i vještaka optužbe i odbrane, nesporno je utvrđeno svojstvo optuženog Stanišića u inkriminisano vrijeme (odnosno da je optuženi Ostoja Stanišić imao svojstvo komandanta 6. bataljona Zvorničke brigade). Navedeno su saglasno potvrdili svjedoci Tužilaštva¹⁶⁸, te vještaci Buttler, McQueen i Forca, kao i svjedoci odbrane¹⁶⁹, a koju okolnost nije osporavao ni sam optuženi. Sporno je, međutim, bilo učešće optuženog u djelu koje mu se optužnicom stavlja na teret, o čemu će Sud u nastavku, oslanjanjem na izvedene dokaze, iznijeti činjenične i pravne zaključke.

271. U julu 1995. godine, zamjenik komandanta 6. bataljona, bio je Marko Milošević zvani „Majo.“¹⁷⁰

¹⁶⁷ T-94, Transkript – razgovor između Dean Manninga i Ostoje Stanišića, na engleskom i bosanskom jeziku (ovjeren) od 14.3.2002. godine.

¹⁶⁸ Svjedoci: Jovo Birčaković, Vidosav Bujić, Momčilo Delić, Ignjat Ignjatović, Dragoje Ivanović, Savo Ivanović.

¹⁶⁹ Svjedoci: Milan Babić, Vajo Radović, Milisav Hajduković.

¹⁷⁰ T-262, Dokument o komandnoj strukturi i formacijskoj popunjenosti u 6. pješadijskom bataljonu (bez datuma); Dokaz uveden i u okviru dokaza T-46, T-50 i dr.; Iskaz vještaka Buttlera i McQueena.

272. Pored svojih komandanata i komandnog osoblja, 6. bataljon se sastojao od četiri pješadijske čete, odjeljenja veze, pozadinskog voda, radnog voda, interventnog voda i voda minobacača.¹⁷¹

273. Većina pripadnika 6. bataljona je stanovala u Petkocima i Đulićima, obližnjim okolnim selima ili u gradu Zvorniku. Pješadijske čete su često dobivale neslužbena imena po mjestima iz kojih su poticali njihovi pripadnici.¹⁷²

6. KOMANDA 6. BATALJONA

274. Komanda je organizacijsko - formacijski dio bataljona, osposobljen i namijenjen za rukovođenje i komandovanje organizacijskim i pridodatim jedinicama bataljona.¹⁷³

275. Mjesto inkriminacije u ovom predmetu je područje sela Petkovci i Đulići u opštini Zvornik, odnosno Dom ("Dom kulture"), "Nova škola" (OŠ Desanka Maksimović) u Petkocima, kao i Crvena brana u blizini mjesta Đulići.

276. Vijeće napominje da je, oslanjanjem na izvedene dokaze, te neposrednim opažanjem prilikom odlaska na lice mjesta, utvrđeno da se prostorije „Doma kulture“ , zgrada Komande u staroj školi, zgrada prosvetnih radnika kao i zgrada „Nove škole“ nalaze na jednom užem geografskom području u selu Petkovci, a svi navedeni objekti su u inkriminisanom periodu korišteni za potrebe pripadnika 6. Bataljona.

277. Naime, detaljnom ocjenom izvedenih dokaza proizilazi da su Dom i OŠ Desanka Maksimović („Nova škola“) u selu Petkovci opština Zvornik, korišteni za potrebe pripadnika 6. Bataljona, na čelu kojeg se nalazio optuženi Ostoja Stanišić.

278. Iako je jedini zvanični objekat koji je mobilisan za vojne potrebe bila „Stara škola“ u Petkocima u kojoj je bila smještena Komanda, kuhinja, magacin i dio pozadine 6. bataljona, a o čemu su saglasno govorili svjedoci odbrane i optužbe Ignjat Ignjatović, Vlado Josić, Rajko Milošević, Vukica Kostić, SM-106, Zlatimir Nikolić, Milisav Hajduković,

¹⁷¹ T-60 i T-64, Dokument koji prikazuje strukturu 6. bataljona, ERN 0073-3986; Evidencije o prisustvu ljudstva 6. Bataljona.

¹⁷² Npr. 1. pješadijska četa 6. bataljona je takođe bila poznata i kao „Brnjička četa“, njeni pripadnici su gotovo isključivo bile raseljene osobe iz područja Brnjice (opština Živinice), koji su se nastanili u Đulićima; T-76, Izvještaj vještaka Michael MacQueen-a

¹⁷³ T-237, Pravilo bataljon JNA od 28.07.1988. godine

Miladin Aćimović, Ljubica Nikolić, Rade Krstić i drugi, Vijeće je, oslanjanjem na izvedene dokaze, utvrdilo i da su prostorije Doma i Nove škole u Petkovicima, te zgrada prosvjetnih radnika, takođe *de facto* korištene za potrebe 6. Bataljona, a što je suprotno stanovištima odbrana optuženih, saglasno istaknutim u okviru završnih riječi.

279. Stoga, iako je Komanda 6. bataljona bila smještena u Staroj školi, komandant bataljona, zamjenik komandanta i drugi pripadnici komande, često su boravili i spavali u susjednoj stambenoj zgradi prosvjetnih radnika. Dakle, komandni kadar 6. bataljona je pored Stare škole, koristio i zgradu prosvjetnih radnika koja se nalazila u neposrednoj blizini Stare škole, a što proizilazi iz iskaza svjedoka odbrane Voja Radović, Miladin Aćimović i dr., te svjedoka optužbe Radojica Jovičić, Ignjata Ignjatovića i Dragoslava Jovanovića. Uz glavnu zgradu komande u Staroj školi, bataljon je koristio i Dom kulture (Dom) koji se nalazi preko puta stare škole. Neke od prostorija u zgradi Doma su se koristile za smještaj odjeljenje veze 6. bataljona.¹⁷⁴ Pomoćnik komandanta bataljona za pozadinu je jednu od prostorija u zgradi Doma koristio kao svoju kancelariju¹⁷⁵, a u Domu se nalazio i sanitet.¹⁷⁶

280. U zgradi Stare škole se nalazila i kancelarija komandanta Stanišića, u kojoj se nalazio telefon.¹⁷⁷

281. Isto tako, Vijeće je utvrdilo da je 6. bataljon u inkriminisanom periodu, koristio i prostorije Osnovne škole „Desanka Maksimović“ (u daljnjem tekstu; „Nova škola“) u Petkovicima. Škola se nalazi otprilike pola kilometra od zgrade komande 6. bataljona u pravcu Zvornika i 6. bataljon ju je koristio za smještaj pripadnika pozadine i interventnog voda (poznat i kao izviđačko odjeljenje¹⁷⁸).

282. Navedeno proizilazi iz iskaza svjedoka optužbe Gorana Stojkića, koji je bio pripadnik interventnog voda i koji je u svom iskazu naveo da bi povremeno pripadnici ovog voda spavali u Novoj školi u učionici ili zbornici na spratu, a nekada u Staroj kuli. Svjedočeći na iste okolnosti, ovaj svjedok je u svom iskazu u istrazi¹⁷⁹ (T-454), izjavio da

¹⁷⁴ Pogledaj svjedočenje svjedoka Milana Stanišića, transkript od 30.1.2013. godine, str. 16

¹⁷⁵ Ibid.

¹⁷⁶ Ibid. i Pogledaj svjedočenje Borisava Jovića, transkript od 16.10.2013. godine, str. 44.

¹⁷⁷ Pogledaj svjedočenje Bate Milošević, transkript od 30.4.2014. godine, str. 24.

¹⁷⁸ Pogledaj svjedočenje Milisava Mirković, transkript od 27.2.2013. godine, str. 11.

¹⁷⁹ T-454, Ratni dnevnik, Knjiga br. 3, od 08.03.1995.-20.09.1995. godine ovjeren i potpisan od Miodraga Dragutinovića; Knjiga prijema za Stojkić Gorana Zdravstvenog centra Zvornik; Zahtjev TBiH upućen Bolnici Foča broj: KTN-RZ 19/08 od 20.11.2009. godine; Zahtjev TBiH upućen Opštoj bolnici Zvornik broj: KTN-RZ

je u julu 1995. godine, sjedište jedinice kojoj je pripadao, bilo u Novoj školi, da je njegova jedinica u julu 1995. godine bila smještena na spratu, dok je prva učionica od stepenica, bila desno. Vijeće nije prihvatilo navode ovog svjedoka da nije tačan predočeni dio iskaza iz istrage u kojem je izjavio da je sjedište jedinice u inkriminisnom periodu bilo u Novoj školi, obzirom da je ta izjava u suprotnosti sa drugim provedenim dokazima, a naročito sa iskazom svjedoka Milisava Mirkovića, Živorada Jovanovića i Vidosada Bujića, koji su saglasno izjavili da je Nova škola korištena za potrebe vojske. Tako iz iskaza svjedoka Milisava Mirkovića, a što je potkrepljeno i pročitanim iskazom svjedoka Živorada Jovanovića, proizilazi da je jedna učionica u Novoj školi u Petkovcima korištena za smještaj pozadinaca 6. Bataljona koji su se starali o vodovodu (prema iskazu svjedoka Mirković Milisava, pored njega, u toj prostoriji bi spavali Živorad Jovanović i Bogdan Gotovac), a da je do njihove prostorije bila jedna učionica sa krevetima, koja je služila za smještaj tzv. Interventnog voda. Svjedok Vidosav Bujić je, takođe, u svom iskazu naveo da je u Novoj školi nekada spavala vojska, dok je svjedok Nikola Stević, čija se kuća nalazila u blizini Nove škole, u svom iskazu naveo da je u Novu školu, od početka rata, po potrebi, dolazila i odlazila vojska.

283. Vijeće je na navedene okolnosti saslušalo i svjedoka, Savu Stevanovića. Iako je navedeni svjedok osporavao da je u inkriminisano vrijeme obavljao funkciju komandira Interventnog voda, Vijeće je uvidom u Evidenciju prisustva ljudstva izviđačke čete na izvrsavanju borbanih zadataka od mjeseca jula 1995 godine i uvjerenja o datumu ranjavanja Save Stevanovića, Zvornik 03.08.1995. godine broj 05/4-294-95 i spisak ranjenih, utvrdilo da u toku mjeseca jula ovaj svjedok bio na pomenutoj funkciji. Kada je riječ o objektima koje je 6. Bataljon koristio za svoje potrebe, svjedok Savo Stevanović potvrdio je da je Interventni vod ponekad spavao u učionici na spratu Nove škole.. Međutim, Vijeće nije prihvatilo navod ovog svjedoka da su pripadnici Interventnog voda 6. Bataljona u Novoj školi boravili samoinicijativno i bez znanja Komande 6. Bataljona, budući da je to bilo protivno vojnim pravilima, te suprotno iskazima gore navedenih svjedoka, među kojima i Milisava Mirkovića, a koji su saglasno istakli da je jedna učionica u školi bila namijenjena upravo za potrebe interventne jedinice.

19/08 od 20.11.2009. godine; Dopis Kliničkog centra Istočno Sarajevo, Kliničke i bolničke službe Foča, broj: 01-601 od 01.12.2009. godine; Dopis Opšte bolnice Zvornik broj: 1451/09 od 27.11.2009. godine; Evidencija prisustva ljudstva izviđačkog čete odeljenja, juli 1995. Godine, jedinica 6.p.b. za Stojkić Gorana; Zapisnik o saslušanju svjedoka Stojkić Gorana, TBiH broj: KTN-RZ 19/18 od 02.06.2009. godinem sa priložima (3 fotografije) i Zapisnik o saslušanju svjedoka Stojkić Gorana, TBiH broj: KTN-RZ 19/08 od 07.12.2011. godine.

284. Na osnovu iskaza svjedoka Tužilaštva, i to Milana Stanišića, SM-110, Zdravka Lazarevića, Borisava Jović i Zorana Tomanića i Ignjata Ignjatovića, Vijeće je utvrdilo da je Komanda 6. bataljona, pored prostorija Nove škole, koristila za svoje potrebe i prostorije Doma u kojem su bili smješteni sanitet, sistem veze, te pozadina. Navedeno je saglasno i iskazu svjedoka odbrane Zorana Jovanovića, koji je naveo da je 6. bataljon koristio mjesnu kancelariju Doma kulture.

285. Ovakvi saglasni navodi iskaza svjedoka Tužilaštva, kao i svjedoka odbrane Zorana Jovanovića, koje iskaze Vijeće nalazi uvjeljivim i vjerodostojnim budući da se radi o svjedocima koji su pripadali odjeljenjima bataljona koji su i bili smješteni u ovom objektu, su u suprotnosti sa iskazom svjedoka odbrane Voje Radovića, prema kojem Dom nije korišten za potrebe 6. Bataljona, slijedom čega se ovakav iskaz svjedoka doima usamljenim i nepotkrepljenim.

286. Sve navedeno ukazuje da je 6. bataljon za svoje potrebe *de facto* koristio i objekte u Petkovcima, koji nisu bili mobilisani za vojne potrebe, a to su Dom, te zgrada prosvjetnih radnika i Nove škole u Petkovcima, koji su predmetom događaja ovog postupka. Slijedom naprijed navedenog, Vijeće na ovom mjestu napominje da je tokom postupka oslanjanjem na izvedene dokaze, utvrđeno da je Komanda 6. Bataljona imala niz specifičnosti, koje nisu bile u skladu sa vojnim pravilima. Tako je vještak odbrane Božidar Forca naveo da pozicija Komandnog mjesta u Petkovcima nije bila u skladu sa vojnom doktrinom i praksom. Vijeće ističe da iz provedenih dokaza, a prevashodno nalaza i mišljenja vještaka vojne struke, proizilazi da „zonu odgovornosti“ nema bataljon, već brigade, zbog čega je navod iz izmjenjene optužnice „čija je zona odgovornosti ..“ ispušten iz činjeničnog opisa. Osim toga, komanda bataljona, shodno Pravilima bataljona, ne organizuje istureno komandno mjesto (IKM), što je u konkretnoj situaciji bio slučaj, a što su potvrdili i sam vještak odbrane Forca Božidar, zatim svjedoci optužbe Vlado Josić, Bato Milošević i Vidosav Josipović, te svjedoci odbrane Milisava Hajduković, Rade Krstić i drugi, prema čijim se iskazima, IKM 6. Bataljona, nalazio na Parlogu.

287. Kada je u pitanju rejon odbrane 6. Bataljona, vještak Forca je u svom nalazu istakao da je prema važećim vojnim pravilima, prostor koji je dodjeljivan jedinicama za odbranu imao različite nazive, što je, ne samo formalno, već i suštinski, određivalo karakteristike tog prostora. Tako je bataljon u odbrani dobijao rejon odbrane, dok su više jedinice bataljona dobijale zonu odbrane. Vještak je naglasio da rejon odbrane bataljona predstavlja zemljište koje ima svoju strukturu, dok struktura posjeduje

organizacione dijelove, među kojima su komanda i jedinice bataljona, a koje se sastoje od: čelnih rejonu odbrane, vatrenog položaja bataljonske vatrene grupe, protivoklopnog rejonu bataljonske protivoklopne grupe, vatrenog položaja voda protivvazdušne odbrane, rejonu rasporeda pozadinskog voda i komandnog mjesta. Osim toga, vještak je naveo da se, a što je i u saglasnosti sa iskazom svjedoka Dragutinovića, sa Radne karte komandanta 6.pb, uočava da su rejonu odbrane pješadijskih četa postavljeni u liniji, ali bez dubine (snaga u dubini), a što je suprotno pravilima da se rejon odbrane definiše sa njene tri tačke, a što, prema mišljenju vještaka, predstavlja još jedan izuzetak kada je riječ o 6. bataljonu..

288. Dakle, imajući u vidu nalaz ovog vještaka, Vijeće konstatuje da su organizacioni dijelovi 6. bataljona, kao što je odjeljenje veze, pozadinski vod i drugi, bili smješteni u objektima Doma kulture i OŠ Desanka Maksimović („Nova škola“), te da su isti u inkriminisanom periodu bili korišteni od strane njenih pripadnika, a što sve ulazi u strukturu rejonu odbrane 6. bataljona.

7. SPROVOĐENJE ZAROBLJENIKA U PETKOVCE I BORAVAK ZAROBLJENIH U DOMU I U NOVOJ ŠKOLI

289. Da su zarobljenici iz Srebrenice prvobitno transportovani u Bratunac, potvrđuje činjenica da je 12.07.1995. godine, izdata instrukcija Glavnog štaba VRS za što hitniju masovnu mobilizaciju autobusa (najmanje 50 autobusa) koji isti dan (12.07), moraju biti upućeni najkasnije do 14,30 časova u Bratunac na Sportski stadion, a što je naređenjem od 13.07.1995.godine i realizovano - masovna mobilizacija autobusa (najmanje 50 autobusa sa vozačima) koji "treba odmah da se upute na sportski stadion u Bratuncu"¹⁸⁰. U prilog navedenom, su i izvještaji o mobilizaciji vozila (autobusa i kamiona) koji su potom uslijedili, a koji su u ovom postupku uvedeni kao dokazi T-214¹⁸¹ i dr., a što su svojim

¹⁸⁰ T-209, Zahtjev Ministarstva odbrane RS (02/21-3640/95) za najmanje 50 autobusa, da se pošalju na sportski stadion u Bratuncu, u potpisu Momčilo Kovačević od 13.7.1995; u prilog navedenom je i dokaz T-155, Naređenje Ministarstva odbrane Zvornik za mobilizaciju svih raspoloživih autobusa, br. 02-79/95, odštampani potpis: Stevan Ivanović, od 12. 07. 1995. godine

¹⁸¹ T-214, Izvještaj Ministarstva odbrane RS Zvornik (05-80-350) o 34 mobilizovana motorna vozila, u potpisu Ristan Cvijetinović od 20.7.1995. godine

iskazima potvrdili i svjedoci Momir Nikolić i Dragan Obrenović, svjedočeći u postupku pred MKSJ.

290. Nadalje, svjedok SM-100 je u svom iskazu naveo da je nakon što je na putnoj komunikaciji Konjević Polje – Bratunac lišen slobode (13.07.1995. godine), zajedno sa ostalim privedenim muškarcima proveo noć u Bratuncu.. Narednog dana, 14.07.1995. godine su organizovano krenuli kamionom iz Bratunca prema Konjević Polju. Svjedok je dalje naveo da je u jednom trenutku pogledao kroz zadnji dio kamiona, tražeći vode, kojom prilikom je iza primijetio autobus pun ljudi. Isti je potom naveo da je šofer kamiona, koji je bio naoružan, nanišanio je puškom u svjedoka što je protumačio kao znak da treba da sjedne i da ne gleda okolo. Kamioni su potom krenuli i cerada je zatvorena. Sjeća se da je bio veliki broj ljudi u kamionu pod ceradom i da su mnogi počeli gubiti svijest. Kroz rupu na ceradi povremeno je gledao kuda idu. Navodi da je primijetio da su ih vozili kroz Konjević Polje, nakon čega je kamion krenuo prema Zvorniku, a potom prema Karakaju i Bijeljini, usljed čega su ljudi počeli između sebe govoriti da ih sigurno vode u logor Batković. Međutim nakon 1-2 km od Karakaja, svjedok navodi da je kamion opet skrenuo, pa su neki počeli govoriti da ide prema Sapni ili negdje pored fabrike Glinice. Nakon što se u jednom trenutku kamion zaustavio, svjedok je opisao da je na tom mjestu vidio prazne autobuse, pri čemu su ljudi u nedostatku vode, u tom momentu bili natjerani da piju vlastiti urin.

291. Nakon određenog vremena, u poslijepodnevnim satima, prema riječima ovog svjedoka, kamion se otvorio i ljudi su počeli da izlaze. Prisjećajući se dalje događaja, isti je naveo i da je jednom njegovom rođaku pozlilo, ali da su ga ljudi samo „gazili“, što je kod istog izazvalo bol i jecanje, zbog čega je svjedok pomislio da je mrtav.

292. Nakon toga, svjedok je izjašnjavajući se na ove okolnosti, istakao da je u tom trenutku primjetio vojnike u maskirnim i sivomaslinastim uniformama, koji su im govorili da uđu u zgradu škole. Opisujući događaje koji su uslijedili, svjedok je naveo da je maltretiranje počelo ispred škole i to na način da su vojnici išli u koloni jedan po jedan, udarajući kundakom od puške redom svakog koga stignu. Kada su ušli u zgradu škole, naređeno im je da idu uz stepenice, a potom u učionice. Opisujući tako hotičnu situaciju, svjedok je naveo:

„... prije nego što smo počeli da se penjemo uza stepenice, jedan od vojnika je pitao a čija je ovo zemlja. Mi smo onako šutali, prepadnuti. Nismo, znali šta da kažemo. On je rekao ovo je zemlja srpska, bila je oduvijek i biće. Hajmo balije ponavljajte za mnom. I mi smo

onda ponavljali ovo je zemlja srpska bila je oduvijek i biće. Onako u horu pjevali smo, vikali, derali se. On je onda pitao, a čija je Srebrenica i sam je odgovarao Srebrenica je bila srpska oduvijek i biće, hajmo balije za mnom. I mi smo onda vikali, uzvikivali Srebrenica je bila oduvijek i biće,..“.

293. Udaranje je nastavljeno i dok su se penjali uz stepenice, prije nego su ušli u učionicu. Svjedok je bio smješten u zadnjoj ili predzadnjoj učionici. Opisujući uslove koji su vladali date prilike, svjedok je naveo da je u učionici bilo smješteno više ljudi od onoga koliko ih je bilo u kamionu, pri čemu su sami uslovi bili jako loši, osjetio se nedostatak kiseonika, dok su ljudi vršili nuždu unutar same prostorije. U slučajevima kada je neko od zarobljenih pokušao da otvori prozor kako bi im ušlo svježeg zraka, neko od vojnika s vana je na njih zapucao, tako da je te prilike nekoliko zarobljenih i ranjeno. S tim u vezi, svjedok je napomenuo da su vojnici dolazili u učionicu i donijeli bi im u kanisteru „kap po kap“ vode, što je svakako u datim okolnostima, te imajući u vidu brojnost ljudi, bilo nedovoljno. Svjedoku su prilikom ispitivanja predočene fotografije T-1, T-2 i T-3 koje prikazuju Novu školu u Petkovcima, a koju je svjedok i identificirao kao objekat u koji je kritične prilike doveden sa ostalim zarobljenicima.

294. Osim toga, svjedok je također istakao da su u učionicu povremeno ulazili vojnici i tražili pare i tom prilikom ispitivali zarobljenike odakle, odnosno iz kojeg sela dolaze, te ih slijedom toga izvodili i prebijali ispred učionica, pri čemu se neki od njih nikada nisu vratili. Obzirom da su uslovi u učionici bili nepodnošljivi, rečeno je jednom od zarobljenih da će ga ubiti ukoliko budu ostali zarobljeni galamili, pa ih je taj zarobljenik molio da budu tihi. Opisujući dalji tok događaja, ovaj svjedok je izjavio da se u večernjim satima, oko 20,00 - 21,00 sat, začulo izvođenje zarobljenih iz drugih učionica. Govorili bi da izađu po dva, tri, pet „balija“ , a potom bi se čula rafalna paljba, pa je svjedok zaključio da su ih ubijali. Naveo je da bi rafalna paljba uvijek uslijedila nakon prozivke. To se i potvrdilo istinitim, kada je svjedok kasnije izašao ispred škole i vidio tragove krvi. Takvo haotično stanje je trajalo otprilike do ponoći, kada je, kako svjedok potom slikovito navodi „došao red na nas“.

295. Saglasno, svjedok SM-101 koji je na pretresu¹⁸² konstatovao da ostaje kod ranijih izjava, u svom iskazu pred MKSJ¹⁸³ je na predmetne okolnosti naveo da je, 13.07.1995.

¹⁸² Svjedočenje svjedoka SM-101 od 27.1.2016. godine

¹⁸³ T-453, iskaz svjedoka SM-101 pred MKSJ

godine, nakon što je na asfaltnoj cesti na lokalitetu između Kravica i Sandića lišen slobode, kamionom pod ceradom odvezen na igralište u Novoj Kasabi. U jednom trenutku je transporterom došao Ratko Mladić kojeg je prepoznao sa TV-a, te se zarobljenicima obratio riječima :

„Gdje vam je država? Gdje su Alija Izetbegović i Silajdžić? Gdje su vam zapovjednici, Naser i Zulfo Tursunović? Nemate vi ovdje svoje države, već morate da idete i da je tražite;...“.

296. Preveče oko 17,00 sati, prema navodima svjedoka SM-101, zarobljenici su prevezeni u Kravicu. Na kamionu na kojem je bio svjedok, nalazilo se 119 zarobljenika. Primijetio je po dolasku u Kravicu da su se dva kamiona parkirala iza kamiona u kojem je on bio, a da su se jedan ili dva kamiona nalazila ispred njegovog kamiona. Zarobljenici su Noć 13.og, i jutarnje sate 14. jula proveli na kamionu, sa spuštenom ceradom, dok se svjedok nalazio u zadnjoj četvrtini kamiona. Nisu imali hrane ni vode, ljudi su počela da padaju u nesvijest. Vojnici bi potom tražili ljude iz određenih sela (Glogova, Osmače i dr), pa nakon što bi se neko od zarobljenih javio, tu bi osobu skinuli s kamiona nakon čega bi se začuo rafal. Dana 14. jula 1995. godine oko podne, krenuli su kamionom prema Zvorniku. U Zvornik su došli popodne oko 18,00 sati. Žene i djeca u Zvorniku su bacali kamenje na kamione i vikali su na njih. Prošli su Karakaj i Glinicu, da bi potom skrenuli lijevo i zaustavili se ispred škole. Po dolasku pred školu, svjedok navodi da je vidio još četiri kamiona. Opisujući situaciju koja je vladala u tom trenutku, svjedok je istakao da su srpski vojnici vikali na njih i tjerali su ih da govore u smislu „Živjela Srbija!“, „Srebrenica je srpska!“, udarajući ih povremeno kundacima i drvenim palicama. Po dolasku u učionicu na spratu, svjedok je vidio dva čovjeka čija su lica i odjeća bili krvavi i djelovalo mu je da su tučeni. Opisujući izgled učionice u koju je uveden, naveo je da se u njoj nalazila školska tabla, ali nije bilo klupa. Saglasno sa iskazom svjedoka SM-100, svjedok je opisao uslove u učionicama, navodeći da je kritične prilike bilo veoma vruće, , te da su neki ljudi malu nuždu obavljali u dlanove i pili mokraću. Rečeno im je da budu tihi, a jedan vojnik im je prijetio da će ih ustrijeliti ukoliko se približe prozoru. U jednom trenutku, nakon što je jedan zatvorenik prišao prozoru, začuo se spolja hitac i jauci. Dok su boravili u učionici, nasumično su im u više navrata tražili novac, zlato, lične dokumente. S njim su se u učionici nalazili i Salih Mehmedović i Kadrija Bećirević. Svjedok je naveo da Saliha nije više vidio nakon što je otišao do vrata i tražio vode. Po Salihovom izlasku iz učionice,

začuo se rafal. Nakon što je zajedno sa prijateljem Bećirević Kadrijom¹⁸⁴ svjedok prozvan da izađe izvan učionice, na hodniku je vidio dosta krvi. Naređeno im je da skinu košulju i cipele, te da isprazne džepove, što su i učinili. Stajao je leđima okrenut učionici kada mu je jedan vojnik vezao ruke, nakon čega ga je gurnuo rukom u susjednu učionicu. Prilikom ispitivanja svjedoka, predložene su mu fotografije¹⁸⁵ te je svjedok potvrdio da su na istim prikazane njegove povrede po tijelu i od vezivanja ruku konopcem.

297. U svom iskazu u istrazi, koji je tokom postupka pročitao, svjedok Živorad Jovanović¹⁸⁶ je naveo su zarobljenici po dolasku u Novu školu bili smješteni u dvije učionice pored prostorije u kojoj se on zajedno sa Milisavom Mirkovićem i Bogdanom Gotovcem nalazio. Ne može se sjetiti doba dana kada su dovezeni, ali se sjeća da su dovezeni kamionima i jednim autobusom, te dodaje da misli da se radilo o tri kamiona. Kasnije u toku dana, dok se nalazio kod vode u blizini škole, vidio je da su zarobljenici provedeni prema školi. Nalazeći se na tom istom mjestu, čuo je pucnjavu koja je dolazila iz pravca komande u Petkovcima precizirajući da misli da se radilo o pucnjavi iz pušaka koja je trajala oko sat vremena.

298. Svjedok Milisav Mirković, pozadinac u 6. Bataljonu, dolazak zarobljenih u Novu školu opisuje na način da se njihov dolazak desio u podne kada se svjedok zajedno sa kolegama iz pozadine Bogdanom Gotovcem i Živoradom Jovanovićem nalazio u prostoriji u kojoj su oni inače i boravili u Novoj školi. Svjedok Mirković ističe da se začula škripa kočnica i galama i tutnjava, a neko je govorio „brže, brže, brže“. Među osobama koje su dovele kritične prilike zarobljene, nalazio se nepoznati vojnik sa šeširom na glavi, a drugi je imao maramu preko glave. Obojica su bili naoružani. Zarobljene su uveli u dvije učionice na spratu. Prilikom svjedočenja, svjedoku su predložene i fotografije koje pokazuju unutrašnjost Nove škole na kojim je pokazao prostorije o kojima je svjedok i govorio (prostorije koju je on skupa s kolegama koristio i učionice u kojima su dovedeni zarobljenici). Svjedok je potom izašao ispred škole, a to su učinili i Živorad i Bogdan. Tada

¹⁸⁴ Svjedok je potom u nastavku iskaza opisao na koji način je njegov prijatelj Kadrija ranjen od hitaca na Brani, nakon čega je i podlegao.

¹⁸⁵ T-381 i T-382, fotografije povreda svjedoka SM-101

¹⁸⁶ T-86, Zapisnik o saslušanju svjedoka Jovanović Živorada KZTN-RZ 19/08 od 23.07.2009.godine, 1x audio zapisom 23.07.2009.godine; Zapisnik o saslušanju svjedoka Jovanović Živorada KZTN-RZ 19/08 od 09.07.2009.godine, sa audio zapisom 23.07.2009.godine. Transkript saslušanja svjedoka Živorada od 09.07.2009. godine, 1x audio zapis istog.

1x CD – video snimak svjedoka Jovanović Živorada; Akt komande 2.rmtbr, broj 2132/1-93, od 06.10.1993.godne.

se pred školom općenito nalazilo dosta uniformisanih i naoružanih vojnika. Izjašnjavajući se o broju vojnika, naveo je da ih je bilo oko 20. Prisjećajući se nadalje, navodi da je on te prilike imao papovku, a Bogdan pušku M-48. Nije se mogao sjetiti da li je i Živorad tada bio naoružan.

299. Svjedok Jovo Birčaković je u svom iskazu naveo da je par dana nakon pada Srebrenice, pred Komandom vidio kamione (nalazila su se 3-4 kamiona) i autobuse (vidio je 2-3 autobusa) u kojima su se nalazili muškarci muslimanske vjeroispovjesti. Izjašnjavajući se na okolnost kako mu je poznato da se radilo o muslimanima, naveo je da je to cio grad znao. Sud konstatuje da se zgrada komande nalazi odmah u blizini Doma, što su saglasno istakli svi saslušani svjedoci na ovu okolnost, a u što se i Vijeće uvjerilo obilaskom lice mjesta.

300. Saglasno tome, svjedok odbrane Milenko Bujić je u svom iskazu naveo da je u Petkovce pred Dom, oko Petrovdana, došao jedan autobus, zatim kamion sa ceradom i kombi. Navedeno je posmatrao iz dvorišta svoje kuće (prva kuća do Stare škole, gdje je bila komanda). Autobus se samo okrenuo i nije se zadržavao. U autobusu i kamionu su bili civili, a u pratnji je bio vojni kombi u kojem se nalazilo 10-ak nepoznatih vojnika. Vojnici su na glavi nosili šešire i marame, imali su neku novu maskirnu (elitnu) uniformu. Vojnici sa puškama su izašli iz kombija, okružili su kamion i počeli su da ispuštaju civile iz kamiona koje su potom vodili iza sale. Nakon toga više nije mogao vidjeti šta se dešava, ali otprilike oko pola sata nakon opisanog ispred Doma, čuo je 2-3 pojedinačno ispaljena metka. Nakon 1-1,5 sat, svi su ponovo ušli u kamion i kombi i krenuli su u pravcu Zvornika. Nakon toga je, krećući se ka Novoj školi, ispred Nove škole vidio parkiran autobus, kamion i kombi. Po njegovoj ocjeni, riječ je o istim vozilima koje je prethodno vidio ispred Doma. Vozila su bila prazna. Pored puta, vidio je vojnika naoružanog automatskom puškom, na glavi je imao šešir. Gledajući prema školi, vidio je još 2-3 vojnika koja su istovjetno bili obučeni kao i taj vojnik. Kako je svjedok prilazio tom lokalitetu, vojnik mu je rekao da ubrza i da puno ne zastaje, što je i učinio.

301. Svjedok odbrane Milorad Stević e u svom iskazu naveo da kada je pošao na liniju da je pred Domom ispred Komande vidio manji autobus i jedan manji kamion sa ceradom. Vidio je i jednu manju grupu vojnika i ljude. Na pitanje da li se može izjasniti da li se u tom slučaju radi o zarobljenim muslimanima odgovorio je potvrdno.

302. Svjedok odbrane Boro Radović, čija porodična kuća je u blizini Nove škole, je su

svom iskazu naveo da mu je otac pričao da su kamioni dolazili u Petkovce, te da su išli „gore-dolje“ i da su bili svi zaprepašteni.

303. Nadalje, Svjedok SM-110 (pripadnik 6. Bataljona) je naveo da je kritične prilike, u popodnevnim satima, iz ambulante bataljona vidio dolazak dva „dupla“ autobusa sa zatvoreniciima koji su došli pred Dom. Radilo se o lokalnim autobusima. Obzirom da su muškarci iz autobusa tražili vodu, svjedok im je tada dodao jedan galon vode, nakon čega mu je vojnik iz obezbjeđenja zaprijetio, usljed čega se svjedok povukao nazad u ambulantu. Prilikom dolaska autobusa, vidio je komandanta Ostoju Stanišića i Marka Miloševića koji su između sebe razgovarali. Svjedok je naveo da su se ispred škole nalazili i pripadnici njegovog bataljona koji nisu bili naoružani, te dodao da su on i ostali pripadnici bili iznenađeni dolaskom zarobljenika. Poznato mu je i da su zarobljeni potom držani u Novoj školi. Takođe, svjedok Zoran Tomanić je vidio dolazak zarobljenih autobusom pred Dom u popodnevnim satima. Zarobljenici su, potom, odvedeni iza, u salu. Otprilike pola sata nakon dovođenja zarobljenika (dovezeno 100-njak zarobljenika iz pravca Karakaja, kasnije saznao da su muslimani), a po njihovom odvođenju iza u salu, čuo se kraći rafal koji je dolazio iza Doma. Svjedok navodi da kamion s kojim su zarobljeni dovezeni potom odlazi s tog platoa. Zatim je došao jedan manji kamion, takođe iz pravca Karakaja, da bi potom ti vojnici što su tu bili, izveli zarobljenike i popeli ih na taj manji kamion-tada je bilo oko 50-70 zarobljenika i odlaze u pravcu Karakaja, tj. Nove škole. Nakon 15-20 minuta, kada je krenuo kući biciklom, u pravcu Karakaja, prolazeći pored Nove škole, vidio je još jedan prazan kamion. Znao je da su u Novoj školi dovedeni zarobljenici. Sutradan, po povratku u Komandu, idući pored Nove škole, na mjestu gdje je bio parkiran navedeni kamion, vidio je „dvije fleke“ krvi i neku bačenu odjeću.

304. Svjedok Dragoslav Ivanović je u svom iskazu naveo da je vidio dolazak zarobljenih pred Dom, gdje je vidio kamion sa ceradom, a čuo je i žamor glasova-tražili su vode. Nakon što je nasuo vodu i krenuo prema kamionu da je da zarobljenim, obratio mu se vojnik koji ga je opsovao, a potom i repetirao automatsku pušku, te mu rekao da se gubi odale i da je on u ratu izgubio brata.

305. Svjedok SM-106 je na udaljenosti 100-200 metara također je vidio 6 do 7 autobusa koji su iz Zvornika otišli za Petkovce sa zarobljenicima, nakon čega je čuo da su smješteni u školi. Obzirom da se u Staroj školi nalazila Komanda, pretpostavljao je da su smješteni u Novoj školi.

306. Svjedok Stamenko Milošević je čuo, dok se nalazio na liniji, da su doveženi zarobljenici u Petkovce u Novu školu, te je čuo da su strijeljani na brani Crvenog mulja, dok je svjedok Nedeljko Nikolić (pripadnik Brnjičke čete) je u svom iskazu naveo da su kamioni nakon pada Srebrenice u Đulićima, gdje je tada bio nastanjen, „svirali i po noći i po danu“. Izjašnjavajući se gdje su kamioni išli, odnosno u kojem pravcu, naveo je da su išli kod Nove škole, gdje je, prema riječima svjedoka, bila kasarna.

307. Svjedok Lazar Jović, koji je pripadao radnom vodu 6. Bataljona, je u svom iskazu naveo da je jedne prilike, u vrijeme akcije na Srebrenicu, u popodnevnim satima, odnoseći hranu na liniju, prilikom vraćanja iz Komande, pored spomenika u blizini Doma, vidio dva prazna kamiona i jednog nepoznatog vojnika koji mu je rukom dao do znanja da se skloni odatle, što je i učinio. Nije vidio zarobljenike. U jednom trenutku se čula i neka lupa i galama iz pravca Doma, odnosno od štale koja je bila iza Doma. Potom je nastavio dalje, pa je tako idući asfaltom u blizini Nove škole vidio tri do četiri civila i jedan TAM-ić. U toku noći, probudila ga je pucnjava.

308. Svjedok Savo Ivanović je čuo da su zarobljenici iz Srebrenice dovezeni autobusima i kamionima u Novu školu u Petkovcima, i čuo je da su kasnije ubijani na Brani i da su kasnije premješteni.

309. Međutim, Vijeće nije prihvatilo navod svjedoka SM-101 slijedom kojeg je isti prepoznao optuženog Stanišića kao nekog ko ga je udario u Novoj školi, obzirom da isti fragmentaran i neuvjerljiv, i isti ne nalazi potječu u ostalim izvedenim dokazima.

310. Nadalje, od momenta dolaska zarobljenih bošnjaka u Petkovce, kako pred Dom tako i u Novu školu kao i za sve vrijeme boravka zarobljenih u Novoj školi i Domu, čula se povremeno pucnjava. Svjedok SM-110 je naveo da je u pomoćnoj zgradi Nove škole vidio mrtva tijela zarobljenih, bili su nabacani jedan na drugi na gomili, gomila je bila visine oko 1 (jedan) metar. Svjedokinja Bujić Slavica je u svom iskazu navela da je selo¹⁸⁷ napustila zbog bezbjedonosnih razloga, jer se iz pravca Petkovaca čula pojedinačna i rafalna pucnjava, te galama. Suočena sa zapisnikom iz istrage u kojem stoji navod svjedokinje da je čula glasove koji su bili nejasni, ali su se krici jasno čuli, svjedokinja je navela da ona to nije izjavila.

¹⁸⁷ Svjedokinja je živjela u selu Petkovci i to u prvoj kući u selu Petkovci, iz pravca Zvornika

311. Isto tako, svjedok Marko Spasojević je u svom iskazu naveo da je 2-3 dana nakon sahrane Stević Dragana došao kamion-šleper pod cearadom sa Srebreničanima kod Nove škole. Svjedok se u tom trenutku nalazio u dvorištu. Kamion je parkiran na asfaltu odmah pored kuće Nikole Stevića, sa desne strane ceste idući iz Zvornika. Čula se vriska ljudi, tražili su vodu. Svjedok im je potom odnio dva kanistera vode. Opisujući koliko se ljudi nalazilo u kamionu, svjedok je rekao da je kamion bio pun ljudi - „čovjek na čovjeku“. Okolo su se nalazili ljudi obučeni i u civilnu i u vojnu uniformu, bilo je SMB uniformi, svi su bili naoružani automatskim puškama. Nakon što im je odnio vodu, ljudi su počeli iskakati iz kamiona, bježati, i oni su odmah ubijali. Nije čuo nikakvo upozorenje prije nego je pucano i prije nego su ubijeni. Tada je ubijeno oko 15 ljudi. Naveo je da su ti ljudi ubijani odmah pored svjedokove kuće na asfaltu i u njivi od komšije. Svjedok je vidio tijela u kanalu na imanju komšije u blizini svjedokove kuće. Nakon što je vidio ta ubijanja, rekao je supruzi da legne dolje i da ne ustaje. S njom su tu bile i dvije unučice. Nakon toga, ljude iz šlepera su odveli u Novu školu. Izjašnjavajući se u pogledu pola dovedenih osoba, naveo je da su sve bili muškarci, te da je vidio jednu ženu među njima obučenu u civilu. Ne može se precizno izjasniti o broju ljudi odvedenih u školu, a li navodi da je bila „velika cifra“. Ističe da nije siguran, ali da je moguće da je tom prilikom prošao još jedan kamion. Potom se čula pucnjava oko škole, i pucnjava u večernjim satima. To je trajalo dugo u noći, otprilike do 3 sata iza ponoći, zbog čega je svjedok vrata zaključao. Naveo je da su tijela mrtvih, koja su se nalazila na mjestima stratišta pored puta, sklonjena u toku dana, odnosno naveo je da tijela nisu na tom mjestu prenoćila. Vidio je žene da peru krv po asfaltu. Bilo je naređeno „da se to ne vidi“. Naveo je, nadalje, i da je vidio da su ta tijela oko škole uklonjena i odvezena traktorom ili TAM-ićem na Branu.

312. Svjedok Srpko Filipović je u svom iskazu naveo da je po dovođenju zarobljenih pred Dom, uslijedilo njihovo pretresanje, pa nakon što je jedan od vojnika pred Domom (u istrazi je naveo da se radi o bezbjednjaku odnosno o zamjeniku komandanta), počeo pretresanje jednog od zarobljenih, taj zarobljenik mu je opsovao četničku majku, nakon čega je taj vojnik ispalio dva hica u njega nakon čega je taj zarobljenik pao. Ne zna precizno da li je to vojno lice ubilo tog zarobljenog, te navodi „uglavnom on je pao“.

313. Svjedok Radenko Bašić je u svom iskazu naveo i da je po dolasku u Komandu u Petkovce s linije, zadržan na kapiji gdje je vidio oko 10 mrtvih tijela na hrpi u blizini šupe pored škole. I svjedok Lazarević Zdravko je u svom iskazu naveo da je na vanjskom zidu drvarnice (šupe) ispred škole uočio vidljive tragove oštećenja koja su mogla nastati od

vatrenog oružja, a što je saglasno i ranije navedenom svjedoku odbrane Ristić Goranu koji je u svom iskazu naveo da je na šupi kod Nove škole vidio tragove od metaka.

314. Vještak forenzičke struke Elmira Karahasanović, je u svom nalazu ukazala na pronađene tragove ljudske krvi na lokalitetu drvarnice ispred škole, u hodniku na prvom spratu Nove škole, te na fasadnom zidu prostorija Doma kulture u Petkovicima. Takođe je u svom nalazu konstatovala da su se na objektu šupe (drvarnice), prilikom uviđaja, nalazila vidna oštećenja, te je navela da su u blizini tog istog objekta pronađene 33 čahure i dva zrna, pri čemu je analiza na jednom od pronađenih zrna dala pozitivnu reakciju na prisustvo ljudske krvi. Vještak-historičar Michael McQueen, je u svom iskazu naveo da je školsko dvorište bilo puno krvi i leševa onih koji su pobijeni. Vještak balističke struke Franjić Bruno je u svom iskazu naveo da su na lokalitetu oko Nove škole pronađene čahure kalibra 7.62 i drugog automatskog naoružanja.

315. Svjedok Stevan Bujić, čiji iskaz je pročitao, je u svom iskazu u istrazi¹⁸⁸ naveo da ga je 2-3 dana nakon pada Srebrenice, boraveći u svojoj kući, probudila „tutnjava“ vozila. Vidio je neka vozila kako prolaze u pravcu Sapne. Radilo se o jednom autobusu i nekoliko civilnih kamiona u kojima su se nalazili ljudi. Na karoseriji kamiona na kojoj je cerada bila podignuta, vidio je ljude kako drže ruke na potiljku. Otprilike jedan sat nakon prolaska kamiona i autobusa, čula se pucnjava, nije znao o čemu se tačno radi, ali je znao da nešto nije dobro, pucnjava nije bila daleko od njegove kuće, ali je odjekivala kroz šumu tako da nije mogao tačno ocijeniti odakle dopire, te navodi „dobro se čula“. Čim je čuo pucnjavu, snahu i djecu je poslao u Karakaj, u Čelopek. Radilo se o pucnjavi automatskog pješadijskog oružja, trajala je duže „do u noć“, dolazilo je povremeno do prekida pa bi opet nastavila. Čim je čuo pucnjavu, sakrio se u kukuruzište u blizini kuće, te je naveo da su u kukuruzištu krio i narednih nekoliko dana dok se situacija nije stabilizovala.

316. Svjedok Ignjat Ignjatovića je u svom iskazu naveo da je za vrijeme boravka zarobljenih Novoj školi čula rafalna pucnjava.

317. Svjedok Lazar Jović – pripadnik radnog voda 6. Bataljona, je u svom iskazu naveo da je kuća u kojoj je tada stanovao 300 m vazdušne linije od Brane, naveo je da ga je probudila galama i pucnjava. Precizirajući se odaskle je dolazila, naveo je da je galama

¹⁸⁸ T-62, Zapisnik o saslušanju svjedoka Bujić Stevana, broj: KTN-RZ-19/08 od 11.09.2009 godine, audio zapis, transkript saslušanja svjedoka Bujić Stevana od 11 septembra 2009.godine, broj KTN-RZ-19/08, Izvod iz matične knjige umrlih za lice Bujić Stevan, broj 10/13-1-01192/13 od 22.02.2013.godine

dolazila od Doma, ali se nije precizno izjasnio odakle je dolazila pucnjava, dodavši da se tokom noći inače pucalo.

318. Svjedok Arsen Jovičić je u svom iskazu naveo da mu je poznato da su zarobljenici dovođeni u Petkovce, u Dom, a da su naknadno odvedeni na Branu Crvenog mulja, a potom i pogubljeni. Naveo je da je ispred Doma vidio kamion. Na glavnom pretresu se izjavio da se ne sjeća kako su izgledali ljudi koji su ubacivani u kamione, jer je tada bio „prvi mračak“ i da je opisano vidio kada je krenuo na liniju. U izjavi iz istrage¹⁸⁹ je naveo da se ne može sjetiti datuma, niti s kim je otišao pred Dom u Petkovce, misli da je sam otišao. Kad je došao pred Dom vidio je jedan kamion. U tom momentu je već znao da su u Dom dovedeni ljudi. Napominje da nije vidio kako su ti ljude dovezeni, ali je vidio kamion pred Domom. To je bilo u prilici kada je krenuo na liniju, pa je „svratio“ pred Dom. Naveo je da je vidio kada su izvodili žive ljude iz Doma i stavljali ih u kamion, te da je vidio da su ti ljudi svezani, ali nije siguran da li su bili vezani naprijed ili nazad. To je bilo predveče. Naveo je da je vidio i vojnike oko tih zarobljenih koji su ih vodili do kamiona. Zastao je par minuta na asfaltu i posmatrao kako uvode te zarobljenike u kamion. Čuo je da su ljudi koji su voženi iz Petkovaca, uključujući i one koje je vidio, odvezeni na Branu i da su tamo strijeljani. Što se tiče ubistava ljudi u školi u Petkovcima, čuo je da su navodno neki pokušali pobjeći iz škole, usljed čega su i ubijeni.

319. Svjedok Mile Milošević (pripadnik 1. čete 6. Bataljona) je u svom iskazu u istrazi naveo da mu je komandir čete Jovo Lazić rekao „da budu oprezni, da će ih [zarobljene] likvidirati negdje dalje, da ih ne bi smio tu držati u Petkovcima, da ih voze gdje, ne znam, “ da bi na pretresu rekao „Sjećam se, ali sad poslije kontam da je pod izrazom likvidirati mislio „na razmjenu“.

320. Na osnovu provedenih dokaza, Vijeće je utvrdilo da su zarobljeni pripadnici bošnjačkog naroda s područja Srebrenice, nakon što su 14. jula 1995. godine dovedeni u Petkovce u Dom, a potom u Novu školu, ubijani i da su pretrpili teške tjelesne i duševne povrede, a što je na one koji su potom preživjeli strijeljanje, ostavilo trajnog utjecaja na zdravlje i mogućnost da normalno žive, čime je Vijeće našlo da su dokazana bitna obilježja

¹⁸⁹ T-64, Zapisnik o saslušanju svjedoka Jovičić Arsena, broj: 16-04/2-6-04-2-125/11 od 15.03.2013.godine sa audio zapisom, Naredba o postavljanju pov.br.:06-52 od 15.06.95 godine, formacijski položaj ICTY TPIY ovjera, broj: od 00733986 do 00734010, pregled angažovanja ljudstva I čete, mjesec juli 1995g., pregled angažovanja ljudstva II čete, mjesec juli 1995g. (ranije uložena kao dokaz T-60), 1xslika sa inicijalima svjedoka A.J (ranije uložena u sklopu dokaza T-43)

djela u osnovi krivičnog djela Genocid iz člana 141. KZ SFRJ, a što će i u nastavku presude biti detaljnije obrazloženo.

321. Cijeneći iskaze svih naprijed navedenih svjedoka pojedinačno, te dovodeći iste u međusobnu vezu, Vijeće je, nalazeći da su isti u pogledu bitnih činjenica saglasni, utvrdilo van razumne sumnje daje dana 14.07.1995. godine, u popodnevnim satima, pred Dom i Novu školu u Petkovicima, autobusima i kamiona iz Srebrenice, doveženo više stotina muškaraca bošnjačke nacionalnosti. Osim toga, iz saglasnih iskaza ovih svjedoka proizilazi i da su isti, po dolasku u Petkovce, držani u Novoj školi u Petkovicima. Usljed nemogućih uslova izazvanih visokim temperaturama, nedostatkom zraka, nemogućnošću obavljanja higijenskih potreba, te iscrpljenošću kako od gladi tako i zbog onoga što su proživjeli u danima prije dolaska u školu, mnogi su gubili svijest. Muškarci koji su bili određeni za pogubljenje zasigurno su užasno patili, proživljavali su duševnu bol, dok su čekali na svoje konačno pogubljenje, odvoženjem do stratišta, prozivkom i postrojavanjem radi pogubljenja, a zatim su i pogubljeni.

322. Nadalje, dovodeći u međusobnu vezu prevashodno svjedočenja preživjelih-oštećenih (SM-100 i SM-101), a o čemu nalazi potkrjepu i ostalim provedenim dokazima, Vijeće nalazi da su zarobljenici u Novoj školi proveli period zatočenja, u kojem je vladala atmosfera terora održavana zastrašivanjima, uvredama, udaranjima i rafalnim i sporadičnim ubistvima zarobljenih. Tako iscrpljeni, smješteni su u učionice Nove škole u kojem ih je bilo previše da bi mogli normalno i disati. Nema dokaza da im je u bilo kojem trenutku organizovano podijeljena hrana, vodu su pili u minimalnim količinama (kako svjedok SM-100 navodi „kap po kap“, a mnogi su usljed iscrpljenosti, u želji da zadovolje jednu od svojih primarnih ljudskih potreba, pili i vlastiti urin. Teško da se mogu zamisliti i opisati patnje zarobljenih Bošnjaka kroz koje su između 14. i 15. jula prošli, a to su najuvjerljivije opisala dvojica preživjelih, čekajući, nadajući se da neće biti otkriveni i da će nekim čudom ipak izbjeći sudbinu sunarodnjaka, među kojima su se nalazili i njihove članovi najuže rodbine, prijatelji i sunarodnici, koji su oko njih umirali u strašnim mukama.

323. Vijeće na ovom mjestu napominje da je optužnicom Tužilaštva optuženom stavljeno na teret da su pripadnici 6. Bataljona učestvovali u tuči, u vršenju nasilja, uvredama, izazivanju straha, pucanjem iz vatrenog oružja na zarobljenike, te ubijanju zarobljenika kod Nove škole, usljed čega su isti pretrpjeli fizičke i psihičke patnje, što tokom postupka nije dokazano, slijedom čega je Vijeća ove navode ispustilo iz činjeničnog opisa. Naime, prevashodno preživjeli svjedoci SM-100 i SM-101 govorili su o torturama koje su

preživjeli tokom boravka u Novoj školi, odnosno da su bili maltretirani, da su boravili u nenasnim sanitetskim i dr. uslovima, ali tokom postupka nije dokazano da su te radnje upravo poduzimali pripadnici 6. bataljona. Takođe, Vijeće je iz činjeničnog opisa ispustilo navod da su pripadnici 6. bataljona učestvovali u vezivanju ruku zarobljenih, prevoženju istih kamionima do Brane i njihovom strijeljanju, obzirom da takvi navodi ne nalaze potkrjepu u izvedenim dokazima. Vijeće je utvrdilo da su se opisane radnje i desile, ali ne i da su u istima učestvovali pripadnici 6. bataljona.

8. Masovna egzekucija na brani crvenog mulja

324. Svjedočeci o masovnim ubistvima na Brani 15. jula 1995. godine, preživjeli svjedoci SM-100 i SM-101 u svojim iskazima su saglasno naveli da su zarobljenim u Novoj školi zavezane ruke pozadi jakim konopcem koji je „rezao ruke“, nakon čega su kamionima prebačeni do Brane. Po izlasku iz škole, svjedok SM-100 navodi da je vidio 2-3 prazna kamiona i ušao je u jedan od njih. Po dolasku na Branu, otvorili su zadnji dio kamiona i vojnici su im naredili da izađu po 5-orica. Kada bi izašla jedna grupa zarobljenih, čula bi se rafalna paljba nakon čega su govorili da izađe sljedeća grupa. Svjedok SM-100 veoma uvjerljivo i slikovito navodi da, nakon što se kamion do pola ispraznio, ljudi više nisu htjeli da izlaze. Kada je došao red na svjedoka da izađe, s njim su tada u grupi izašli jedan njegov nastavnik i još jedan čovjek iz okoline Srebrenice. Taj čovjek mu je rekao da se odvezao i pitao je svjedoka da li hoće da i njega odveže, na šta mu je svjedok rekao da nema potrebe, da će svakako biti ubijen, nakon čega je taj čovjek pokušao da pobjegne, međutim svjedok navodi da on nije preživio, navodeći da su ga vjerovatno tada i ubili.

325. Oba preživjela saglasno navode da su tada po dolasku na Brani bili bos, tako da su mogli osjetiti kamenje pod nogama. Sve se odvijalo brzo i mogli su se vidjeti „redovi mrtvih ljudi“. Kada je došao red na njih, rečeno im je se okrenu odnosno da legnu naprijed, nakon čega je zapucano. Svjedok SM-100 se ne sjeća šta se u tim momentu desilo, samo zna da je ležao i da je bio pogođen u desnu stranu grudnog koša i lakat desne ruke. Svjedok je ležao sve dok nije prestalo da se puca. Svjedok SM-101 takođe je naveo da je na momente gubio svijest. Kada je prestalo pucanje, vojnici su otišli kamionima. Svjedok SM-100 je imao jake bolove i u jednom trenutku kada je pokušao da se podigne ugledao je da se jedan čovjek u redovima ispod njega pomjera. Oba preživjela su nakon nekog vremena

provedenog među mrtvima i ranjenima uspjeli pobjeći i sakriti se, prethodno čuvši dolazak kamiona zbog čega su se sakrili u kanal. Po dolasku kamiona na Branu, kamion je nešta tovario, i čula se lupa i pucnjava. U narednom periodu su se krili u šumi. Svjedok SM-100 je naveo da je, dok su se krili, vidio utovarivač žute boje koji je kupio mrtva tijela, dodavši da je donji dio Brane, gdje su vršena strijeljanja, bio pokriven leševima. Taj isti dan (15.og popodne) ponovo je vidio taj isti utovarivač na Brani. SM-101 je takođe naveo da je na Brani vidio traktor, utovarivač i gusjeničar kako zgrću mrtva tijela. Prema procjeni svjedoka SM-101, na platou se tada nalazilo oko 1,500 do 2,000 leševa.

326. Prilikom svjedočenja svjedoka SM-100, predočene su mu fotografije¹⁹⁰ Nove škole u Petkovcima, platoa i kanala Brane u kojem su se on i svjedok SM-101 krili, kao i konopca kojim su bili vezani, a koje je identifikovao u vezi sa predmetnim događajem.

327. Svjedok Spomenko Milošević (pripadnik 1. čete) je u svom iskazu naveo da oko Petrovdana, od komandira Jove Lazića čuo za pad Srebrenice. Te prilike je Jovo rekao da je Srebrenica pala i da „možda ima nekih dovučenih ljudi dole u Novoj školi dovezenih iz Srebrenice“. Komandir mu je rekao i da su Srebreničani ubijeni, odnosno da je „par ljudi ubijeno na Brani“. Ne zna tačno kako je to komandir čete saznao, ali mu je poznato da je komandir Lazić išao u Komandu, te navodi da je vjerovatno o navedenom čuo u Komandi.

328. Svjedok Zoran Stević je u svom iskazu naveo da, dok je bio na liniji, čula se pucnjava, pa je kasnije, razmišljajući odakle je pucnjava mogla dolaziti, zaključio da bi to moglo biti iz pravca Nove škole ili s Brane. Svjedok Vitimir Josipović je u svom iskazu naveo da je iz priča čuo da su muslimani dovođeni na Branu gdje su i ubijani.

329. Borisav Jović, svjedočeći u istrazi je naveo da je u vrijeme predmetnih događaja četiri dana bio slobodan¹⁹¹, iako to ne proizilazi iz evidencija prisustva ljudstva koji mu je tom prilikom i predöčen. Čuo je da su ljudi koji su došli sa strane ubili ljude na Brani, odnosno da su ljudi koji su došli iz Srebrenice odvezeni „negdje na strijeljanje najvjerovatnije.“ Naveo je da ne zna ko ih je ubio, niti ko ih je prevezio do Brane. Čuo je

¹⁹⁰ Dokazi tužilaštva T-1 do T-6 (Fotografije Nove škole u Petkovcima-svana i unutrašnjost; konopac; plato i kanal Brane)

¹⁹¹ T-57, Transkript iskaza iz istrage broj KTN-RZ-19/08 od 23.06.2009.godine, str.65, red 13-17; str.32, red.15-21; str. 64 red.18-24

kad je došao s dopusta od ljudi što su bili s njim, da su ljudi bili zatvoreni u školi, čuo je i da se pominjala Brana, te da su ljudi zakopani oko Brane.

330. Svjedok Vidosav Josipović je u svom iskazu naveo da je njegova porodična kuća u blizini Brane. Majka mu pričala da je zbog pucnjave bježala u dubinu sela.

331. Svjedok Zdravko Lazarević je u svom iskazu naveo da je sa IKM-a čuo pucnjavu koja je dolazila iz Orahovaca. Kako je navedeno u daljem obrazloženju, ubistva u Orahovcu su se desila otprilike paralelno sa ubistvima u Petkovcima, što sve ide u prilog masovnosti i jednoobraznosti ovakvog postupanja.

332. Shodno navedenom, pojedinačnom ocjenom navedenih iskaza, te njihovim dovođenjem u uzajamnu vezu, Vijeće je zaključilo da su zarobljeni, nakon što su u popodnevnim satima 14. jula 1995. godine, dovezeni pred Dom i Novu školu u Petkovcima, da su zarobljeni nakon kraćeg boravka u Domu, odvedeni u Novu školu u Petkovce, da bi potom svi zajedno, u noći 14/15. jula 1995. godine, bili odvezeni kamionima na Branu, gdje je izvršena njihova masovna likvidacija. Preživjeli svjedoci su decidno opisali način na koji su prebačeni iz Nove škole u Petkovcima na Branu, a koju je svjedok SM-100 i identifikovao kao lokalitet na koji je odvezen, te sveukupnu situaciju užasa koju su preživjeli, a sa kojim iskazima su saglasni i iskazi ostalih svjedoka koje je Sud saslušao na ove okolnosti i kojima je poklonio vjeru.

333. U prilog navedenom je i iskaz svjedoka Arsena Jovičića iz istrage, u kojem je ovaj svjedok decidno naveo što je vidio pred školom, odnosno način ukrcavanja zarobljenih u kamione, kako su izgledali kao i da su bili vezani, te koja je njihova konačna sudbina, a što se poklapa sa kazivanjem preživjelih. Svjedok nije imao razložno objašnjenje zašto se na pretresu nije sjetio detalja koje je naveo u istrazi, zbog čega je Vijeće poklonilo vjeru njegovom kazivanju iz istrage, koje je saglasno ostalim izvedenim dokazima.

334. O masovnosti ubistava i intenzitetu rafalnih, a potom i pojedinačne pucnjave „ovjeravanjem“ na Brani su svjedočili prevashodno preživjeli, a zatim i svjedoci Josipović Vidosav kojem je majka pričala da je zbog pucnjave išla u unutrašnjost sela jer je položaj porodične kuće na periferiji Đulića, kao i pročitani iskaz Bujić Stevana koji je u svom iskazu naveo da se čula jaka pucnjava dugo u noć, zbog čega se krio u kukuružištu u blizini kuće. Potkrjepa navedenom su i iskazi svjedoka Milošević Spomenka i Milošević Rajka koji su posredno saznali o ubistvima na Brani, a koja posredna saznanja su saglasna ostalim izvedenim dokazima koje je Vijeće prihvatilo vjerodostojnim i pouzdanim. Na okolnost

jačine pucnjave u kritičnoj noći je i iskaz svjedokinje Bujić Slavice koja je zbog sigurnosnih razloga morala napustiti selo.

335. Takođe, svjedoci Jović Lazar i Stević Zoran su spominjali pucnjavu, međutim, nisu se mogli decidno odrediti iz kojeg pravca je dolazila. Međutim, iako se svjedok Jović Lazar nije decidno mogao izjasniti iz kojeg pravca je došla pucnjava, prethodno je naveo da ga je probudila galama i pucnjava koja se čula dugo u noć, kao i da se njegova kuća nalazi 300m vazdušne linije od Brane. Dovedeno u vezu sa naprijed navedenim iskazima svjedoka SM-100 i SM-101 (preživjeli), te sa saglasnim iskazima svjedoka koji su u pogledu intenziteta i gromoglasnosti buke koja je u noći 14/15.7.1995. godine dolazila s Brane saglasni (iskazi Josipović Vidosava, Milošević Spomenka i Milošević Rajka, te pročitani iskaz Bujić Stevana), zaključak je Vijeća da je svjedok Jović Lazar upravo svjedočio o pucnjavi koje je kritične prilike dolazila s Brane, a koji događaj je i predmetom ovog postupka. Isto tako, imajući u vidu da je iskaz svjedoka Stević Zorana, saglasan iskazima kako svjedoka koji su se očitovali u pogledu pucnjave koja je dolazila iz Nove škole (SM-110, SM-101, SM-110, Radenko Bašić, Mirković Milisav), te naprijed navedenim iskazima svjedoka koji su govorili o intenzitetu buke - pucnjave koja je dolazila sa Brane, zaključak je Vijeća da je iskaz svjedoka Stević Zorana vjerodostojan ukupnim okolnostima koje su prethodile odvođenju zarobljenih na Branu (pucnjava u školi), a potom njihovoj konačnoj likvidaciji na stratištu na Brani.

336. Činjenica da su zarobljeni po istovjetnom obrascu, bos i vezani, u grupama odvoženi na streljanje, pri čemu su im prethodno oduzeti novac i druge dragocjenosti, te lični dokumenti, govore u prilog zaključku da je krajnja namjera bila strijeljanjesvih zarobljenih koji su dovedeni u Petkovce, te riješenost da ne bude preživjelih, što se i ispostavilo, dok su preživjeli SM-100 i SM-101 igrom slučaja i nadljudskim naporima i instinktom za preživljavanje uspjeli preživjeti.

337. U prilog navedenom je i navod Momira Nikolića o istovjetnosti obrasca konačne sudbine svih zarobljenih Srebreničana, bez razlike na kojoj lokaciji su uhvaćeni, obzirom da je generalan stav (obrazac) bio „prebaciti“, „zatvoriti“ i „naknadno pobiti“, što se u pogledu zarobljenih i u ovom postupku dogodilo.

III. RADNJE PRIPRADNIKA 6. BATALJONA

1. Prihvat i čuvanje zarobljenih

338. Tužilaštvo je tokom postupka dokazalo da su pripadnici 6. Bataljona pod komandom i nadzorom optuženog Stanišića, učestvovali u prihvatu i obezbjeđenju, sa drugim pripadnicima VRS, više stotina zarobljenih muškaraca Bošnjaka, za koje, kako je naprijed navedeno, utvrđeno da su prethodno dovezeni autobusima i kamionima iz Zaštićene zone UN-a Srebrenice u Petkovce, opština Zvornik.

339. Da su pripadnici 6. Bataljona učestvovali u prihvatu i obezbjeđenju zarobljenih Srebreničana, i to pod komandom i nadzorom optuženog Ostoje Stanišića govori ranije navedeni iskaz svjedoka SM-110 (pripadnik 6. Bataljona), koji je kritične prilike iz ambulante Bataljona posmatrao dolazak autobusa sa zatvorenicima. Naveo je da su se optuženi Stanišić, kao i Milošević nalazili u momentu dovođenja zarobljenih pred školom. Takođe, naveo je i da su se pred školom nalazili i pripadnici njegovog bataljona za koje svjedok tvrdi da nisu bili naoružani.

340. Svjedok Radeko Bašić, koji je bio bezbjednjak u 6. Bataljonu, je u svom iskazu naveo da mu je optuženi Stanišić rekao da je poslao 5 do 6 ljudi da čuvaju zarobljene pred Novu školu, jer su zarobljenici u Novoj školi predstavljali opasnost. Za vrijeme tog razgovora, čuo je nekoliko kratkih i jedan duži rafal iz pravca škole.

341. Nadalje, svjedok optužbe Radojica Jovičić (pripadnik inženjerijskog voda, inženjerac u potkomandi 6. Bataljona), koji je inače u okviru svojih zadataka radio na poslovima zaprečavanja minama ispred linije odbrane, odbio je da postupi po Stanišićevoj naredbi koja se sastojala u obezbjeđenju Nove škole u kojoj su te tada nalazili zarobljenici. Naveo je da je to učionio, iako je u to vrijeme bio najviši stepen borbene gotovosti, jer je prethodno dugo bio na liniji i jer obezbjeđenje škole izlazi van okvira njegove nadležnosti u 6. Bataljonu, obzirom da je radio na održavanje minskih polja. Precizirajući kako mu se tačno Stanišić kritične prilike za večerom obratio, prisjećajući da se radi o prvom petku nakon Petrovdana i nakon što je „rađena“ Srebrenica¹⁹² (u to vrijeme su se sa svjedokom

¹⁹² Prem kalendaru za 1995. godinu, radi se o petku 14.7.1995. godine

na večeri nalazili i Milisav Martinović i Mićo Mičić), svjedok je naveo da je komandant Stanišić rekao da se on i njegove kolege koji su s njim tada sjedili, jave njemu i da ih on rasporedi sa pozadinom da čuvaju odnosno da obezbjeđuju Novu školu. Nakon što je odbio postupiti po naredbi, svjedok se zaputio u pravcu Đulića i Karakaja, odnosno prema kući. Idući tako putem, primijetio je 2-3 vozila koja su naišla iz pravca Petkovaca, zbog čega je, zbog bojazni jer je odbio naređenje pomislio da će poslati vojnu policiju za njim, sakrio se u kukuruzište, nakon čega odlazi u pravcu Karakaja, a potom kući u Šepak. Svjedok se nakon tri dana vratio u Komandu, gdje je razgovarao sa komandantom Stanišićem. Tada u školi više nije bilo zarobljenih, a to mu je saopštio kolega Mićo Mičić.

342. Vijeće nije prihvatilo navod svjedoka Radojice Jovičića u kojem je reterirao od svog prvobitnog iskaza, tvrdeći na glavnom pretresu da je u konkretnom slučaju trebalo čuvati, odnosno obezbjeđivati Staru, a ne Novu školu. Naime, svjedok je naveo da je kasnije, nakon što je 2010. godine dao iskaz u Tužilaštvu, razgovaravši sa kolegom Milisavom Martinovićem, zapravo saznao da se konkretne prilike trebala obezbjeđivati Stara, a ne Nova škola u kojoj su bili zarobljenici, te da je Staru školu trebalo čuvati zbog grupica koje su okolo primijećene. Ovakvo obrazloženje svjedoka za Vijeće je neuvjerljivo i neprihvatljivo, obzirom da svjedok nastoji Sudu predočiti da on zapravo tek petnaest godina od predmetih događaja, posredno, preko kolege sa kojim je u inkriminisanom periodu bio u istoj jedinici, saznaje šta je bio sadržaj naredbe nadređenog komandanta Stanišića, a isto i ne nalazi potkrjepu u ostalim izvedenim dokazima, i to iskazima svjedoka SM-110 i Radenka Bašića, pročitanim iskazima svjedoka Živorada Jovanović i Slaviše Rakića, te iskazima preživjelih oštećenih, pa je za Vijeće neprihvatljivo da je u momentu najvišeg stepena borbene gotovosti i u vrijeme dok se u Novoj školi nalazi preko 700 zarobljenih Srebreničana, bilo nužno obezbjeđivati Staru školu u Petkovcima u kojoj je Komanda, a ne Novu školu kako je to svjedok prvobitno i naveo i za koju je znao da se u istoj nalaze zarobljenici, zbog čega je pobjegao kući odbivši ispuniti naređenje pretpostavljenog.

343. Svjedok Zdravko Lazarević (pripadnik centra veze 6. Bataljona) na poseban upit da li je neko od pripadnika njegove jedinice bio angažovan na čuvanju zarobljenika, je odgovorio da mu to nije poznato, međutim suočen sa iskazom iz istrage u kojem je naveo „vjerovatno da je čuvao, ne znam ime ne mogu da se sjetim, vjerovatno ko je bio u Petkovcima jer i ja bih sigurno ako ne bih, i ako ne bih svojom voljom, znači morao bih, ali kažem moja sreća što nisam bio tu“ , svjedok je potvrdio da je pročitani navod njegove

izjave u istrazi tačan.

344. Svjedok Slaviša Rakić (vezista) je u pročitanoj iskazu ¹⁹³ izjavio da mu je Bato Milošević rekao kad su došli zarobljeni da nema izlaska i da se tu mora dežurat, a poznato mu je da su dežurali ljudi iz četa pa je tako jedne prilike njih 4-5 naišlo pored svjedoka i onako su spontano u priči spomenuli da ih je zvao Ostoja, i otišli su prema Komandi. Tada nije odmah mogao zaključiti da su pripadnici te čete išli da čuvaju zarobljenike, jer je tek kasnije saznao da su se zarobljenici nalazili u Novoj školi. Izjašnjavajući se u pogledu komunikacije na relaciji Komanda u Karakaju sa Komandom 6. Bataljona nakon pada Srebrenice, naveo je da je Vinko Pandurević u tom periodu zvao komandanta Stanišića, te je naveo da je u istom periodu bila i komunikacija u obrnutom smjeru (na relaciji Komanda 6. Bataljona-Komanda u Karakaju).

345. Svjedok Milan Stanišić (pomoćnik komandanta za logistiku -pozadinsko obezbjeđenje) je u svom iskazu na pretresu naveo da je tačan njegov navod iz predočenog iskaza u istrazi¹⁹⁴ u kojem je naveo da on nije ništa naredio svojim ljudima u vezi zarobljavanja „ali bataljon je imao interventni vod koji je bio pod nadzorom komandanta, on je bio nadređeni tom vodu, moguće da su oni“.

346. Svjedok Miloš Ivanović je u svom iskazu naveo da su bile linijske priče nakon pada Srebrenice ko ima automatsku pišku da ide pred Komandu ili pred Dom. Poznato mu je da je tako po tom „pozivu“ otišao do Komande Mirko Deurić, ali se ubrzo vratio, jer je Mirko imao papovku, a ne automatsku pušku. Navedeno je i potvrdio svjedok odbrane Mirko Deurić navodeći da se otišao prijaviti preko puta komane gdje se nalazio sanitet i veza (tj. u Dom) kao dobrovoljac, i to jedini iz svoje čete, međutim, vraćen je od strane nepoznatog komandira, jer su tražili mlađe ljude sa automatskom puškom, a on je imao samo poluautomatsko oružje. Naveo je i da je to bilo oko Petrovdana, ali i da su se tada prijavljivali dobrovoljci za odlazak na Snagovo, a da on nije tada ništa znao o zarobljenicima. Te prilike je pred Komandom vidio 10-15 dobrovoljaca iz drugih rovova. Vijeće primjećuje da je jedinica za Snagovo otišla u Karakaj dana 14. jula 1995. godine, prije podne i to u pratnji komandanta Stanišića, koji se poslije vratio u Petkovce, što je

¹⁹³ T-71, Zapisnik o saslušanju svjedoka Rakić Slaviše broj KTN-RZ-19/08 od dana 16.06.2009. godine, audio zapisi i transkript i Izvod iz matične knjige umrlih broj 07/1-202.6-55/12 od dana 19.09.2012. godine

¹⁹⁴ T-22, Transkript o saslušanju svjedoka, audio zapis, zapisnik o saslušanju svjedoka – Stanišić Milana od 29.11.2011. godine

optuženi Stanišić naveo u svojoj izjavi, međutim činjenica da je svjedok Deurić vraćen ispred Doma od strane nepoznatog komandira ukazuje da se radnja odabira vojnika iz 6. Bataljona dešavala u vrijeme kada je pred Domom i Komandom 6. Bataljona došla druga vojska u pratnji zarobljenika, dakle nakon odlaska dobrovoljaca za Snagovo.

347. Svjedok Ignjat Ignjatovića je u svom iskazu naveo da je po dolasku zarobljenih u Novu školu bila instrukcija od nadređenog Stanišića da ni slučajno ne smije niko izlaziti od njih, nego da budu u spavaoni. Tada se čula rafalna pucnjava. U prvi mah su mislili da dolazi s linije, ali su kasnije shvatili da dolazi iz pravca Nove škole. Sve vrijeme pucnjave komandant Ostoja je izlazio negdje vani i ulazio unutar Komande.

348. Svjedok Josipović Ratko (pripadnik 1. čete 6. Bataljona-Brnjička četa, komandir 1. voda) je u svom iskazu naveo ga je, dok se nalazio na liniji, komandir čete (Jovo Lazić) dva puta zvao na „poljski“ telefon na liniji. Prvi poziv je bio poziv iz Komande Bataljona, nakon održanog kraćeg sastanka kojem su prisustvali svi komandiri četa. Te prilike komandir Lazić mu je rekao da je došlo 7-8 autobusa sa Srebreničanima i da su smješteni u Novoj školi, te da pripadnicima svog voda javi da ostanu na liniji i da nema smjene. U narednom pozivu, u situaciji kada ga je komandir zvao iz sela Đulići, iz ureda Crvenog krsta, komandir mu je rekao da je sa zarobljenicima, odnosno sa tim konvojem, došao i neki oficir iz brigade „da obezbjeđuje taj konvoj i to ljudstvo“. Naveo je i da je 6. Bataljon imao interventni vod koji je bio podređen Komandi bataljona.

349. Dakle, na temelju naprijed interpretiranih iskaza svjedoka, Vijeće je utvrdilo da su pripadnici 6. Bataljona, pod komandom i nadzorom optuženog Stanišića, učestvovali u prihvatu i obezbjeđenju dovezenih zarobljenika. Takođe, svjedok SM-110 pripadnik 6. Bataljona, koji je potvrdio da se kritične prilike, prilikom dovoženja zarobljenih, optuženi Stanišić nalazio pred Starom školom u kojoj je bila Komanda, odnosno neposredno pored Doma. To znači da je dio zarobljenika iz Srebrenice dana 14. jula 1995. godine dovezeno praktično pred sama vrata Komande, te da su neki od zarobljenika tu pred Komandom, ispred Doma maltretirani i ubijeni. Da je sve vrijeme boravka zarobljenih u Domu i Novoj školi optuženi boravio u Komandi, odnosno u blizini Nove škole u kojoj su smješteni zarobljenici, govori i iskaz svjedoka Ignjata Ignjatović, koji je u svom iskazu naveo da je po dolasku zarobljenih bila instrukcija od nadređenog Stanišića da ni slučajno ne smije niko izlaziti od njih, nego da budu u spavaoni. Naveo je i da se za vrijeme boravka zarobljenih u Novoj školi čula rafalna pucnjava, te da je sve vrijeme pucnjave komandant Ostoja izlazio izvan i ulazio unutar Komande. Boravak optuženog u Komandi u vrijeme koje se

poklapa s vremenom boravka zarobljenih u Novoj školi potvrđen je i iskazom optuženog datom istražiteljima MSKJ.

350. Nadalje, svjedok Radenko Bašić, inače bezbjednjak u 6. Bataljonu, je u svom iskazu naveo da mu je optuženi Stanišić rekao da je poslao 5 do 6 ljudi da čuvaju zarobljene pred Novu školu, a što je saglasno i iskazu svjedoka Jovičić Radojice (pripadnik inženjerijskog voda, inženjerac u potkomandi 6. Bataljona), koji je odbio da postupi po Stanišićevoj naredbi da obezbjeđuje zarobljenike u Novoj školi, a u školi su se u momentu dovoženja zarobljenih nalazili i pripadnici pozadinskog voda Mirković Milisav, Bogdan Gotovac i Živorad Jovanović što su svojim iskazom potvrdili Milisav Mirković i Živorad Jovanović. Takođe, u vrijeme dolaska zarobljenih pred Novu školu, dolazak zarobljenih je obezbjeđivao i komandir inteventnog voda Stevanović Savo, zajedno sa pripadnikom interventnog voda Goranom Stojkićem, što je saglasno pročitano iskazu svjedoka Živorada Jovanovića, te iskazu Milisava Mirkovića. Svjedok Goran Stojkića je svjedočio pred sudom, međutim, isti nije potvrdio da je kritične prilike obezbjeđivao dolazak zarobljenih pravdajući to činjenicom da je u vrijeme događaja koji su predmetom ovog postupka, odsustvovao iz jedinice, što ne odgovara zvaničnoj evidenciji o prisusustvu ovog svjedoka u jedinici u inkriminirano vrijeme (T-454), kao ni iskazu svjedoka Mirković Milisava koji ga je vidio pred školom u vrijeme dolaska zarobljenih.

351. Vijeće, nalazi da su navedeni iskazi saglasni u bitnom, dok ne prihvata dio navoda svjedokā koji su isticali da su pripadnici 6. Bataljona kritične prilike pred školom boravili spontano i bez naročitih zadataka pretpostavljenog Stanišića, odnosno da neki uopšte nisu ni bili naoružani. Ovo iz razloga što je u to vrijeme na snazi bio najviši nivo borbene gotovosti kada se nalagalo nošenje vlastitog naoružanja i strogo postupanje po naredbama nadređenog, što su svjedoci, koji su se o tome očitovali, *de facto* i činili. Vijeće, takođe, nije prihvatilo navode svjedoka Ivanović Miloša i Mirka Deurić da je odlazak pred Komandu kritične prilike bio „linijska priča“ jer ista, kao takva, i ne povlači obavezu poštivanja iste, za razliku od naredbe nadređenog, po kojoj je svjedok Deurić faktički tada i postupio. Takođe, Vijeće ne prihvata navod svjedoka Deurića da je kritične prilike odlasku pred Komandu prethodila naredba za odlazak na Snagovo, a ne pred školu, obzirom da je, obzirom na izvedene dokaze, utvrđeno da je odlazak vojnika za Snagovo realizovan ujutro 14. jula 1995. godine, dok je utvrđeno da je dolazak zarobljenih pred Domom odnosno pred Novom školom uslijedio isti dan, ali u popodnevnim satima (14.07.1995. godine popodne), to je po ocjeni Vijeća, ovakvo svjedočenje sračunato u cilju umanjavanja vlasitite

odgovornosti, a isto je i nesaglasno ostalim iskazima kojima je Vijeće poklonilo vjeru, a o čemu je već dato obrazloženje u prethodnim paragrafima presude.

352. Dovođenjem u međusobnu vezu svih navedenih iskaza, Vijeće nalazi da je sa zadatkom obezbjeđenja zarobljenih u cilju sprječavanja bjekstva zarobljenika u Novoj školi, od 14.jula popodne kada su zarobljenici stigli, pa do jutarnjih sati 15. jula i njihovog odvoženja na Branu, stalno bio prisutan određeni broj pripadnika 6. Bataljona. Nesporno je, međutim, i da su obezbjeđenje zarobljenika vršili i drugi pripadnici VRS-a koji nisu pripadnici 6. bataljona. Pretresno vijeće MKSJ je utvrdilo da je Vojna policija Bratunačke brigade bila angažovana na praćenju zarobljenika iz Bratunca do pritvorskih lokacija na sjeveru 14. i 15. jula 1995. godine ¹⁹⁵, a što je saglasno i iskazu vozača – svjedoka SM-102, svjedoka Jove Birčaković, . Svjedok SM-102 je minibusom dovezao grupu vojnih policajaca u Petkovce za vrijeme dok su se zarobljenici nalazili u Novoj školi. Potom je naveo da je nakon 30-to minutnog boravka vojnih policajaca u Komandi, tu istu grupu policajaca odvezao na Branu. Brigadni kurir - svjedok Birčaković Jovo je u svom iskazu naveo da je vidio vojnu policiju koja obezbjeđuje kamione i autobuse kojim su zarobljeni dovezeni. Osim toga, svjedok Jovan Milošević je u svojoj izjavi u istrazi ¹⁹⁶ naveo da mu je poznato da je zarobljenike u školi čuvala vojna policija i pozadinski vod iz Petkovaca, dok je svjedok Ljubo Gavrić koji je bio pripadnik Vojne policije (VP) koja je formacijiski pripadala Zvorničkoj brigadi, čuo da su neke od njegovih kolega iz VP takođe obezbjeđivali zarobljenike u Petkovcima, a koji su naknadno i pobijeni bačeni u neku branu, a što je sve saglasno i iskazima svjedoka Radenka Bašića, Milisava Mirkovića, Živorada Jovanovića, SM-110 i dr. Ovakvi navodi svjedoka su saglasni iskazima brojnih svjedoka koji su se očitovali na okolnost boravka nepoznatih vojnika kako pred Domom, tako pred Novom školom, slijedom čega proizilazi da su u obezbjeđenju zarobljenika u Petkovcima učestvovali i pripadnici vojne policije Zvorničke brigade i druge jedinice VRS, iz čega proizilazi zaključak da su i jedni i drugi obavljali zadatak čuvanja zarobljenika, odnosno da su ih čuvali zajedno. U prilog navedenom zaključku je i ranije spomenuto Naređenje

¹⁹⁵ UČ br. 117, *Tužilac protiv Krstića* br. IT-98-33-T, paragraf 181.; svjedok odbrane Miodrag Dragutinović je u svom iskazu naveo da je četa vojne policije je prištapska jedinica na nivou brigade, potčinjena načelniku štaba, a u suštini je četom vojne policije rukovodio organ za bezbjednost - pomoćnik komandanta za bezbjednost

¹⁹⁶ T-50, Zapisnik o saslušanju svjedoka Milošević Jovana od 06.10.2013.godine sa audio zapisom, transkriptom i evidencijom pregleda angažovanja ljudstva I čete mjesec juli 1995. (evidencija uložena ranije u sklopu dokaza T-46)

predsjednika RS, Radovana Karadžića, kojim su uvedene najviše mjere borbene gotovosti u Republici Srpskoj (T-161).

353. Osim toga, Vijeće nije prihvatilo navod svjedoka Radenka Bašića, koji je pravdao naredbu optuženog Stanišića o angažovanju ljudstva 6. bataljona, na način da je smatrano da postoji rizik zbog boravka tolikog broja neprijateljskih zarobljenika u civilnim objektima u centru sela. Navedeno je, prije svega, neodrživo obzirom na samo ponašanje lokalnog stanovništva koje je dolazak zarobljenih dočekao psovkama, vrijeđanjima, čak i gađanjem kamenicama, o čemu su svjedočili preživjeli SM-100 i SM-101 i svjedok Jovanović Živorad u okviru pročitano g iskaza. Dakle, od samog dolaska zarobljenih, bilo je očigledno da se radilo o zarobljenicima koji nisu mogli pružiti bilo kakav otpor, odnosno da je svaki pokušaj odupiranja vodio kobnom završetku. Da je tako, govore u prilog i iskazi svjedokā koji su se očitovali o tome da su oportunistička ubistva zarobljenih počela netom po njihovom dovođenju pred Dom, a potom i tokom njihovog boravka u Domu i u Novoj školi (svjedok Marko Spasojević, Radenko Bašić, Srpko Filipović Milisav, Mirković, te preživeli svjedoci SM-100 i SM-101).

354. Vijeće primjećuje da zarobljenici nisu bili naoružani i bili su očigledno iscrpljeni, pa stoga nalazi da je bilo izvjesno da bi u slučaju uspješnog bjekstva njihov cilj zasigurno bio da se što prije udalje sa tog područja, a ne da uznemiravaju odnosno napadaju lokalno stanovništvo i time povećavaju šansu da opet budu uhvaćeni i zatvoreni. Međutim, pokušaji bjekstva oko 10-15 golorukih zarobljenih, o čemu je svjedočio Spasojević Marko, čija su se tijela nalazila na lokalitetu oko Nove škole, su dokaz da su oni, koji su pokušali pobjeći, na licu mjesta odmah likvidirani, pa se nameće kao logičnim zaključak i da je svaka druga njihova aktivnost apsolutno bila osuđena na neuspjeh.

355. Stoga, Vijeće nalazi da je nesporno da su pripadnici 6. bataljona učestvovali u prihvatu i obezbjeđenju zarobljenih čime su sprječavali njihovo bjekstvo. Činjenica je da su i pored saznanja komandanta bataljona Ostoje Stanišića, da će zarobljenici biti ubijeni (a o čemu će u nastavku obrazloženja biti više riječi), pripadnici 6. Bataljona pod komandom i nadzorom optuženog Stanišića učestvovali u prihvatu i obezbjeđenju zarobljenih. Optuženi Ostoja Stanišić niti u jednom momentu nije izdao naređenje da se vojnici 6. Bataljona povuku sa lokacija na kojima se čuvaju zarobljenici, sve dok i posljednji zarobljenik iz Doma, odnosno Nove škole nije odveden na strijeljanje, odnosno dok nisu ubijeni svi zarobljenici (izuzev dva preživjela) koji su prethodno bili dovedeni u Dom kulture i Novu

školu u Petkovcima.

356. Očigledno je da, bez obzira što je škola civilni objekat, i bez obzira na činjenicu da su u njoj smješteni zarobljenici koje nisu zarobili, niti su ih tu doveli pripadnici 6. Bataljona, njihov prihvata i obezbjeđenje je linijom komandovanja iz Zvorničke brigade povjereno i dijelom dato u zadatak Komandi i pripadnicima 6. Bataljona, i oni su to i činili. U suprotnom, Komanda 6. Bataljona niti bi bila obaviještena o dolasku zarobljenih, niti bi komandant Stanišić dao zadatak da vrše prihvata i obezbjeđenje zarobljenih Srebreničana.

357. Zbog svega navedenog, Vijeće zaključuje da je radnjama prihvata i obezbjeđenja zarobljenih Bošnjaka, znajući da će isti biti ubijeni, optuženi Ostoja Stanišić svjesno pružio pomoć pripadnicima vojske i policije RS među kojima Radovanu Karadžiću, predsjedniku Republike Srpske i glavnokomandujućem VRS-a, Ratku Mladiću, komandantu Glavnog štaba VRS-a, Ljubiši Beari, načelniku Uprave za bezbjednost i obavještajne poslove Glavnog štaba VRS-a, Vujadinu Popoviću, načelniku za bezbjednost Drinskog korpusa VRS-a, Dragi Nikoliću, pomoćniku komandanta za bezbjednost Zvorničke brigade, koji su imali i znali za plan da se ubiju vojno sposobni muškarci i dječaci bošnjačke nacionalnosti iz Zaštićene zone UN-a Srebrenica, te tako istrijebi grupa bošnjačkog naroda, čime je njegova radnja bila faktička radnja pomaganja.

358. Međutim, Vijeće je iz činjeničnog opisa ispustilo navod da su pripadnici 6. bataljona učestvovali u vezivanju ruku zarobljenih, prevoženju istih kamionima do Brane i njihovom strijeljanju, obzirom da takvi navodi ne nalaze potkrjepu u izvedenim dokazima. Vijeće je, utvrdilo da su se opisane radnje i desile, ali ne i da su u istima učestvovali pripadnici 6. bataljona. S tim u vezi, Vijeće konstatuje da je svjedok SM-106, koji je na branu došao nakon izvršene masovne egzekucije zarobljenika, naveo da je tom prilikom vidio Srećka Boškovića, koji mu je potvrdio da je netom prije toga ubio jedno lice, ali istovremeno Vijeće u provedenim dokazima nije našlo potkrjepu da je Šrećko Bošković bio pripadnik upravo 6. Bataljona. Također, Vijeće napominje da su tokom postupka saslušani svjedoci koji su u svojim iskazima naveli da su kasnije čuli da su ubijanja na Brani vršena od strane nekih lica iz Petkovaca, međutim ovi iskazi, imajući u vidu da ne počivaju na neposrednim saznanjima svjedoka, nisu bili dovoljni da Vijeće van razumne sumnje donese zaključak o tome da su naprijed navedene radnje vršili upravo pripadnici 6. Bataljona.

2. Skrivanje leševa i uklanjanje tragova krvi i leševa ubijenih

359. Vijeće je, nadalje, utvrdilo da je optuženi Stanišić, u namjeri da sakrije izvršen zločin, angažovao pripadnike 6. bataljona da zajedno sa pripadnicima inženjerske čete Zvorničke brigade, sa rovokopačem i utovarivačem, leševe ubijenih zarobljenika sakriju u masovnu neobilježenu grobnicu na Crvenoj brani, te je utvrdilo da je grupi pripadnika 6. bataljona naredio da koristeći vozila 6. bataljona i vatrogasnu cisternu iz Zvorničke brigade, uklone tragove krvi i leševe ubijenih zarobljenika oko Nove škole i sa drugih mjesta u Petkovcima i odvezu ih na Crvenu branu, te zakopaju u masovnu neobilježenu grobnicu.

360. Tako je svjedok SM-106 (inače bio raspoređen za rad u ambulanti 6. Bataljona) koji je bio na lokalitetu Crvene Brane prilikom zatrpavanja leševa u jamu, očitujući se o navedenom naveo da je na Branu došao oko 13 sati par dana nakon što je vidio autobuse koji dovoze zarobljene u Petkovce. Izjašnjavajući se zašto je uopšte tada otišao na Branu, naveo je da je noć prije čuo pucnjavu na Brani koja je trajala 1-2 sata. Tada se nalazio u kući Rajka Novakovića koji živi u Bijelom potoku i čija kuća je udaljena 500 m od Brane.

361. Opisujući na koji način je kritične prilike došao na Branu, svjedok je naveo da su on (svjedok), Rajko Novaković i njegov zet, te Jovo Lazić komandir 1.čete 6. Bataljona, došli plavim traktorom. Radilo se o muslimanskom traktoru koji je bio prakiran ispred kuće Raje Lazića. Po dolasku na Branu, vidio je „rupaču“ dimenzija 7-8x6m, te 70-80 leševa muškaraca na platou brane i leševe oko „rupače“ (jame)¹⁹⁷. Vidio je leševe i u jami koji su bili nabacani jedni na druge. Ovaj svjedok dalje je istakao da je vidio i 4 zarobljena muslimana koji su bacali tijela u jamu. Primijetio je i jednog dečka s kojim je kasnije u razgovoru saznao da je iz Srebrenice i da je 1980. godište. Izjašnjavajući se o ukupnom broje leševa koje je te prilike vidio, naveo je da ih je bilo 300-350. Izjašnjavajući se u pogledu starosne dobi 4 zarobljena muslimana i ubijenih, naveo je da ih je bilo od 15 do 70-80 godina. Na Brani je zatekao Srećka Boškovića¹⁹⁸, Radovana Đokića i bageristu. Na

¹⁹⁷ Svjedoku su prilikom svjedočenja predočene i fotografije šireg lokaliteta Crvene brane na kojima je konstatovao položaj leševa, bagera i dr. (T-28)

¹⁹⁸ Boško Srećković je pravosnažno osuđen za krivično djelo ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 142. stav 1. KZ SFRJ i osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 8 (osam) godina

Brani je po dolasku vidio žuti bager koji je „kašikom“ zgrtao leševe u „rupaču“. Izjavio¹⁹⁹ je da je tačno da je Jovo Lazić razgovarao sa rukovaocem bagera i „sa ovima“ što su utovarali leševe u jamu. U jednom trenutku, kada se okrenuo da uzme rakiju koju je donio na bageru, začuo je 2 pucnja. Potom je vidio Srećka Boškovića kako noseći pušku dolazi iz pravca odakle je svjedok čuo pucanj. Na to je Jovo Lazić rekao Srećku „šta to bi, jesi ga to ubio“ na šta je Srećko odgovori da jeste, jer je počeo da bježi. Jovo je tada ošamario Srećka, obrativši mu se riječima, da će biti „bjen“. Potom je baregista naredio da tijelo dječaka bace u jamu, što je i učinjeno od strane „dvojice“. Kada se Srećko Bošković raspravljao sa Jovom Lazićem oko ubistva dječaka, svjedok je vidio nepomično krvavo tijelo dječaka s kojim je prethodno razgovarao, imao je prostrelnu krvavu ranu na sljepoočnici. Opisujući ko se tada nalazi na platou Brane, svjedok je naveo - Srećko Bošković, Jovo Lazić i Radovan Đokić, a u međuvremenu su došla i dvojica iz Kozluka. Na pitanje ko je učestvovao u ubijanju Srebreničana na Brani, svjedok je naveo da je od Drage Jovića čuo da su učestvovali Petkovčani, Brnjičani, te „neki“ iz Tršića i Kozluka.

362. O prisustvu svjedoka Jove Lazića na lokalitetu Crvene brane, u svom iskazu govorio je i svjedok SM-105.

363. Svjedok SM-108 je kao rukovaoc utovarivača (ULT 220 B) po njegovoj procjeni 15. ili 16. jula (precizirajući nakon Petrovdana) je bio na Brani. Prethodno je dobio zadatak da sa mašinom ode do Omladinskog naselja Karakaj (Inžinjerijsku jedinica) gdje je trebao da dobije gorivo. Tu je zatekao Ostoju Đurića koji mu je saopštio da treba ići u Petkovce da pravi grudobrane, te da treba da ode u Komandu u Petkovce gdje će dobiti gorivo i ostale upute, što je i učinio. Po dolasku u Petkovce u Komandu bataljona je razgovarao sa oficijom koji ga je uputio gdje treba da ide. Na putu do Brane, čekalo ga je oko 10 vojnika. Ti isti vojnici su se popeli na utovarivač i otišli sa svjedokom do Brane. Po dolasku na plato Brane, zatekao je utovarivač zv. „SKIP“, okolo su se nalazili nepoznati vojnici, a na dužini od 20-30 metara su se nalazili i leševi. Osjetio se strašan neugodan miris, uz puno muha i veoma je teško bilo raditi. Vojnici su bili naoružani papovkama i automatskim puškama. Kada je svjedok parkirao mašinu, stigao je neki TAM-ić na livadu ispod platoa, a došao je istim putem kao i svjedok, od Gornjih Petkovaca i Sapne. Svjedok je pretpostavio da je to TAM-ić inžinjerijske jedinice, pa se zaputio prema njemu zbog goriva. Na putu mu je uz psovke naređeno da više ne izlazi iz mašine, te da će ga u suprotnom ubiti. TAM-ić se nije

dugo zadržao na tom mjestu, okrenuo se i otišao. Svjedok je potom utovarivačem iskopao jamu dimenzija 20x4x1,5-2 metara. SKIP-om je upravljao Mladen Petrović, iz komunalnog preduzeća. Međutim, ubrzo je Mladen otišao sa tog mjesta navodeći da mu je mašina neispravna. Svjedok navodi da su se na platonu nalazilo i 5-6 mladića muslimana koji su učestvovali u tim radovima, a koji su potom pobijeni dok su se još nalazili u jami (svjedok navodi da je čuo „tap,tap,tap“). Potom, svjedok odlazi u inženjersku jedinicu u Karakaj, gdje dobija informaciju da su i on i mašina mobilisani. Nakon izvjesnog vremena, svjedok se ponovo po zadatku javio u jedinicu, nakon čega je ponovo dobio zadataka od nekih oficira da ponovo ide na Branu. Po dolasku na Branu je zatekao da je neko probao malo da zagrne grobnicu, nakon čega je svjedok imao zadatak da je ponovo zakopa.

364. Takođe i svjedok SM-109 koji je rukovaoc rovokopača je izjavio da su mu u „Standard“-u rekli da ode na Branu Crvenog mulja, što je i učinio. Suočen sa iskazom iz istrage²⁰⁰, svjedok nije mogao sa sigurnošću potvrditi da je naveo da se morao prethodno javiti u Komandu u Petkovce. Isto tako, svjedok je u izjavi u istrazi naveo da je kritične prilike vidio utovarivača kako kašikom zgrće tijela ubijenih prema jami, međutim na pretresu se nije mogao toga sjetiti.

365. Svjedok SM-102 je u svom iskazu naveo da je vozio vojne policajce minibusom u školu u Petkovce. U istrazi je naveo da ih je te prilike pred školom, odnosno pred Komandom, dočekaio komandant, dok je na pretresu naveo da ih je dočekaio neki uniformisani vojnik. Vojni policajci su otišli u školu i zadržali su se oko 30 minuta. Svjedok ih je čekao u vozilu. Potom ih je svjedok odvezao na Branu, gdje je svjedok zatekao nepoznate vojnike.

366. Izjašnjavajući se u pogledu opreme inženjerske čete Zvorničke brigade u julu 1995. godine, Dragan Obrenović²⁰¹ je u svom iskazu naveo da je inženjerska četa raspolagala različitim vrstama kamiona, kopačima (1 ili 2), buldožderima (2 ili 3 vrste) i utovarivačem (ULT). Ovakav navod svjedoka Obrenovića je saglasan i nalazu vještaka Buttlera.

¹⁹⁹ Svjedoku je tokom svjedočenja predložen relevantni dio izjave iz istrage (T-68)

²⁰⁰ T-75, Zapisnik o saslušanju svjedoka SM-109, broj: 17-04/2-04-2-493/07 od 08.05.2007.godine, Zapisnik o saslušanju svjedoka SM-109, broj: 17-04/2-04-2-411/07, datum: 20.04.2007. godine, 3 fotografije sa potpisom svjedoka SM-109 i audio zapis

²⁰¹ T-89, Dragan Obrenović, transkript iskaza pred MKSJ u predmetu Blagojević i Jokić (IT-02-60-T), 01.10.2003. godine, str. 2431

367. Slijedom navedenih dokaza, dovedeno u vezu sa ranije interpretiranim iskazima preživjelih SM-100 i SM-101 koji su svjedočili i na okolnost načina na koji su leševi na Brani ukopavani u masovnu grobnicu, Vijeće je utvrdilo da je optuženi Ostoja Stanišić u namjeri da sakrije izvršen zločin, angažovao pripadnike 6. Bataljona da zajedno sa pripadnicima inženjerske čete Zvorničke brigade sa rovokopačem i utovarivačem, leševe ubijenih zarobljenika sakriju u masovnu neobilježenu grobnicu na Crvenoj brani.

368. U prilog navedenom zaključku, Vijeće cijeni da je upravo svjedok SM-106, koji je bio pripadnik 6. bataljona, je u svom iskazu opisao način na koji su ubijeni ukopavani u masovnu grobnicu na Brani, što se poklapa sa iskazom preživjelih svjedoka SM-101 i SM-101 na istu okolnost.

369. Nadalje, svjedok SM-108 (rukovaoc utovarivača) i SM-109 (rukovaoc rovokopača), obojica pripadnici inženjerske čete, su u svojim iskazima saglasno naveli da su u Komandi u Petkovcima na čelu koje se nalazio optuženi Stanišić Ostoja, dobili upute za odlazak na Branu navedenim mašinama. Vijeće nije prihvatilo reteriranje svjedoka SM-109 u odnosu na iskaz iz istrage, obzirom da svjedok nije ima razložno objašnjenje zašto je odstupio od svog iskaza u istrazi ne mogavši se na pretresu decidno sjetiti da je prethodno, neposredno prije odlaska na Branu, otišao u Komandu u Petkovce kako bi dobio upute za rad. Navedeno interpretiranje navedene odrednice događaja je nesaglasno kazivanju svjedoka SM-108 koji je to u istovjetnom zadatku potvrdio, a što je i svjedok SM-109 u istrazi nedvojbeno naveo kojom prilikom je bio u prilici da, shodno odredbama procesnog zakona, stavi rezerve na svoj iskaz iz istrage, što, međutim, našavši da to nije ni nužno, nije ni učinio. Takođe, Vijeće nalazi da je navod svjedoka SM-109 iz istrage u navedenom dijelu saglasan ne samo iskazu svjedoka SM-108, već i iskazu svjedoka SM-102, koji je, takođe, imao instrukciju da pripadnike vojne policije, prije nego ih odvede na Branu, odvede u Komandu u Petkovce, što je i učinio.

370. Neovisno od toga da li je vojne policajce kritične prilike pred Komandom dočekaio Komadant, kako je to svjedok SM-102 izjavio u istrazi ili uniformisani vojnik, što je svjedok naveo na glavnom pretresu, saglasno je kao i u slučaju svjedoka SM-108 i SM-109 (pripadnici Inženjerske čete Zvorničke brigade) da su se vojni policajci koje je vozio svjedok SM-102, kao i svjedoci SM-108 i SM-109, kritične prilike morali javiti u Komandu 6. Bataljona u Petkovce, kako bi dobili upute za rad sa navedenim mašinama, a na čelu koje Komande se u inkriminisanom periodu nalazio upravo optuženi Stanišić.

371. U prilog zaključku Suda u pogledu odgovornosti optuženog Stanišića za navedena postupanja pripadnika 6. Bataljona, koji su djelovali *de facto* u sadejstvu sa pripadnicima inženjerske jedinice, je i navod svjedoka SM-106 koji je u svom iskazu nedvojbeno naveo da se na Brani, u vrijeme zakopavanja tijela ubijenih u iskopanu jamu, nalazio Jovo Lazić. Jovo Lazić je, naime, jedan od rukovodećih komandira 6. Bataljona, obzirom da je, slijedom iskaza svjedoka SM-106, Brane Josipović, Ljube Josipović, Rajka Milošević i drugih, obnašao funkciju komandira 1. čete 6. Bataljona (poznata i kao Brnjička četa). Funkcija Lazić Jove u okviru 6. Bataljona je potvrđena i dokazom T-46²⁰² i T-50²⁰³ (pregled ljudstva 1. čete) u okviru kojeg je navedeno da je Lazić Jovo na mjesto komandira 1. čete 6. Pješadijskog bataljona postavljen 8.7.1995. godine. Takođe, i opisani način postupanja Jove Lazića u slučaju kada Srećko Bošković na platou Brane ubija NN dječaka, te činjenica da je Jovo Lazić na Brani jedini komunicirao sa pripadnicima inženjerske čete, o čemu se očitovao svjedok SM-106, govori u prilog činjenici da je Jovo Lazić bio neko ko se u tom trenutku pitao i ko se kritične prilike na platou Brane nalazio po zadatku iz Komande, a nikako slučajno i spontano kako su to neki svjedoci nastojali prikazati. Navedeno je saglasno i pravilima bataljona (T-237), te nalazima vještaka Buttlera i Force, prema kojima komandant bataljona je prva osoba u bataljonu koja se stara da njegova naredba bude provedena do kraja i koja pretpostavljenom može predati zadatak, što u opisanoj situaciji, postavivši Jovu Lazića da nadzire situaciju na Brani, upravo optuženi Stanišić nesumnjivo i čini, u pozadini kojeg je namjera da sakrije izvršen zločin.

372. Nadalje, slijedom iskaza svjedoka Dean Manning-a i popratne ekspertize²⁰⁴, utvrđeno je da su dana 07.06.1996. godine, u grobnici Brana kod Petkovaca (primarna grobnica), istražitelji MKSJ-a sa površine platoa Brane prikupili 1031 čahuru metaka. Na površini grobnice Brana nađeno je 750 čahura, 25 u grobnici tokom ekshumacije, a jedna čahura tokom obdukcije. Lokacija Liplje 2 predstavlja sekunadarnu grobnicu prmarne grobnice na Brani²⁰⁵. Na osnovu fotografija sačinjenih iz zraka, utvrđeno je da je masovna grobnica Liplje 2 iskopana prije 2.10.1995. godine, a grobnica Brana u

²⁰² T-46, Zapisnik o saslušanju svjedoka Jospiović Vitomira od 21.07.2010. godine sa priložima: transkript saslušanja svjedoka, audio zapis, pregled angažovanja ljudstva 1. čete, kao i spisak 6. pješadijskog bataljona, te skica koju je svjedok načinio sa njegovim potpisom

²⁰³ T-50, Zapisnik o saslušanju svjedoka Milošević Jovana od 06.10.2013.godine sa audio zapisom, transkriptom i evidencijom pregleda angažovanja ljudstva I čete mjesec 07.95 (evidencija uložena ranije u sklopu dokaza T-46)

²⁰⁴ Rezime sudsko-medicinskog dokaznog materijala-stratišta i masovne grobnice, Dean Manning, istražitelj MKSJ-a, 16.5.2000. godine

²⁰⁵ Primarna grobnica na Brani poznata i kao grobnica „DAM Branna Petkovci“

Petkovcima iskopana prvi put u razdoblju između 5. i 27. jula 1995. godine, te da je kasnije neovlašteno prekopana u periodu između 7. i 27. septembar 1996. godine.

373. Vještak Rifat Kešetović je u svom iskazu naveo da je u masovnoj grobnici u Petkovcima pronađeno do sada 815 različitih DNK profila, što znači različitih osoba, od kojeg broja 732 osobe su identifikovane. Opisujući najčešće uzroke neidentifikovanja pronađenih lica, osim nedostatka DNK profila za identifikaciju, navodi i protivljenje porodica žrtava da se zaključi proces identifikacije u odnosu na pronađenog člana porodice jer se u mnogim slučajevima radi o nekompletnim ostacima. Isto tako, u 12 slučajeva vezano za masovnu grobnicu u Petkovcima postoji DNK profil, ali nemaju podudaranje sa bazom krvi nestalih osoba. Opisao je način na koji su sekundarne grobnice (lokalitet Liplje)²⁰⁶ u konkretnom slučaju povezane sa primarnom (Brana u Petkovcima), te je u tom pravcu naveo da načini za utvrđivanje povezanosti grobnica primarnog i sekundarnog tipa uglavnom pripadaju sferi multidisciplinarnog vještačenja gdje su uključeni vještaci različitih naučnih disciplina kao što su recimo vještačenje po osnovu geologije zemljišta koje je pronađeno, vještačenja po osnovu polena, pronađene vegetacije itd, a ne samo na osnovu DNK. Vještak ističe da ono što je on naveo isključivo se odnosi na DNK analizu. Naveo je i da je prema pristiglim DNK nalazima, proces identifikacije za konkretan slučaj završen, međutim, to ne znači da se u kostima, kod kojih nije uspjela DNK analiza i koje su završile u kosturnici, ne nalazi možda još neko ime za koje nisu dobili DNK. Stoga, vještak smatra da ne može apsolutno tvrditi da je 815 konačan broj pronađenih osoba.

374. Vezano za uzroke smrti u konkretnom slučaju, vještak Kešetović je naveo da je po sudsko-medicinskoj praksi i doktrini tačnost neposrednog uzroka smrti veća što je period koji je protekao od vremena smrti do pregleda ostataka, manji. Dakle, većina znakova koji se mogu sudsko-medicinski smatrati kao zaživotni znakovi nalaze se na mekim tkivima. U ovom slučaju, jasno je da mekih tkiva nema i da se moramo oslanjati samo na znakove odnosno povrede koje se nalaze na kostima. U tom slučaju, a to je i evidentno i iz izvještaja, u velikom broju slučajeva, na osnovu izgleda i karakteristika povreda koje se nalaze u kostima, vještak koji je radio analizu, nije mogao sa sigurnošću utvrditi porijeklo njihovog nastanka. Zbog toga, u takvim slučajevima, uzrok smrti ostaje neutvrđen odnosno

²⁰⁶ DAM kao primarna označena primarna masovna grobnica (grobница Brane u Petkovcima) ima 5 sekundarnih grobnica koje su označene na sljedeći način: LP01, LP02, ZV.LIP-03, LP04 i ZV.LIP-07 (Liplje 1, 2, 3, 4 i 7)

nepoznat. U tom slučaju se u izvještaju navodi da uzrok smrti nije tačno utvrđen. Istakao je da to ne znači da osoba nije ubijena ili da nije zadobila neku povredu, već da, na osnovu onoga što je pronađeno prilikom pregleda, nije moguće sa sigurnošću zaključivati o porijeklu te povrede jer je ona mogla nastati i poslije smrti.

375. Isto tako, dovodenjem u međusobnu vezu nalaz vještaka Rifata Kešetovića i svjedoka Dean Manning-a koji su se izjašnjavali i na okolnost statusa sekundarnih grobnica (Liplje) u odnosu na primarnu grobnicu na Brani (DAM), sa iskazom svjedoka Jović Vitomira koji je odvozeći drva krajem avgusta, odnosno početkom septembra 1995. godine, na lokalitetu Liplja vidio bager, kao i druge mašine koje je u svom iskazu u istrazi precizno naveo, prethodno se izjašnjavajući o korištenju kamiona u svrhe odvoženja leševa, kao i smrada koji se osjetio prilikom čišćenja kamiona što sve dovedeno u vezu sa vremenskim kontekstom događaja da se opisano o čemu je svjedok Jović Vitomir svjedočio desilo krajem avgusta odnosno početkom septembra 1995. godine, zaključak je Vijeća da je svjedok Jović upravo opisao uzurpiranje primarne grobnice, odnosno formiranje sekundarne grobnice u Liplju. U prilog tome govore i prihvaćeni snimci iz zraka (fotografije) koje prikazuju remećenje masovni grobnica, odnosno da je sekundarna grobnica Liplje 2 iskopana prije 02.10.1995. godine, a grobnica Brana u Petkovicima iskopana prvi put u razdoblju između 5. i 27. jula 1995. godine, te da je kasnije neovlašteno prekopana u periodu između 7. i 27. septembar 1996. godine. Isto tako, slijedom iskaza Dean Manning-a, prilikom ekshumacije, evidentirane su i druge sekundarne grobnice na lokalitetu Liplja, a o kojim je govorio i vještak Rifat Kešetović kada je u konačnici zaključio da je u svim tim grobnicama zajedno, na osnovu DNK izvještaja, pronađeno 815 različitih DNK profila ili drugim riječima 815 osoba, od kojih je 732 osoba identifikovano, slijedom čega je Vijeće, rukovodeći se navedenim brojem identifikovanih u izreci navelo da je preko 700 zarobljenih muškaraca Bošnjaka strijeljano.

376. Uvidom u prateću materijalnu dokumentaciju izvršene ekshumacije i identifikacije (T-272), utvrđeno je da je najmlađa ubijena žrtva u ovom postupku imala 14, a najstarija 62 godine. Naime, u sekundarnoj grobnici LP01 najmlađi identifikovani su Rijad Gabeljić i Elvis Šabić obojica 1981. godinšte, a najstariji Osman Atić 1938. godište. U sekundarnoj grobnici LP02 najmlađi identifikovani je Mehrudin Alić (1981. godište), a najstariji Fejzo Đelić (1933. godište). U sekundarnoj grobnici LP03 najmlađi identifikovani su Azmir Hasanović i Nufik Halilović obojica 1979. godište, a najstariji Durmo Selimović 1934. godište. U sekundarnoj grobnici LP04 najmlađi identifikovani su Mehmed Varnica i Nevzet

Čević obojica 1981. godište, najstariji 1935. godište (Avdulah Mešanović). U sekundarnoj grobnici LP07 najmlađi identifikovani su rođeni 1978. godine (Hajro Ahmetović, Semir Ahmetović, Mehdi Hodžić, Demo Mehmedović i Razim Buhic), a najstariji 1936. godine (Muharemi Alić, Ahmet Bećirović, Ibro Salkić). U primarnoj grobnici DAM pronađeno je 105 tijela, od kojih je 16 identifikovano, a među njima je najmlađi Nesib Avdić rođen 1977. godine, a najstariji Ibrahim Zukić 1948. godine.

377. Dodatno, a što je saglasno i iskazima preživjelih, uloženoj materijalnoj dokumentaciji na tu okolnost, pronađenim ostacima na stratištima, iskazu Dean Manninga, kao i iskazu svjedoka odbrane koji su se očitovali o položaju tijela ubijenih prilikom dolaska na plato Brane i vidljivim konopcima, vještak Kešetović je naveo i da su kod određenog broja leševa pronađene ligature, što ukazuje na prethodno vezivanje ruku zarobljenih na putu njihovog konačnog stratišta - od Nove škole do Brane.

378. Isto tako, iz utvrđenih činjenica 189 do 193 prihvaćenih kao dokazanim u ovom postupku, proizilazi da su masovne grobnice na Brani kod Petkovaca, Orahovac i druge remećene, odnosno da su iste neovlašteno ekshumirane, a da su se sve te grobnice nalazile u zoni odgovornosti Drinskog korpusa.

379. Nadalje, Vijeće je utvrdilo da je grupi pripadnika 6. Bataljona optuženi Stanišić naredio da koristeći vozila 6. Bataljona i vatrogasnu cisternu iz Zvorničke brigade, uklone tragove krvi i leševe ubijenih zarobljenika oko Nove škole i sa drugih mjesta u Petkovcima i odvezu ih na Crvenu branu te zakopaju u masovnu neobilježenu grobnicu.

380. U tom pravcu, svjedok Radenko Bašić (pomoćnik komadanta za bezbjednost), je u julu 1995. godine, u momentu kada više nije bilo zarobljenih u školi, dobio naređenje od komandanta Stanišića da sanira (okreči) školu. Isti je naveo da su se nalazili vidljiv tragovi krvi po dvorištu i unutrašnjosti škole.

381. Svjedok Milan Stanišić je u svom iskazu naveo da je pri povratku u Petkovce iz Zvornika vidio lokvu krvi i leš pored puta i ispričao je optuženom Stanišiću o tome, na šta mu je on rekao da je već upoznat i da su mještani tražili cisternu da se taj leš ukloni i očisti put, što je i učinjeno. Došla je cisterna iz Brigade, jer cisterna koju je 6. Bataljon imao nije imala pumpu. Komandant mu je, zatim, naredio da kad dođe cisterna da uzme pozadinski vod i da se to očisti i opere. Svjedok je to prenio Milanu Eriću (komandiru pozadinskog voda) i postupljeno je po naredbi. Dakle, naredba komandanta Stanišića je provedena u djelo. Svjedok je na pretresu rekao da su čistili 15 minuta tragove, a u izjavi u istrazi

da su se tragovi čistili 4-5 sati i da su se mještani žalili na smrad od školskog dvorišta. Na pretresu je pojasnio da je pod čišćenjem od 15 minuta mislio na čišćenje tijela i tragova pored puta, dodavši da ne zna ko ih je angažovao za čišćenje tragova u dvorištu škole. Isto tako, nakon predočavanja izjave iz istrage, svjedok je potvrdio i tačnost navoda da mu je Milan Erić referisao o završenom čišćenju, na način da mu je rekao da je očistio put, a zatim i školsko dvorište, da je pokupio pronađenu garderobu i da je te tragove negdje odvezao (svjedok se nije mogao sjetiti gdje), zaključivši da je time posao bio završen.

382. Nadalje, prilikom ispitivanja svjedoka Milana Stanišića, tužilac je predočio nalog sa potpisom svjedoka za vozilo TAM-80 u kojem za 15. juli stoji: „Petkovci – Brana – Petkovci i Petkovci – Srebrenica“. Svjedok navodi da je on te naloge potpisivao na kraju mjeseca, a ne odmah po izdavanju, pojašnjavajući da je sadržaj naloga netačan navodeći da ukoliko je navedeno da je vozilo otišlo za Srebrenicu, da nije moglo ići i za Petkovce. Dodao je i da je on 15.07.1995. godine odsustvovao iz Bataljona sa dužnosti, iako takav navod svjedoka nije saglasan sa evidencijom ljudstva 6. Bataljona na dan 15.7.1995. godine, gdje je u rubrici navedeno da je svjedok Stanišić Milan bio prisutan taj dan u Bataljonu, a da je bio odsutan dan prije (14.7.1995. godine)²⁰⁷. Svjedok je naveo da je on umjesto prvobitno odobrenog jednog dana odsustva, zapravo odsustvovao još jedan dan (15.7.1995. godine), zbog čega je po povratku u Komandu imao prepirku sa komandantom Bataljona Stanišić Ostojom. Potvrdio je i tačnost predočenog navoda iz istrage da su se određene stvari držale u tajnosti (broj ljudi koji su stradali i egzekutori koji su to radili), dodavši da sudstvo i danas traga za onima koji su izvršavali naređenja, nekog iz brigade (linija bezbjednosti).

383. Svjedok Srpko Filipović, je u svom iskazu naveo da je otprilike sat vremena nakon dolaska zarobljenika ispred Doma (kada je vojnik pucao u jednog od zarobljenih), u Komandi, preciznije u kuhinji, vidio neke zapaljene bluze i tragove krvi na jednom mjestu.

384. Nadalje, svjedok SM-110 ističe da je dobio naređenje od komadanta Ostoje Stanišić da sanitetski očisti teren, odnosno da se izvrši dezinfekcija tragova krvi u i oko Nove škole, što je saglasno i navedenom iskazu svjedoka Radenka Bašića i Milana Stanišića koji su takođe dobili zaduženje od Komandanta Stanišića da se krv oko škole, odnosno po dvorištu škole i učionicama očisti, odnosno da se škola okreči.

²⁰⁷ T-22, Transkript o saslušanju svjedoka, audio zapis, zapisnik o saslušanju svjedoka – Stanišić Milana, od 29.11.2011. godine, Evidencija prisustva u Bataljonu za juli 1995. godine

385. Svjedok Rajko Milošević je čuo je da su bile neke cisterne i da su prale krv. Krv su prali „dole niz Petkovce“. Svjedok odbrane Radović Vinko je takođe u svom iskazu naveo da mu je otac pričao da se osjetio nesnosan smrad koji je dolazio od Nove škole i da je dolazila cisterna da to počisti, nakon čega se smrad više nije osjetio. Izjašnjavajući se odakle je poticao taj smrad, naveo je da je kasnije saznao da su na tom mjestu pobijeni muslimani iz Srebrenice.

386. Svjedoku Vinku Radović je otac pričao da su doveženi neki zarobljenici-muslimani iz Srebrenice, u Novu školu, te da su odatle odvoženi na branu Crveni mulj. Otac mu je pričao i da je bio „nesnosan“ smrad oko Nove škole, pa su mještani tražili od komunalnog da se to sanira, tako da je dolazila cisterna. Pojašnjavajući šta se trebalo sanirati, odnosno usljed čega se javio taj smrad, svjedok je naveo da se pričalo da su neki ljudi ubijeni. Svjedok Aćimović Dragan je naveo da je poslije Petrovdana došao kući s linije. U razgovoru sa komšijama Vidosavom Bujićem i Milanom Radovićem, saznao je da su nepoznati vojnici dovezli zarobljenike pred Dom, a onda kamionima su prebačeni od Doma kulture u Novu školu. Milan mu je rekao i da je čuo par rafala oko Nove škole, i da je (Milan) poslije išao u Komandu tražeći cisternu da se „to“ opere. Svjedok navodi da se nije interesovao šta je trebalo oprati, dodavši da mu je Milan samo rekao da se osjetio neprijatan miris. Svjedok odbrane Ristić Goran je naveo i da je Milan Radović tražio cisternu jer je nešto “opasno” smrdilo kod škole.

387. Isto tako, da su na lokalitetu Nove škole i Doma bili vidljivi tragovi krvi odnosno vidljivi leševi, potvrdili su i preživjeli svjedoci SM-100, SM-101, SM-110, Milan Stanišić, Radenko Bašić, Marko Spasojević, Zoran Tomanić i drugi. Tako je svjedok Mirković Milisav u svom iskazu naveo da je na cesti i pored ceste u blizini škole vidio više određeni broj leševa zarobljenih muslimana iz Srebrenice. Saglasno tome, svjedok Spasojević Marko je svjedočeći na glavnom pretresu naveo da je ubijeno 10 do 15 zarobljenih bošnjaka, čiji su se leševi nalazili na putu i njivi u blizini škole, te da su kasnije isti odveženi traktorom ili TAM-ićem. Osim toga, navode ovih svjedoka potvrdio je i svjedok SM-110, koji je naveo da je kod šupe u blizini škole vidio mrtva tijela koja su „bila nabacana jedan na drugog, onako u gomilu i gomila je bila možda visine tu negdje, oko možda jedan metar“, a koji su kasnije odvedeni na branu. Imajući u vidu iskaze navedenih svjedoka, te dovodeći iste u vezu sa rezultatima vještačenja vještaka forenzičke i medicinske struke u pogledu čahura koje su pronađene na ovim lokacijama, a koji će biti detaljnije obrazloženi u nastavku teksta, to je Vijeće utvrdilo da je kritične prilike oko Nove

škole u Petkovcima ubijeno najmanje 20 zarobljenika iz Srebrenice.

388. Nadalje, da je 6. bataljon imao na raspolaganju između ostalih i TAM-ice, i to TAM-75 i TAM-80, proizilazi kako iz svjedoka Dragomira Topalovića i Vlade Josića, tako i iz materijalnih dokaza koje su uloženi na navedene okolnosti. Ovi svjedoci, Svjedok Dragomir Topalić u svom je iskazu naveo da je najviše dužio TAM-80, ali da predočena evidencija – putni nalog za TAM-80 na dan 15.7.1995. godine nije tačna. Svjedok to pravda činjenicom da on nije taj dan ni bio prisutan u bataljonu, kao i da su inače izmišljali relacije kako bi pravdali gorivo. Svjedoku je prilikom ispitivanja predočen dokaz – Evidencija prisustva ljudstva za juli 1995. godine²⁰⁸, u okviru kojeg je konstatovano da je svjedok, suprotno njegovom navodu, prisustvovao u Bataljonu na dan 15.7.1995. godine. U pogledu izdavanja putnih naloga za korištenje TAM-ića, prevashodno u odnosu na datum 15.7.1995. godine, svjedočio je i ranije spomenuti svjedok Milan Stanišić²⁰⁹ koji je u svom iskazu naveo i da su se evidencije putnih naloga popunjavale na kraju mjeseca, time stavljajući rezerve u pogledu vjerodostojnosti predočenih naloga, kao i da je taj obrazac primijenjen i u konkretnom slučaju.

389. Naime, da je optuženi Stanišić grupi pripadnika 6. bataljona naredio da koristeći vozila 6. Bataljona i vatrogasnu cisternu iz Zvorničke brigade, uklone tragove krvi i leševe ubijenih zarobljenika oko Nove škole i sa drugih mjesta u Petkovcima i odvezu ih na Crvenu branu, te zakopaju u masovnu neobilježenu gobnicu proizilazi prevashodno iz iskaza svjedoka Radenka Bašića, Milana Stanišić, svjedoka SM-110 i drugih, te putnih naloga za vozila TAM 75 i TAM 80.

390. Uvidom u putne naloge za vozila TAM 75 (4 ture) i TAM 80 (6 tura) utvrđeno je da su na dan 15.7.1995. godine, navedena vozila 6. Bataljona, za koja su svjedoci Dragomir Topalović, Vlado Josić, Milisav Mirković i drugi naveli da su pripadali 6. Bataljonu, korištena za prevoz ubijenih do Crvene brane, a što je saglasno i iskazu svjedoka SM-108 koji je naveo da je prilikom prekopavanja terena na platou Brane, u neposrednoj blizini Brane vidio vozilo TAM-ić, odnosno iskazu svjedoka Spasojević Marka, koji je u svom iskazu naveo da su ubijeni do Brane prevoženi TAM-ićem. Navedeno, takođe, proizilazi i iz iskaza optuženog Stanišića istražiteljima MKSJ u okviru kojeg se i sam optuženi očitovao

²⁰⁸ T-58, Zapisnik o saslušanju svjedoka Topalović Dragomira od 24.04.2012. godine, audio zapis o ispitivanju istog, te evidencija prisustva ljudstva čete za juli i putni radni listovi za dva vozila TAM (koji su ranije uvedeni kao T-57) i dozvola za kretanje u zoni i van zone Drinskog korpusa

²⁰⁹ Vidi iskaz svjedoka Stanišić Milana ranije interpretiran

o namjeni TAM-ića 6. Bataljona²¹⁰, a isti je takođe rekao i da mu je bilo poznato da su se oko škole nalazili leševi. Takođe, iz transkripta izjave Dragana Obrenovića (od 2.10.2003.godine, str. 2538-2539), proizilazi da je Dragan Obrenović 16.07.1995. godine, uveče razgovarao sa Ostojom Stanišićem, komandantom 6. Bataljona, koji mu je u tom razgovoru rekao da je u Novoj zgradi škole u Petkovcima grupa zarobljenika likvidirana direktno u školskoj zgradi i izvan zgrade škole, tako da je on morao angažovati dio svoje pozadinske jedinice da iznesu tijela ubijenih ljudi i da počiste mjesto i nije mu se sviđalo što je to morao uraditi. Međutim, nalazeći obrazloženja naprijed navedenih svjedoka nelogičnim i neuvjerljivim, te imajući u vidu da su isti u potpunoj suprotnosti sa materijalnom dokumentacijom, odnosno uloženim putnim nalozima za mjesec juli 1995. godine, to Vijeće ovim svjedocima nije poklonilo vjeru.

391. U prilog zaključku da se u konkretnom radilo o skrivanju tragova, a ne o legalnoj radnji asanacije, je i iskaz Dragana Obrenovića koji je u svom iskazu pred MKSJ rekao da ga je Dragan Jokić (načelnik inženjerije Zvorničke brigade i dežurni oficir ZB), 15. jula u komandi brigade obavijestio da je kao dežurni operativni imao puno problema sa Bearom, Popovićem i Nikolićem i da je pukovnik Popović naredio da se „ništa vezano za zarobljenike ne prenosi putem radio komunikacija i da se isto tako ništa ne smije zapisivati niti evidentirati“.²¹¹ Navedeno je saglasno i iskazu optuženog Stanišića dat istražiteljima MKSJ koji je naveo da mu je Obrenović rekao da se o prevozu mrtvih 15.og i čišćenju škole ne treba pričati i da to treba da se zataška²¹². Da je vršena dezinfekcija škole potvrdio i svjedok Lazarević Zdravko.

392. Stoga, Vijeće nije prihvatilo tezu odbrane da su u konkretnom slučaju radilo o legalnoj radnji - asanaciji terena. Da bi se radilo o asanaciji terena, koja podrazumijeva preduzimanje niz sanitarno-higijenskih i sanitarno-tehničkih mjera za zaštitu od širenja zaraze, odnosno epidemije, u konkretnom uklanjanjem leševa, potrebno je ne samo obezbijediti uklanjanje leševa radi sprječavanja širenja zaraznih bolesti, već i njihovu identifikaciju i adekvatan označen ukop, a ne neplansko, neselektivno, masovno i nepropisno ukopavanje leševa ubijenih u zajedničku grobnicu, a zatim i njihovu dislokaciju

²¹⁰ T-94, Transkript – razgovor između Dean Manninga i Ostoje Stanišića, na engleskom i bosanskom jeziku, (ovjeren) od 14.3.2002. godine, vidi strane 23 do 29 i stranu 42 transkripta

²¹¹ T-89, strana 2520-2521, transkripta MKSJ-IT-02-60-Tod 02.10.2003.godine

²¹² T-94, Transkript – razgovor između Dean Manninga i Ostoje Stanišića, na engleskom i bosanskom jeziku, (ovjeren) od 14.3.2002. godine, str. 102

na druga područja kako bi se tragovi što djelotvornije prikriili/zataškali, što je u konkretnom i bio slučaj.

393. Stoga, uzimajući u obzir navedene dokaze u odnosu na optuženog Stanišića kao pomagača u genocidu u Petkovicima 14. i 15. jula 1995. godine, neprihvatljiv je zaključak vještaka odbrane Božidara Force, da je, u skladu sa vojnim propisima, komandant 6. Bataljona Ostoja Stanišić izvjestio pretpostavljenog (Obrenovića) dana 16.7.1995. godine na borbenim položajima u rejonu odbrane 6. bataljona o dovoženju i ubijanju ratnih zarobljenika u Petkovicima, odnosno da je komandant pretpostavljenog o tom izvjestio onda kad su se za to stekli uslovi, čime je izvršio svoju obavezu utvrđenu vojnim propisima.

IV. SVIJEST I ODGOVORNOST OPTUŽENOG OSTOJE STANIŠIĆA

394. Premda optuženi može posjedovati saznanje o brojnim krivičnim djelima koja će možda biti izvršena uz njegov doprinos, on u najmanju ruku mora biti svjestan bitnih elemenata krivičnog djela za koja se tereti kao pomagač.

395. Pomaganje je umišljajno podupiranje tuđeg krivičnog djela, što proizilazi i iz st. 1. člana 24. KZ SFRJ. Po pravilu, radi se o direktnom umišljaju, jer je pomaganje upravljeno na izvršenje krivičnog djela, ali je dovoljan i eventualni umišljaj.

396. Pomaganje pretpostavlja da je u vrijeme preduzimanja pomagačkih radnji kod lica kojem se pomaže već bila stvorena odluka o izvršenju djela, odnosno da je ono već bilo odlučilo da će djelo učiniti.

397. Pomagačke radnje su moguće sve do definitivnog okončanja krivičnog djela, odnosno do njegovog dovršenja u materijalnom smislu.

398. Umišljaj se sastoji u svijesti da se pruža pomoć određenom učiniocu u izvršenju određenog krivičnog djela, pa mu je stoga i sadržaj dvostruk: on prvenstveno mora biti svjestan da svojim radnjama pomaže u izvršenju nedopuštenog djela drugog lica, kao i bitnih obilježja krivičnog djela. Ne mora biti svjestan pojedinosti, kao što ne mora poznavati ni izvršioca djela u konkretnom slučaju, odnosno izvršilac djela i pomagač se međusobno uopšte ne moraju ni poznavati.

399. Za postojanje i kažnjavanje pomaganja potrebno je da je izvršilac izvršio krivično djelo, odnosno da ga je pokušao ili da je preduzeo kažnjive pripremne radnje.

400. *Actus reus* pomaganja u genocidu karakteriše se na način da se *Actus reus* tj. radnja izvršenja pomaganja sastoji od djela ili propusta koja su usmjereni ka pomaganju, ohrabrirvanju ili davanju moralne podrške počinjenju nekog konkretnog krivičnog djela, što ima znatan utjecaj na počinjenje tog krivičnog djela.

401. Kao što je navedno u presudi u okviru naslova: Radnje pripadnika 6. Bataljona, radnje vojnika 6. Bataljona pod neposrednom komandom i nadzorom optuženog Ostoje Stanišića (učestvovanje u prihvatu i obezbjeđenju zarobljenih, odvoz i skrivanje leševa ubijenih zarobljenika, te uklanjanje tragova krvi i leševa ubijenih zarobljenika), znatno su utjecale na počinjenje krivičnog djela glavnih izvršilaca.

402. Kada je u pitanju *mens rea* tj. umišljaj za krivična djela koja zahtijevaju posebnu namjeru, kakvo je djelo genocida, za pomaganje u genocidu tužilaštvo mora izvan razumne sumnje dokazati da je optuženi 1) znao ili bio svjestan genocidne namjere glavnog izvršioca, te 2) sa tim znanjem/svijesti, preduzimao radnje koje su pomogle ili doprinijele izvršenju genocida. Ako su ta dva elementa ispunjena, a u konkretnom slučaju Vijeće je našlo da jesu, sam optuženi ne mora posjedovati genocidnu namjeru da bi bio osuđen za pomaganje. Shodno navedenom, Vijeće je našlo da je optuženi u konkretnom slučaju postupao s direktnim umišljajem svjesno i voljno, sa nesumnjivim znanjem o karakteru poduzetih radnji, odnosno sa znanjem da opisanim postupanjem umišljajno pomaže upravo realizaciji krivičnog djela genocida, do kojeg je i došlo, o čemu će u nastavku obrazloženja presude biti više riječi.

1. Optuženi je znao da će zarobljenici biti pogubljeni

403. Pretresna vijeća MKSJ i Suda BiH su u nekoliko postupaka utvrdila dinamiku provođenja operacije ubijanja zarobljenika u općini Zvornik (i Bratunac) i obrazac ponašanja pri svakom masovnom pogubljenju. Dana 13. jula 1995. godine, sistematska masovna pogubljenja vršena su u isto vrijeme na lokacijama u južnom rejonu Drinskog korpusa (Jadar, Cerska, Nova Kasaba, livada Sandići i skladište Kravica); kao i sistematsko masovno pogubljenje, jedno za drugim, na području Zvornika od 14. jula: u

Orahovcu od popodneva do ponoći toga dana, u Kozluku od popodneva do večeri 15. jula, na Branjevu 16. jula do otprilike 16:00 sati i u Domu Pilica od 16:00 sati 16. jula, a u Petkovicima otprilike paralelno za Orahovcem, odnosno, od dolaska zarobljenih 14.7. u popodnevnim satima na lokalitet pod Komandom 6. Bataljona, zatim u toku noći 14/15.07.1995. godine, intenzivno do jutarnjih sati 15. jula, nakon čega su do popodnevih sati vršena pojedinačna pogubljenja.

404. Jasan obrazac ponašanja pri svakom masovnom pogubljenju, pa tako i u Petkovicima, a o čemu su govorili vještaci Buttler, te svjedoci Dean Manning, kao i preživjeli SM-100 i SM-101, te u svojim iskazima u predmetima pred MKSJ Dragan Obrenović i Momir Nikolić je sljedeći: zarobljeni Bošnjaci prebačeni su kamionima i autobusima na mjesta zatočenja, na svim mjestima zatvaranja vršena su pogubljenja manjih razmjera, kako bi se strahom kontrolisali ostali zarobljenici, uslovi zatvaranja na svakoj lokaciji bili su nepodnošljivi, prije odvođenja na stratiše zarobljeni su vezani ligaturama, zarobljenici su vojnim kamionima ili autobusima prebačeni na stratište koje se nalazilo blizu mjesta zatvaranja, streljački vodovi bili su metodični, svi zatočenici koji nisu ubijeni u početnom streljanju iz vatrenog oružja od strane streljačkog voda, su potom individualno ubijeni, pojedinačnim mecima, često pucnjem u glavu, u roku od 24 sata od pogubljenja, ubijeni zarobljeni Bošnjaci, ukopani su u neoznačene masovne grobnice na lokaciji gdje su pogubljeni po prijekom postupku.

405. Rovokopači i buldožeri Zvorničke brigade, a kako je utvrđeno na osnovu Buttlerovog izvještaja, te iskaza svjedoka SM-108 i SM-109 (rukovaoci utovarivača i buldoždera), koji su radili u području Brane od 15. jula 1995. godine, bili su uključeni u rad u vezi sa zakopavanjem u masovne grobnice žrtava pogubljenja u Petkovicima, koja su se desila između 14. i 15. jula 1995. godine.²¹³

406. Dakle, obrazac vojne operacije bio je jasan i konzistentan u cijeloj opštini Zvornik (kao i u opštini Bratunac). Na svakom mjestu zatvaranja i pogubljenja poduzete su iste radnje.

407. Vijeće je na osnovu iskaza svjedoka SM-110 i Ignjata Ignjatovića, koji su ranije sadržajno intepretirani u obrazloženju presude, utvrdilo da se optuženi nalazio u Komandi kada su zarobljeni dovezeni. Potkrjepa navedenim iskazima svjedoka, koje je Vijeće

²¹³ T-7 i T-387 (Buttlerov izvještaj), svjedok SM-108

prihvatilo autentičnim i vjerodostojnim, je pročitani iskaz svjedoka Živorada Jovanovića, a navedena odrednica događaja je potvrđena i iskazom optuženog Stanišića datog istražiteljima MKSJ. Dakle, optuženi Stanišić je nesposredno opažao dolazak zarobljenih u Petkovce, na prag Komande na čijem čelu se nalazi.

408. Dovedeno u vezu s činjenicom da je optuženom stoga bilo poznato da je izvršen napad na Srebrenicu i da su njegovi vojnici učestvovali u tom napadu, a jedan je i poginuo, te da je bio svjestan da je velika kolona muslimana iz Srebenice pokušala da se preko teritorije njegovog rejona odbrane probije do Cerske, te spoji sa 2. Korpusom A RBiH, u kom smislu je i odveo jedinicu za Snagovo i zbog čega veliki broj zarobljenih dolazi u Petkovce gdje se nalazi njegova komanda, za Vijeće nije prihvatljivo da vojnici 6. Bataljona, nisu znali za prethodna pogubljenja s obzirom na masovnost zločina i razmjere uključenosti osoblja Zvorničke brigade, te obzirom na to da se Orahovac, Petkovci i Kozluk geografski nalaze unutar zone odgovornosti Zvorničke brigade, koja je na maloj udaljenosti.

409. Svjedok Mile Milošević (pripadnik 1. čete 6. Bataljona) je u svom iskazu u istrazi naveo da mu je komandir čete Jovo Lazić rekao da će zarobljenici biti likvidirani, pri čemu egzaktno korištenje ovog termina ne ostavlja mjesta sumnji na šta se zapravo taj korišteni termin i odnosi, iako je svjedok nastojao pred sudom prikazati da je pod tim terminom mislio da trebaju ići u razmjenu za Tuzlu, dok je svjedok Josipović Ratko (pripadnik 1. čete 6. Bataljona-Brnjička četa, komandir 1. voda) u svom iskazu naveo da ga je 14.og komandir čete (Jovo Lazić) prilikom poziva na liniji obavijestio da su pred školu došli zarobljeni Srebreničani, te da su svi komandiri četa prisustvovali sastanku u Komandi Bataljona u vezi toga, te u sadejstvu sa činjenicom da su sve starješine 6. Bataljona i to Erić Milan, Stanišić Milan i Ignjat Ignjatović slijedom iskaza svjedoka Bujić Vidosava boravile u Komandi prilikom dolaska zarobljenih, dovedeno u vezu da je optuženi vidio dolazak zarobljenih u Petkovce, zaključak je Vijeća da je optuženom Stanišiću kao komandantu 6. Bataljona, ako ne ranije, onda najkasnije tada (14. jula 1995. godine popodne) kada su zarobljeni i dovedeni, bilo poznato da će ti zarobljenici u Petkovcima takođe biti likvidirani, odnosno da nema govora o bilo kakvoj razmjeni.

410. Nadalje, optuženi Stanišić je, oslanjanjem na izvedene dokaze, a što je potvrđeno i njegovim iskazom, dana 14.og popodne, kada su zarobljeni i dovedeni pred Dom odnosno pred Komandu, odnosno i u noći 14./15.07.1995. godine, boravio u Komandi, . U tom smislu, iako su svjedoci odbrane optuženog i to Drago Beatović, Milan Babić, Rade

Krstić, Milisav Hajduković, Željko Marković i Milan Trifković u svojim iskazima naveli da su istog viđali na liniji 14. jula 1995. godine, Vijeće ove iskaze ipak nije prihvatilo kao uvjerljive i vjerodostojne, budući da su isti u potpunoj nesaglasnosti sa iskazima svjedoka Marka Spasojevića, Radenka Bašića, SM-110, Srpka Filipovića, Živorada Jovanovića, kao i Milisava Mirkovića. Tako Vijeće nalazi bitnim još jednom ukazati da je upravo svjedok SM-110 optuženog Stanišića u vrijeme dolaska zarobljenika vidio upravo pred komandom, a što su potvrdili i ostali gore navedeni svjedoci. Osim toga, svjedok Ignjat Ignjatović je naveo da su od optuženog Stanišića u trenutku započinjanja pucnjave dobili izričitu naredbu da ne napuštaju prostorije Komande, slijedom čega je Vijeće zaključilo da su oportunistička ubistva već krenula po dovođenju zarobljenih pred Dom, odnosno pred Komandu, kao i u toku noći, dok je van razumne sumnje utvrđeno da je optuženi Stanišić, ne samo boravio u Komandi u vrijeme dolaska zarobljenih i vidi njihov dokazak, već je bio ineposredno upoznat i sa situacijom koja se odvija pred njegovom Komadnom, kada je maltretiranje zarobljenih i njihovo ubistvo i počelo. Imajući u vidu sve navedeno, Vijeće nije prihvatilo iskaze svjedoka odbrane koji su tvrdili suprotno, obzirom da isti, a imajući u vidu sve druge provedene dokaze, nisu doveli u sumnju vjerodostojnost i tačnost iskaza svjedoka koji su potvrdili prisustvo optuženog 14. jula u Komandi. .

411. Dodatno, optuženi Stanišić je u svojoj kancelariji imao vezani telefon, o čemu se očitovao vezista Bato Milošević, kao i da je u to vrijeme bio u čestom kontaktu sa Brigadom, što je potkrepljeno iskazom iz istrage svjedoka Slaviše Rakića.

412. Isto tako, veliki broj svjedoka je u svom iskazu naveo da je po njihovom dolasku do škole (nakon 15.og), škola bila prazna, odnosno da u njoj nije bilo zarobljenih, te da su saznali šta se oko škole, odnosno na Brani desilo, dok su svjedoci odbrane Lazar Maksimović, Boro Radović i dr. svjedočili o svojoj spoznaji da su zarobljeni dovedeni u Novu školu radi razmjene.

413. Tako je McQueen Michael u svom nalazu naveo da zarobljenike nikad ne bi bili poslali u Petkovce da je postojala namjera da se tretiraju kao ratni zarobljenici u skladu sa Međunarodnim pravom, nego bi se poslali u Batkoviće koji je bio jedini priznat logor za ratne zarobljenike. Isto tako, vještak Richard Butler je u svom iskazu naveo da je dolazak zarobljenih u Petkovce bio „neobičan“.

414. Svjedok Nikolić Momir je u svom iskazu pred MKSJ²¹⁴, a što je ranije navedeno, izjavio da se 12.og ujutro znalo da će svi vojnosposobni muškarci iz Potočara biti pobijeni, naglasivši da nije bilo nikakve razlike između onih koji se uhvate na putnoj komunikaciji tj. duž puta što je bio slučaj sa Srebreničanima u ovom postupku, ili bilo gdje drugo, obzirom da je generalan stav (obrazac) bio „prebaciti“, „zatvoriti“ i „naknadno pobiti“.

415. Momir Nikolić je naveo i da se uveče 13. jula našao sa pukovnikom Bearom koji mu je naredio da ode u Zvorničku brigadu i da Nikolić Dragu, zamjenika komadanta za bezbjednost, informiše da su u Bratuncu hiljade zarobljenika koje će te večeri poslati u Zvornik i da ih tamo treba pritvoriti i pogubiti ih. On je to i učinio, obavjestivši o tome lično Nikolića na isturenom komandnom mjestu Zvorničke brigade. O ovim planovima obavijestio je i svog nadređenog, komadanta Bratunačke brigade pukovnika Blagojevića.

416. Dragan Obrenović, u to vrijeme vršilac dužnosti komadanta Zvorničke brigade, je prema vlastitom svjedočenju²¹⁵, 13. jula naveče obavješten od Drage Nikolića, koji je u to vrijeme na isturenom komandnom mjestu vršio dužnost dežurnog operativnog, da je Drago Nikolić dobio poziv od potpukovnika Vujadina Popovića da će veliki broj zarobljenika biti doveden u Zvornik. Na njegov upit zbog čega se ne vode prema Bijeljini odnosno logoru Batković, Drago Nikolić mu je odgovorio da za taj logor zna svako - Crveni krst i UNPROFOR i da je naređenje lično od Mladića, da se zarobljenici likvidiraju u Zvorniku, a da će to izvršiti Beara i Popović. On je od Obrenovića zatražio da mu se u te svrhe obezbijedi četa vojne policije.

417. Slijedom navedenog, izvedeni dokazi ukazuju da je operaciju razmještanja muškaraca iz Srebrenice, prvo u Bratunac, a potom u širi rejon Zvornika, vodio i nadgledao pukovnik Ljubiša Beara, načelnik Uprave za bezbjednost i obavještajne poslove Glavnog štaba VRS, a u odabiru mjesta za smještaj učestvovali su Vujadin Popović, načelnik za bezbjednost Drinskog korpusa, Drago Nikolić, pomoćnik komadanta za bezbjednost Zvorničke brigade i drugi.

²¹⁴ T-88, Transkript svjedočenja Momira Nikolić, Tužilac protiv Vidoja Blagojevića I Dragana Jokića od 23.09.2003. godine, str. 1742-1746

²¹⁵ T-89, strana 29 transkripta od 02.10.2003.godine MKSJ-IT-02-60-T;

418. Sve navedeno upućuje na zaključak o upoznatosti i organizaciji ove operacije najviših vojno-obavještajnih struktura GŠ VRS-a, Drinskog korpusa, kao i 1. Zvorničke brigade.

419. Dodatno, Vijeće je utvrdilo i da su visoki oficiri dolazili na područje pod kontrolom 6. Bataljona u vrijeme inkriminiranih događaja. Naime, svjedok odbrane Dragutinović Miodrag (pomoćnik načelnika Štaba za operativno-nastavne poslove u Zvorničkoj brigadi²¹⁶) je u svom iskazu naveo da je u okviru svojih poslova pravio planove dežurstava, te je tako prilikom pregleda dnevnika dežurnog operativnog, vidio da su u reonu Zvorničke brigade u periodu 13-16.07.1995. godine, boravili oficiri iz više komande i to potpukovnik Vujadin Popović i general Beara.

420. U prilog navedenom je i relevantni dio sadržaja dokaza - Bilježnica dežurnog operativnog Zvorničke brigade²¹⁷, Knjiga dežurnog oficira Zvorničke brigade, stranica: ERN 02935746 – *Bearina posjeta Petkovcima*, među ostalim stratištima, je evidentirana unosom u knjigu dežurnog operativnog Zvorničke brigade za 14. juli: “pukovnik Beara dolazi radi Orovoc²¹⁸-**Petkovci**-Ročević-Pilica.“ Dodatno, Dragan Obrenović je u svom iskazu pred MKSJ-om naveo da ga je optuženi Ostoja Stanišić 16. jula obavijestio da je Beara doveo zarobljenike u Petkovce 14. jula, koji je tu organizovao pogubljenja²¹⁹.

421. Da su visoki oficiri VRS Ljubiša Beara i Vujadin Popović 14.07.1995. godine bili u prostorijama objekta Standard u Zvorniku (sjedište Komande Zvorničke brigade) je u svom iskazu naveo svjedok Milorad Birčaković, a na kojem mjestu se do podnevnih sati po vlastitom kazivanju nalazio i optuženi, u situaciji kada je po naredbi Obrenović Dragana odveo vojsku u Komandu Brigade. Svjedok Milorad Birčaković, je takođe izjavio da je sa Dragom Nikolićem dan prije dolaska zarobljenika došao u Petkovce i da je Drago Nikolić otišao do Nove škole gdje je istu obilazio. Isto tako, svjedok je u svom iskazu naveo da je 14.og na sastanak u Komandu doveo Dragu Nikolića, jer su došli i Beara i Popović.

422. O prisustvu Drage Nikolića u Petkovcima svjedočio je i Milan Stanišić pomoćnik komandanta za pozadinu 6. Bataljona, koji je naveo da mu je dežurni u Komandi u

²¹⁶ Svjedok je naveo i da je 1995. godine načelnik štaba bio gospodin Obrenović, a komandant brigade potpukovnik Vinko Pandurević

²¹⁷ T-117;

²¹⁸ [trebalo bi pisati Orahovac]

²¹⁹ T-89, Dragan Obrenović, transkript iskaza pred MKSJ u predmetu Blagojević i Jokić (IT-02-60-T), 02.10.2003., str. 2538-2539.)

Petkovcima po imenu Sreten Mičić rekao da Drago Nikolić ima sastanak sa komandantom Stanišićem. Svjedok Radenko Bašić, koji je bio pomoćnik komadanta za bezbjednost, je naveo da je i on čuo kako su u Petkovce prije dovođenja zarobljenika dolazili ili Beara ili Popović ili Drago Nikolić i da je neko od njih bio sa optuženim Stanišićem, a da mu je to rekao Milan Erić koji je bio nadležan za pozadinu. Vijeće napominje da je Milan Erić par sati prije dolaska zarobljenika u Petkovce po iskazu Milisava Mirkovića obišao Novu školu, dok je svjedok Živorad Jovanović, čiji je iskaz pročitao, istakao da je Erić dolazio u istu školu dan ili dva prije kritičnog događaja. Takođe, svjedoci Mirković Milisav i Jovanović Živorad su u svojim iskazima govorili o dolasku visokog starješine (oficira) pred Novu školu i Komandu 6. Bataljona na dan dolaska zarobljenih u školu 14. jula. 1995. godine. Naime, svjedok Mirković Milisav, pozadinac u 6. Bataljonu, je u svom iskazu naveo i da je na dan dolaska zarobljenika pred školu u Petkovce, došao i neki oficir, bio je prosijed, imao je nekih 50-ak godina, srednje visine, malo poguren. Opisujući šta je radio taj oficir, naveo je da je u rukama imao neku torbu ili aktovku i išao je 1-2 puta gore-dolje u pravcu Komande i nazad, i da se isticao sa puno činova. Navedeno je saglasno i iskazu svjedoka Živorada Jovanovića koji je u svom iskazu naveo da je, dok se nalazio pored vode nedaleko od Nove škole, vidio prolazak jednog džipa SMB boje u kojem se nalazio jedan deblji čovjek u maskirnoj uniformi, starosti oko 50 godina, kao i iskazu svojedoka Ratka Josipovića, koji je istakao prisustvo oficira brigade u komandi.

423. Da je optuženi Stanišić bio upoznat o dolasku zarobljenika u Petkovce proizilazi i iz izjave koju je dao istražiteljima Haškog tribunala, po kojoj je ta informacija došla od dežurnog Zvorničke brigade koji je rekao da zarobljenici dolaze u Novu školu.

424. Naime, optuženi je u svom iskazu naveo da se 14.og popodne vratio u Komandu Bataljona gdje je zatekao zamjenika Marka Miloševića, koji ga je obavijestio da u školu treba da stignu zarobljeni muslimani i da mu je to dojavljeno vezom iz Komande Brigade. U međuvremenu, dok je on stigao, čula su se dolje komešanja i pucnjava i u međuvremenu su ga nazvali iz Komande da se pronade pukovnik Beara koji je trebao da se nalazi negdje oko škole, a kojeg optuženi Stanišić lično nije poznao. Poslao je zamjenika Maju Miloševića, pošto u Komandi nije bilo vojnika, a njegov kurir je bio odsutan. Zamjenik Milošević je lično otišao da pronade pukovnika Bearu, vratio se i obavijestio ga da je Beara na cesti u prisustvu Drage Nikolića, bezbjednjaka Zvorničke brigade. Zamjenik Milošević mu je rekao i da je bilo vojnih policajaca i nepoznatih vojnika koji su obezbjeđivali školu. Vidio je i autobuse i šlepere. Potom se njegov zamjenik

Milošević vratio u Komandu i izvjestio optuženog Stanišića o tome, odnosno obavijestio ga je da je upoznao Bearu da se javi u Komandu. Nakon što ga je zamjenik obavijestio o navedenom, optuženi Stanišić je obavijestio dežurnog u Brigadi da je pukovnik Beara obaviješten.

425. Takođe, iz iskaza Birčaković Jove proizilazi da je on 13.07.1995. (u svojstvu kurira Zvorničke brigade), dakle, uoči dolaska zarobljenih u Petkovce, vozilom „Tomos“ posjetio sve bataljone Zvorničke brigade, time i Komandu 6. Bataljona u Petkovcima, kojom prilikom je nosio naredbe iz komande Brigade, precizirajući da su se u to vrijeme naredbe najviše odnosile na angažovanje ljudstva, što sve ukazuje na uzak mehanizam sadejstva svih nužnih aktera komandnog lanca.

426. S tim u vezi, omandovanje, kao lanac subrodinacije, mora imati određeni raspon. Mora se odnositi na određene jedinice kojima je komandant komandovao i koje su mu formalno i stvarno bile podređene i nad kojima je imao ovlasti, a što je bila i situacija u konkretnom slučaju. Svjedoci, koji su se očitovali o lancu komandovanja u 6. Bataljonu, saglasno su naveli da su neposredno od komandanta Stanišića dobivali naredbe, pa tako i naredbu da učestvuju u prihvatu i obezbjeđenju zarobljenika u Novoj školi, koju naredbu optuženog Stanišića svjedok Radojica Jovičić (pripadnik inženjerskog voda, inženjerac u potkomandi 6. Bataljona) je odbio, dok je bezbjednjak u 6. Bataljonu svjedok Radenko Bašić, u svom iskazu naveo da mu je optuženi Stanišić rekao da je poslao 5 do 6 ljudi da čuvaju zarobljene pred Novu školu, a što je i saglasno iskazu Mirković Milisava koji je nalazeći se u dvorištu kuće Brane Stevića u neposrednoj blizini Nove škole, vidio dolazak grupe od 3 vojnika u vrijeme dolaska zarobljenih u Novu školu, „nakon čega je grupa tih vojnika ušla u Novu školu. Svjedok je nadalje naveo da on ne zna jesu li oni pripadali 6. Bataljonu, ali da mu se jedan od njih kratko obratio riječima „mi Brnjičani treba da idemo gore, a vi sjedite tu“. Takođe, slijedom iskaza Milisava Mirković i pročitanim iskazom svjedoka Živorada Jovanovića, pred školom su se, u vrijeme dolaska zarobljenih, nalazili i pripadnici interventnog voda 6. Bataljona i to Goran Stojkića i Savo Stevanovića, koji su kritične prilike bili naoružani.

427. Dakle, oslanjanjem na izvedene dokaze, i to iskaze svjedoka Ignjata Ignjatovića, SM-110 i Radenka Bašića, a što je potvrđeno i pročitanim iskazom svjedoka Živorada Jovanovića i iskazom optuženog datom istražiteljima MKSJ, Vijeće je utvrdilo da je optuženi vidio dolazak više stotina zarobljenih u Petkovce 14. jula 1995. godine, koji su došli u više tura autobusima i kamionima i to pred Komandu u kojoj se optuženi u tom

trenutku i nalazio. Stoga, Vijeće nije prihvatilo navode svjedoka Momčila Delića, Vlade Josića, Ratka Josipovića i dr., koji su se neprecizno izjasnili da se optuženi Stanišić, u vrijeme pada Srebrenice, obzirom da je tada bio na snazi najviši stepen borbene gotovosti, nalazio na IKM-u, a ne u Komandi 6. Bataljona. Odbrana je, naime, tokom postupka izvodila dokaze saslušanjem brojnih svjedoka koji su tvrdili da se optuženi u vrijeme predmetnih događaja nalazio na IKM-u, pravdajući to činjenicom da je na snazi bio najviši stepen borbene gotovosti, te da je komandant *de facto* bio potrebniji na liniji kako bi rukovodio i komandovao pripadnicima jedinice koji su se nalazili na liniji, stavljajući na taj način događaje u vezi zarobljenih, kao i odgovornosti optuženog u vezi s tim u drugi plan. Međutim, za Vijeće takvi navodi nisu prihvaćeni, obzirom da isti ne nalaze potporu u dokazima kojima je vijeće poklonilo vjeru, a iz kojih je izvučen nesumnjiv zaključak da je optuženi bio u Komandi popodne 14.og u vrijeme dolaska zarobljenih, a što je i sam optuženi u svojoj izjavi istražiteljima MKSJ potvrdio. Dovedeno u vezu sa činjenicom da je prethodno isti imao informaciju o njihovom dolasku, te imajući u vidu brojnost vozila kojima su sukcesivno dovoženi zarobljeni, sve upućuje na zaključak da dolazak zarobljenika u Petkovce nije mogao proći neprimjetno, ni za lokalno stanovništvo koje je posmatralo njihov dokazak (svjedoci SM-100, SM-101 i pročitani iskaz Živorada Jovanovića), a naročito ne za optuženog Stanišića, pred čijom komandom su se vozila sa zarobljenicima zaustavila.

428. Osim toga, Vijeće zaključuje da je dolazak zarobljenih bio vidljiv i drugima, budući da je svjedok SM-110 zajedno s kolegama posmatrao dolazak autobusa sa zarobljenim iz ambulante Komande 6. Bataljona. Sud je navedeno doveo u vezu sa navodima vještaka Buttlera i McQueena, da je dolazak zarobljenih u Petkovce bio "neobičan". Slijedom svih naprijed navedenih činjenica, cijenjenih u ukupnosti i međusobnom sadejstvu, Vijeće cijeni da je dolazak više stotina zarobljenih svakako morao biti obuhvaćen spoznajom optuženog Stanišića, a što je saglasno i Pravilima bataljona o komandovanju i rukovođenju, te nalazima vještaka Forca i Buttlera, naročito imajući u vidu da je isti bio prisutan u prostorijama Komande upravo prilikom njihovog dolaska, pa se Vijeću, uz sve naprijed navedeno, sasvim nelogičnim ukazuju tvrdnje odbrane da optuženi nije raspolagao navedenim saznanjima. Nadalje, Vijeće je utvrdilo da je optuženi, obzirom da se nalazio u Komandi u vrijeme dolaska zarobljenih, samim tim vidio i oportunističko ponašanje vojnika prema zarobljenim koje je praćeno uvredama, te ubistvima koja su počela netom po dovođenju zarobljenih pred Komandu, a potom i pred Novu školu, a o čemu su se očitovali preživjeli SM-100, SM-101, te svjedoci Radenko Bašić, Milisav

Mirković, Marko Spasojević i Srpko Filipović. Ubistva koja su se desila već pred Komandom, a potom i u školi, ostavila su vidljive tragove, odnosno lokve krvi i leševe, kako na platou oko Komande, odnosno u blizini Doma, tako i na putu u neposrednoj blizini, te na drvarnici (šupi) pored Nove škole, o čemu su se očitovali svjedoci Radenko Bašić, Milorad Birčaković, Milisav Mirković, Marko Spasojević, SM-110, SM-100 i SM-101, te vještak Michael McQueen, dok je prisustvo tragova ljudske krvi, shodno vještaku forenzičke struke Karahasanović Elmira pronađeno u hodniku na prvom spratu Nove škole, na lokalitetu drvarnice ispred škole, te na fasadnom zidu prostorija Doma kulture u Petkovcima. Takođe, upotreba vatrenog oružja manifestovana je i oštećenjima na drvarnici (šupi) ispred Nove škole, o čemu su svjedočili vještak Elmira Karahasanović i svjedoci Zdravko Lazarević i Goran Ristić, te pronađenim čaurama kalibra 7.62 i drugog automatskog naoružanja, što je u svom nalazu naveo vještak balističar Bruno Franjić.

429. Stoga, ukoliko sumiramo odlučne činjenice u vezi naprijed navedenog, dokazi ukazuju da zarobljenicima u Petkovcima, za cijelo vrijeme boravka, nije bila obezbijeđena hrana, niti je bilo naznaka da će Komanda brigade hranu i poslati, nisu imali vode, pa su mnogi od njih bili prinuđeni piti vlasiti urin. Ubijani su i maltretirani za vrijeme samog boravka u školi i pred Domom. Pred školu su došli visoki oficiri VRS kako bi, po identičnom obrascu kao i na drugim lokacijama u zoni odgovornosti Drinskog korpusa, obezbijedili stratišta i zadatke vinovnika ubijenih. Prije odvoženja na strijeljanje vezane su im ruke, a Zvornička brigada je već uveliko bila uključena u operaciju ubijanja zarobljenika na lokacijama u blizini Petkovaca, pri čemu je i sam optuženi u svom iskazu naveo da se čula pucnjava iz škole, pri čemu se on, kako je saglasno iskazima svjedoka koji su se o tome očitovale, a što je potkrepljeno i iskazom optuženog, od 14.og popodne i u toku noći 14/15. nalazio u Komandi u Petkovcima, koja je nekoliko stotina metara udaljena od Nove škole, o čemu se uvjerilo i Vijeće neposrednim uviđajem. Prema tome, Vijeće zaključuje da je optuženi Stanišić, i da nije imao informacije iz Komande brigade, samo na osnovu ovih činjenica mogao i morao zaključiti da će zarobljenici biti ubijeni.

430. Sve ovo ukazuje da je optuženi imao saznanja o krajnjoj sudbini zarobljenika koji su dovedeni u Petkovce, obzirom da su pojedinačne likvidacije zarobljenih krenule već po njihovom dovođenju pred Komandu odnosno u prostorijama Doma i Nove škole, a potom i njihovom prevoženju, skrivanju tijela u masovnu grobnicu i tragova ubistava, u kojem skrivanju i uklanjanju tragova su učestvovali i pripadnici njegove jedinice, slijedom čega je Vijeće našlo dokazanim da je optuženi Stanišić znao da će svi zarobljeni koji su 14.og

dovezeni u školu u Petkovcima, biti ubijeni.

2. Glavni izvršioци postupali su sa namjerom uništenja i optuženi Stanišić je znao za tu namjeru

431. Momir Nikolić je svjedočeci pred MKSJ izjavio da je 12. jula u jutarnjim satima prije sastanka u hotelu "Fontana" razgovarao sa potpukovnikom Popovićem i potpukovnikom Kosorićem, kada je Popović rekao da će se nakon razdvajanja vojno sposobnih muškaraca od žena i djeca evakuirati, svi muškarci privremeno pritvoriti, i da potom "sve balije treba pobiti". Njemu su povjerali koordinaciju operacije razdvajanja, privremenog pritvaranja i ubijanja ljudi.²²⁰

432. Naredbom Drinskog korpusa od 13.17.1995.godine, svim potčinjenim jedinicima naređeno je:

*podatke o zarobljenim i blokiranim grupama prenositi sigurnim sredstvima veze. Sve nepotrebne i suvišne razgovore koji mogu dovesti do oticanja povjerljivih podataka i ukazivati na naše namjere i aktivnosti energično sprječavati.*²²¹

433. Iz ove naredbe, očigledno je da se nastojalo spriječiti da informacije o planovima sa zarobljenicima dođu do neprijatelja.

434. Da Nikolić i Popović nisu skrivali od komandi bataljona svoju namjeru, odnosno "namjeru sa vrha" da se ubiju svi zarobljenici iz Srebrenice, očigledno proizilazi iz iskaza Obrenović Dragana i Nikolić Momira pred MKSJ, te iskaza svjedoka Milošević Mileta.

435. Dakle, očigledno je da su se iznalazili načini da se ostvari cilj ubijanja odnosno uništenja do zadnjeg, svih srebreničkih zarobljenika, pri čemu Nikolić i Popović svoje namjere nisu krili i ostvarivali su ih u saradnji, i uz pomoć lokalnih komandi bataljona.

²²⁰ T-88- strana 13 transkripta od 22.09.2003.godine u predmetu MKSJ IT-02-60-T;

²²¹ T-423, Naredba komandama svih potčinjenih jedinica DK i IKM-1 DK broj: 03/156-12 od 13.07.1995. godine, Naređenje: Sprječavanje prolaska Muslimanskih grupa ka Tuzli i Kladnju, u potpisu komandant general-major Milenko Živanović

436. S tim u vezi, te dovedeno u vezu sa naprijed iznesenim, kao i sa funkcijom koju je optuženi Stanišić u vrijeme inkriminiranih događaja obnašao, te njegovom ulogom koju je vojna doktrina nalagala,²²² potkrepljeno činjenicom koju je Momir Nikolić²²³ naveo, a to je da je velika logistička podrška trebala za sve što se događalo tih dana ("Akcija Srebrenica"), te da je "normalno" da komandant zna šta se događa u gradu, kao i da je informacija pukovnika Ognjenovića²²⁴ u vezi sa direktivnom GŠ vezano za enklavu Srebrenica bio "trajan zadatak", to je zaključak Vijeća da je optuženi Stanišić zasigurno znao da su snage VRS, među kojima i jedinice brigade kojoj je pripadao, i pod vodstvom njegovog komadanta, zauzele Srebrenicu. Znao je da je civilno muslimansko stanovništvo protjerano iz Srebrenice. Znao je da je došlo do zarobljavanja velikog broja muškaraca iz kolone, od kojih je jedan veliki broj zarobljenika dovezen u Petkovce, dakle, znao je da se radi o zarobljenicima koji su se usljed napada na enklavu Srebrenica našli u vlasti VRS. Isto tako, optuženi je znao i vidio, da su u u Domu odnosno u Novoj školi zatočeni ne samo vojno sposobni muslimani, nego i civili – maloljetni dječaci, te starci i bolesni. Dakle, optuženi je imao neposredna zapažanja o stanju na terenu, jer komandno mjesto od dolaska zarobljenih u popodnevnim satima 14.og, do odvođenja na Branu, nije ni napuštao, dok i iz njegovih radnji i postupaka netom po dovođenju zarobljenih Vijeće zaključuje o znanju optuženog o namjeri glavnih izvršilaca.

437. Obnašajući poziciju komandanta 6. Bataljona, a dovedeno u vezu sa nalazom vještaka Buttlera o sistemskom odvajanju, potom odvoženju i egzekuciji muškaraca Bošnjaka, činjenicom da se radilo o "naredbi s vrha", te da je plan masovne egzekucije muškaraca muslimana iz Srebrenice, slijedom svjedočenja Nikolić Momira, izveden po jedinstvenom obrascu, u sadejstvu sa činjenicom da je Komanda 6. Bataljona, odnosno postupanje optuženog Stanišića i njegovih podređenih u vrijeme predmetnih događaja, odnosno u vrijeme dok se zarobljeni nalaze u Novoj školi, u sprezi sa Komandom Brigade, budući da visoki oficiri VRS, dolaze kod optuženog, odnosno da je s istim u kontaktu, to je zaključak Vijeća da je optuženi Stanišić zasigurno znao se planiraju masovne egzekucije ovih muškaraca u zoni odgovornosti Zvorničke brigade i Drinskog korpusa, kao i da

²²² T-237, Pravilo bataljon JNA od 28.07.1988. godine

²²³ T-88, Transkript Momir Nikolić– tužilac protiv Vidoja Blagojevića i Dragana Jokića od 23.09.2003. godine, str. 1764, par. 17-25; str. 1765, par. 1; i dr.

²²⁴ UČ br. 12, Tužilac protiv Blagojevića i Jokića br. IT-02-60-T, paragraf 103.

identična sudbina čeka i sve ostale srebreničke muslimane muškarce, pa je prema tome morao znati i da se zarobljenici dovezeni u Petkovce ubijaju u kontekstu svih tih dešavanja, čiji je cilj očigledan - uništenje do zadnjeg, svih zarobljenika, kao etničke i nacionalne skupine muslimana iz Srebrenice čije je civilno stanovništvo već protjerano sa područja zaštićene enklave.

438. Naime, iskazi svjedoka – vezista u 6. Bataljonu, i to Milošević Bate i Rakić Slaviše, a što je potvrđeno i iskazom optuženog Stanišića datom istražiteljima MKSJ, te Obrenovića pred MKSJ, upućuju da je Stanišić na poziciji komandanta bataljona u relevantnom period imao kontakt sa njemu neposredno nadređenim iz Zvorničke brigade Draganom Obrenovićem (načelnik štaba Zvorničke brigade) i Vinkom Pandurevićem (komandant Zvorničke brigade). Takođe, a kako je to naprijed detaljno elaborirano, iz dokaza proizilazi da su na područje pod kontrolom Komande 6. Bataljona odnosno oko Nove škole relevantnom periodu dolazili visokopozicionirani oficiri koji su prema optužnici imali plan da se bošnjačko stanovništvo trajno ukloni iz Srebrenice, odnosno Ljubiša Beara i Drago Nikolić, o čemu je optuženi bio obaviješten, kada je optuženi, zasigurno bio u prilici da kao glavnokomandujući na čelu 6. Bataljona kontaktira sa istima i na taj način dobije saznanja o njihovoj namjeri da se istrijebi grupa bošnjačkog naroda.

439. Naime, visoki oficiri VRS Ljubiša Beara, načelnik Uprave za bezbjednost i obavještajne poslove GŠ VRS i Drago Nikolić, pomoćnik komandanta za bezbjednost Zvorničke brigade, su pred MSKJ oglaseni krivim između ostalog i za planiranje, naređivanje i činjenje genocida, po članovima 4(3)(a) i 7(1) Statuta, počinjenog ubijanjem pripadnika grupe i nanošenjem teške tjelesne ili duševne povrede pripadnicima grupe (Beara), a Drago Nikolić za pomaganje i podržavanje genocida, po članovima 4(3)(a) i 7(1) Statuta, počinjenog ubijanjem pripadnika grupe i nanošenjem teške tjelesne ili duševne povrede pripadnicima grupe.

440. Takođe, oslanjanjem na ranije sadržajno interpretirane dokaze i to iskaze svjedoka Radenka Bašića, Radojice Jovičića i Milisava Mirkovića, a što je potvrđeno pročitanim iskazom svjedoka Slaviše Rakića, Živorada Jovanovića, te iskazima iz istrage Jovana Miloševića i Milana Stanišića, Vijeće je utvrdilo da je optuženi Stanišić angažovao pripadnike 6. Bataljona da učestvuju u prihvatu i obezbjeđenju zarobljenih.

441. Vijeće je, potom, utvrdilo da je optuženi u namjeri da sakrije izvršeni zločin, angažovao pripadnike 6. bataljona da zajedno sa pripadnicima inženjerske čete Zvorničke brigade sa rovokopačem i utovarivačem, leševe ubijenih zarobljenika sakriju u masovnu neobilježenu grobnicu na Crvenoj brani, a grupi pripadnika 6. bataljona naredio da koristeći vozila 6. bataljona i vatrogasnu cisternu iz Zvorničke brigade, uklone tragove krvi i leševe ubijenih zarobljenika oko Nove škole i sa drugih mjesta u Petkovcima i odvezu ih na Crvenu branu, te zakopaju u masovnu neobilježenu grobnicu, pri čemu je nadzor nad provođenjem njegove naredbe *de facto* povjeren Lazić Jovi komandiru 1. čete 6. Bataljona (Brnjička četa) koji je neposredno podređeni optuženom Stanišiću.

442. Prethodno, prije odlaska na Branu, rukovaoc rovokopačem (svjedok SM-109) i rukovaoc utovarivačem ULT (svjedok SM-108), su se očitovali da su imali instrukciju da se jave u Komandu 6. Bataljona, na čelu koje se nalazi optuženi Stanišić, da uzmu gorivo, odnosno da dobiju zadatak kada i gdje treba da odu, što i čine, i na koncu odlaze na lokalitet Brane Crvenog mulja gdje obavljaju ukop odnosno skrivanje tijela zarobljenih koji su prethodno dovedeni u Dom, odnosno Novu školu u Petkovce, a o čemu je govorio i Buttler u svom izvještaju kada navodi da su mašine za zemljane radove i to jedan ULT i jedan rovokopač, pod kontrolom inženjerske čete Zvorničke brigade, korištene za pokapanje mrtvih. Takođe, pripadnici vojne policije su kritične prilike imali instrukciju da se jave u Komandu 6. Bataljona, što *de facto* i čine, nakon čega odlaze na Branu (iskaz svjedoka SM-102), na konačno stratište Srebreničana koji su 14.og dovedeni u Petkovce.

443. Da su resursi 6. Bataljona korišteni u skrivanju leševe ubijenih zarobljenika u masovnu neobilježenu grobnicu na Crvenoj brani, govori i materijalni dokazi o korištenju MTS-a 6. Bataljona u vidu TAM-75²²⁵ i TAM-80²²⁶ pri čemu je za TAM-75 evidentirano ukupno 4 ture, a za TAM-80 6 tura, slijedom čega Vijeće nije prihvatilo navode svjedoka Topalović Dragomira, vozača navedenih tamića, da su navedene ture na relaciji Petkovci-Brana-Petkovci navedene samo da bi pravdali gorivo. Isto tako, Vijeće nije prihvatilo navode svjedoka Milana Stanišića da su se putni nalozi popunjavali na kraju mjeseca, obzirom da nije prirodno u takvim okolnostima, imajući u vidu ratna dešavanja, kada je svakako manjak goriva, rasipanje utroška istog pravdati izmišljenim radnjama. Dodatno, zaključak je Vijeća, da je stvarna namjera bila puko pravdanje goriva, onda zasigurno ne bi pravdali gorivo za tako kratku relaciju kakva je između Petkovaca i Brane obzirom da se

²²⁵ T-11, Putni radni list za vozilo „TAM 75“

Brana, na osnovu iskaza svjedoka Spomenka Miloševića, a što je saglasno sa nalazima vještaka Force i Buttlera, nalazi na udaljenosti cca.3 km od Komande u Petkovcima. Za Vijeće je, takođe, neuvjerljivo da bi se na identičan način pravdalo gorivo za svih 10 tura. Ovo i zbog toga što je, sama po sebi, Brana specifičan objekat – prevashodno, radi se o civilnom, a ne vojnom objektu, te samim tim nije ni uobičajeno da se MTS vojne jedinice kakav je 6. Bataljon, koristi za potrebe odlaska na civilni objekat – Branu Crvenog mulja u konkretnom slučaju. Isto tako, veoma je indikativno, da se prevoz na Branu i nazad, vršio upravo 15.og jula, dakle, kada je Vijeće i utvrdilo da je vršen prevoz i ukop ubijenih, odnosno prevoz zarobljenih do konačne likvidacije na stratištu na Brani, pa je zaključak Vijeća, ukoliko su se faktički putni nalozi i popunjavali radi pravdanja goriva, onda se to zasigurno ne bi pravdalo upravo na datum kad su vršena masovne egzekucije zarobljenih na Brani.

444. U prilog navedenom je i nalaz vještaka Buttlera koji je, u osvrtu na pogubljenja na Brani u Petkovcima, rekao da su posebno indikativni putni radni listovi vozila 6. Bataljona za dan 15. juli 1995. godine, koji ukazuju da su dva vozila više puta vožena na relaciji Petkovci – Brana i nazad. Tako je jedan kamion TAM 80, 15. jula 1995. godine obavio ukupno šest vožnji, dok je drugi kamion TAM 75, istog dana obavio ukupno četiri vožnje.

445. Slijedom svega navedenog, zaključak je Vijeća da je naredbe za poduzete radnje pripadnika 6. Bataljona koje se ogledaju u njihovom prisustvu radi prihvata i obezbjeđenja, te kasnije učestovanje u prevoženju i skrivanju tijela i prikrivanju tragova, dao optuženi Stanišić, te da su i izvršene sa znanjem i sviješću optuženog da će zarobljenici biti ubijeni.

446. Zaključno, Vijeće, međutim, nalazi da optuženi Stanišić nije mogao spriječiti ubijanja zarobljenih, ali je mogao spriječiti da objekti odnosno resursi i ljudstvo 6. Bataljona budu korišteni u svrhu prihvata i obezbjeđenja zarobljenih, odnosno prevoženju i prikrivanju tijela i tragova ubijenih, što je *de facto* učinio kada je dana 15.07.1995.godine na lokalitet Komande u Petkovcima dovedena još jedna grupa zarobljenih o čemu optuženi u svom iskazu govori, kada je u jutarnjim satima 15.07.1995. godine primio poziv sa IKM-a da će doći još zarobljenika čemu se odlučno usprotivio rekavši „zar nije bilo dosta zla“, što ipak 14.07.1995. godine, nije učinio.

²²⁶ T-10, Putni radni list za vozilo „TAM 80“

447. Stoga, Vijeće cijeni da je optuženi Stanišić, kao komandant 6. Bataljona u inkriminisanom periodu, bio svjestan genocidne namjere glavnih izvršilaca.

3. Nema dokaza da je optuženi i sam dijelio namjeru glavnih izvršilaca

448. Sud je u prethodnom odjeljku izveo zaključak o znanju optuženog, međutim, kao što je utvrđeno u predmetu *Stupar i dr.* pred Sudom BiH, znanje optuženog za genocidni plan i za genocidnu namjeru drugog, kao i učešće u njihovom ostvarenju, nije samo po sebi dovoljno za izvođenje zaključka da je optuženi i sam imao genocidnu namjeru.²²⁷ Evidentno je da nisu svi koji su doprinijeli sprovođenju genocidnog plana postupali sa jednakim stanjem svijesti niti nivoom namjere.²²⁸ Stoga, Sud može oglasiti lice, čije je postupanje doprinijelo izvršenju genocida, krivim kao glavnog ili direktnog izvršioca genocida, samo ako se uvjeri da je lice imalo namjeru da potpuno ili djelimično uništi zaštićenu grupu.²²⁹

449. Pretresno vijeće je u ovoj presudi obrazložilo da je ubijanje muškaraca i prisilno preseljenje stanovništva nesumnjivo imalo za cilj istu grupu-muslimansko stanovništvo Srebrenice. U tom smislu, Vijeće je nedvosmisleno zaključilo da su glavni izvršioци plana (da se bošnjačko stanovništvo trajno ukloni iz Srebrenice, te da se uhvate, zatvore, prisilno premjeste, po prijekom postupku ubiju i zakopaju vojno sposobni muškarci i mladići bošnjačke nacionalnosti iz Zaštićene zone UN-a Srebrenica, te tako istrijebi grupa bošnjačkog naroda), u okviru kojeg su počinjena djela u ovom konkretnom krivičnopravnom događaju, ubistvom muškaraca počinili upravo sa namjerom uništenja ove grupe, odnosno genocidnom namjerom.

450. Optuženi je znao za opšti kontekst u kojem djeluje i bilo mu je poznato da će zarobljenici biti ubijeni, međutim analizirajući prirodu djela optuženog, odnosno njegovog

²²⁷ Stupar i dr., Prvostepena presuda, str. 133;29.07.2007., Stupar i dr., drugostepena presuda, stav 548, str. 97, 09.09.2009.; *pogledati još* i Vuković i dr., prvostepena presuda, 22.04.2010., stav 574 (“učešće [optuženih] u navedenom planu, po naredbama svojih pretpostavljenih, ne znači automatski i logično da su oni imali posebnu genocidnu namjeru.”).

²²⁸ Stupar i dr., Drugostepena presuda, 09.09.2009., stav 572, str. 101.; Vuković i dr., Prvostepena presuda, 22.04.2010. stav 575.

²²⁹ Stupar i dr., Drugostepena presuda, 09.09.2009., stav 569; Vuković i dr., prvostepena presuda, 22.04.2010, stav 580.

doprinosa, Vijeće na osnovu ponuđenih i izvedenih dokaza nije moglo zaključiti da je dijelio namjeru glavnih izvršilaca.

451. Mada su u konkretnom slučaju na strani optuženog Stanišića dokazane činjenice o postojanju uloženi naporu da se spriječi bijeg žrtava za vrijeme dok su bili zatočeni u Novoj školi i Domu kulture, obzirom da su pripadnici 6. Bataljona učestvovali u prihvatu i obezbjeđenju zarobljenih, te da se uklone tragovi izvršenog zločina, zatim, da se u konkretnom radilo o više stotina zarobljenih, čiji dolazak je optuženi vidio, kao što je vidio i da se među njima nalaze dječaci koji još uvijek nisu stekli godine punoljetstva, kao i stari i iznemogli, zatim, da je maltretiranje i ubijanje zarobljenih počelo nakon što su dovedeni pred sami prag Komande 6. Bataljona u Petkovcima, na čelu koje se nalazi optuženi i u kojoj je bio prisutan, Vijeće nalazi da isto nije bilo dovoljno da se van razumne sumnje izvede zaključak o postojanju namjere, a naročito uzevši obzir karakter konkretnih radnji-*actus reusa* pripadnika 6. Bataljona (učestvovanje u prihvatu i obezbjeđenju zarobljenih, prevoz i skrivanje tijela ubijenih i skrivanje tragova) koje, bez obzira što su značajno doprinijele izvršenju, po samoj svojoj prirodi, nisu neposredne radnje izvršenja koje bi nesumnjivo ukazivale na namjeru uništenja grupe.

452. Međutim, navedene radnje pripadnika 6. Bataljona se ne mogu posmatrati izolovano, nego u cijelom kontekstu dešavanja što uključuje kako prihvati i čuvanje zarobljenika, tako i odvoženje i ukop tijela do Brane, te skrivanje tragova ubijenih, što sve dovodi do nesumnjivog zaključka da sve te radnje u cjelini predstavljaju radnje pomaganja.

453. Kao što je navelo Apelaciono vijeće MKSJ-a u predmetu *Tužilac protiv Kvočke*, stvarna relevantnost značaja doprinosa, osim prilikom određivanja kazne, je u „pokazivanju da je optuženi dijelio namjeru da se ostvari zajednički cilj“²³⁰. Vijeće je utvrdilo da je doprinos optuženog bio znatan i da su njihove radnje bile radnje pomaganja, ali istovremeno je utvrdilo da tako preduzete radnje, u svim okolnostima konkretnog slučaja, nisu takvog intenziteta i značaja da bi nesumnjivo ukazale na namjeru optuženog, kako da ubije sve zarobljenike smještene u Petkovcima, a još manje da istrijebi muslimansko stanovništvo Srebrenice.

²³⁰ Tužilac protiv Kvočke i dr. IT-98-30/1-A, presuda Apelacionog vijeća, 28.02.2005. godine, paragraf 97. Vidi i Rašević i dr., X-KR 06/275, drugostepena presuda, 06.11.2008., na str. 27 na engleskom i str. 28 na b/h/s jeziku: „... značaj učestvovanja optuženog je potreban i relevantan za utvrđivanje da je optuženi dijelio namjeru da se ostvari zajednički zločinački cilj.“

454. Zaključak vještaka tužilaštva Mcqueen Michaela da Komanda 6. Bataljona nije mogla biti iznenađena da će u konačnici biti naređeno da svi ovi ljudi na kraju budu pogubljeni, te da je komanda 6. Bataljona morala znati i biti svjesna da će zarobljenici u Petkovicima u julu 1995. godine biti pobijeni na isti način na koji je Bošnjačka populacija bila podvrgnuta torturama i stradanju počev od 1992. godine²³¹, nije bio dostatan da bi utjecao na zaključak Vijeća u pogledu nedostatka namjere optuženog Stanišića.

V. ODMJERAVANJE KAZNE

455. Uprkos ogromnim razmjerama zločina koji su predmet ovog postupka, prilikom odlučivanja o vrsti i visini kazne, Vijeće se vodilo obavezom da odmjeri kaznu optuženog i to isključivo na osnovu njegovog konkretnog ponašanja, odnosno radnji i doprinosa, kojima je djelo počinio, te olakšavajućih i otežavajućih okolnosti na strani optuženog. Vijeće se vodilo i obavezom da kaznu treba individualizirati, te su stoga konkretne okolnosti predmeta od najvećeg značaja.

456. Od otežavajućih okolnosti, Vijeće je uzelo u obzir da je djelo naročito teško, obzirom da su žrtve birane na diskriminatorskoj osnovi, odnosno stepen povrede zaštićenog dobra, kao i da je optuženi prilikom izvršenja radnji postupao sa direktnim umišljajem. Iako nije utvrđeno da je optuženi imao posebnu genocidnu namjeru da uništi nacionalnu i vjersku grupu, Vijeće je utvrdilo je da je isti pomogao osobama koje su zločin počinile upravo sa takvom namjerom, za koju je optuženi znao i koja je bila očigledna.

457. Iako je Vijeće svjesno ograničenog obima pomoći koju je pružio 6. Bataljon na čelu sa optuženim Stanišićem u poređenju sa drugim jedinicama i strukturama VRS-a, međutim, Vijeće je imao u vidu da pomoć koju je pružio u značajnoj je mjeri utjecala na počinjenje zločina. Da nije bilo ovakve praktične pomoći na terenu od strane nižih komandnih struktura, glavni izvršioc i oni koji su plan osmislili i organizirali, ostali bi usamljeni u svojoj namjeri da ostvare uništenje i ovi se zločini ne bi mogli uraditi na način i u razmjerama u kojima se to desilo.

²³¹ Transkript sa glavnog pretresa od 26.3.2014. godine, str. 18

458. Stoga, Vijeće ističe činjenicu da nije dokazano da su pripadnici njegovog bataljona kojima je komandovao i čije postupanje je nadzirao, vršili ubistva zarobljenika, te da nema dokaza da je optuženi naredio ili lično ubio ijednog zarobljenika. Isti je oglašen krivim kao pomagač, za koji oblik saučesništva je, u izvršenju krivičnog djela, predviđena zakonska mogućnost blažeg kažnjavanja.

459. Osim toga, od olakšavajućih okolnosti, Vijeće je cijenilo i raniji život optuženog, odnosno njegovu neosuđivanost, porodičnost, dobro držanje i vladanje pred sudom, te činjenicu da se optuženi trenutno nalazi u poznim životnim godinama i da je narušenog zdravlja.

460. Shodno svemu navedenom, Vijeće je optuženog Ostoju Stanišić oglasilo krivim za pomaganje u genocidu u Petkovcima na dane 14. i 15.07.1995. godine, te ga je osudilo na kaznu zatvora u trajanju od 11 (jedanaest) godina, smatrajući da je ova visina kazne adekvatna težini djela koje je optuženi počinio kao pomagač u izvršenju djela genocida, kao i da ista predstavlja adekvatan odraz društvene osude djela, kao i da će ista polučiti rezultate generalne i specijalne prevencije.

461. Na osnovu odredbe člana 50. KZ SFRJ, optuženom će se u izrečenu kaznu zatvora uračunati vrijeme koje je proveo u pritvoru, i to od 21.6.2012. godine do 12.04.2013. godine.

VI. OSLOBAĐAJUĆI DIO

462. Optužnicom Tužilaštva BiH, optuženom Miloševiću stavljeno je na teret što sudana 14. i 15. jula 1995. godine, pripadnici 6. Bataljona, pod komandom i nadzorom optuženih Ostoje Stanišića i Marka Miloševića, učestvovali u prihvatu i obezbjeđenju više stotina zarobljenih muškaraca bošnjaka, koji su dovezeni autobusima i kamionima iz zaštićene zone UN-a u Petkovce, za koje su optuženi znali da će nakon privremenog zatočenja biti streljani, koji su držani u Novoj školi u Petkovcima bez adekvatnog smještaja, pri čemu su pripadnici 6. bataljona, učestvovali u vršenju nasilja, tuči, uvredama, izazivanju straha, pucanjem iz vatrenog oružja na zarobljenike tako da je do večernjih sati 14. jula najmanje 20 zarobljenika ubijeno, te pod nadzorom i u koordinaciji optuženih sa pojedinim oficirima VRS-a, a pod neposrednom komandom i nadzorom optuženih, pripadnici 6. Bataljona zajedno sa drugim pripadnicima Zvorničke brigade, učestvovali u vezivanju ruku

zarobljenika, te prevozu kamionima zarobljenika od večernjih sati 14. jula do popodnevnihi sati 15. jula, u kom periodu je izvršeno prevoženje i streljanje 815 zarobljenih muškaraca Bošnjaka.

463. Vijeće je temeljem iskaza svjedoka Radenka Bašića, Jove Birčakovića, Mirka Erića, Dragoja Ivanovića, vještaka Buttlera i McQueena, te dokaza T-262²³², kao i drugih provedenih dokaza, nesporno utvrdilo da je optuženi Marko Milošević u julu 1995. godine, obavljao dužnost zamjenika komandanta 6. Bataljona.

464. Oslanjanjem na izvedene dokaze, Vijeće je došlo do nesumnjivog zaključka da su pripadnici 6. Bataljona oko Doma, odnosno Nove škole na dane 14. i 15. juli 1995. godine vršili prihvati i obezbjeđenje zarobljenih koji su držani u Domu, kao i u Novoj školi u Petkovicima, a da je naredbe za njihovo prisustvo, raspored radi obezbjeđenja, te kasnije za uklanjanje tragova i utovar tijela, izdavao optuženi Ostoja Stanišić, a kako je to utvrđeno u osuđujućem dijelu ove presude.

465. Pri analizi navedenog, Vijeće će se najprije osvrnuti na činjenicu da prema Pravilu bataljona (dokaz T-237), zamjenik komandanta bataljona ima dužnost da postupa prema uputstvima i naređenjima komandanta bataljona, pomaže mu u radu i zamjenjuje ga u njegovoj odsutnosti. Slično tome, slijedom izvještaja vještaka Buttlera, zamjenik komandanta funkcionira kao druga osoba zadužena za bataljon, a u slučaju da je komandant ubijen, ako je spriječen ili iz drugog razloga nije tu, očekuje se da zamjenik preuzme ulogu komandanta. Ovakva interpretacija uloge zamjenika bataljona, istovjetna je nalazu vještaka odbrane Božidara Force. Osim toga, iz pomenutog Pravila bataljona proizilazi i da komandant bataljona može potčinjenom predati zadatak, ali ne i odgovornost, dok je u tom smislu, u svom svjedočenju na glavnom pretresu, vještak Force dodao da u slučaju prisustva i komandanta bataljona i njegovog zamjenika, komandnim mjestom komanduje isključivo komandant, dok je zamjenik zadužen za zadatke iz okvira svoje nadležnosti i uputstva komandanta. Znači, iako je zamjenik drugi čovjek bataljona, prema principu jednostarješinstva, njegova uloga starješine, odnosno uloga komandovanja kao njegovo pravo i obaveza u skladu sa propisima, dokazi do izražaja tek u situaciji kada je zamjenik jedini starješina na komandnom mjestu, odnosno kada je komandant bataljona izvan komande na drugoj lokaciji, što u vrijeme događaja obuhvaćenih optužnicom, nije bio slučaj.

466. S tim u vezi, za Sud nije bilo sporno da je optuženi Milošević bio prisutan 14.7.1995. godine, u poslepodnevnim satima, u Petkovcima, kada su dovezeni zarobljenici u Dom i Novu školu, te da je isti prethodno bio upoznat o njihovim dolasku, o čemu se očitovao svjedok SM-110, a što je potkrepljeno iskazima optuženih Stanišića i Miloševića istražiteljima MKSJ. Međutim, kako je to naprijed u okviru osuđujućeg dijela navedeno, optuženi Milošević je informaciju o dolasku zarobljenih u Petkovce, primio putem telefona, dok se nalazio u zgradi komande 6. Bataljona u Petkovcima, u svojstvu zamjenika komadantanta, a u vrijeme dok je optuženi Stanišić bio odsutan, odnosno u vrijeme kad je boravio u Karakaju, u prijepodnevnim satima 14.07.1995. godine, gdje je odveo jedinicu 6. Bataljona radi borbenih dejstava na Snagovu. Međutim, iz iskaza optuženih datih istražiteljima MKSJ proizilazi da je optuženi Milošević, kao zamjenik, o tom svom saznanju odmah informisao svog komadanta, optuženog Ostoju Stanišića, što je isti i potvrdio u svom iskazu, a nesporno je utvrđeno da je komandant 6. Bataljona Ostoja Stanišić, bio prisutan u Petkovcima u vrijeme dolaska zarobljenika iz Srebrenice.

467. Imajući u vidu da iz Pravila bataljona proizilazi da je komandantova uloga po pravilu nepodijeljena, a što je u okviru završnih riječi istakla i odbrana optuženog Milošević Marka, Sud je najprije razmotrio da li je Tužilaštvo BiH u toku dokaznog postupka provelo dokaze koji bi van razumne sumnje doveli Sud do zaključka da je u inkriminisanom periodu optuženi Stanišić prenio pojedina zaduženja na svog zamjenika Miloševića, a što je svakako bilo nužno za utvrđivanje odgovornosti optuženog Miloševića.

468. Svestranom analizom, kako uložene materijalne dokumentacije, tako i izjava saslušanih svjedoka, Sud nije našao da iz istih proizilazi bilo kakav dokaz koji bi upućivao da je do takvog prenosa nadležnosti zaista i došlo, niti iz provedenih dokaza proizilazi da je optuženi Milošević vršio nadzor nad izvršenjem zadataka koji su dobili pripadnici 6. Bataljona, a za šta ga je Tužilaštvo i teretilo.

469. Vijeće konstatuje da iz izjave samog optuženog Ostoje Stanišića proizilazi da su se radnje koje je optuženi Milošević *de facto* primio od pretpostavljenog komandanta Stanišića u kontekstu zarobljenika koji su dovedeni u Petkovce iz Srebrenice, odnosno da ode pred Novu školu i vidi se sa Bearom, ograničavale isključivo na prenos informacija

²³² T-262, Dokument o komandnoj strukturi i formacijskoj popunjenosti u 6. pješadijskom Bataljonu.

koje je optuženi Stanišić uputio Ljubiši Beari, a koje je optuženi Milošević, zbog odsutnosti kurira koji su u redovnim uslovima obavljali takve poslove, morao uraditi, nakon čega je optuženi Milošević, isključivo u svojstvu njegovog potčinjenog, optuženog Stanišića izvijestio o svemu što je čuo i vidio, a što je potvrđeno i iskazima Stanišića i Miloševića pred MKSJ. Da je optuženi Milošević dolazio u inkriminisanom periodu ispred Novu školu proizilazi i iz iskaza svjedoka Živorada Jovanovića, koji je istakao da je vidio optuženog Miloševića da je bio kod Nove škole, gdje se zadržao oko sat vremena.

470. Slijedom navedenog, imajući u vidu da komandant nije samo vrhovni starješina bataljona u odnosu na potčinjene pripadnike četa i jedinica unutar bataljona, već i u odnosu na neposredno podređenog – svog zamjenika, Vijeće zaključuje da su u konkretnom slučaju radnje od strane optuženog Miloševića poduzete u skladu sa obavezom potčinjenog da postupi po naredbi svog neposredno pretpostavljenog, pri čemu istovremeno sve odluke i naredbe donesene u tom pravcu inicijalno potiču od pretpostavljenog, odnosno u konkretnom, optuženog Ostoje Stanišića, a što je u skladu i sa tačkom 77. Pravila bataljona. Drugim riječima, optuženi Milošević je, po nalazima Vijeća, u tom slučaju izvršio svoj zadatak koji je dobio od komandanta da ode pred Novu školu i prenese Ljubiši Beari da se javi Komandi u Karakaju, a koji zadatak u svojoj suštini ne predstavlja izvršenje ni jedne inkriminirajuće radnje koja se optuženim stavlja na teret, što je optuženi Milošević uradio i o tome obavjestio komandanta Stanišića, kao što je i pravovremeno obavijestio svog pretpostavljenog o dolasku zarobljenih u Novu školu, čime je njegova uloga činom obavještavanja komandanta Bataljona, kako to Pravila bataljona i nalažu, iscrpljena, a odgovornost po osnovu iste je akumulirana odgovornošću pretpostavljenog – komandanta 6. Bataljona, optuženog Stanišića.

471. Nadalje, svjedoci Ignjat Ignjatović, Radojica Jovičić, Radenko Bašić i drugi, saglasno su izjavili da su zaduženja i naredbe isključivo primali od komandanta Stanišića, dok od drugooptuženog Miloševića nisu primili ni jednu naredbu, što znači da u kritičnom periodu optuženi Stanišić nije prenio na Miloševića da izdaje naređenja potčinjenim pripadnicima 6. Bataljona, a već je ranije u osuđijećem dijelu presude utvrđeno da je komandant Ostaja Stanišić, svo vrijeme bio prisutan u Petkovicima, tako da optuženi Milošević nije takve naredbe mogao izdavati u slučaju eventualnog neprisustva komandanta u brigadi. Također, svjedoci Radenko Bašić, SM-110 i Milan Stanišić, prilikom svjedočenja pred ovim sudskim vijećem, istakli su da su naredbe za čišćenje tragova krvi, kao i leševa ubijenih zarobljenika dobili isključivo od komandanta Stanišića, pri

čemu isti također nisu pomenuli da je optuženi Milošević izdavao bilo kakve instrukcije u tom pravcu, niti da je vršio nadzor nad izvršenjem ovih zadataka.

472. Dakle, imajući u vidu da nijedan svjedok nije potvrdio da je od optuženog Miloševića povodom navedenog dobivao bilo kakva naređenja ili zaduženja, odnosno da istom, posljednično tome, naknadno nije vršeno referisanje izvršenja ovih zadataka, Vijeće također nije moglo van razumne sumnje utvrditi da je optuženi Milošević faktički sa bilo kojeg aspekta preduzimao radnje u kapacitetu zamjenika Bataljona, odnosno, da je djelujući kao zamjenik bataljona bilo kojom radnjom preuzeo ulogu, a samim time i odgovornost komandanta Bataljona.

473. Naime, činjenica je da se u to vrijeme u komandi bataljona nalazio optuženi Stanišić, koji je shodno ranije pomenutom Pravilu bataljona, kao i drugim izvedenim dokazima, osoba koja na nivou bataljona uspostavlja vezu i koordinira sa neposredno nadređenom komandom, što je u konkretnom slučaju komanda brigade. Vijeće smatra da je optuženi Stanišić, a u nedostatku dokaza koji bi upućivali na drugačije stanje stvari, jedini bio u prilici da ostvari komunikaciju sa visokim oficirima Komande Zvorničke brigade, zbog čega Vijeće nije našlo van razumne sumnje dokazanim činjenične navode optužnice da je optuženi Milošević postupao u koordinaciji sa pojedinim oficirima VRS, s ciljem da pripadnici 6. Bataljona, zajedno sa drugim pripadnicima Zvorničke brigade izvrše radnje vezivanja ruku zarobljenika, njihovog prevoza kamionima od Nove škole na lokalitet Crvene brane, kao i njihovog streljanja.. U prilog tome, Sud navodi da iz iskaza saslušanih svjedoka, a naročito svjedoka Bate Miloševića, koji je u inkriminisanom periodu bio raspoređen na mjesto veziste 6. bataljona, proizilazi da je optuženi Stanišić, kao starješina bataljona, putem telefona koji se nalazio u njegovoj kancelariji, bio u čestom kontaktu sa Komandom brigade u vrijeme inkriminiranih događaja, a što je potkrepljeno i iskazom svjedoka Slaviše Rakića datog u istrazi. Suprotno tome, Vijeće konstatuje da iz materijalnih dokaza koji su provedeni, kao ni iz nalaza vještaka Buttlera, Božidara Force i McQueena, ne proizilazi zaključak da je takvu ulogu obavljao i optuženi Milošević, u svojstvu zamjenika komandanta bataljona.

474. Vijeće ne prihvata navode svjedoka Milorada Birčakovića, Srpka Filipovića, Brane Josipovića i SM-104 i drugih, da je optuženi Milošević u vrijeme inkriminiranih događaja obavljao funkciju bezbjednjaka, shodno čemu je isti morao biti upoznat sa bezbjednosnim

prilikama koje su vladale na terenu. Suprotno tome, Vijeće konstatuje da sama funkcija optuženog Miloševića, kao zamjenika komandanta bataljona, a što je i shodno Pravilom bataljona, nikada nije uključivala poslove bezbjednosti, a iz kojih bi optuženi Milošević eventualno mogao iscrpiti relevantna saznanja o zarobljenicima. Obzirom da su navedeni poslovi bili u nadležnosti pomoćnika komandanta za bezbjednost Bašić Radenka, to Sud, u nedostatku drugih dokaza, nije mogao zaključiti da je ova saznanja, kroz obavljanje svojih poslova, dobio i optuženi Milošević, naročito imajući u vidu da je pomoćnik komandanta za bezbjednost, shodno pravilima rukovođenja i komandovanja, izvještaje o bezbjednosti na terenu, dužan podnositi komandantu, a ne njegovom zamjeniku. Upravo su se u tom smislu vještaci Božidar Forca i Ričard Batler saglasili da se, u skladu sa pravilima o rukovođenju i komandovanju u izvršavanju postavljenih zadataka, komadant, a ne njegov zamjenik, stara o provođenju svoje naredbe odnosno odluke, što je i bila situacija u konkretnom slučaju.

475. Stoga, suprotno navodima iz optužnice, kao i navodima iznesenim u završnoj riječi Tužilaštva, Sud nije mogao van svake razumne sumnje zaključiti da su pripadnici 6. bataljona pod komandom, odnosno pod nadzorom optuženog Miloševića, učestvovali u prihvatu i obezbjeđenju više stotina zarobljenih muškaraca Bošnjaka, budući da u toku postupka, prema ocjeni Suda, nisu provedeni dokazi koji bi upućivali na zaključak da je bilo ko od pripadnika 6. Bataljona podnio optuženom Miloševiću, kao vršiocu dužnosti komadanta, bilo kakav izvještaj o svojim radnjama u vezi zarobljenika koji su dovedeni u Petkovce. Na ovom mjestu, Vijeće napominje da je svjedok Milisav Mirković u svom iskazu iz istrage naveo da je kritične prilike pred Novom školom, gdje su se već nalazili leševi zarobljenika, vidio prolazak TAM-ića u kojem se na mjestu suvozača sjedio optuženi Milošević. Međutim, svjedočeći na glavnom pretresu, ovaj svjedok se nije mogao precizno odrediti u pogledu vremena kada je vidio prolazak optuženog u TAM-iću, zbog čega Vijeće na osnovu iskaza samo ovog svjedoka, a imajući u vidu njegovu konzistentnost i nedosljednost, nije moglo van razumne sumnje zaključiti da je optuženi Milošević vršio nadzor nad bilo kojim radnjama koje su vršene nad zarobljenicima, a koje su istom izmijenjenom optužnicom stavljaju na teret.

476. Kod ovakvog stanja stvari, Vijeće nalazi da nije dokazana krivična odgovornost optuženog Miloševića za radnje koje mu se izmijenjenom optužnicom stavljaju na teret. Imajući u vidu da tokom dokaznog postupka Tužilaštvo BiH nije van razumne sumnje dokazalo da je optuženi Marko Milošević počinio krivično pravne radnje koje su mu

izmjenjenom optužnicom stavljene teret, Vijeće se nije upuštalo u analiziranje općih elemenata potrebnih za utvrđivanje krivičnog djela Genocid iz člana 141. KZ SFRJ, zbog čega je, a na osnovu člana 284. tačka c) ZKP BiH, donijelo presudu kojom se optuženi Milošević oslobađa od optužbe.

VII. ODLUKA O TROŠKOVIMA I IMOVINSKOPRAVNIM ZAHTJEVIMA

477. Na osnovu odredbe iz člana 188. stav 4. ZKP BiH, našavši da bi plaćanjem troškova iz člana 185. stava 2. tačke a. do h. ZKP BiH, bilo dovedeno u pitanje izdržavanje optuženog Stanišić Ostoje odnosno članova njegove porodice, kao i da je u odnosu na optuženog Milošević Marka donesena presuda kojom se optuženi oslobađa od optužbi, to je Sud našao da troškovi krivičnog postupka iz člana 185. stava 2. tačke a. do f. ZKP BiH, kao i nužni izdaci optuženog i nužni izdaci i nagrada branilaca, padaju na teret budžetskih sredstava, a na osnovu člana 189. stav 1. ZKP BiH.

478. Na osnovu odredbe člana 198. stav 2. ZKP BiH, našavši da podaci krivičnog postupka u odnosu na optuženog Stanišić Ostoju kojeg je Sud ovom presudom oglosio krivim, ne pružaju pouzdan osnov ni za potpuno ni za djelimično presuđenje, Sud je oštećene uputio da imovinskopravni zahtjev u cjelini mogu da ostvare u parničnom postupku, dok je u skladu sa članom 198. stav 2. ZKP BiH, obzirom da je optuženog Milošević Marka oslobodio optužbi, uputio oštećene da imovinskopravni zahtjev mogu ostvariti u parničnom postupku.

Zapisničar-pravni savjetnik:

**PREDSJEDNIK VIJEĆA
SUDIJA**

Sanida Vahida-Ramić

Staniša Gluhajić

POUKA O PRAVNOM LIJEKU: Protiv ove presude dozvoljena je žalba Apelacionom odjeljenju Odjela I Suda Bosne i Hercegovine u roku od 15 (petnaest) dana po prijemu pismenog otppravka ove presude.

*Žalba se u dovoljnom broju primjeraka predaje ovom Sudu.

VIII. ANEKS 1 - UTVRĐENE ČINJENICE U PREDMETIMA PRED MKSJ

Redni br. UČT:	Paragraf u presudi po žalbi	Paragraf u prvostepenoj presudi	UTVRĐENE ČINJENICE KT = Prvostepena presuda Krstiću IT-98-33-T KA = Drugostepena presuda Krstiću IT-98-33-A BT = Prvostepena presuda Blagojeviću IT-02-60-T BA = Drugostepena presuda Blagojeviću IT-02-60-A
1		KT 481	...postojao je oružani sukob između BiH i njenih oružanih snaga s jedne i Republike Srpske i njenih oružanih snaga s druge strane.
2		BT 549	...od 11. jula do 1. novembra 1995. u istočnoj Bosni je postojao oružani sukob.
3		BT 551	Napad, koji su izvršili VRS i MUP, planiran je i definisan u naređenju "Krivaja 95".
4		BT 551	Napad je nastavljen nakon pada Srebrenice i njime je pogođeno oko 40.000 ljudi koji su u vrijeme napada na Srebrenicu živjeli u toj enklavi.
5		BT 552	ogromnu većinu ljudi u samoj enklavi i u koloni činili su civili.
6		BT 673	...ciljnu grupu su činili bosanski Muslimani iz Srebrenice – znatan dio grupe bosanskih Muslimana.
7		BT 111	Već u februaru 1995. VRS je elementima Bratunačke brigade ograničavao kretanje međunarodnih konvoja humanitarne pomoći i zaliha za Srebrenicu i druge enklave.
8		BT 111	Tokom cijelog proljeća 1995. VRS je nastavio da ograničava pristup enklavama, uzrokujući dalje pogoršanje životnih uslova stanovnika i slabljenje vojne moći UNPROFOR-a.
9		BT 106	Dana 8. marta 1995. vrhovni komandant Oružanih snaga RS, predsjednik Karadžić, izdao je Direktivu za dalja dejstva op. br. 7: "planskim i osmišljenim borbenim aktivnostima" trebalo je stvoriti "uslove totalne nesigurnosti, nepodnošljivosti i besperspektivnosti daljnjeg opstanka i života mještana u Srebrenici i Žepi"
10		BT 106	Odvajanje enklava Srebrenice i Žepe palo je u zadatak Drinskom korpusu.

11		BT 106	Kao posljedica direktive [predsjednika Karadžića], general Ratko Mladić je 31. marta 1995. izdao Direktivu za dalja dejstva, op. br. 7/1, u kojoj su navedeni daljnji zadaci Drinskog korpusa.
12		BT 103	Dana 4. jula 1994. pukovnik Ognjenović, tadašnji komandant Bratunačke brigade, poslao je jedinicama Bratunačke brigade jednu informaciju. U ovoj informaciji u glavnim crtama je izložio "konačni cilj" VRS-a: "[...] da Podrinje bude u cijelosti srpsko. Enklave: Srebrenica, Žepa i Goražde moraju biti vojnički poražene." U toj informaciji se dalje kaže sljedeće: "Vojsku RS moramo neprekidno opremiti, obučavati disciplinovati i pripremati za izvršenje tog odlučujućeg zadatka - protjerivanja muslimana iz enklave Srebrenica. Oko enklave Srebrenica nema povlačenja, već se mora ići naprijed. Neprijatelju treba zagorčavati život i činiti nemogućim privremeni opstanak u enklavi, da bi što prije organizovano masovno napustio enklavu, shvatajući da mu u njoj nema opstanka"
13		BT 105	Na sastanku između komandanta UNPROFOR-a i generala Mladića 7. marta 1995. u Vlasenici, general Mladić je izrazio nezadovoljstvo režimom zaštićenih zona i naznačio da bi mogao vojno napasti istočne enklave.
14		BT 112	Procjene su bile da će bez dostave svježih zaliha gotovo polovina stanovništva Srebrenice krajem juna ostati bez hrane.
15		BT 112	Od maja u enklavu nije bila dozvoljena dostava svježih zaliha hrane, mliječnih proizvoda, te proizvoda od brašna i mesa.
16		BT 112	Zbog manjka namirnica, Holandski bataljon nije više mogao držati svoju narodnu kuhinju, otvorenu da bi se nahranilo najugroženije stanovništvo.
17		BT 111	U julu 1995. u Holandskom bataljonu vladala je strahovita nestašica municije, što je ponovo bila posljedica blokade koju je VRS uveo na dotur zaliha.
18		BT 117	Opšte uzev, VRS je granatirao zapadni dio enklave, a selo Slatina je gađano mnogo puta u periodu koji je prethodio julu 1995.
19		BT 117	Bratunačka brigada je otvarala snajpersku vatru na enklavu i dva puta ulazila u nju.

20		BT 117	Dana 25. maja 1995. [Bratunačka brigada] otvorila je vatru i na Srebrenicu.
21		KT 31; BT 125	Ofenziva VRS-a na Srebrenicu započela je 6. jula 1995.
22		BT 125	Zbog loših vremenskih uslova, 7. i 8. jula je bilo relativno mirno, ali se granatiranje pojačalo oko 9. jula. Tokom napada, jedinice VRS-a granatirale su enklavu Srebrenica, a posebno grad Srebrenicu, Potočare i položaje Holandskog bataljona, između ostalog "iz pravca Bratunca."
23		BT 125	Srebrenica je granatirana sve do pada enklave 11. jula. Suprotno očekivanjima VRS-a, Armija BiH je pružila veoma slab otpor.
24		KT 122	. . . granatiranje je započelo 6. jula 1995., kako je krenula i operacija "Krivaja 95."
25		KT 122	8. jula 1995. kolona izbjeglica dospjela pod artiljerijsku vatru VRS-a (Drinskog korpusa).
26		KT 122	9. jula 1995. kako tenkovi VRS-a otvaraju vatru prema gradu Srebrenici, iako su se u blizini nalazile samo izbjeglice i baza UN-a.
27		KT 122	Ponovo, 10. jula 1995., uprkos vojničkim uspjesima koje je VRS već postigao, granatiranje se nastavilo cijelog tog i idućeg dana
28		KT 122	Granate koje je ispalio VRS pogodile su bolnicu, gdje se sklonilo 2.000 civila, pri čemu je poginulo šestoro ljudi.
29		KT 123	Hiljade stanovnika, očajnički tražeći zaštitu, okupile su se oko baze UNPROFOR-a čete "Bravo", da bi na kraju silom provalili unutra.
30		KT 123	Haotična scena postala je još konfuznija kada su oko podneva minobacačke granate pale u krug baze, ranivši nekoliko ljudi.
31		KT 123	Nakon granatiranja čete "Bravo" i na poticaj vojnika Holandskog bataljona, bosanskomuslimanski stanovnici Srebrenice počeli su kretati na sjever, prema Potočarima.
32		KT 123	VRS je isto tako započeo s akcijom spaljivanja kuća bosanskih Muslimana kako bi osigurao da za njihove vlasnike više ne bude povratka.

33		KT 125, 123, 147, 430; BT 131	. . . granatiranje Srebrenice, koje je izvršio Drinski korpus 10. i 11. jula 1995., do kada su prvobitni ciljevi operacije "Krivaja 95" već bili postignuti, bilo smišljeno kako bi se bosansko-muslimansko stanovništvo zastrašilo i istjeralo iz grada Srebrenice.
34		KT 121, 429; BT 120	. . . cilj plana za operaciju "Krivaja 95" bio je svođenje srebreničke "zaštićene zone" na njeno gradsko središte, te da je predstavljao korak prema obuhvatnijem cilju VRS-a da bosansko-muslimansko stanovništvo gurne u humanitarnu krizu i da na kraju eliminiše enklave.
35		KT 146	Svakako, suočene sa realnošću svoje užasne situacije uvečer 11. jula 1995., izbjeglice iz Srebrenice bučno su zahtijevale da izađu iz enklave. . . . mnoge od bosanskih Muslimanki u bazi već su rekly vojnicima Holandskog bataljona da čekaju da stignu autobusi i da odu.
36		KT 147	. . . u julu 1995. bosansko-muslimansko stanovništvo Srebrenice nije bilo u položaju da zaista bira hoće li otići ili ostati na tom području.
37		KT 41	Kako je prolazio dan 12. juli 1995., i ovako teški fizički uslovi postali su još gori zbog aktivne kampanje terora koja je povećala paniku stanovništva, tako da su svi izbezumljeno željeli otići. Izbjeglice u bazi vidjele su srpske vojnike kako pale kuće i stogove sijena.
38		KT 147	Osim toga, general Mladić je bio taj koji je zakazao sastanke u hotelu "Fontana".
39		BT 133	Popodne 11. jula general Mladić, general Živanović i general Krstić, u pratnji još nekoliko oficira VRS-a, obišli su Srebrenicu. Tamo su ih dočekali, između ostalih, pripadnici 10. diverzantskog odreda, "Vukovi sa Drine" i pripadnici 2. romanijske motorizovane brigade.
40		KT 36	Kasno poslijepodne 11. jula 1995. general Mladić, u pratnji generala Živanovića (tadašnjeg komandanta Drinskog korpusa), generala Krstića (u to vrijeme zamjenika komandanta i načelnika štaba Drinskog korpusa) i drugih oficira VRS-a, trijumfalno je prošetao praznim ulicama Srebrenice. Taj trenutak snimio je filmskom kamerom srpski novinar Zoran Petrović

41		KT 149, 148, 147, 433	. . . 12. i 13. jula 1995., bosansko-muslimanski civili iz Srebrenice, koji su autobusima odvezeni iz Potočara, nisu slobodno izabrali da napuste područje bivše enklave.
42		KT 425	Po zauzimanju Srebrenice u julu 1995., snage bosanskih Srba skovale su i sprovele plan da iz enklave odvezu sve žene, djecu i starce bosanske Muslimane
43		KT 37	Iako su tamo velikom većinom bili okupljeni žene, djeca, starci i invalidi, svjedoci su procijenili da se u samoj bazi UN-a nalazilo najmanje 300 muškaraca, dok ih je u masi izvan baze bilo između 600 i 900.
44		KT 84, 426, BT 671	. . . u julu 1995. snage bosanskih Srba su, nakon pada Srebrenice, pogubile nekoliko hiljada muškaraca bosanskih Muslimana. Ukupan broj pogubljenih kreće se vrlo vjerojatno između 7000 i 8000 muškaraca.
45		BT 719	. . . više hiljada mladića i muškaraca bosanskih Muslimana je bilo zarobljeno, zatočeno, pogubljeno, pokopano i ponovno zakopano.
46		BT 291	Hiljade muškaraca bosanskih Muslimana iz srebreničke enklave pogubljene su i pokopane na raznim lokacijama u opštinama Srebrenica, Bratunac i Zvornik.
47	KA 35	KT 591-599	. . . ubijanje su organizirali i nadzirali neki članovi Glavnog štaba VRS-a.
48	KA 28		...ubijeni muškarci činili su približno petinu cijele srebreničke zajednice.
49		KT 37	Do večeri 11. jula 1995. u Potočarima se okupilo oko 20.000 do 25.000 izbjeglica bosanskih Muslimana. Njih nekoliko hiljada nahrupilo je u samu bazu UN-a, dok su se drugi smjestili po obližnjim fabrikama i poljima.
50		KT 1	U roku od nekoliko dana snage bosanskih Srba protjerale su otprilike 25.000 bosanskih Muslimana, većinom žena, djece i staraca koji su živjeli na tom području, i u atmosferi terora ih ukrcali u pretrpane autobuse, da bi ih potom prebacili preko linija sukoba na teritoriju pod kontrolom bosanskih Muslimana
51		KT 38	Uslovi u Potočarima bili su užasni.

52		BT 147	Od 11. do 13. jula 1995. temperatura je bila veoma visoka i dostizala je 35 stepeni Celzija, a ta mala količina vode nije bila dovoljna za 20.000 do 30.000 izbjeglica okupljenih ispred baze UNPROFOR-a. Situacija je bila jedva nešto povoljnija u bazi u kojoj je bilo tekuće vode.
53		KT 150	Izbjeglice bosanski Muslimani koji su se sklonili u bazu ili oko nje bili su 12. i 13. jula 1995., po dolasku srpskih snaga u Potočare, izvrgnuti kampanji terora koja se sastojala od prijetnji, vrijeđanja, pljačkanja i spaljivanja obližnjih kuća, batinanja, silovanja i ubistava
54		KT 42	Tokom poslijepodneva 12. jula 1995. srpski vojnici su se umiješali u masu.
55		KT 45	[U toku noći 12. jula], bolničar Holandskog bataljona naletio na dvojicu srpskih vojnika koji su silovali jednu mladu ženu.
56		KT 46	Nekoliko je ljudi bilo toliko izbezumljeno od straha da su počinili samoubistvo vješanjem.
57		KT 46	Tokom noći i rano idućeg jutra masom su se proširile priče o silovanjima i ubistvima, pa je logor zahvaćao sve veći strah.
58		BT 167	Raspoloženje među izbjeglicama u Potočarima tokom večeri i noći 12. jula bilo je "strašno."
59		KT 47	Izjutra 13. jula 1995. Neke izbjeglice, koje su tražile vodu, naišle su na hrpe tijela kod obližnjeg potoka. To što su pronašli tijela na tako vidljivom mjestu pojačalo je njihovu odlučnost da pobjegnu što je prije moguće.
60		KT 434	Pripadnici Drinskog korpusa koji su se 12. i 13. jula 1995. nalazili u bazi u Potočarima, morali su biti svjesni katastrofalne humanitarne situacije u kojoj su se nalazili izbjegli bosanski Muslimani i zlostavljanja od strane snaga bosanskih Srba, ali na to nisu reagovali.
61		KT 435	Pripadnici Drinskog korpusa koji su 12. i 13. jula 1995. bili u bazi u Potočarima, znali su da se prema muškarcima bosanskim Muslimanima, razdvojenima od žena, djece i staraca, ne postupa u skladu sa prihvaćenom praksom za pronalaženje počinilaca ratnih zločina, te da vlada užasna neizvjesnost u vezi sa sudbinom tih muškaraca.

62		KT 43	U kasnim jutarnjim satima 12. jula 1995. hrpa od 20 do 30 tijela bila je nagomilanih iza zgrade "Transporta" u Potočarima, uz neki stroj nalik na traktor.
63		KT 44	. . . te noći odvedeni su trojica braće, od kojih je jedan bio tek dijete, dok su ostali bili adolescenti. Kada je majka dječaka krenula da ih traži, našla ih je zaklane.
64		KT 58	Dana 13. jula 1995. vojnici Holandskog batlajona primijetili su jasne znake da bosanski Srbi ubijaju neke od muškaraca bosanskih Muslimana koji su bili izdvojeni.
65		BT 168	Pripadnici VRS-a i MUP-a su, idući između izbjeglica bosanskih Muslimana, odvajali sve bosanske Muslimane od 16 do otprilike 60 ili 70 godina od njihovih porodica.
66		BT 168	Odvajanje muškaraca se nastavilo 12. i 13. jula.
67		BT 169, 53	Muškarce bosanske Muslimane upućivali su na različita mjesta, ali su većinu slali u "Bijelu kuću" pored štaba UNPROFOR.
68		KT 157	... kada su odvedeni u "bijelu kuću", bili su prisiljeni da prije ulaska ostave svoje stvari, uključujući i novčanike i lične dokumente, na velikoj hrpi ispred zgrade.
69		KT 158, 435	oficiri Drinskog korpusa sudjelovali u obezbjeđivanju autobusa i da su nadgledali njihovo putovanje iz enklave, što daje razloga za zaključak da su i oni odigrali ulogu u ukrcavanju bosansko-muslimanskih izbjeglica u autobuse.
70		KT 158	Oficiri Drinskog korpusa viđeni su i u blizini "bijeke kuće" u vrijeme kada su tamo bili zatočeni izdvojeni muškarci.
71		KT 159	Počevši od poslijepodneva 12. jula 1995. i tokom cijelog 13. jula 1995. muškarci zatočeni u "bijeloj kući" odvoženi su autobusima iz baze u Potočarima na mjesta zatočenja u Bratuncu.
72		KT 160, 547	Kasnije, nakon što su svi civili bosanski Muslimani otišli iz Potočara, hrpe ličnih stvari, uključujući i lične karte, oduzete muškarcima bosanskim Muslimanima, spaljene su.

73		KT 48	Žene, djeca i starci potrpani su 12. i 13. jula 1995. u autobuse i pod kontrolom snaga VRS-a odvezeni iz Potočara na teritoriju pod kontrolom bosanskih Muslimana u blizini Kladnja.
74		KT 50	Vojnici Holandskog batlajona pokušali su pratiti autobuse iz Potočara, u kojima su se nalazili civili bosanski Muslimani. Uspjeli su ispratiti prvi konvoj izbjeglica 12. jula 1995., no nakon toga su zaustavljeni na putu, a vozila su im ukradena uz prijetnju oružjem.
75		KT 51	Odvoženje bosansko-muslimanskog civilnog stanovništva iz Potočara dovršeno je uvečer 13. jula 1995. do 20:00 sati.
76		BT 266	Na osnovu dokaza utvrđeno je da je te večeri do 19:00 ili 20:00 sati Potočare autobusima i kamionima napustilo ukupno oko 9.000 do 10.000 muškaraca, žena, djece i starih ljudi bosanskih Muslimana.
77		KT 547, 56	Htijenje da se pohvataju svi bosansko-muslimanski muškarci bilo je tako jako da su bosansko-srpske snage kod Tišće sistematski zaustavljale autobuse koji su prevozili žene, djecu i starije i provjeravale da li se u njima kriju i muškarci.
78		KT 142, 431	. . . Drinski korpus odigrao je značajnu ulogu prilikom obezbjeđivanja autobusa i drugih vozila koja su korišćena za odvoženje bosanskomuslimanskih žena, djece i staraca iz baze u Potočarima 12. i 13. jula 1995., kao i u nabavi goriva potrebnog za izvođenje tog zadatka.
79		KT 66	Nije učinjen nikakav vidljivi napor da se zarobljenike iz Potočara drži odvojeno od muškaraca iz kolone, zarobljenih u šumi.
80		KT 347, 464	. . . general Krstić naredio je da se nabave autobusi za prevoz bosansko-muslimanskog stanovništva iz Potočara 12. i 13. jula 1995., svojim podređenima naredio je da se obezbijedi cesta kojom će autobusi ići u Kladanj i on je nadzirao cjelokupni tok operacije prevoza.
81		BT 218	Kako se situacija u Srebrenici zaoštravala i dosegla krizu uveče 10. jula, među bosanskim Muslimanima se proširila vijest da vojno sposobni muškarci treba da krenu u šumu, formiraju kolonu sa pripadnicima 28. divizije Armije BiH i pokušaju se probiti prema teritoriji pod kontrolom bosanskih Muslimana sjeverno od srebreničke enklave

82		BT 218	Dana 11. jula oko 22:00 sati, "komanda divizije", zajedno s opštinskim vlastima bosanskih Muslimana u Srebrenici, odlučila je da formira kolonu.
83		KT 60	Mlađi muškarci bojali su se da će ih ubiti ako padnu u ruke bosanskih Srba u Potočarima i vjerovali da su im šanse veće ako kroz šume pokušaju pobjeći do Tuzle.
84		BT 219	Do večeri 11. jula, 10.000 do 15.000 izbjeglica bosanskih Muslimana okupilo se blizu sela Jagličići i Šušnjari i krenulo prema sjeveru.
85		KT 62	Okolo ponoći 11. jula 1995. kolona se počela kretati duž poteza Konjević Polje- Bratunac.
86		BT 220	Ta grupa bosanskih Muslimana sastojala se uglavnom od mladića i muškaraca od 16 do 65 godina, [] i nekoliko žena, djece i starih ljudi.
87		KT 61	Čelo kolone činile su jedinice 28. divizije, nakon njih su išli civili pomiješani sa vojnicima, a na začelju kolone nalazio se Samostalni bataljon 28. divizije.
88		KT 162	Narednih dana jedinice VRS-a, uključujući i jedinice Drinskog korpusa koje nisu bile angažovane u pohodu na Žepu, raspoređene su na zadatak da blokiraju kolonu. Osim ovih jedinica Drinskog korpusa, u akciji blokiranja kolone djelovale su i jedinice van sastava Drinskog korpusa, uključujući jedinice specijalne brigade policije Ministarstva unutrašnjih poslova (MUPa), elemente bataljona vojne policije 65. zaštitnog puka, a kasnije i elemente opštinske policije.
89		KT 162	Niz prisluškivanih razgovora registrovanih tokom 12. i 13. jula 1995. otkriva da su Drinski korpus i VRS uopšte461 sticali sve više saznanja o koloni.
90		BT 221; KT 62	[Dana] 12. jula. . [K]asnije tog dana na kolonu je otvorena žestoka vatra. Oružane snage bosanskih Srba, među kojima je bilo mnogo jedinica MUP-a koje su patrolirale putem između Kravice i Konjević-Polja i putem između Konjević-Polja i Nove Kasabe, otvorile su vatru na kolonu uz primjenu artiljerijskog oružja, mitraljeza i ručnih bombi.
91		BT 222	U periodu od 12. do 17. jula, pripadnici Drinskog korpusa i njemu potčinjenih brigada pretraživali su područje kako bi zarobili muškarce iz kolone.

92		KT 63	Tokom poslijepodneva 12. jula 1995., ili najkasnije u ranim večernjim satima, snage bosanskih Srba počele su zarobljavati veliki broj ljudi sa začelja kolone.
93		KT 295	12. i 13. jula 1995. zarobljeno je nekih 6000 ljudi iz kolone koja je bježala kroz šumu.
94		KT 63	Na nekim mjestima su postavljene zasjede, a na drugima su bosanski Srbi pozivali ljude iz šume, nagovarajući ih da se predaju i obećavajući da će se pridržavati Ženevskih konvencija.
95		KT 63	Snage bosanskih Srba su muškarcima bosanskim Muslimanima oduzimale ličnu imovinu, a neke od njih bi na licu mjesta likvidirali.
96		KT 436	U periodu od 12. do 18. jula 1995., brigade Drinskog korpusa, a posebno Bratunačka i Zvornička brigada, bile su angažovane u borbenim dejstvima protiv kolone bosanskih Muslimana koja se nastojala probiti na teritoriju pod kontrolom bosanskih Muslimana.
97		KT 62	Samo otprilike jedna trećina muškarca uspješno je prešla asfaltnu cestu i kolona je razbijena u dva dijela.
98		KT 65	Jaka vatra i granatiranje nastavili su se tokom cijelog dana 12. jula 1995. sve do u noć, i na kraju su ljudi sa čela kolone izgubili svaku nadu.
99		BT 238	Grupa od otprilike 2.000 do 3.000 ljudi iz kolone stigla je na područje između Konjević-Polja i Nove Kasabe do jutra 13. jula. 826 Nisu mogli preći put jer su ga blokirale jedinice bosanskih Srba. Oko 13:00 sati snage bosanskih Srba su opkolile tu veliku grupu. . . . Veliku grupu su tada prisilili da krene asfaltnim putem.
100		BT 240	Između 1.000 i 4.000 zarobljenih muškaraca bosanskih Muslimana iz kolone držano je 13. jula na livadi u Sandićima, koja se nalazi na putu Konjević-Polje-Bratunac. Većina muškaraca su bili civili.
101		BT 242	. . . zarobljenici su dobijali batine cijeli dan, a neki su i ubijeni.
102		BT 242	Tokom dana ranjeni i povrijeđeni su poslani u jednu kuću u blizini livade i kasnije pogubljeni.
103		KT 65	Dana 13. jula 1995. nastavili su cestom Kalesija-Zvornik, gdje su isto tako padali u zasjede i gdje su pretrpjeli daljnje žrtve.

104		KT 65	. . . čelo kolone uspjelo se konačno 16. jula 1995. probiti do teritorije pod nadzorom bosanskih Muslimana. Snage ABiH u napadu iz pravca Tuzle pritekale su u pomoć nadolazećoj koloni probivši liniju u širini od oko kilometar i po.
105		KT 66	Muškarci bosanski Muslimani, koji su u Potočarima odvojeni od žena, djece i staraca (čiji broj je iznosio otprilike 1000), prebačeni su u Bratunac, gdje su kasnije dovedeni muškarci bosanski Muslimani zarobljeni u koloni.
106		KT 180	Naselje Bratunac nalazilo se u zoni odgovornosti Bratunačke brigade Drinskog korpusa.
107		BT 492	. . . pripadnici Vojne policije Bratunačke brigade u noćima 12. i 13. jula učestvovali su u pritvaranju muškaraca bosanskih Muslimana u Bratuncu, i u autobusima i u školi "Vuk Karadžić."
108		BT 492	. . . u školi "Vuk Karadžić" i oko nje bilo je još pripadnika Bratunačke brigade.
109		BT 499	. . . pripadnici Vojne policije Bratunačke brigade sproveli autobuse s muškarcima bosanskim Muslimanima, određenim da budu ubijeni, do dvije škole (Orahovac i Pilica) u kojima su ti muškarci privremeno zatočeni i kasnije pogubljeni.
110	BA 72	BT 264; KT 179	Hiljade bosanskih Muslimana je 12. i 13. jula stiglo u Bratunac i tamo je zatočeno od jednog do tri dana. Smješteni su u privremene zatočeničke objekte, npr. u školu "Vuk Karadžić" i oko nje, na fudbalski stadion u Bratuncu, kao i u autobuse parkirane po ulicama u Bratuncu.
111		BT 264	Bezbjednosna situacija u gradu je bila veoma napeta i haotična.
112	BA 72	BT 264	Uslovi zatočenja su bili strašni. Zatočenici nisu dobivali dovoljne količine hrane i vode i mučili su se u pretrpanim zatočeničkim objektima i autobusima u kojima je bilo nepodnošljivo vruće.
113		BT 267	U Bratuncu je u noći 13. jula bilo parkirano između 80 i 120 autobusa i kamiona, a procjenjuje se da je u njima bilo zatočeno od 3.500 do 4.500 muškaraca bosanskih Muslimana.

114		BT 268	Autobuse u Bratuncu čuvali su pripadnici oružanih snaga Republike Srpske, među kojima je bilo nekoliko pripadnika voda Vojne policije Bratunačke brigade, pripadnika civilne policije MUP-a, kao i naoružanih civila-dobrovoljaca.
115		KT 295	Do 13. jula 1995. počelo je provođenje plana Drinskog korpusa za masovne egzekucije.
116		KT 295	. . . komanda Drinskog korpusa je do večeri 13. jula 1995. morala znati da VRS planira da pogubi sve te hiljade vojno sposobnih muškaraca bosanskih Muslimana, zarobljenih na području bivše enklave.
117		KT 181	... vojna policija Bratunačke brigade je 14. i 15. jula 1995. bila angažovana u sprovođenju tih zarobljenika na lokacije za zatočenje na sjeveru.
118		KT 66	Nakon što su u Bratuncu bili zatočeni jedan do tri dana, zarobljenici su prebačeni na druga mjesta budući da su autobusi korišćeni za evakuaciju žena, djece i staraca iz Potočara bili ponovo na raspolaganju.
119		KT 68, 66	Muškarce su prvo odvodili u prazne škole ili skladišta. Nakon što bi ih tamo držali nekoliko sati, ukrkali bi ih u autobuse ili kamione, odveli na neko drugo mjesto i tamo ih pogubili.
120		KT 171	Golema većina zarobljenika uhvaćena je na cesti između Bratunca i Konjević Polja 13. jula 1995. godine.
121		BT 192	Transport muškaraca bosanskih Muslimana iz Potočara 13. jula krenuo je u pravcu Bratunca, s odredištem na području odgovornosti Zvorničke brigade.
122		BT 717; KT 179	Većina tih muškaraca i mladića iz kolone zarobljena je 13. jula 1995. na cesti Bratunac - Milići.
123		BT 674	Snage bosanskih Srba odvojile su vojno sposobne muškarce u Potočarima, te zarobile one koji su bili u koloni koja se kretala ka Tuzli, bez obzira na njihov vojni ili civilni status.
124		BT 271	Od 12. jula, otprilike 2.000 ili 3.000 muškaraca bilo je zatočeno u školi "Vuk Karadžić" u Bratuncu i objektima oko nje, kao što je sportska dvorana, hangar i obližnja srednja tehnička škola koja se zvala "Sloboda, ime ti je Tito."

125		BT 272	Školu "Vuk Karadžić" i razne okolne objekte čuvali su pripadnici više jedinica Oružanih snaga Republike Srpske, među kojima i pripadnici voda Vojne policije Bratunačke brigade, specijalne policije, civilne policije MUP-a, kao i pripadnici "Vukova sa Drine" i paravojnih formacija.
126	BA 72	BT 273	Zatvorenici zatočeni u zgradi škole "Vuk Karadžić" bili su u stanju šoka i u strahu. Nisu dobili dovoljno vode ni ljekarsku pomoć.
127	BA 75	BT 494	. . . u noći 12. i noći 13. jula . . . u više navrata ljudi su izvođeni iz autobusa i nisu se vraćali. Po izvođenju tih ljudi, oni koji su ostali u autobusima slušali su strašne jauke, za kojima bi uslijedila prvo pucnjava, a zatim tišina.
128		BT 564	. . . od 12. do 14. jula više od 50 muškaraca bosanskih Muslimana pogubljeno je po prijekom postupku u školi "Vuk Karadžić" i oko nje.
129		BT 285	Muškarci bosanski Muslimani iz Potočara, kao i iz Sandića i Nove Kasabe, koji su noć 13. jula proveli u Bratuncu odvezeni su sljedeći dan u dugačkoj koloni autobusa u razne privremene zatočeničke objekte i na stratišta u opštinama Bratunac i Zvornik.
130		BT 293	Ujutro 13. jula, 16 bosanskih Muslimana zarobljenih iz kolone prevezeno je autobusom iz skladišta u Konjević-Polju na obalu rijeke Jadar. 1052 Među njima je bio i jedan petnaestogodišnji dječak.
131		BT 293	Četiri srpska vojnika, koja su s njima došla autobusom, otvorila su vatru iz automatskih pušaka. Jedan od muškaraca bosanskih Muslimana preživio je tako što se bacio u rijeku nakon što je pogođen.
132	BA 75	BT 567(c)	. . . 13. jula 150 muškaraca prevezeno na područje duž puta u dolini Cerske, oko 3 km od Konjević-Polja, i pogubljeno po prijekom postupku, nakon čega su uz pomoć teške mehanizacije pokopani.
133		BT 253	Dana 13. jula 1995. . . . otprilike 1.500 do 3.000 muškaraca bosanskih Muslimana zarobljenih iz kolone bilo je 13. jula zatočeno na fudbalskom igralištu u Novoj Kasabi.

134		BT 253	. . . muškarci u Novoj Kasabi morali su predati sve dragocjenosti i ostaviti svoje stvari.898 Zarobljenici su sjedili u redovima jedan pored drugoga, a oko njih su bili pripadnici vojske bosanskih Srba.899 Tokom svog zatočenja nisu dobili ništa za piće.
135		BT 254	Tokom dana su stigli autobusi i odvezli zarobljenike u Bratunac.
136		BT 255	U julu 1996., tim istražitelja forenzičara pod vodstvom dr. Williama Haglunda ekshumirao je četiri primarne, nedirnutе grobnice na području Nove Kasabe. Grobnice, koje su se nalazile na dva polja, sadržavale su tijela 33 muške žrtve. Trideset i dvije žrtve poginule su od hitaca iz vatrenog oružja, dok je jedna žrtva umrla od posljedica masivne traume glave.
137		BT 255	Godine 1999. ekshumirane su još četiri primarne grobnice u Novoj Kasabi u kojoj su pronađeni ostaci još najmanje 55 lica. . . . [N]ajmanje 52 žrtve bile su muškog pola i najmanje 43 žrtve su podlegle višestrukim ranama od vatrenog oružja.
138		BT 296, 567(d)	. . . 13. jula preko 1.000 muškaraca zatočeno je u velikom skladištu u Kravici i pogubljeno po prijekom postupku iz automatskog oružja, ručnim bombama i drugim oružjem.
139		BT 306, 567(d)	. . . žrtve masakra u skladištu u Kravici pokopane su u masovnim grobnicama u Glogovi i Ravnicama u periodu od 14. do 16. jula.
140		KT 220	Velika grupa zatvorenika koje su preko noći držali u Bratuncu, rano ujutro 14. jula 1995. godine odvezena je konvojem od 30 autobusa u školu u Grbavcima kod Orahovca.
141		BT 368, 317	. . . pripadnici Vojne policije Bratunačke brigade učestvovali su u prevoženju muškaraca bosanskih Muslimana iz Bratunca u školu u Grbavcima u selu Orahovac, opština Zvornik, u ranim popodnevnim satima 14. jula. Konkretno, oni su u oklopnom transporteru s natpisom "UN" pratili konvoj od tridesetak autobusa na putu od Bratunca do lokacija u opštini Zvornik.
142		BT 319	Kada su ti muškarci bosanski Muslimani stigli pred školu, naoružani pripadnici VRS-a koji su tu školu čuvali prisilili su ih da, prije ulaska, pred školom ostave svoje stvari.

143		KT 225	. . . Zvornička brigada Drinskog korpusa učestvovala u pogubljenju muškaraca bosanskih Muslimana u Orahovcu 14. jula 1995. godine.
144		KT 225	Ljudstvo 4. bataljona Zvorničke brigade nalazilo se za vrijeme egzekucija u Orahovcu i pomagalo u njihovom počinjenju.
145		KT 225	mehanizacija i oprema koja je pripadala inženjerijskoj četi Zvorničke brigade bila je angažovana na zadacima u vezi s ukopom žrtava iz Orahovca između 14. i 16. jula 1995. godine.
146		BT 320, 763	... od 1.000 do 2.500 muškaraca bosanskih Muslimana bilo je zatočeno u gimnastičkoj sali škole u Grbavcima kod Orahovca.
147		BT 763, 567(f); KT 221	14. jula više od 1.000 muškaraca bosanskih Muslimana pritvoreno u školi u Grbavcima kod Orahovca i da su, rano iza podneva 14. jula, tim muškarcima stavljeni povezi preko očiju nakon čega su prevezeni na jedne obližnje polje i pogubljen.
148		BT 567(f) and BT 332-336	žrtve su pokopane u masovnim grobnicama u Orahovcu u blizini mjesta pogubljenja tokom večeri i noći sa 14. na 15. juli.
149		BT 567(l), 357	15. ili 16. jula 500 muškaraca bosanskih Muslimana prevezeno u Kozluk, blizu Drine, i pogubljeno na obali rijeke.
150		BT 567(l), 357	Dana 16. jula, žrtve su pokopane u masovne grobnice u blizini mjesta na kom su pogubljene.
151		BT 567(l)	Njihovi posmrtni ostaci su kasnije premješteni u obližnju sekundarnu masovnu grobnicu.
152		BT 357	Koliko je poznato, nema preživjelih s tog mjesta pogubljenja.
153		KT 453	Bageri i buldožeri Zvorničke brigade koji su od 16. jula 1995. radili u području Kozluka, korišćeni su za radove oko ukopa žrtava egzekucija u Kozluku koje su se dogodile između 14. i 17. jula 1995.
154		BT 347	Dana 14. jula, zatvorenike bosanske Muslimane su autobusima prebacili iz Bratunca, preko Zvornika, u Pilicu, gdje su ih zatočili u sportsku dvoranu škole u Pilici.

155		KT 233	Dana 14. jula 1995. u pravcu sjevera, u školu u selu Pilici, sjeverno od Zvornika, autobusima je prevezeno još zarobljenika.
156		BT 567(i)	. . . muškarci bosanski Muslimani su 14. jula zatočeni u školi u Pilici.
157		BT 567(i)	Zbog pretrpanosti prostorija u kojima su ti ljudi bili zatočeni, postoje dokazi na osnovu kojih se može van razumne sumnje utvrditi da su najmanje dvojica muškaraca preminula u toj školi.
158		KT 233	Ljude su u školi u Pilici držali dvije noći.
159		BT 567(i), 348	. . . u noći sa 14. na 15. juli neki od njih izvedeni iz škole i ubijeni.
160		BT 349, 233	Dana 16. jula, zatvorenicima [...] su vezali ruke na leđima i odveli su ih u autobuse.
161		BT 349	Zatvorenici su odvedeni na Vojnu ekonomiju Branjevo, koja se nalazi u Mjesnoj zajednici Pilica.
162		BT 349	Zatvorenike su u grupama iskrcavali iz autobusa i odvodili na jednu livadu.
163		BT 349, 233	Postrojeni vojnici su tim ljudima rekli da im okrenu leđa i otvorili na zatvorenike vatru iz automatskih pušaka i mitraljeza.
164		KT 241	[S]ama branjevačka ekonomija bila pod izravnom nadležnošću i kontrolom 1. pješadijskog bataljona Zvorničke brigade.
165		KT 236	Toga dana, na tom stratištu (Vojna ekonomija Branjevo), ubijeno je između 1.000 i 1.200 ljudi.
166		BT 350	. . . pripadnici 10. diverzantskog odreda Glavnog štaba učestvovali su u ubijanjima na Vojnoj ekonomiji Branjevo.
167	BA 162		. . . Prvi bataljon Zvorničke brigade je zatražio utovarivač, rovokopač i kiper za Vojnu ekonomiju Branjevo, a "za slučaj da inženjerska četa nema kamion, bio [je] obaviješten komandant pozadinskog obezbjeđenja."
168		BT 354	Postoje forenzički dokazi da su na velikom obrađenom polju približno 130 metara sjeverno od Vojne ekonomije Branjevo pokopane najmanje 132 osobe muškog pola, od kojih su sve bile u civilnoj odjeći.

169		BT 354	Na 82 osobe su pronađene ligature, a dokazi o pripadnosti muslimanskoj vjeroispovijesti na pet osoba.
170		BT 354	U sekundarnoj grobnici uz Čančarski put, pronađeni su posmrtni ostaci ljudi koji su prvobitno bili pokopani na Ekonomiji Branjevo.
171		BT 354	. . . u sekundarnoj grobnici pronađene su najmanje 283 žrtve.
172		BT 354	Od ukupnog broja žrtava, za tri je utvrđeno da su bile stare između 8 i 12 godina, za 49 da su bile stare između 13 i 24 godine, a za 231 da su bile starije od 24 godine.
173	BA 162	BT 354	Najmanje 269 žrtava je bilo muškog pola.
174		BT 355	Dana 16. jula, pripadnici VRS-a pogubili su približno 500 muškaraca bosanskih Muslimana u Domu kulture u Pilici.
175		BT 355	S obzirom na veličinu zgrade i velik broj muškaraca, ti muškarci su, po svemu sudeći, nagurani u glavnu prostoriju, gdje su stajali na pozornici.
176		BT 355	S druge strane puta čula se pucnjava i detonacije bombi, što je trajalo oko 20 minuta.
177		BT 355	. . . mrtva tijela sutradan utovarena u kamion i pokopana na Vojnoj ekonomiji Branjevo, koja se nalazi oko tri kilometra od Doma kulture u Pilici.
178		BT 355	Koliko je poznato, niko nije preživio taj masakr.
179		BT 356	Postoje forenzički dokazi koji potvrđuju ubijanja. Analizom DNA iz krvi i uzoraka tkiva sakupljenih u Domu kulture u Pilici utvrđeno je da su uzorci ljudskog porijekla.
180		KT 195	Obimno planiranje i koordinacija na visokom nivou, bez čega ne bi u nekoliko dana bilo moguće pobiti hiljade ljudi, očigledni su i iz najšturijeg opisa razmjera i metodičnosti kojom su egzekucije bile izvršavane.
181		BT 568	Ogromna većina žrtava je na mjesta zatočenja i pogubljenja odvedena autobusima i kamionima; mnogima su stavili poveze na oči i vezali im ruke, a ponekad i noge; prozivali su ih da izlaze iz kamiona i autobusa u malim grupama, nakon čega su ih streljali.

182		BT 568	Tijela muškaraca zatim su odmah pokopana bilo na samom mjestu pogubljenja ili drugdje u blizini mjesta pogubljenja.
183		BT 577	. . . gore navedena ubijanja predstavljala su dio jedne ubilačke operacije koja je dovela do smrti više od 7.000 muškaraca i mladića bosanskih Muslimana.
184		KT 71	Od 21 ekshumirane grobnice, njih 14 su bile primarne grobnice, u koje su tijela stavljena odmah nakon što su te osobe ubijene. Od tih grobnica, njih osam je kasnije neovlašteno prekopano i tijela su premještena i zakopana na drugom mjestu, često u sekundarnim grobnicama, lociranim na zabačenijim područjima.
185		KT 73	. . .po zauzimanju Srebrenice hiljade muškaraca bosanskih Muslimana pogubljeni po kratkom postupku i pokopani u masovne grobnice. . . . zbog stepena raspadnutosti tijela i činjenice da sumnoga unakažena tokom procesa premještanja iz primarnih u sekundarne grobnice, koji je obavljen uz pomoć teške mehanizacije, vještaci su ipak bili u stanju načiniti uzdržanu procjenu, prema kojoj je iz masovnih grobnica ekshumirano najmanje 2028 odvojenih tijela.
186		KT 74	Na osnovu identifikacionih dokumenata i ličnih predmeta, pronađenih u većini ekshumiranih grobnica, može se pretpostaviti veza žrtava sa Srebrenicom.
187		KT 75	. . . većina osoba čija su tijela ekshumirana nije poginula u borbi. Ti ljudi ubijeni su tokom masovnih pogubljenja.
188		KT 78, 257	. . . snage bosanskih Srba tokom razdoblja od nekoliko sedmica u septembru i početkom oktobra 1995. otkopale su mnoge od primarnih masovnih grobnica i tijela ponovo pokopale na još zabačenijim lokacijama.
189		KT 78	Forenzički testovi povezali su određene primarne i sekundarne grobnice, i to: Vojnu ekonomiju Branjevo i Čančarski put 12, branu kod Petkovca i Liplje 2, Orahovac (Lažete 2) i cestu prema Hodžićima – lokacija br. 5, Orahovac (Lažete 1) i cestu prema Hodžićima – lokacije 3 i 4, Glogovu i Zeleni Jadar 5, te Kozluk i Čančarski put 3.
190		KT 78, 382; BT 730, 731	. . . ukazuju na usaglašene pokušaje da se sakriju tijela muškaraca iz tih primarnih grobnica, što je bilo nesumnjivo potaknuto pojačanom pažnjom koju je međunarodna zajednica posvećivala događajima koji su uslijedili poslije zauzimanja Srebrenice.

191		KT 257	Sve primarne i sekundarne masovne grobnice dovedene u vezu sa zauzimanjem Srebrenice . . . nalazile su se u zoni odgovornosti Drinskog korpusa.
192		BT 382	. . . masovne grobnice na brani kod Petkovaca, u Kozluku, Glogovi, Orahovcu i na Vojnoj ekonomiji Branjevo su remećene, a tijela iz tih grobnica su ekshumirana.
193		BT 382	. . . među tijelima u primarnoj grobnici u Glogovi bila i tijela žrtava masakra u skladištu u Kravici, te da su tijela tih žrtava kasnije prebačena u grobnice na području Zelenog Jadra; da su tijela iz grobnica na Vojnoj ekonomiji Branjevo i u Kozluku prebačena u sekundarne grobnice uz Čančarski put; da su tijela iz grobnica u okolini Orahovca prebačena u manje grobnice pokraj puta za Hodžiće; te da su tijela iz grobnice kod brane u blizini Petkovaca ponovno pokopana na lokaciji u blizini Liplja.

IX. ANEKS 2

POPIS MATERIJALNIH DOKAZA

A. MATERIJALNI DOKAZI TUŽILAŠTVA

T-1	Nova škola u Petkovcima	Uveden dana 24.10.2012. godine
T-2	Unutrašnjost nove škole	Uveden dana 24.10.2012. godine
T-3	Unutrašnjost nove škole, sprat	Uveden dana 24.10.2012. godine
T-4	Konopac kojim su vezani zarobljenici u Petkovcima	Uveden dana 24.10.2012. godine
T-5	Plato kod brane u Đulićima	Uveden dana 24.10.2012. godine
T-6	Kanal kod brane u Đulićima	Uveden dana 24.10.2012. godine
T-7	Iskaz o vojnim događanjima u Srebrenici (revizija) – Operacija „Krivaja“ Tabela dokaza i CD sa izdvojenim dokumentima koje je Rick Battler navodio u fus notama	Uveden dana 14.11.2012. godine Uloženo dana 11.02.2015. godine
T-8	Dnevnik operativnog dežurnog u Zvorničkoj brigadi	Uveden dana 14.11.2012. godine

T-9	Dnevna zapovijest za inženjerijsku četvu Zvorničke brigade	Uveden dana 14.11.2012. godine
T-10	Putni radni list za vozilo „TAM 80“	Uveden dana 14.11.2012. godine
T-11	Putni radni list za vozilo „TAM 75“	Uveden dana 14.11.2012. godine
T-12	Izveštaj o komandnoj odgovornosti u Glavnom štabu VRS	Uveden dana 14.11.2012. godine
T-13	Izveštaj o komandnoj odgovornosti u brigadi VRS	Uveden dana 14.11.2012. godine
T-14	Izveštaj o pješadijskom bataljonu Zvorničke brigade VRS	Uveden dana 14.11.2012. godine
T-15	Uputstvo za rad pomoćnika komandanta za BO poslove, strogo pov. 17/353 od 21.09.1994. godine	Uveden dana 14.11.2012. godine
T-16	Spisak vojnih obveznika koje treba privesti od strane VP jer su isti napustili ZO IV bataljona, broj 136/93 od 09.01.1993. godine	Uveden dana 14.11.2012. godine
T-17	Nalaz i mišljene vještaka Hajdar Mevludin	Uveden dana 05.12.2012. godine
T-18	Izveštaj vještaka Karahasanović Elmire broj 09-14/1-174/09 od 05.10.2009. godine, sa fotodokumentacijom u prilogu	Uveden dana 19.12.2012. godine
T-19	Nalaz i mišljenje vještaka Karahasanović Elmire broj 10-15/20 od 12.09.2011. godine, sa fotodokumentacijom u prilogu	Uveden dana 19.12.2012. godine
T-20	Nalaz balističkog vještanja tragova uvidjaja, vještak Franjić Bruno, broj 09-14/1-3-04-5-5656/09 od 19.10.2009. godine,	Uveden dana 19.12.2012. godine
	Čahure	Uloženo dana 18.03.2015. godine KDP-59/15
T-21	Zapisnik o saslušanju svjedoka – audio snimak , svjedok Radenko Bašić, broj KTN-RZ -19/08, od 30.11.2011. godine	Uveden dana 30.01.2013. godine
T-22	Transkript o saslušanju svjedoka, audio zapis, zapisnik o saslušanju svjedoka – Stanišić Milana, od 29.11.2011. godine	Uveden dana 30.01.2013. godine
T-23	Zapisnik o saslušanju svjedoka Ignjatović Ignjata od 23.11.2011. godine sa audio zapisom	Uveden dana 06.02.2013. godine
T-24	Zapisnik o saslušanju svjedoka Bujić Slavice od 22.09.2010. godine sa audio zapisom	Uveden dana 13.02.2013. godine
T-25	Zapisnik o saslušanju svjedoka Mirković Milisava od 08.07.2009. godine, transkript i audio zapis saslušanja, kao i zapisnik o saslušanju svjedoka Mirković Milisava od 22.07.2009. godine	Uveden dana 27.02.2013. godine
T-26	Putni radni list broj 22-1463/95 od 14.07. do 31.07.1995. godine	Uveden dana 06.03.2013. godine
T-27	Karta Zvornika i šire okoline	Uveden dana 06.03.2013. godine

T-28	Avionski snimak Crvene brane	Uveden dana 06.03.2013. godine
T-29	Zapisnik o saslušanju svjedoka Spasojević Marka od 28.11.2011. godine, transkript svjedočenja, audio zapis i fotografija predočavana svjedoku na sudjenju dana 13.03.2013. godine	Uveden dana 13.03.2013. godine
T-30	Zapisnik o saslušanju svjedoka Kostić Vukice od 19.08.2010. godine, transkript svjedočenja, audio zapis i skica koju je sačinila svjedokinja u istrazi	Uveden dana 13.03.2013. godine
T-31	Zapisnik o saslušanju svjedoka Josipović Ratka broj KTN-RZ-19/08 od 24.09.2009. godine, transkript i audio zapis	Uveden dana 20.03.2013. godine
T-32	Medicinska dokumentacija za svjedoka Jovanović Živorada	Uveden dana 27.03.2013. godine
T-33	Službena zabilješka Državne agencije za istrage i zaštitu broj 16-04/2-6-04-2-356/13 od 20.03.2013. godine	Uveden dana 27.03.2013. godine
T-34	Zapisnik o saslušanju svjedoka Nikolić Zlatimira, transkript i audio zapis navedenog saslušanja, kao i dva crteža sačinjena od strane svjedoka	Uveden dana 03.04.2013. godine
T-35	Zapisnik o saslušanju svjedoka Milošević Spomenka od 17.09.2009. godine, transkript, audio zapis i skica koju je sačinio svjedok	Uveden dana 10.04.2013. godine
T-36	Zapisnik o saslušanju svjedoka Milošević Mileta od 09.10.2009. godine, transkript, audio zapis	Uveden dana 17.04.2013. godine
T-37	Zapisnik o saslušanju svjedoka Jovičić Radojice od 27.10.2010. godine, transkript, audio zapis	Uveden dana 24.04.2013. godine
T-38	Zapisnik o saslušanju svjedoka Josipović Ljube od 30.11.2011. godine, audio snimak saslušanja i Bilten dnevnih događaja CJB Zvornik od 16/17.07.1995. godine	Uveden dana 08.05.2013. godine
T-39	Zapisnik o saslušanju svjedoka Tomanić Zorana od 12.11.2009. godine, audio zapis i transkript istog svjedočenja, a kao priloge: Pregled angažovanja ljudstva inženjerske čete za juli, Dnevna zapovijest (00822610), 5 fotografija koje su predočavane svjedoku	Uveden dana 15.05.2013. godine
T-40	Zapisnik o saslušanju svjedoka Jokić Boška od 17.08.2010. godine, audio snimak saslušanja i transkript	Uveden dana 22.05.2013. godine
T-41	Zapisnik o saslušanju svjedoka Savić Cvjetka od 01.02.2012. godine, audio snimak saslušanja i pregled angažovanja ljudstva II čete za mjesec juli 1995. godine	Uveden 22.05.2013. godine
T-42	Zapisnik o saslušanju svjedoka Ivanović Dragoslava od 16.07.2009. godine, audio zapis i fotografija koju je svjedok označavao	Uveden 29.05.2013. godine
T-43	Zapisnik o saslušanju svjedoka Filipović Srpka od 23.07.2009. godine, transkript, audio zapis i 3 fotografije koju je svjedok označavao	Uveden 05.06.2013. godine

T-44	Zapisnik o saslušanju svjedoka Ivanović Miloša, zajedno sa transkriptom, evidencijom, audio zapisom i fotografijom	Uveden dana 19.06.2013. godine
T-45	Zapisnik o saslušanju svjedoka Mitrović Milisava od 18.08.2010. godine, transkript i audio zapis saslušanja i evidencija prisustva ljudstva Treće čete.	Uveden dana 17.07.2013. godine
T-46	Zapisnik o saslušanju svjedoka Jospiović Vitomira od 21.07.2010. godine sa priložima: transkript saslušanja svjedoka, audio zapis, pregled angažovanja ljudstva I čete, kao i spisak 6. pješadijskog bataljona, te skica koju je svjedok načinio sa njegovim potpisom	Uveden dana 24.07.2013.godine
T-47	Zapisnik o saslušanju svjedoka Vuković Srečko od 02.11.2013.godine sa priložima: transkript saslušanja svjedoka, audio zapis, pregled angažovanja ljudstva III čete, kao i 2 spiska poginulih boraca Zvorničke brigade	Uveden dana 26.08.2013.godine
T-48	Zapisnik o saslušanju svjedoka Ivanović Dragoje od 29.12.2011.godine sa audio zapisom.	Uveden dana 26.08.2013.godine
T-49	Zapisnik o saslušanju svjedoka Vidović Vladimira od 05.06.2013.godine sa audio zapisom.	Uveden dana 18.09.2013.godine.
T-50	Zapisnik o saslušanju svjedoka Milošević Jovana od 06.10.2013.godine sa audio zapisom, transkriptom i evidencijom pregleda angažovanja ljudstva I čete mjesec 07.95 (evidencija uložena ranije u sklopu dokaza T-46)	Uveden dana 25.09.2013.godine.
T-51	Izvod iz matične knjige umrlih za Jerkić Tihomira, broj: 07/1-202.1-2077/13 od 23.09.2013, Zvornik	Uveden dana 02.10.2013.godine
T-52	Zapisnik o saslušanju svjedoka Bojo Ivanović od 16.03.2013.godine sa audio zapisom i pregled angažovanja ljudstva IV čete mjesec juli 1995.godine	Uveden dana 02.10.2013.godine
T-53	Podaci o građevinskim mašinama 1, 8 slika koje su predočene svjedoku (slike Brane su uložene ranije u sklopu dokaza T-29), pregled angažovanja ljudstva inž. čete mjesec juli (evidencija uložena ranije u sklopu dokaza T-39), evidencija prisustva ljudstva inž.čete na izvršavanju borbenih zadataka mjesec septembar.	Uveden dana 09.10.2013.godine
T-54	Odluka o davanju imuniteta svjedoku Žarku Saviću od 03.10.2013.godine	Uveden dana 09.10.2013.godine
T-55	Zapisnik o saslušanju svjedoka Tihomira Jerkića od 01.10.2009.godine sa audio zapisom	Uveden dana 09.10.2013.godine
T-56	Zapisnik o saslušanju svjedoka Delić Momčila od 16.06.2009.godine, broj 17-04/2-6-04-2-583/09 sa audio zapisom i akt o formacijskom položaju	Uveden dana 16.10.2013.godine

T-57	Zapisnik o saslušanju svjedoka Borisava Jovića od 23.06.2013.godine, audio zapis, Transkript saslušanja svjedoka Jović Borisava, broj KTN-RZ-19/08 od 23 juna 2009god., pregled angažovanja ljudstva poz. vod čete mjesec juli, Putni radni list br 22-1527/95, Putni radni list br 22-1529/95 (u boji), Putni radni list br 22-1529/95, Putni radni list br 22-1530/95, Putni radni list br 22-1531/95, Putni radni list br 22-1532/95	Uveden dana 16.10.2013.godine
T-58	Zapisnik o saslušanju svjedoka Topalović Dragomira od 24.04.2012. godine, audio zapis o ispitivanju istog, te evidencija prisustva ljudstva čete za juli i putni radni listovi za dva vozila TAM (koji su ranije uvedeni kao T-57) i dozvola za kretanje u zoni i van zone Drinskog korpusa	Uveden dana 30.10.2013. godine
T-59	Pregled angažovanja ljudstva, jedinica vojna policija, mjesec juli 1995. godine	Uveden dana 06.11.2013. godine
T-60	Zapisnik o saslušanju svjedoka Stević Zorana od 21.09.2010.godine, broj: 17-04/2-6-04-2-511/10 sa audio zapisom i pregledom ljudstva II čete, mjesec juli 1995.godine, slika Petkovaca sa potpisom svjedoka i smrtni list za lice Stević Drago, broj 04413779	Uveden dana 06.11.2013. godine
T-61	Slika Petkovaca sa potpisom svjedoka Ivanović Save	Uveden dana 13.11.2013. godine
T-62	Zapisnik o saslušanju svjedoka Bujić Stevana, broj: KTN-RZ-19/08 od 11.09.2009 godine, audio zapis, transkript saslušanja svjedoka Bujić Stevana od 11 septembra 2009.godine, broj KTN-RZ-19/08, Izvod iz matične knjige umrlih za lice Bujić Stevan, broj 10/13-1-01192/13 od 22.02.2013.godine.	Uveden dana 13.11.2013. godine
T-63	Zapisnik o saslušanju svjedoka Lazarević Zdravka, broj: KTN-RZ-19/08 od 28.05.2009. godine, audio zapis, Transkript saslušanja svjedoka Lazarević Zdravka, broj: KTN-RZ-19/08 od 28 maja 2009.godine, 2 slike Nova škola uloženo kao dokaz T-1)	Uveden dana 20.11.2013. godine
T-64	Zapisnik o saslušanju svjedoka Jovičić Arsena, broj: 16-04/2-6-04-2-125/11 od 15.03.2013.godine sa audio zapisom, Naredba o postavljanju pov.br.:06-52 od 15.06.95 godine, formacijski položaj ICTY TPIY ovjera, broj: od 00733986 do 00734010, pregled angažovanja ljudstva I čete, mjesec juli 1995g., pregled angažovanja ljudstva II čete, mjesec juli 1995g. (ranije uloženo kao dokaz T-60), 1xslika sa inicijalima svjedoka A.J (ranije uložena u sklopu dokaza T-43)	Uveden dana 04.12.2013. godine
T-65	Zapisnik o saslušanju svjedoka Jović Lazara od 22.07.2009. godine, audio zapis istog, fotografija doma na koju se svjedok potpisao i evidencija prisustva ljudstva za juli 1995. godine	Uveden dana 11.12.2013. godine

T-66	Zapisnik o saslušanju svjedoka Nikolić Nedeljka i audio zapis, transkript o saslušanju svjedoka Nikolić Nedeljka	Uveden dana 18.12.2013. godine
T-67	Zapisnik o saslušanju Erić Mirka od 29.05.2013.godine sa audio zapisom, pregled angažovanja ljudstva III čete za mjesec juli i telegram od 03.07.1995. godine.	Uveden dana 18.12.2013. godine
T-68	Zapisnik o saslušanju svjedoka SM-106, broj: KTN-RZ 19/08 od 16.06.2009. godine, transkript o saslušanju svjedoka SM-106, audio zapis, dvije fotografije sa potpisom svjedoka SM-106.	Uveden dana 22.01.2014. godine
T-69	Zapisnik o saslušanju svjedoka Bujić Vidosava broj KTN-RZ-19/08 od 22.09.2010. godine, audio zapis svjedočenja I transcript	Uveden dana 12.02.2014. godine
T-70	Zapisnik o saslušanju svjedoka Jović Ratka broj KTN-RZ-19/08 od 16.09.2011. godine, audio zapis i transkript; Zapisnik o saslušanju svjedoka Jović Ratka broj KTN-RZ-19/08 od 01.10.2009. godine, audio zapis I transcript	Uveden dana 12.02.2014. godine
T-71	Zapisnik o saslušanju svjedoka Rakić Slaviše broj KTN-RZ-19/08 od dana 16.06.2009. godine, audio zapisi i transkript i Izvod iz matične knjige umrlih broj 07/1-202.6-55/12 od dana 19.09.2012. godine,	Uveden dana 19.02.2014. godine
T-72	Transkript o saslušanju umrlog svjedoka Deronjić Miroslava broj IT-02-60/1-S u predmetu protiv Momira Nikolića od dana 28.10.2003. godine i izvod iz matične knjige umrlih 03-202/08 od dana 18.08.2008. godine (izvod iz matične knjige umrlih, broj 02-4-202-70/14 od 26.02.2014. -original, uložena dana 05.03.2014 .godine)	Uveden dana 19.02.2014. godine
T-73	Transkript o saslušanju umrlog svjedoka Čamile Omanović broj IT-98-33-T MKSJ Hag od dana 22.03.2000. i 23.03.2000. godine i izvod iz matične knjige umrlih 10/13-1-1285/07 od dana 24.08.2007. godine, (orginal izvod iz matične knjige umrlih broj: 09/1-13-4-1442-2007/14 od 04.03.2014.godine- dostavljen dana 12.03.2014.g)	Uveden dana 19.02.2014. godine
T-74	Fotografija, Evidencija prisustva ljudstva inž. Čete na izvršavanje borbenih zadataka za mjesec septembar, pet fotografija od 18.05.2007. godine i fotografija Machine facts 1.	Uveden dana 26.02.2014. godine
T-75	Zapisnik o saslušanju svjedoka SM-109, BROJ: 17-04/2-04-2-493/07 od 08.05.2007.godine, Zapisnik o saslušanju svjedoka SM-109, broj: 17-04/2-04-2-411/07, datum: 20.04.2007. godine, 3 fotografije sa potpisom svjedoka SM-109 i audio zapis	Uveden dana 12.03.2014. godine

T-76	Naredba za vještačenje (en. i bos. verzija) od 19.10.2012. godine, izvještaj vještaka Michael MacQueena (eng. i bos. verzija) od 27.02.2014. godine, biografija vještaka I cd s materijalima korištenim za izradu izvještaja	Uveden dana 26.03.2014. godine
T-77	Zapisnik o saslušanju svjedoka SM-102 od 11.06.2009. godine, transcript I audio zapis istog; zapisnik o saslušanju svjedoka SM-102 od 15.11.2010. godine, transcript I audio zapis istog, kao I fotografije koje je svjedok obilježavao, video snimak saslušanja svjedoka SM-102 od 15.11.2010. godine dva dijela.(dostavljen 14.05.2014)	Uveden dana 02.04.2014. godine
T-78	Zapisnik o saslušanju svjedoka Galić Mihajla broj KTN-RZ 19/08 od 13.12.2011. godine; putni radni list broj 22-1530/95 za TAM 75; putni radni list broj 22-1529/95 za TAM 80; uvjerenje o smrti Marjanović Slaviše, broj 05/3-54/95 od 04.08.1995. godine	Uveden dana 09.04.2014. godine
T-79	Zapisnik o saslušanju svjedoka Milošević Bate od 27.05.2009. godine, skica koju je pravio svjedok, evidencija prisustva ljudstva od VII 1995. godine I telegram od 03.07.	Uveden dana 30.04.2014. godine
T-80	Putni radni list br. 22-1526/95, od 01.07 do 31.07.1995.godine, Zvornik, 00694846 za TAM 80, Putni radni list br. 22-1529/95, od 01.07 do 31.07.1995.godine, Zvornik, 00694838 za JUGO 55, Putni radni list br. 22-781/95, od 01.04 do 30.04.1995.godine, Zvornik, 02982566 za TAM 80	Uveden dana 15.05.2014. godine
T-81	Zapisnik o saslušanju I Transkript saslušanja svjedoka Birčaković Jove KTN-RZ 19/08 od 20.08.2009.godine, sa sudio zapisom, putni radni list br.22-1467795 od 01.07 do 31.07 1995.godine, pregled angažovanja ljudstva K-De stanja čete za mjesec juli, putni radni list br.22-1993/95 Moped Tomos, od 01.09.do s30.09.1995.godine	Uveden dana 02.06.2014.godine
T-82	Zapisnik o saslušanju svjedoka Vidosava Josipovića KZTN-RZ 19/08 od 06.10.2009.godine, sa transkriptom i audio zapisom,	Uveden dana 11.06.2014.godine

T-83	Video snimak "Srebrenica", transkript istog, te fotografije	Uveden dana 09.07.2014. godine
T-84	Transkripti saslušanja svjedoka V. Egbersa u predmetu Popović Vujadin i dr. od 18., 19. i 20.10.2006. godine, bosanska I engleska verzija	Uveden dana 16.07.2014. godine
T-85	Transcript saslušanja svjedoka Jović Vitomira od 11.11.2009. godine, audio zapis istog I prilozi	Uveden dana 23.07.2014. godine
T-86	Zapisnik o saslušanju svjedoka Jovanović Živorada KZTN-RZ 19/08 od 23.07.2009.godine, 1x audio zapisom 23.07.2009.godine. Zapisnik o saslušanju svjedoka Jovanović Živorada KZTN-RZ 19/08 od 09.07.2009.godine, sa audio zapisom 23.07.2009.godine. Transcript saslušanja svjedoka Živorada od 09.07.2009. godine, 1x audio zapis istog. 1x CD – video snimak svjedoka Jovanović Živorada Akt komande 2.rmtbr, broj 2132/1-93, od 06.10.1993.godne.	Uveden dana 03.09.2014. godine
T-87	Transkirpt (fco) razgovora svjedoka "P" preveden na BHS o saslušanju svjedoka od 14,15,16.08.1995.godine, sa prilogom istog transkripta na ENG verziji (sve redigovano). Transkript (fco) sa glavnog pretresa svjedoka "P" preveden na BHS o saslušanju svjedoka od 14.,04.2000.godine, sa prilogom istog transkripta na ENG verziji. 11x Fotografije: P-22/7, P-22/6, P-22/4, P-22/3, P-21/7, P-21/5, P-21/4, P-21/3, P-21/1, 1/E/1 I P-12-4.	Uveden dana 10.09.2014. godine
T-88	2x CD sa transkriptima Momira Nikolića. Transkript razgovora svjedoka Momira Nikolića, od petka 19.09.2003. godine, bosanska I engleska verzija . Transkript o saslušanju svjedoka Momira Nikolića od 22.09.2003. godine, bosanska verzija. Transkript o saslušanju svjedoka Momira Nikolića, od 22.09.2003. godine engleska verzija. Transkript – tužilac protiv Vidoja Blagojevića I Dragana Jokića od 23.09.2003. godine, bosanska I engleska verzija. Transkript o saslušanju svjedoka Momira Nikolića, od 01.10.2003. godine, bosanska verzija.	

T-89	Transkript-Dragan Obrenović, svjedočenje u predmetu MKSJ-a, protiv Vidoje Blagojevića od 01.10.2003. godine: Str: 2417, red 1 – 2423, red 9. 2426, red 24 – 2427, red 2. 2428, red 16 – 2433, red 25. 2434, red 1 – 2422, red 20. Transkript- Dragan Obrenović, svjedočenje u predmetu MKSJ-a, protiv Vidoje Blagojevića od 02.10.2003. godine: 2446, red 22- 2451, red 25. 2452, red 1- 2454, red 11. 2457, red 20- 2461, red 3. 2463, red 4- 2464, red 20. 2465, red 3-7. 2467, red 1- 2471, red 25. 2472, red 1- 2496, red 25. 2497, red 1- 2500, red 25. 2501, red 1- 2510, red 25. 2511, red 3- 12. 2519, red 1-2548 red 25. Transkript- Dragan Obrenović, svjedočenje u predmetu MKSJ-a, protiv Vidoje Blagojevića od 06.10.2003. godine: 2550, red 11- 2560. 2561, red 10- 2563, red 25. 2583, red 20- 2584, red 4. 2584, red 11- 2585, red 25. 2586, red 1- 2600. 2600, red 1- 2619. 2619, red 1- 2625, red 12.	
T-90	Mapa s potpisom svjedoka SM-112, fotografija uređaja RRU 800 Kenwood, fotografija UHER-a, obje s potpisom svjedoka, bilježnica i razgovori od 14.07.1995., 15.07.1995. i 22.09.1995.godine, šifarnik na engleskom jeziku	Uveden dana 15.10.2014. godine

T-91	CV Manninga (eng i bos), mapa prezentovana svjedoku D55, mapa Petkovci sa aerosnimcima Petkovaca i Brane od 05-27.07. i snimak od 27.09. brane, i snimak 02.10. Liplje 1 i 2, karta Liplje – sekundarne grobnice koje je svjedok označio od 1-4, izvještaj Dean Manninga od 2004. na eng i bos, izvještaj od februara 2001., rezime odnosno sudsko-medicinski dokazni materijal pogubljenja na grobnici iz predmeta Blagojević, tabela pod oznakom 647 – tabela grobnica koja je dio izvještaja, dokaz 646 – tabelarni pregled istražitelja korištenih u predmetu u pisanju izvještaja, tabelarni prikaz vještaka koji su sačinili izvještaj – 5749, dokaz 548 iz Blagojevića – izvještaj D Manninga, procjena 2006. godine, informativni izvještaj – analiza i rezultati ispitivanja čahura, dokaz 776 iz predmeta Blagojević, izvještaj o obdukciji ljudskih ostataka na bos i eng jeziku, a korišten je kao dokaz 759,	Uveden dana 22.10.2014. godine
T-92	Izvještaj Dean Manninga od 2007. godine	Uveden dana 22.10.2014. godine
T-93	Mapa koju je označio svjedok SM-113, 2 fotografije uređaja UHER I Kenwood, bilježnice od 14. 07. I 16.07.1995. godine, isječki iz prisluškivanih razgovora od 17.07.1995. godine, kodni nazivi I indeks imena na eng. I bos. jeziku	Uveden dana 29.10.2014. godine
T-94	Transkript na engleskom I bosanskom jeziku, ovjeren	Uveden dana 07.11.2014. godine
T-95	Snimak razgovora sa Markom Miloševićem 14.03.2002. godine, u Banjoj Luci, na bosanskom I engleskom jeziku, audio snimak saslušanja I karta	Uveden dana 12.11.2014. godine
T-96	Nestali iz Srebrenice – osobe koje su prijavljene kao nestale nakon što su snage bosanskih Srba zauzele enklavu Srebrenica dana 11.07.1995. Sa prevodom.	Uveden dana 26.11.2014. godine
T-97	IKM 65. Motorizovanog puka, Procedure za postupanje sa ratnim zarobljenicima, u potpisu SAVČIĆ	Uveden dana 26.11.2014. godine
T-98	Borbeni izvještaj 1. PLPBR broj: 04-520-57/95 odštampan potpis potpukovnika Rajka KUSICA, od 14. 07. 1995.	Uveden dana 26.11.2014. godine
T-99	Instrukcija sektora za bezbjednost Drinskog korpusa broj: 17/450, u vezi postupanja sa ratnim zarobljenicima i drugim osobama, u potpisu Maj Vujadin POPOVIĆ, načelnik za bezbjednost, od 15. 04. 1995.	Uveden dana 26.11.2014. godine
T-100	Drinski korpus broj: 03/277-2, zapovijest za odbranu i aktivna borbeno dejstva, Operativa br. 7, u potpisu ŽIVANOVIĆ, od 20. 03. 1995.	Uveden dana 26.11.2014. godine

T-101	Drinski korpus br. 03/277-3, zapovijest za odbranu i aktivna borbena dejstva, Op. br. 7/1, u potpisu ŽIVANOVIĆ, od 08. 04. 1995.	Uveden dana 26.11.2014. godine
T-102	Izveštaj odjeljenja za bezbjednost Drinskog korpusa broj: 17/875, Aktivnosti neprijatelja u enklavi Srebrenica, u potpisu POPOVIĆ, 07. 07. 1995.	Uveden dana 26.11.2014. godine
T-103	Naređenje Drinskog korpusa broj: 04/112-14 da se stabilizuje odbrana oko enklava Žepe i Srebrenice i stvore uslovi za oslobođenje enklava. Na naređenju odštampan potpis pukovnika Radislava KRSTIĆA, zamjenika komadanta, od 15.05.1995.	Uveden dana 26.11.2014. godine
T-104	Naređenje Drinskog korpusa broj: 04/112-15, kao dodatak ranijem naređenju 04/112-14, da se stabilizuje odbrana oko enklava Žepa i Srebrenica i uspostave uslovi za oslobođenje enklava. Na naređenju otkucan potpis pukovnika Radislava KRSTIĆA, zamjenika komadanta, od 16. 05. 1995.	Uveden dana 26.11.2014. godine
T-105	Naređenje Drinskog korpusa broj: 04/112-17 u vezi zatvaranja enklava Srebrenica i Žepa. U naređenju se navodi naređenje Drinskog korpusa 04/112-15, od 16.05.1995. i izvještaj 1.PIpbr 01-561/95, od 18.05.1995. Na naređenju otkucan potpis pukovnika Radislav KRSTIĆA, zamjenika komadanta, od 18. 05. 1995.	Uveden dana 26.11.2014. godine
T-106	Redovni borbeni izvještaj Drinskog korpusa, broj 03/2-216, od 15. 07. 1995.	Uveden dana 26.11.2014. godine
T-107	Redovni borbeni izvještaj Drinskog korpusa, broj 03/2-218, od 16. 07. 1995.	Uveden dana 26.11.2014. godine
T-108	Redovni borbeni izvještaj Drinskog korpusa, broj 03/2-219, od 17. 07. 1995.	Uveden dana 26.11.2014. godine
T-109	Redovni borbeni izvještaj Drinskog korpusa, broj 03/2-222, od 18. 07. 1995.	Uveden dana 26.11.2014. godine
T-110	Specijalni borbeni izvještaj Drinskog korpusa, broj 03/2-221, od 18. 07. 1995.	Uveden dana 26.11.2014. godine
T-111	Redovni borbeni izvještaj Drinskog korpusa, broj 03/2-223, od 19. 07. 1995.	Uveden dana 26.11.2014. godine
T-112	Redovni borbeni izvještaj Drinskog korpusa, broj 03/2-224, od 20. 07. 1995.	Uveden dana 26.11.2014. godine
T-113	Redovni borbeni izvještaj Drinskog korpusa, broj 03/2-225, od 21. 07. 1995.	Uveden dana 26.11.2014. godine
T-114	Redovni borbeni izvještaj Drinskog korpusa, broj 03/2-226, od 22. 07. 1995.	Uveden dana 26.11.2014. godine
T-115	Redovni borbeni izvještaj Drinskog korpusa, broj 03/2-227, od 23. 07. 1995.	Uveden dana 26.11.2014. godine
T-116	Specijalni borbeni izvještaj Drinskog korpusa, broj 03/2-228, od 23. 07. 1995.	Uveden dana 26.11.2014. godine
T-117	Bilježnica dežurnog operativnog Zvorničke brigade	Uveden dana 26.11.2014. godine

T-118	Zvornička brigada - Izvještaji dežurnog operativnog (jedna stranica nedostaje - izvještaji za 07.08.95. i 08.09.95.)	Uveden dana 26.11.2014. godine
T-119	Ratni dnevnik broj 5 Zvorničke brigade od 15. 10. 1995.	Uveden dana 26.11.2014. godine
T-120	Otpremna knjiga pošte Kp-6 Zvorničke brigade	Uveden dana 26.11.2014. godine
T-121	Bilježnica operativnog dežurnog Zvorničke brigade 27. 07. 1995. do 29. 10. 1995.	Uveden dana 26.11.2014. godine
T-122	Dnevnik operativnog dežurnog Zvorničke brigade od 12. 02. 1995. do 03. 01. 1996.	Uveden dana 26.11.2014. godine
T-123	Popratno pismo komisije RS za Srebrenicu šefu kancelarije MKSJ-a u Banja Luci, sa opisom dokumenta koji se dostavljaju, broj 01-012-136/04, od 27. 05. 2004.	Uveden dana 26.11.2014. godine
T-124	Izvještaj o stanju na ratištu Glavnog štaba VRS-a. Izvještaj broj 03/3-185, otkucan potpis Radivoja MILETIĆA, od 04. 07. 1995.	Uveden dana 26.11.2014. godine
T-125	Izvještaj o stanju na ratištu Glavnog štaba VRS-a. Izvještaj broj 03/3-186, otkucan potpis Radivoja MILETIĆA, od 05. 07. 1995.	Uveden dana 26.11.2014. godine
T-126	Izvještaj o stanju na ratištu Glavnog štaba VRS-a. Izvještaj broj 03/3-187, otkucan potpis Radivoja MILETIĆA, od 06. 07. 1995.	Uveden dana 26.11.2014. godine
T-127	Izvještaj o stanju na ratištu Glavnog štaba VRS-a. Izvještaj broj 03/3-188, otkucan potpis Radivoja MILETIĆA, od 07. 07. 1995.	Uveden dana 26.11.2014. godine
T-128	Izvještaj o stanju na ratištu Glavnog štaba VRS-a. Izvještaj broj 03/3-189, otkucan potpis Radivoja MILETIĆA, od 08. 07. 1995.	Uveden dana 26.11.2014. godine
T-129	Izvještaj o stanju na ratištu Glavnog štaba VRS-a. Izvještaj broj 03/3-190, otkucan potpis Radivoja MILETIĆA, od 09. 07. 1995.	Uveden dana 26.11.2014. godine
T-130	Izvještaj o stanju na ratištu Glavnog štaba VRS-a. Izvještaj broj 03/3-191, otkucan potpis Radivoja MILETIĆA, od 10. 07. 1995.	Uveden dana 26.11.2014. godine
T-131	Izvještaj o stanju na ratištu Glavnog štaba VRS-a. Izvještaj broj 03/3-192, otkucan potpis Radivoja MILETIĆA, od 11. 07. 1995.	Uveden dana 26.11.2014. godine
T-132	Izvještaj o stanju na ratištu Glavnog štaba VRS-a. Izvještaj broj 03/3-193, otkucan potpis Radivoja MILETIĆA, od 12. 07. 1995.	Uveden dana 26.11.2014. godine
T-133	Izvještaj o stanju na ratištu Glavnog štaba VRS-a. Izvještaj broj 03/3-194, otkucan potpis Radivoja MILETIĆA, od 13. 07. 1995.	Uveden dana 26.11.2014. godine
T-134	Izvještaj o stanju na ratištu Glavnog štaba VRS-a. Izvještaj broj 03/3-195, otkucan potpis Radivoja MILETIĆA, od 14. 07. 1995.	Uveden dana 26.11.2014. godine
T-135	Izvještaj o stanju na ratištu Glavnog štaba VRS-a. Izvještaj broj 03/3-196, otkucan potpis Radivoja MILETIĆA, od 15. 07. 1995.	Uveden dana 26.11.2014. godine

T-136	Izveštaj o stanju na ratištu Glavnog štaba VRS-a. Izveštaj broj 03/3-197, otkucan potpis Radivoja MILETIĆA, od 16. 07. 1995.	Uveden dana 26.11.2014. godine
T-137	Izveštaj o stanju na ratištu Glavnog štaba VRS-a. Izveštaj broj 03/3-198, otkucan potpis Radivoja MILETIĆA, od 17. 07. 1995.	Uveden dana 26.11.2014. godine
T-138	Izveštaj o stanju na ratištu Glavnog štaba VRS-a. Izveštaj broj 03/3-199, otkucan potpis Radivoja MILETIĆA, od 18 . 07. 1995.	Uveden dana 26.11.2014. godine
T-139	Izveštaj o stanju na ratištu Glavnog štaba VRS-a. Izveštaj broj 03/3-200, otkucan potpis Radivoja MILETIĆA, od 19. 07. 1995.	Uveden dana 26.11.2014. godine
T-140	Izveštaj o stanju na ratištu Glavnog štaba VRS-a. Izveštaj broj 03/3-201, otkucan potpis Radivoja MILETIĆA, od 20. 07. 1995.	Uveden dana 26.11.2014. godine
T-141	Izveštaj o stanju na ratištu Glavnog štaba VRS-a. Izveštaj broj 03/3-202, otkucan potpis Radivoja MILETIĆA, od 21. 07. 1995.	Uveden dana 26.11.2014. godine
T-142	Izveštaj o stanju na ratištu Glavnog štaba VRS-a. Izveštaj broj 03/3-203, otkucan potpis Radivoja MILETIĆA, od 22. 07. 1995.	Uveden dana 26.11.2014. godine
T-143	Izveštaj o stanju na ratištu Glavnog štaba VRS-a. Izveštaj broj 03/3-204, otkucan potpis Radivoja MILETIĆA, od 23. 07. 1995.	Uveden dana 26.11.2014. godine
T-144	Izveštaj o stanju na ratištu Glavnog štaba VRS-a. Izveštaj broj 03/3-205, otkucan potpis Radivoja MILETIĆA, od 24. 07. 1995.	Uveden dana 26.11.2014. godine
T-145	Izveštaj o stanju na ratištu Glavnog štaba VRS-a. Izveštaj broj 03/3-206, otkucan potpis Radivoja MILETIĆA, od 25. 07. 1995.	Uveden dana 26.11.2014. godine
T-146	Izveštaj o stanju na ratištu Glavnog štaba VRS-a. Izveštaj broj 03/3-207, otkucan potpis Radivoja MILETIĆA, od 26. 07. 1995.	Uveden dana 26.11.2014. godine
T-147	Izveštaj o stanju na ratištu Glavnog štaba VRS-a. Izveštaj broj 03/3-208, otkucan potpis Radivoja MILETIĆA, od 27. 07. 1995.	Uveden dana 26.11.2014. godine
T-148	Izveštaj o stanju na ratištu Glavnog štaba VRS-a. Izveštaj broj 03/3-209, otkucan potpis Radivoja MILETIĆA, od 28. 07. 1995.	Uveden dana 26.11.2014. godine
T-149	Izveštaj o stanju na ratištu Glavnog štaba VRS-a. Izveštaj broj 03/3-210, otkucan potpis Radivoja MILETIĆA, od 29. 07. 1995.	Uveden dana 26.11.2014. godine
T-150	Izveštaj o stanju na ratištu Glavnog štaba VRS-a. Izveštaj broj 03/3-211, otkucan potpis Radivoja MILETIĆA, od 30. 07. 1995.	Uveden dana 26.11.2014. godine
T-151	Izveštaj o stanju na ratištu Glavnog štaba VRS-a. Izveštaj broj 03/3-212, otkucan potpis Radivoja MILETIĆA, od 31. 07. 1995.	Uveden dana 26.11.2014. godine
T-152	Zahtjev Ministarstva odbrane za mobilizaciju motornih vozila, br. 02/21-3656/95, potpisao Momčilo KOVACEVIC, od 13. 07. 1995.	Uveden dana 26.11.2014. godine

T-153	Naređenje Ministarstva odbrane Zvornik za mobilizaciju autobusa, da se pošalju u Bratunac na sportski stadion, br. 02-78/95 potpisao Stevan IVANOVIC, od 12. 07. 1995.	Uveden dana 26.11.2014. godine
T-154	Naređenje Ministarstva odbrane Zvornik za mobilizaciju motornih vozila /nečitko/ br. 02-78/95, od 12. 07. 1995.	Uveden dana 26.11.2014. godine
T-155	Naređenje Ministarstva odbrane Zvornik za mobilizaciju svih raspoloživih autobusa, br. 02-79/95, odštampani potpis: Stevan IVANOVIC, od 12. 07. 1995.	Uveden dana 26.11.2014. godine
T-156	Zahtjev Zvorničke brigade, br. 01-257, za mobilizaciju sedam autobusa, potpisao Vinko PANDUREVIC, od 15. 07. 1995.	Uveden dana 26.11.2014. godine
T-157	Naređenje Bratunačke brigade br.04/254-58 za mobilizaciju obveznika radne obaveze, i spisak preduzeća gdje će se obveznici rasporediti, potpisao Vidoje BLAGOJEVIC, od 10. 07. 1995.	Uveden dana 26.11.2014. godine
T-158	Naređenje Ministarstva odbrane Zvornik, br. 02-81/95, mobilizacija svih vojno sposobnih muškaraca za "obezbjedenje" terena od muslimanskih grupa koje bježe iz Srebrenice. Potpisao Stevan IVANOVIC, od 15. 07. 1995.	Uveden dana 26.11.2014. godine
T-159	Depeša - Naređenje predsjednika RS, br. 01-1118/95, od 16. 06. 1995.	Uveden dana 26.11.2014. godine
T-160	Naređenje Drinskog korpusa br. 05/1-205, za mobilizaciju svih vojno sposobnih muškaraca za ratna dejstva u zoni odgovornost Korpusa, odštampan potpis: general major Milenko ZIVANOVIC, od 16. 06. 1995.	Uveden dana 26.11.2014. godine
T-161	Naređenje Predsjednika RS-a, br 01-1118/95, kojom se uvodi najviši novo borbene gotovosti u RS-u u cilju "slamanja opšte ofanzive na RS" i poraza neprijatelja. Naređenje sadrži potpis Radovana KARADZICA i pečat, od 16. 06. 1995.	Uveden dana 26.11.2014. godine
T-162	Zapovest Drinskom korpusu za aktivna borbena dejstva, br. 04/156-2, radi odsecanja enklava Srebrenice i Žepe i stvaranja uslova za njihovu "eliminaciju", potpisao general major Milenko ZIVANOVIC, od 02. 07. 1995.	Uveden dana 26.11.2014. godine
T-163	Naređenje Glavnog štaba VRS , generala Ratka MLADIĆA, br. 03/4-1790 za uvođenje pune borbene gotovost u VRS, od 28. 07. 1995.	Uveden dana 26.11.2014. godine
T-164	Obavještajni izvještaj, br. 05-1920/95, RDB Sarajevo, zamjeniku ministra unutrašnjih poslova, odštampan potpis: Dragan KIJAC od 07. 07. 1995.	Uveden dana 26.11.2014. godine
T-165	Depeša /obavještajni izvještaj/ RDB Sarajevo, br. 05-1936/95, zamjeniku ministra unutrašnjih poslova, odštampan potpis: Dragan KIJAC, od 09. 07. 1995.	Uveden dana 26.11.2014. godine

T-166	Depeša /obavještajni izvještaj/ RDB Sarajevo, br. 05-1989/95, zamjeniku ministra unutrašnjih poslova, odštampan potpis: Dragan KIJAC, od 12. 07. 1995.	Uveden dana 26.11.2014. godine
T-167	Depeša /obavještajni izvještaj/ RDB Sarajevo, br. 05-2018/95, zamjeniku ministra unutrašnjih poslova o., od 13. 07. 1995.	Uveden dana 26.11.2014. godine
T-168	Depeša /obavještajni izvještaj/ RDB Sarajevo, br. 05-2000/95, zamjeniku ministra unutrašnjih poslova, odštampan potpis: Dragan KIJAC, od 13. 07. 1995.	Uveden dana 26.11.2014. godine
T-169	Depeša /obavještajni izvještaj/ RDB Sarajevo, br. 05-2037/95, zamjeniku ministra unutrašnjih poslova, odštampan potpis: Dragan KIJAC, od 14. 07. 1995.	Uveden dana 26.11.2014. godine
T-170	Depeša /obavještajni izvještaj/ RDB Sarajevo, br. 05-2046/95, zamjeniku ministra unutrašnjih poslova, odštampan potpis: Dragan KIJAC, od 15. 07. 1995.	Uveden dana 26.11.2014. godine
T-171	Depeša /obavještajni izvještaj/ RDB Sarajevo, br. 05-2083/95, zamjeniku ministra unutrašnjih poslova, odštampan potpis: Dragan KIJAC, od 17. 07. 1995.	Uveden dana 26.11.2014. godine
T-172	Depeša obavještajni izvještaj/ RDB Sarajevo, br. 05-2097/95, zamjeniku ministra unutrašnjih poslova, odštampan potpis: Dragan KIJAC, od 18. 07. 1995.	Uveden dana 26.11.2014. godine
T-173	Depeša /obavještajni izvještaj/ RDB Sarajevo, br. 05-2274/95, zamjeniku ministra unutrašnjih poslova, odštampan potpis: Dragan KIJAC, od 19. 07. 1995.	Uveden dana 26.11.2014. godine
T-174	Naređenje Ratnog predsjedništva RBiH kojom se objavljuje opšta mobilizacija u općini Srebrenica, potpisao Hajrudin Avdic, bez datuma	Uveden dana 26.11.2014. godine
T-175	Završni Izvještaj Komisije Republike Srpske za istraživanje događaja u i oko Srebrenice od 10. do 19. jula 1995., od 11. 06. 2004.	Uveden dana 26.11.2014. godine
T-176	Naređenje glavnog štaba VRS, br. 03/4-1807, za zauzimanje odbrambenih linija i popravljane taktičke pozicije u oblasti enklava Srebrenica I Žepa, odštampani potpis: general Ratko MLADIC, od 10. 07. 1995.	Uveden dana 26.11.2014. godine
T-177	Izvještaj Glavnog štaba VRS, br. 03/3-201, u vezi sa situacijom na frontu, odštampani potpis: general MILETIC, od 20. 07. 1995.	Uveden dana 26.11.2014. godine
T-178	Izvještaj 4. voda za radio izviđanje, br. 13-6/4, u vezi s komunikacijom iz Žepe, razbijenim jedinicama ABiH iz Srebrenice i Tuzle, odštampani potpis: poručnik Mirko PETROVIC od 4.7.1995.	Uveden dana 03.12.2014. godine

T-179	Prva Zvornička pješadijska brigada, dokument broj: 01-271 u vezi sa popunom bataljona, u potpisu potpukovnik Vinko PANDUREVIĆ od 21.7.1995.	Uveden dana 03.12.2014. godine
T-180	Prva Zvornička pješadijska brigada, dokument broj: 01-272 u vezi sa zahtjevom za rotaciju osoblja, u potpisu potpukovnik Vinko PANDUREVIĆ od 21.7.1995.	Uveden dana 03.12.2014. godine
T-181	Zvornička brigada, interni borbeni izvještaj broj: 06-224/2, u potpisu potpukovnik Vinko PANDUREVIĆ od 19.7.1995.	Uveden dana 03.12.2014. godine
T-182	Ministarstvo odbrane RS, naredba broj: 02-78/95 se odnosi na autobuse, u potpisu Stevan IVANOVIĆ od 12.7.1995.	Uveden dana 03.12.2014. godine
T-183	Ministarstvo odbrane RS, naredba broj: 02-79/95, odnosi se na mobilizaciju autobusa i kamiona, u potpisu Stevan IVANOVIĆ od 12.7.1995.	Uveden dana 03.12.2014. godine
T-184	Drinski korpus, zahtjev broj. 05/1-241, odnosi se na mobilizaciju vojnih obveznika, u potpisu Maj. Gen. Radislav KRSTIĆ od 15.7.1995.	Uveden dana 03.12.2014. godine
T-185	Drinski korpus, Naredba broj: 04/156-28 o uključivanju jedinica za pomoć Prvoj zvorničkoj pješadijskoj brigadi u borbenim aktivnostima, u potpisu Gen. Maj. Radislav KRSTIĆ od 16.7.1995.	Uveden dana 03.12.2014. godine
T-186	Centar javne bezbjednosti Zvornik, izvještaj broj: 12-6/08-512/95 o situaciji na području Zvornika od 15.7.1995.	Uveden dana 03.12.2014. godine
T-187	prav Zvornička brigade dokument broj: 01-272 zahtjev za rotaciju osoblja, u potpisu potpukovnik Vinko PANDUREVIĆ od 21.7.1995.	Uveden dana 03.12.2014. godine
T-188	Drinski korpus, dokument broj: 04/156-14 kojim se traži informacija o rezultatima pretresa terena, u potpisu Poručnik. Slobodan ^EROVIC od 20.7.1995.	Uveden dana 03.12.2014. godine
T-189	Drinski korpus, Laka pješadijska brigada, redovni borbeni izvještaj broj 01-7, u potpisu Maj. Dragan OBRENOVIĆ od 03.10.1995.	Uveden dana 03.12.2014. godine
T-190	Drinski korpus, Laka pješadijska brigada, redovni borbeni izvještaj broj 01-8, u potpisu Maj. Dragan OBRENOVIĆ od 04.10.1995	Uveden dana 03.12.2014. godine
T-191	Spisak vojnih pošti štaba Vojske Republike Srpske (bez datuma)	Uveden dana 03.12.2014. godine
T-192	Spisak vojnih pošti korpusa Vojske Republike Srpske i lokacije (bez datuma)	Uveden dana 03.12.2014. godine
T-193	Zabilješka Komisije za Srebrenicu RS-a sa informacijama o otkrivenim masovnim grobnicama od 29.05.04.	Uveden dana 03.12.2014. godine
T-194	Spisak 28 različitih lokacija i vrsta masovnih grobnica sa procjenom broja tijela pokopanih u svakoj od tih grobnica od 29.05.04.	Uveden dana 03.12.2014. godine
T-195	Izvjestaj o uviđaju na nekoliko masovnih grobnica oko Srebrenice od 27.04.04.	Uveden dana 03.12.2014. godine

T-196	Izveštaj o uviđaju na nekoliko masovnih grobnica oko Srebrenice od 05.5.2004	Uveden dana 03.12.2014. godine
T-197	Izveštaj o uviđaju na nekoliko masovnih grobnica oko Srebrenice od 12.5.2004.	Uveden dana 03.12.2014. godine
T-198	Izveštaj o uviđaju na nekoliko masovnih grobnica oko Srebrenice od 18.5.2004.	Uveden dana 03.12.2014. godine
T-199	Izveštaj o uviđaju na nekoliko masovnih grobnica oko Srebrenice od 25.05.04.	Uveden dana 03.12.2014. godine
T-200	Popratni dopis koji je potpisao ministar odbrane STANKOVIĆ i popis zatvorenika u logoru Batković od 13.5.2004.	Uveden dana 03.12.2014. godine
T-201	Naredba (03-386/95) Okružnog štaba Civilne zaštite kojom se uspostavljaju jedinice civilne zaštite sa zadatkom "čišćenja" terena u i oko Srebrenice od 08.07.95.	Uveden dana 03.12.2014. godine
T-202	Naredba (03-386/95) Okružnog štaba Civilne zaštite kojom se uspostavljaju jedinice civilne zaštite sa zadatkom "čišćenja" terena u opštinama Srebrenica i Bratunac od 08.07.95.	Uveden dana 03.12.2014. godine
T-203	Ministarstvo odbrane RS-a, Šekovići, spisak (05/3-830-263/95) 11 ljudi koje treba uputiti u Srebrenicu radi "čišćenja" terena od 30.07.95.	Uveden dana 03.12.2014. godine
T-204	Ministarstvo odbrane RS, Šekovići, spisak (05/3-830-263/95) 11 ljudi koje treba uputiti u Srebrenicu radi "čišćenja" terena od 30.07.95.	Uveden dana 03.12.2014. godine
T-205	Naređenje (03-137/95) okružnog štaba civilne odbrane Zvornik, kojim se uspostavljaju jedinice civilne odbrane za potrebe "čišćenja" van-borbenih područja od 21.07.95.	Uveden dana 03.12.2014. godine
T-206	Naređenje (03-137/95) okružnog štaba civilne odbrane Zvornik kojim se uspostavljaju jedinice civilne odbrane za potrebe "čišćenja" van-borbenih područja od 21.07.95.	Uveden dana 03.12.2014. godine
T-207	Zahtjev Ministarstva odbrane RS, Zvornik (03-368/95) za pomoć u raščišćavanju "posljedica ratnih dejstava" u Srebrenici od 25.07.95.	Uveden dana 03.12.2014. godine
T-208	Popratno pismo naslovljeno: Mobilizacija motornih vozila, Krivaja 95. (bez datuma)	Uveden dana 03.12.2014. godine
T-209	Zahtjev Ministarstva odbrane RS (02/21-3640/95) za najmanje 50 autobusa, da se pošalju na sportski stadion u Bratuncu, u potpisu Momčilo KOVAČEVIĆ od 13.7.1995.	Uveden dana 03.12.2014. godine
T-210	Naređenje Glavnog štaba VRS-a (09/31/13-3/154) kojim se mobilizuje najmanje 50 autobusa, da se upute u Bratunac, odštampan potpis Gen. maj. Petra ŠKRBIĆA od 12.7.1995.	Uveden dana 03.12.2014. godine
T-211	Izveštaj Ministarstva odbrane RS u Zvorniku (??-79/95) o poslanim motornim vozilima, odštampan potpis Stevana IVANOVIĆA od 13.7.1995.	Uveden dana 03.12.2014. godine

T-212	Izveštaj Ministarstva odbrane RS (05-80-328) o mobilizaciji minibusa u vlasništvu Zvorničkog društvenog preduzeća Inžinjeri, u potpisu Ristan CVJETINOVIĆ od 05.7.1995.	Uveden dana 03.12.2014. godine
T-213	Naređenje Ministarstva odbrane RS Zvornik (02-143-13/95) kojim se mobilizuje mali autobus za Ministarstvo odbrane, odjel u Zvorniku, u potpisu Stevan IVANOVIĆ od 29.06.95.	Uveden dana 03.12.2014. godine
T-214	Izveštaj Ministarstva odbrane RS Zvornik (05-80-350) o 34 mobilizovana motorna vozila, u potpisu Ristan CVIJETINOVIĆ od 20.7.1995.	Uveden dana 03.12.2014. godine
T-215	Izveštaj Ministarstva odbrane RS Zvornik (05-80-348) o mobilizaciji autobusa u vlasništvu Zvorničkog Drinatransa, društvenog preduzeća, u potpisu Ristan CVJETINOVIĆ od 12.7.1995.	Uveden dana 03.12.2014. godine
T-216	Naređenje Ministarstva odbrane RS Zvornik (02-143-15/95) kojim se mobilizuju dva autobusa, u potpisu Stevan IVANOVIĆ od 11.7.1995.	Uveden dana 03.12.2014. godine
T-217	Naređenje Ministarstva odbrane RS Sarajevo (01-21-011-198/95) kojim se mobilizuju sva raspoloživa motorna vozila, odštampan potpis Mitra KOVAČEVIĆA od 13.7.1995.	Uveden dana 03.12.2014. godine
T-218	Zahtjev iz VP 7469 Zvornik (05/284-1) za mobilizaciju sedam vojnih obveznika, u potpisu maj. Mihajlo GALIĆ od 14.7.1995.	Uveden dana 03.12.2014. godine
T-219	Zahtjev 5. sanitetske čete (01-02-/95) za jednog vozača i jedno motorno vozilo, u potpisu Dr. Zoran LAZAREVIĆ od 15.7.1995.	Uveden dana 03.12.2014. godine
T-220	Zahtjev Drinskog korpusa (22/236) za pet vozača i pet motornih vozila, u potpisu Radislav KRSTIĆ od 16.7.1995.	Uveden dana 03.12.2014. godine
T-221	Izveštaj Ministarstva odbrane RS Zvornik (05-80-353). Izveštaj o mobilizaciji 14 motornih vozila, u potpisu Ristan CVJETINOVIĆ od 17.7.1995.	Uveden dana 03.12.2014. godine
T-222	Naređenje Ministarstva odbrane RS Zvornik za mobilizaciju motornih vozila od 20.7.1995.	Uveden dana 03.12.2014. godine
T-223	Naređenje Ministarstva odbrane RS Zvornik, (02-137/95) za mobilizaciju motornih vozila, odštampan potpis Milorada MILIĆA od 20.7.1995.	Uveden dana 03.12.2014. godine
T-224	Izveštaj Ministarstva odbrane RS u Bratuncu (03-07/95) o mobilizaciji autobusa i kamiona, u potpisu Aleksandar TEŠIĆ od 20.7.1995.	Uveden dana 03.12.2014. godine
T-225	Naređenje Ministarstva odbrane RS Zvornik (02-137/95) za mobilizaciju motornih vozila, odštampan potpis Milorada MILIĆA od 20.7.1995.	Uveden dana 03.12.2014. godine
T-226	Izveštaj Ministarstva odbrane RS Zvornik (05-80-358). Izveštava se o mobilizaciji autobusa i kamiona, u potpisu Ristan CVJETINOVIĆ od 20.7.1995.	Uveden dana 03.12.2014. godine

T-227	Zahtjev Zvorničke brigade (01-268) za produženje vremena za korištenje "dizalice" /sic/, u potpisu Mihajlo GALIĆ od 20.7.1995.	Uveden dana 03.12.2014. godine
T-228	Naređenje Ministarstva odbrane RS Zvornik (02-147/95) za mobilizaciju autobusa i naoružanih vozača, odštampan potpis Stevana IVANOVIĆA od 01.8.1995.	Uveden dana 03.12.2014. godine
T-229	Zahtjev Drinskog korpusa (05/1-242) Ministarstvu odbrane, odsjek Vlasenica, za mobilizaciju vojnih obveznika radi "pretresa terena" zbog muslimanskih grupa koje bježe iz Srebrenice, u potpisu gen. maj. Radislav KRSTIĆ od 15.7.1995.	Uveden dana 03.12.2014. godine
T-230	Naređenje Ministarstva odbrane RS Zvornik (02-82/95) za mobilizaciju svih vojno-sposobnih muškaraca radi "obezbjeđenja" zone odgovornosti Drinskog korpusa, u potpisu Stevan IVANOVIĆ od 15.7.1995.	Uveden dana 03.12.2014. godine
T-231	Popratna nota/depeša Ministarstva odbrane RS Zvornik (01-84/95) uz naredbu predsjednika RS-a br. 01-118/95, odštampan potpis Stevana IVANOVIC od 17.6.1995.	Uveden dana 03.12.2014. godine
T-232	Ministarstvo odbrane RS Zvornik - spisak (05-80-34) 255 vojnih obveznika, pozvanih za dan 15. juli, 1995., u potpisu Ristan CVJETINOVIĆ od 17.7.1995.	Uveden dana 03.12.2014. godine
T-233	Odluka o imenovanju Zvorničke brigade 06-53 od 17.03.1994.	Uveden dana 03.12.2014. godine
T-234	Spisak imenovanja komande stana Zvorničke brigade (bez datuma)	Uveden dana 03.12.2014. godine
T-235	Evidencija prisutva ljudstva komande Zvorničke brigade za juli 1995 (bez datuma)	Uveden dana 03.12.2014. godine
T-236	Evidencija prisustva ljudstva u Inženjerijskoj četi Zvorničke brigade za juli 1995. (P02851, IT-05-88-T, Vujadin Popovic i dr.) od 01.7.1995.	Uveden dana 03.12.2014. godine
T-237	Pravilo bataljon JNA od 28.07.1988. (bez datuma)	Uveden dana 03.12.2014. godine
T-238	Propisi SFRJ o primjeni međunarodnog ratnog prava u oružanim snagama (bez datuma)	Uveden dana 03.12.2014. godine
T-239	Izveštaji Posmatračke misije UN-a (UNPROFOR) od jula 1995.	Uveden dana 03.12.2014. godine
T-240	Direktiva za dalja dejstva 7.1 br. 02/2-15- od 31.03.1995., Glavni štab Vojske Republike Srpske, general-pukovnik Ratko Mladić od 31.03.1995.	Uveden dana 03.12.2014. godine
T-241	Redovni borbeni izvještaj 1. Bratunačke lake pješađijske brigade, 03-253-96 od 04.07.1995.	Uveden dana 03.12.2014. godine
T-242	Rezolucija 819 Vijeća sigurnosti UN-a, S/RES/819 dated 16.04.1993	Uveden dana 03.12.2014. godine
T-243	Rezolucija 824 Vijeća sigurnosti UN-a, S/RES/824 od 06.05.1993.	Uveden dana 03.12.2014. godine
T-244	Rezolucija 836 Vijeća sigurnosti UN-a, S/RES/836 od 04.06.1993.	Uveden dana 03.12.2014. godine

T-245	Saopštenje za štampu predsjednika Vijeća sigurnosti UN -a, UN Dok. S/PRST/1995/32 od 14.07.1995.	Uveden dana 03.12.2014. godine
T-246	Izveštaj Holandske kraljevske vojne policije 02.08.1995.	Uveden dana 03.12.2014. godine
T-247	Dokument Zvorničkog Centra Javne bezbjednosti br. 277/95 od 12.07.1995., Dragomir Vasić	Uveden dana 03.12.2014. godine
T-248	Lista kompanija koje su imale autobuse, 12.07.1995.	Uveden dana 03.12.2014. godine
T-249	Uputstvo za rad komande 4. korpusa u izvršavanju prioriternih zadataka u miru i ratu, 01-15-62 od 29.08.1991.	Uveden dana 03.12.2014. godine
T-250	Dokument o pohvalama pripadnika Zvorničke brigade od 18.07.1995.	Uveden dana 03.12.2014. godine
T-251	Sporazum o demilitarizaciji Srebrenice od 18.04.1993. između Armije RBiH i VRS.	Uveden dana 03.12.2014. godine
T-252	Sporazum o demilitarizaciji Srebrenice od 08.05.1993. između Armije RBiH i VRS.	Uveden dana 03.12.2014. godine
T-253	GŠ VRS, 08.03.1995., Br. 2/2-11: Direktiva za daljnje operacije br. 7 od 08.03.1995.	Uveden dana 03.12.2014. godine
T-254	03.07.1995., 1. zvornička pješadijska brigada – Komanda taktičke grupe, Strogo povjerljivo, br. 01-246: Naredba za pokret br.3 od 03.07.1995.	Uveden dana 03.12.2014. godine
T-255	Službeni glasnik Republike Srpske, Vol. II, Br. 22, član 386, "Odluka o strateškim ciljevima Srpskog naroda u Bosni i Hercegovini," 12.05.1992.	Uveden dana 03.12.2014. godine
T-256	Naredba Drinskog korpusa, Br.05/2-293, 13.07.1995. (ERN: 0300-7385-0300-7385) od 13.07.1995..	Uveden dana 03.12.2014. godine
T-257	Pregled angažovanja ljudstva komande bataljona, 6.bataljon, mjesec juli 1995	Uveden dana 03.12.2014. godine
T-258	Pregled angažovanja ljudstva Radnog voda 6. bataljona, mjesec juli 1995.	Uveden dana 03.12.2014. godine
T-259	Pregled angažovanja ljudstva Izviđačkog voda 6. bataljona, mjesec juli 1995.	Uveden dana 03.12.2014. godine
T-260	Spisak ljudstva 6. Bataljona (bez datuma)	Uveden dana 03.12.2014. godine
T-261	Spisak ljudstva 6. Bataljona (bez datuma)	Uveden dana 03.12.2014. godine
T-262	Dokument o komandnoj strukturi i formacijskoj popunjenosti u 6. pješadijskom bataljonu (bez datuma)	Uveden dana 03.12.2014. godine
T-263	Naređenje o imenovanju u 6. Bataljon od 15.06.1995.	Uveden dana 03.12.2014. godine
T-264	Mape zona odgovornosti različitih bataljona (bez datuma)	Uveden dana 03.12.2014. godine
T-265	STANIŠIĆ Ostoja (dnevnik) bez datuma	Uveden dana 03.12.2014. godine
T-266	STANIŠIĆ Ostoja (vojna knjižica) bez datuma	Uveden dana 03.12.2014. godine

T-267	Izveštaj o pretresu i oduzimanju predmeta iz kuće Ostoje Stanišića na adresi Sime Perića 5, Zvornik, Općina Zvornik, na dan 22.06.2012. godine, kao i lista oduzetih predmeta.	Uveden dana 03.12.2014. godine
T-268	Stara lična karta Ostoje Stanišića (bez datuma)	Uveden dana 03.12.2014. godine
T-269	Stara lična karta Marka Miloševića (bez datuma)	Uveden dana 03.12.2014. godine
T-270	Izveštaj o pretresu i oduzimanju predmeta iz kuće Marka Miloševića na adresi Vuka Karadžića 1, Zvornik, Opština Zvornik na dan 22.06.2012. godine, i lista oduzetih predmeta. (bez datuma)	Uveden dana 03.12.2014. godine
T-271	Izveštaj Ujedinjenih Nacija u skladu sa Rezolucijom Generalne skupštine 53/35: Pad Srebrenice" od 15.11.1999.	Uveden dana 03.12.2014. godine
T-272	Iskaz Rifata Kešetovića – vještačenje, i popratna dokumentacija (zapisnici o ekshumaciji i identifikaciji, i dr)	Uveden dana 17.12.2014. godine
T-273	Rezolucija 743 (1992) Vijeća sigurnosti UN od 21.02.1992.	Uveden dana 24.12.2014. godine
T-274	Izveštaj MUP-a RS broj 56/95 od 06.07.1995. godine	Uveden dana 24.12.2014. godine
T-275	Izveštaj MUP-a RS broj 64/95 od 10.07.1995. godine	Uveden dana 24.12.2014. godine
T-276	Zapisnik broj: 07/22-55, izvod iz ukaza o imenovanju predsjednika, sudija i sekretara vojno-disciplinskog suda, od 28.05.1995. godine	Uveden dana 24.12.2014. godine
T-277	Glavni štab VRS, broj: 03/4-1767, naređenje u vezi sprečavanja curenja povjerljivih vojnih informacija u području Žepe, od 25.07.1995. godine	Uveden dana 24.12.2014. godine
T-278	Depeša 1. Plpbr broj: 07/23-44 od 15.07.1995. godine	Uveden dana 24.12.2014. godine
T-279	Depeša 1. Plpbr, broj: 04-520-52/95 od 13.07.1995. godine	Uveden dana 24.12.2014. godine
T-280	Depeša 1. Plpbr broj: 04-520-50/95 od 25.07.1995. godine	Uveden dana 24.12.2014. godine
T-281	Depeša Glavnog štaba VRS, broj: 12/45-936 od 25.07.1995. godine	Uveden dana 24.12.2014. godine
T-282	Depeša 1. Plpbr broj 04-520-63/95 od 25.07.1995. godine	Uveden dana 24.12.2014. godine
T-283	IKM Drinskog korpusa (Krivača) broj: 04/02/1931 rukom pisani izvještaj u vezi razgovora između potpukovnika Rajka KUSICA i Avde PALICA, koji se odvijao putem UN-ove radio veze, od 17.07.1995. godine	Uveden dana 24.12.2014. godine
T-284	Odluka predsjedništva srpske republike BiH od 15.04.1992. godine	Uveden dana 24.12.2014. godine
T-285	Izveštaj 1. PLPBR broj: 04-520-61/95 od 21.07.1995. godine	Uveden dana 24.12.2014. godine
T-286	Izveštaj 1. PLPBR broj 04-520-55/95 od 14.07.1995. godine	Uveden dana 24.12.2014. godine

T-287	Izveštaj Drinskog korpusa od 13 04 1994 godine	Uveden dana 24.12.2014. godine
T-288	Naređenje Drinskog korpusa broj: 01/5-373 od 24.07.1994. godine	Uveden dana 24.12.2014. godine
T-289	Naređenje Drinskog korpusa broj: 03/158-1 od 20.07.1995. godine	Uveden dana 24.12.2014. godine
T-290	Obrazac za registraciju vojnih obveznika 1. Bratunačke lake pješadijske brigade na ime Miroslava STANOJEVIĆA, rođ. 10 apr. 1972., i prijava ranjavanja STANOJEVIĆA u Kravici dana 13.07.1995. u 12.00, od 08.08.1995. godine	Uveden dana 24.12.2014. godine
T-291	Naređenje 1. Birčanske pješadijske brigade broj: 03/2-28/2 od 16.05.1995. godine	Uveden dana 24.12.2014. godine
T-292	Borbeni izvještaj 5. Inženjerskog bataljona br. 38- 56 komandi Drinskog korpusa broj 38-56 od 14.07.1995. godine	Uveden dana 24.12.2014. godine
T-293	Dokument Drinskog korpusa br. 04/156-10 od 11.07.1995. godine	Uveden dana 24.12.2014. godine
T-294	Obavještajni dokument Drinskog korpusa br. 17/897 od 12.07.1995. godine	Uveden dana 24.12.2014. godine
T-295	Dokument Drinskog korpusa br. 21/6-686 od 12.07.1995. godine	Uveden dana 24.12.2014. godine
T-296	Dokument Drinskog korpusa br. 22/227 od 12.07.1995. godine	Uveden dana 24.12.2014. godine
T-297	Dokument 1. Miličke pješadijske brigade br. 06/11 od 12.07.1995. godine	Uveden dana 24.12.2014. godine
T-298	Obavještajni dokument Drinskog korpusa br. 17/895 od 12.07.1995. godine	Uveden dana 24.12.2014. godine
T-299	Dokument glavnog štaba VRS br. 03/3-193 od 12.07.1995. godine	Uveden dana 24.12.2014. godine
T-300	Obavještajni dokument Drinskog korpusa br. 17/896 od 12.07.1995. godine	Uveden dana 24.12.2014. godine
T-301	Dokument 1. Podrinjske lake pješadijske brigade br. 04/520-51/95 od 13.07.1995. godine	Uveden dana 24.12.2014. godine
T-302	Dokument Drinskog korpusa br. 03/156-12 od 13.07.1995. godine	Uveden dana 24.12.2014. godine
T-303	Dokument Drinskog korpusa br. 21/6-625 od 13.07.1995. godine	Uveden dana 24.12.2014. godine
T-304	Dokument glavnog štaba VRS br. 03/4-1629 od 13.07.1995. godine	Uveden dana 24.12.2014. godine
T-305	Dokument Zvorničke brigade br. 05/283-03 od 7.20.1995. godine	Uveden dana 24.12.2014. godine
T-306	Dokument glavnog štaba VRS br. 3/4-1731 od 21.07.1995. godine	Uveden dana 24.12.2014. godine
T-307	Dokument Zvorničke brigade br. 01-333 od 12.08.1995. godine	Uveden dana 24.12.2014. godine
T-308	Redovni borbeni izvještaj Drinskog korpusa od 10.07.1995. godine	Uveden dana 24.12.2014. godine
T-309	Redovni borbeni izvještaj Drinskog korpusa od 11.07.1995. godine	Uveden dana 24.12.2014. godine

T-310	Redovni borbeni izvještaj Drinskog korpusa od 13.07.1995. godine	Uveden dana 24.12.2014. godine
T-311	Redovni borbeni izvještaj Drinskog korpusa od 14.07.1995. godine	Uveden dana 24.12.2014. godine
T-312	Redovni borbeni izvještaj Drinskog korpusa od 15.07.1995. godine	Uveden dana 24.12.2014. godine
T-313	Bilješke s razgovora s uhapšenim pripadnicima ABiH, Mehmedom NUKICEM i Enverom BEHTICEM, od 15.07.1995. godine	Uveden dana 24.12.2014. godine
T-314	Dnevni izvještaj br. 5-7910, Kontraobavještajna grupa VJ, od 15.07.1995. godine	Uveden dana 24.12.2014. godine
T-315	Bilješke s razgovora s uhapšenim pripadnikom ABiH, Seadom Salihovićem, od 17.07.1995. godine	Uveden dana 24.12.2014. godine
T-316	Crno bijela fotografija snimljena iz vazduha pod naslovom "Pripreme za premještanje izbjeglica, enklava Žepa, Bosna i Hercegovina"	Uveden dana 24.12.2014. godine
T-317	Redovni borbeni izvještaj 1. lake pješadijske brigade Milići, br. 332-1700, odštampani potpis: kapetan Milomir NASTIC	Uveden dana 14.01.2015. godine
T-318	Redovni borbeni izvještaj 1. lake pješadijske brigade Milići, br. 332-1703, odštampani potpis: vodnik Dragomir LALOVIC	Uveden dana 14.01.2015. godine
T-319	Duga Romanijska motorizovana brigada, redovni borbeni izvještaj broj: 1133/3-95, u potpisu potpukovnik Radovan VIDOVIĆ	Uveden dana 14.01.2015. godine
T-320	Druga Romanijska motorizovana brigada, redovni borbeni izvještaj broj 1133/4-95, u potpisu potpukovnik Radovan VIDOVIĆ	Uveden dana 14.01.2015. godine
T-321	Prva Biračka brigada, redovni borbeni izvještaj broj 03/1-711, u potpisu Pukovnik Svetozar ANDRIĆ	Uveden dana 14.01.2015. godine
T-322	Prva Biračka brigada, vanredni borbeni izvještaj broj: 1-73, u potpisu Pukovnik. Svetozar ANDRIĆ	Uveden dana 14.01.2015. godine
T-323	Prva Biračka brigada, redovni borbeni izvještaj broj 03/1-712, u potpisu Pukovnik. Svetozar ANDRIĆ	Uveden dana 14.01.2015. godine
T-324	Generalštab, izvještaj broj: 03/4-1654 u vezi odlaska pješadijske čete za pomoć Prvoj Zvorničkoj pješadijskoj brigadi, u potpisu Maj. Gen. Radivoje MILETIC	Uveden dana 14.01.2015. godine
T-325	Drinski korpus, Upustvo broj: 03/57-1 o isključivanju telefonskih i telegrafskih linija na području borbenih operacija, u potpisu Maj. Gen. Milenko ŽIVANOVIĆ	Uveden dana 14.01.2015. godine
T-326	Drinski korpus, Naredba broj: 03/157-7 o povratu opreme Prve zvorničke pješadijske brigade, u potpisu Gen. Maj. Radislav KRSTIĆ	Uveden dana 14.01.2015. godine

T-327	Državna granica Ljubovija, izvještaj stanice kontrolne policije broj: 28-193/95 od 20. jula 1995. godine, o predaji Muslimana Ahmeta TEPIĆA i Edina DŽANIĆA bratunačkoj stanici kontrolne policije Državne granice Bratunac. Sadrži pečat i potpise Zorana SEVIĆA. lica koje je predalo Muslimane i Vidoja RADOVIĆA, lica koje ih je preuzelo.	Uveden dana 14.01.2015. godine
T-328	Državna granica Bratunac, stanica kontrolne policije, službena zabilješka od 20. jula 1995. godine, potpisu Vidoje RADOVIĆA, o primopredaji Muslimana Ahmeta TEPIĆA i Edina DŽANIĆA koji su deportirani iz Srbije i preuzeti od strane stanice kontrolne policije državne granice Bratunac i predati Komandi Prve bratunačke lake pješadijske brigade.	Uveden dana 14.01.2015. godine
T-329	Potvrda Policijske stanice za kontrolu državne granice Bratunac broj: 01/2-4.3-47/95 od 23. jula 1995. godine o predaji Muslimana Abdurahmana MALKIĆA, Hamdije MALKIĆA, Hamze MALKIĆA, Hariza IBRAHIMOVIĆA, Hazima IBRAHIMOVIĆA i Fahrudina IBRAHIMOVIĆA koji su prešli granicu i predati Prvoj Bratunačkoj lakoj pješadijskoj brigadi. Sadrži pečat i potpis Vidoja RADOVIĆA koji je predao Muslimane i Momira NIKOLIĆA lica koje ih je preuzelo.	Uveden dana 14.01.2015. godine
T-330	Izvještaj Policijske stanice za kontrolu državne granice Bajina Basta broj: 28-240/95, od 23. jula 1995., godine i predaji Muslimana Hariza IBRAHIMOVIĆA, Hazima IBRAHIMOVIĆA i Fahrudina IBRAHIMOVIĆA koji su prešli granicu i predani stanici kontrolne policije Državne granice Bratunac u mjestu Skelani. Potvrda je potpisana od strane Riste SEOVCA lica koje ih je predalo i Pere MILIĆA lica koje je preuzelo Muslimane.	Uveden dana 14.01.2015. godine
T-331	Zahtjev 27. logističke baze (63-218) da kamioni prevezu kontejnere iz Srebrenice, u potpisu pukovnik Marko SARKANOVIĆ.	Uveden dana 14.01.2015. godine
T-332	Romanijaprevoz, Pale - spisak autobusa koje je koristila VRS u periodu od 02. jula 1995. i 31. jula 1995., sa pravcima kojima su se kretali, u potpisu Verislav SAVČIĆ, direktor.	Uveden dana 14.01.2015. godine
T-333	Izvještaj Ministarstva odbrane RS Šekovici (05-800-77/95) o rezultatima mobilizacije u Šekovićima, u potpisu Tomislav BOBAR. Ministarstvo odbrane RS Šekovici -izvještaj (05-800-77/95) o rezultatima mobilizacije u Zvorniku, u potpisu Tomislav BOBAR.	Uveden dana 14.01.2015. godine
T-334	Izvještaj o radu MUP-a RS za 1995.	Uveden dana 14.01.2015. godine

T-335	Rukom sačinjen spisak broja zarobljenih vojnika i civila.	Uveden dana 14.01.2015. godine
T-336	Dokumenat MUP-a RS-a (199) u vezi sa bezbjedonosnom situacijom (Dio 0362-5104-0362-5523)	Uveden dana 14.01.2015. godine
T-337	Dokumenat MUP-a RS-a (200) u vezi sa bezbjedonosnom situacijom. (Dio 0362-5104-0362-5523)	Uveden dana 14.01.2015. godine
T-338	Dokumenat MUP-a RS-a (202) u vezi sa bezbjedonosnom situacijom. (Dio 0362-5104-0362-5523)	Uveden dana 14.01.2015. godine
T-339	Izveštaj MUP RS Zvornik o radu policijske stanice Zvornik, juli 1995., potpisan od strane Petka PANICA. (Dio 0362-5104-0362-5523)	Uveden dana 14.01.2015. godine
T-340	Izveštaj Komisije za istraživanje događaja u i oko Srebrenice u periodu između 10. i 19. jula 1995. godine u Vladi RS-a, "Događaji u i oko Srebrenice od 10. do 19. jula 1995", Banja Luka, juni 2004. godine.	Uveden dana 14.01.2015. godine
T-341	Karta – "Operacija Stupcanica-95 (Žepa), 1. podrinjska laka pješadijska brigada", jedna od nekoliko karata (komunikacije, artiljerija, taktike) koja prikazuje borbene aktivnosti na području Žepe. Karta – "Operacija Stupcanica-95 (Žepa), 1. podrinjska laka pješadijska brigada", jedna od nekoliko karata (komunikacije, artiljerija, taktike) koja prikazuje borbene aktivnosti na području Žepe. Karta – "Operacija Stupcanica-95 (Zepa), 1. podrinjska laka pješadijska brigada", jedna od nekoliko karata (komunikacije, artiljerija, taktike) koja prikazuje borbene aktivnosti na području Žepe. Karta – "Operacija Stupcanica-95 (Zepa), 1. podrinjska laka pješadijska brigada", jedna od nekoliko karata (komunikacije, artiljerija, taktike) koja prikazuje borbene aktivnosti na području Žepe.	Uveden dana 14.01.2015. godine
T-342	Karta sa rukom napisanom bilješkom: "Srebrenica je bila srpska i ostaće srpska!" (od 12. jula 1995.), potpisana od strane general majora Radislava KRSTICA. Bilješka napisana istim rukopisom, "I Žepa je srpska!" (od 27. jula 1995.) također sa potpisom general majora Radislava KRSTICA.	Uveden dana 14.01.2015. godine

T-343	Karta pod nazivom, "Pregrupisavanje snaga naših neprijatelja i UNPROFOR u enklavama Srebrenice i Žepe", sa rukom napisanom informacijom o muslimanskim snagama i snagama UNPROFOR-a.	Uveden dana 14.01.2015. godine
T-344	Karta pod nazivom, "Radna karta komandnog osoblja Drinskog korpusa, počev od 1. jula 1994. pa do 10. aprila 1995.", ovjerena, odobrena i potpisana od strane načelnika štaba general majora Milutina SKOČAJIĆA, na kojoj su prikazane pozicije VRS i Armije BiH u zoni odgovornosti Drinskog korpusa.	Uveden dana 14.01.2015. godine
T-345	Karta - bez naslova, bez datuma i potpisa koja prikazuje borbene operacije za napada na Žepu.	Uveden dana 14.01.2015. godine
T-346	Karta pod nazivom, "Odluka komandanta Drinskog korpusa za odbranu", odobrena, bez potpisa, od strane general pukovnika Ratka MLADIĆA i general majora Milenka ŽIVANOVIĆA, na kojoj su prikazane borbene aktivnosti na području Rogatice, Visegrada, Olova, Srebrenice i Zvornika	Uveden dana 14.01.2015. godine
T-347	Karta sa naslovom, "Plan pregrupisavanja snaga Drinskog korpusa za sprečavanje neprijateljskih snaga iz enklava (Žepa i Srebrenica) da prođu pravcem Kladanj-Tuzla", iz 1995., nepotpisana, na kojoj su prikazani položaji snaga VRS i Armije BiH na području Srebrenice, Kravica, Konjevic Polja, Zepe i Jasena	Uveden dana 14.01.2015. godine
T-348	Karta sa naslovom, "Odluka komandanta Drinskog korpus završnim operacijama u enklavi Žepa" pod šifrom "Stupcanica-95", ovjerena, odobrena i potpisana od strane general pukovnika Ratka MLADIĆA i general majora Radislava KRSTIĆA, na kojoj su prikazane borbene aktivnosti u operaciji Žepa.	Uveden dana 14.01.2015. godine
T-349	Dvije stranice izdvojene iz registra pacijenata bolnice sa informacijama od 13. jula 1995. godine, na kojima se nalazi 14 imena Muslimana. Oduzete iz bolnice u Milićima dana 12. decembra 2002. godine u skladu sa nalogom za pretres.	Uveden dana 14.01.2015. godine
T-350	Devet formulara pod nazivima "Uputnica specijalisti, Republika Srpska, bolnica SV.NIKOLA, Milići, koji sadrže imena Muslimana i u kojima se obrazlaže potreba tih pacijenata za specijalističkim lječničkim tretmanom. Oduzeti iz bolnice u Milićima dana 12. decembra 2002. godine u skladu sa nalogom za pretres.	Uveden dana 14.01.2015. godine
T-351	Bolnički izvještaji u vezi sa hirurškim tretmanom pacijenata Muslimana i Srba. Oduzeti iz bolnice u Milićima dana 12. decembra 2002. godine u skladu sa nalogom za pretres.	Uveden dana 14.01.2015. godine

T-352	List papira formata A3, savijen na pola, sa rukom napisanom bilješkom i datumom 20-07-95 sa naznakom "izdvojeno prema naredbi profesora Davidovića". Oduzet iz bolnice u Milićima dana 12. decembra 2002. godine u skladu sa nalogom za pretres	Uveden dana 14.01.2015. godine
T-353	Zabilješka u vezi sa otpuštanjem ranjenih lica iz bolnice u Zvorniku prema naredbi šefa medicinskih službi VRS, potpisana od strane dr. Radomira Davidovića. Oduzeta iz bolnice u Milićima dana 12. decembra 2002. godine u skladu sa nalogom za pretres	Uveden dana 14.01.2015. godine
T-354	Zapisnik sa 1. sjednice ratnog predsjedništva Zvornik održanog 31.07.1995. na kojem su bili prisutni Jovan MITROVIĆ (predsjednik), Zoran ZEKIĆ, Jovo MIJATOVIĆ, Stevo IVANOVIĆ, Branko GRUJIĆ, Dragomir VASIĆ i Mihajlo GALIĆ, zapisničar Mitar VASIĆ. U skladu sa objavom ratnog stanja koje je priglasio predsjednik KARADŽIĆ, ratno predsjedništvo preuzima dužnosti izvršnog odbora skupštine opštine.	Uveden dana 14.01.2015. godine
T-355	Zapisnik 3. sastanka Opštinskog ratnog predsjedništva Zvornik, kojim je predsjedavao Jovan MITROVIĆ, 02. avgusta, 1995.; ostali prisutni: Zoran ZEKIĆ, Jovo MIJATOVIĆ, Stevo IVANOVIĆ, Branko GRUJIĆ i Dragomir VASIĆ; zapisnik pripremio Mitar VASIĆ.	Uveden dana 14.01.2015. godine
T-356	Komanda Drinskog korpusa-Pov. Br. 05/2-583 Prijedlog GŠ VRS-a za redovno unaprijeđenje rezervnih oficira	Uveden dana 14.01.2015. godine
T-357	Spisak lica iz jedinica Drinskog korpusa predloženih za stimulativne mjere	Uveden dana 14.01.2015. godine
T-358	Analiza aktivnosti 6. bataljona u toku 1992., Komanda 6. bataljona, 25.02.1993., u potpisu Ljubisav Štrbac (str. 0432-4554 u okviru veće kolekcije).	Uveden dana 21.01.2015. godine
T-359	Mapa područja Srebrenice i Zvornika	Uveden dana 21.01.2015. godine
T-360	Fotografija šume u blizini Crvene brane	Uveden dana 21.01.2015. godine
T-361	Fotografija Crvene brane koju je preživjeli opisao kao mjesto na kojem su vršena streljanja.	Uveden dana 21.01.2015. godine
T-362	Fotografija područja u blizini brane kuda je preživjeli pobjegao	Uveden dana 21.01.2015. godine
T-363	Fotografija vozila sa natpisom "Kraljica smrti" napisanim sa strane.	Uveden dana 21.01.2015. godine

T-364	Fotografije područja iza nove školske zgrade napravljene iz vazduha; Photografija stepeništa koje vode u školsku zgradu; Fotografija koja pokazuje stepenište u unutrašnjosti nove školske zgrade; Fotografija učionice u novoj školskoj zgradi u Petkovcima u kojoj je svjedok bio zatočen; Fotografije Petkovaca sačinjene iz vazduha. RUEZ, Jean-Ren; Fotografija koja pokazuje hodnik i ulaze u učionice školske zgrade. RUEZ, Jean-Ren; Fotografija brane. RUEZ, Jean-Ren; Fotografija koja pokazuje područje pored brane na kojem je izvršeno strijeljanje. RUEZ, Jean-Ren; Fotografija koja pokazuje jarak pored brane. RUEZ, Jean-Ren; Fotografija koja pokazuje uzvišenje pored brane. RUEZ, Jean-Ren; Dvije fotografije brane načinjene iz vazduha dana 5. jula 1995. i 27. jula 1995. godine, na kojima se vidi da je prekopavanje obavljeno na zemljištu Zbirka fotografija i mapa priloženih uz izjavu svjedoka Jean-Rene RUEZ u predmetu Popović i dr. na suđenju pred MKSJ.RUEZ, Jean-Ren;	Uveden dana 21.01.2015. godine Uloženo dana 04.02.2015.
T-365	Registratori koji sadrže fotografije poveza pronađenih na brani u Petkovcima, Liplje 2, Nova Kasaba i Zeleni Jadar 5	Uveden dana 21.01.2015. godine
T-366	Dijagram koji pokazuje veličinu i dubinu grobova na brani i CR-12 (iz Wrightovog izvještaja iz 1998. godine).	Uveden dana 21.01.2015. godine
T-367	Fotografije grobnica u Lipnju sačinjene iz vazduha	Uveden dana 21.01.2015. godine
T-368	Mapa: Krivaja 95	Uveden dana 21.01.2015. godine
T-369	Fotografije načinjene iz vazduha pod nazivom "Segment puta Snagovo-Liplje" (sa oznakama od LP-1 do LP-4)	Uveden dana 21.01.2015. godine
T-370	Fotografije načinjene iz vazduha pod nazivom "Dva lokaliteta sa iskopanom zemljom, Snagovo" (bez oznaka), 7. septembar 1995. godine	Uveden dana 21.01.2015. godine
T-371	Fotografije načinjene iz vazduha pod nazivom "Dva lokaliteta sa iskopanom zemljom, Snagovo" (sa oznakama LP-1 & LP-2), 2. oktobar 1995. godine	Uveden dana 21.01.2015. godine
T-372	5) Kompilacija za dan 09.07.95.	Uveden dana 21.01.2015. godine
T-373	6) Kompilacija za dan 10.07.95.	Uveden dana 21.01.2015. godine
T-374	8) Kompilacija za dan 12.07.95.	Uveden dana 21.01.2015. godine

T-375	Naredba komande zborničke brigade od 14. septembra 1993. godine	Uveden dana 21.01.2015. godine
T-376	Naredba za napada izdata od strane Armije RBiH, komanda 245. brdske brigade od 13. jula 1995. godine. Opisuje napad Armije BiH na području 6. bataljona zborničke brigade.	Uveden dana 21.01.2015. godine
T-377	Interni izvještaj zborničke brigade od 14. jula 1995. godine u kojem se ne pominju zatvorenici u Petkovcima.	Uveden dana 21.01.2015. godine
T-378	Redovni borbeni izvještaj zborničke brigade od 15. jula 1995. godine u kojem se ne pominju zatvorenici u Petkovcima.	Uveden dana 21.01.2015. godine
T-379	Dokumenti kojim se određuje sastav taktičke grupe 1, snaga koje su otišle u Srebrenicu. Korišteno kako bi se svjedok podsjetio o broju ljudi koje je odredio u taktičke snage koje su otišle u Srebrenicu u julu 1995. godine	Uveden dana 21.01.2015. godine
T-380	Interni borbeni izvještaj zborničke brigade, u potpisu Vinko Pandurevic od 18.07.1995. godine	Uveden dana 21.01.2015. godine
T-381	Fotografija povreda koje je svjedok zadobio u rame, ruku i u predjelu grudnog koša; Fotografija povreda koje je svjedok zadobio u rame, ruku i u predjelu grudnog koša; Fotografija na kojoj se vidi povreda stopala svjedoka.	Uveden dana 21.01.2015. godine
T-382	Fotografija čovjeka i njegove ruke; Dvije fotografije na kojima se vide povrede na čovjekovoj ruci; Fotografija povrede zgloba.	Uveden dana 21.01.2015. godine
T-383	Dokumentacija o uviđaju sa naredbom za vršenje uviđaja, stare škole staze, nove osnovne škole, brane u Petkovcima, dokumentacija i naredba o obavljanju dodatnog uviđaja od 22.07.2011. godine, izvještaj o krim.tehn. pregledu lica mjesta;	Uveden dana 21.01.2015. godine
T-384	Crtež lica mjesta Petkovaca od 29.08.2011. br.1,2,3,4,5,6 i 7.; Fotodokumentacija SIPA-e Dom kulture od 28.08.2011.; Krim.teh.pregled lica mjesta Petkovci 28.08.2011.; Krim.teh. Pregled Dom kulture 29.08.2011.; Crtež lica mjesta Petkovaca i krim.teh pregled; Fotodokumentacija Stare škole i stambenog objekta pored od 27.08.2009.; Crtež lica mjesta Stare škole od 27.08.2009.; Crtež lica mjesta Doma kulture od 27.08.2009.; Fotodokumentacija Osnovne škole od 28.08.2009.; Skica Nove škole; Fotodokumentacija Petkovaca od 29.08.2011.;	Uveden dana 21.01.2015. godine

T-385	Popratni akt u vez sa izvršenim uviđajem u Petkovcima od 05.11.2009.; Naredba za vršenje uviđaja Petkovci Škola, Dom i Crvena brana od 18.08.2009.; Zapisnik o uviđaju od 01.09.2009.; Izvještaj o pronađenim predmetima-tragovima od 07.09.2009.; Fotodokumentacija krim-teh. pregled put prema Petkovcima iz pravca Zvornika, put prema Brani i Brana od 28.08.2009.; Fotodokumentacija pronađeni tragovi-predmeti Plato-ravnica-Brana od 28.08.2009.; Crtež Lica mjesta krim-teh. pregled Brana od 28.08.2009.; Satelitski snimak kuća u Petkovcima sa legendom; (u optužnici: C5-007, C5-008 i C5-009);	Uveden dana 04.02.2015. godine
T-386	Pravilo brigade pješadijske, motorizovane, brdske, planinarske pješadije, lake, datum dokumenta iz 1974. godine;	Uveden dana 04.02.2015. godine
T-387	Izvještaj o komandnoj odgovornosti u korpusu VRS-a, 05. April 2000.; Richard Batler;	Uveden dana 04.02.2015. godine
T-388	Dužnosti i zadaci štaba komande i organa štaba, u optisu Dragan Obrenović.	Uveden dana 04.02.2015. godine
T-389	Akt-Komanda brigade, Dužnosti organa komande brigade, komandovanje, rad komande brigade na pripremanju i organizovanju borbenih dejstava.	Uveden dana 04.02.2015. godine
T-390	Uputstvo za rad komandi-štabova, nacrt, 1983. godina;	Uveden dana 04.02.2015. godine
T-391	Pravilo korpus kopnene vojske (privremeno), Generalštab oružanih snaga SFRJ, Centar visokih vojnih škola OS "Maršal Tito," 1990. godina.	Uveden dana 04.02.2015. godine
T-392	Pravilnik o nadležnostima komande korpusa kopnene vojske u miru, Svezni Sekretarijat za narodnu odbranu, Generalštab Oružanih snaga SFRJ, III uprava, 1990. godina.	Uveden dana 04.02.2015. godine
T-393	Naredba broj: 21-59/92 od 16.06.1992. godine ministra odbrane, pukovnika Gorana Subotića;	Uveden dana 04.02.2015. godine
T-394	Privremeni propisi o službi u vojsci, broj: 583-23 od 25.08.1992. godine, pukovnik Milutin Vukelić u potpisu;	Uveden dana 04.02.2015. godine
T-395	Pravilo službe organa bezbednosti u oružanim snagama SFRJ, Savezni sekretarijat za narodnu odbranu, 1984. godina;	Uveden dana 04.02.2015. godine
T-396	Obaveštajno obezbeđenje Oružanih snaga, Pravilo, Savezni sekretarijat za narodnu odbranu, 1984. godina;	Uveden dana 04.02.2015. godine
T-397	Smjernice za određivanje kriterijuma krivičnog gonjenja, Glavni štab vojske Republike Srpske, Vojno Tužilaštvo pri Glavnom štabu vojske, 1992. godina;	Uveden dana 04.02.2015. godine
T-398	Odluka o proglašenju ratnog stanja u opštini Srebrenica-Skelani, broj: 01-1372/95 od 17.07.1995., Sarajevo, u potpisu Dr. Radovan Karadžić;	Uveden dana 04.02.2015. godine

T-399	Naredba Komande drinskog korpusa, broj: 01/159-2 od 29.07.1995. godine, u potpisu dr. Radovan Karadžić;	Uveden dana 04.02.2015. godine
T-400	Propisi o primeni pravila međunarodnog ratnog prava u oružanim snagama SFRJ, Savezni sekretarijat za narodnu odbranu, 1988. godina;	Uveden dana 04.02.2015. godine
T-401	Informacija o potrebi pridržavanja međunarodnih normi u ratu, Komanda drinskog korpusa, broj: 2-160, od 18.12.1992. godine, načelnik OONP pukovnik Miladin Prstojević;	Uveden dana 04.02.2015. godine
T-402	Naredba predsjednika Republike Srpske dr. Radovana Karadžića broj: 01-1118/95 od 16.06.1995. godine;	Uveden dana 04.02.2015. godine
T-403	Naredba vrhovnog komadanta Oružanih snaga Republike Srpske dr. Radovana Karadžića broj: 01-715-1/95 od 22.04.1995. godine;	Uveden dana 04.02.2015. godine
T-404	Propisi o primeni pravila međunarodnih ratnog prava u Oružanim snagama SFRJ, Savezni sekretarijat za narodnu odbranu, 1988. godina;	Uveden dana 04.02.2015. godine
T-405	Drinski list zborničke pešadijske brigade, jun 1995, broj 19;	Uveden dana 04.02.2015. godine
T-406	Naredba K-de Zvorničke brigade, broj: 18192, od dana 02.07.1992. godine; Preduzimanje mjera borbenog obezbjeđenja, u potpisu: p. pukovnik Vidoje Blagojević;	Uveden dana 04.02.2015. godine
T-407	Izveštaj Glavnom štabu VRS-a, broj: 2-1942/24 od 24.01.1993., u potpisu pukovnik Skočajić Milutin;	Uveden dana 04.02.2015. godine
T-408	Naredna dejstva vojske Republike Srpske, direktiva, Glavni štab vojske RS, broj: 02/5-210 od 19.11.1992. godine, komadant general-pukovnik Ratko Mladić;	Uveden dana 04.02.2015. godine
T-409	Naredba Komande zvorničke brigade broj: 01-21 od 22.01.1993., u potpisu komadant major Vinko Pandurević;	Uveden dana 04.02.2015. godine
T-410	Sporazum o demilitarizaciji Srebrenice koji su sklopili general-pukovnik Ratko Mladić i general Sefer Halilović 8. maja 1993. godine u prisustvu general-potpukovnika Philippea Morillona;	Uveden dana 04.02.2015. godine
T-411	Direktiva vrhovne komande OS Republike Srpske broj: 2/2-11 od 08.03.1995. godine, u potpisu vrhovni komadant dr. Radovan Karadžić;	Uveden dana 04.02.2015. godine
T-412	Izveštaj Komande 1. Zvorničke pbr, Organ bezbednosti, broj: 17/94 od 26.07.1995. godine, u potpisu p. pukovnik Drago Nikolić;	Uveden dana 04.02.2015. godine
T-413	Pregled angažovanja ljudstva komande bataljona, 6.b.p, mjesec juli 1995. Godine:	Uveden dana 04.02.2015. godine
T-414	Obavijest sa sjednice Predsjedništva opštine Srebrenica, broj: 01- /95 od 09.07.1995. godine; predsjednika Predsjedništva Osmana Suljića;	Uveden dana 04.02.2015. godine

T-415	Naredba predsjednika Republike Srpske dr. Radovana Karadžića broj: 01-1351/95 od 11.07.1995. godine,	Uveden dana 04.02.2015. godine
T-416	Presretnuti razgovor između Obrenovića I x lica.	Uveden dana 04.02.2015. godine
T-417	Naređenje za evakuaciju iz enklave Srebrenica, broj: 22/226 od 12.07.1995. godine, u potpisu komandant general-major Milenko Živanović;	Uveden dana 04.02.2015. godine
T-418	Akt IKM DK Bratunac broj: 08-444-10 od 13.07.1995. Komandi drinskog korpusa, u potpisu pukovnik Radoslav Janković;	Uveden dana 04.02.2015. godine
T-419	Naredba predsjednika Republike Srpske dr. Radovana Karadžića broj: 01-509-1/95 od 21.03.1995. godine;	Uveden dana 04.02.2015. godine
T-420	Naredba Komandi drinskog korpusa broj: 01/4-157-5 od 13.07.1995. godine, u potpisu general-major Radislav Krstić;	Uveden dana 04.02.2015. godine
T-421	Vanredni borbeni izvještaj komande prve zborničke brigade broj: 06/217-1 od 15.07.1995., u potpisu komandant p. pukovnik Vinko Pandurević;	Uveden dana 04.02.2015. godine
T-422	Vanredni borbeni izvještaj komande zborničke brigade, broj: 06-222 od 18.07.1995. godine upućen komandi drinskog korpusa, u potpisu komandant p. pukovnik Vinko Pandurević;	Uveden dana 04.02.2015. godine
T-423	Naredba komandama svih potčinjenih jedinica DK i IKM-1 DK broj: 03/156-12, Spriječavanje prolaska Muslimanskih grupa ka Tuzli i Kladnju, u potpisu komandant general-major Milenko Živanović;	Uveden dana 04.02.2015. godine
T-424	Dodatak izvještaja komisije Republike Srpske za Srebrenicu od 11. juna 2004. godine u periodu između 10 i 19. juna 1995. godine, dokumenti, fotodokumentacija, plan rada CJB za mjesec juli 1995. godine, prikaz depeša potpisan od strane Vasić Dragomira);	Uveden dana 04.02.2015. godine
T-425	Izvještaj generalnog sekretara u skladu sa Rezolucijom Generalne skupštine 53/35, UN, Pad Srebrenice, 15. novembar 1999. Godine,	Uveden dana 04.02.2015. godine
T-426	Fotografija	Uveden dana 11.02.2015. godine
T-427	Evidencija prisustva ljudstva na izvršavanju borbenih zadataka, Komanda brigade, mjesec juli 1995. godine.	Uveden dana 11.02.2015. godine
T-428	Presuda Suda BiH broj: S1 1 K 017791 14 Krž od 19.01.2015. i Presuda Suda BiH broj: K-KR-07/386 od 16.10.2009. godine.	Uveden dana 11.02.2015. godine
T-429	Trbić Milorad, izvod iz dnevnika od 16.07.1995. godine.	Uveden dana 11.02.2015. godine

T-430	Audo snimak razgovora između Jean-Rene Rueza i Radoslava Perića od 25.02. 1998. godine i Zapisnik sa treće sjednice Ratnog predsjedništva opštine Zvornik održane dana 02.08.1995. godine, u potpisu predsjedavajući Mitrović Jovan.	Uveden dana 18.03.2015. godine
T-431	Zapisnik o saslušanju svjedoka Čelić Milomira, broj: 17-04/2-6-04-2-484/08, od 20.05.2009. godine SIPA	Uveden dana 01.04.2015. godine
T-432	Zapisnik o saslušanju svjedoka Maksimović Lazara, broj 17-04/2-6-04-2-485/09, od 20.05.2009. godine SIPA + Zapisnik o saslušanju svjedoka Čelić Milomira, broj KTN-RZ-19/08, od 13.10.2010. godine, sastavljen u Tužilaštvu Bosne I Hercegovine	Uveden dana 01.04.2015. godine
T-433	Zapisnik o saslušanju svjedoka Babić Milana, broj 17-04/2-6-04-2-/09, od 22.05.2009. godine, SIPA.	Uveden dana 08.04.2015. godine
T-434	Ratni dnevnik od 08.03.1995.- 20.09.1995. godine, knjiga br.3	Uveden dana 22.04.2015. godine
T-435	Zonu odgovornosti, Zvorničke apbr, karta	Uveden dana 22.04.2015. godine
T-436	Radna karta komandanta 6. Pb, u potpisu Ostoja Stanišić	Uveden dana 22.04.2015. godine
T-437	Karta koja je od 27.10.1995. godine, kapetan Petković Radenko, bez potpisa	Uveden dana 22.04.2015. godine
T-438	Fotografija, širi izgled stare OŠ I stambenog objekta, snimak škole sa ceste	Uveden dana 20.05.2015. godine
T-439	Zapovest za marš br. 3, Komanda TG 1. Zvpbr, Str.pov.br. 01-246, 03.07.1995. godine, Zvornik, u potpisu komadant, p.pukovnik Vinko Pandurević	Uveden dana 27.05.2015. godine
T-440	Pohvala svim jedinicama, Komanda 1. Zvorničke pbr, Str.pov.broj: 01-262, 18.07.1995. godine, u potpisu komadant, p.pukovnik Vinko Pandurević	Uveden dana 27.05.2015. godine
T-441a	Naredba vlade Republike Srpske, svim ministarstvima predsjednicima skupština opština-svima, GŠ VOJSKE REPUBLIKE SRPSKE, POV.BROJ: 01-1118/95, od 10.06.1995. godine, u potpisu predsjednik republike Radovan Karadžić;	Uveden dana 01.07.2015. godine
T-441b	Naredba predsjednika republike, pov. Broj: 01-1118/95 od 16.06.1995. godine, u potpisu sekretar IVANOVIĆ STEVAN;	Uveden dana 01.07.2015. godine
T-441c	Naredba, broj: 02-78/95, od 12.07.1995. godine, na osnovu naređenja Ministarstva odbrane Republike Srpske, pov. Broj: 02-21-3615/95 od 12.07.1995. godine, u potpisu IVANOVIĆ STEVAN	Uveden dana 01.07.2015. godine

T-441d	Naredba, broj: 02-79/95, od 12.07.1995. godine, na osnovu naređenja Ministarstva odbrane Republike Srpske, pov. Broj: 02-21-3615/95 od 12.07.1995. godine, u potpisu IVANOVIĆ STEVAN	Uveden dana 01.07.2015. godine
T-441e	Naredba, komanda Drinskog korpusa, str.pov. br. 03/156-12, od 13.07.1995. godine, sprečavanja prolazaka muslimanskih grupa ka Tuzli i Kladnju	Uveden dana 01.07.2015. godine
T-442	Zapisnik o saslušanju svjedoka AĆIMOVIĆ DRAGAN, broj: 17-04/2-6-04-2-523/10, od 24.09.2010. godine, Državna agencija za istrage I zaštitu + CD – Audio Aćimović Dragan, KTN-RZ-19/08	Uveden dana 15.07.2015. godine
T-443	Naredba pov.br. 06-68 Komande 1. Zvorničke pbr od 08.07.1995. o postavljanju po ratnoj formaciji u 1. Zvorničku pešadijsku brigadu, u 6. pešadijski bataljon, u potpisu pukovnik Vinko Pandurević	Uveden dana 26.08.2015. godine
T-444	Dozvola za kretanje Komande 1. pb 4. drbr, Trnovo 12.07.1995., u potpisu pukovnik Veletić Stojan, u prilogu: Pregled angažovanja ljudstva, poz.vod čete, mjesec jul.	Uveden dana 26.08.2015. godine
T-445	Zapisnik o saslušanju svjedoka Stević Milorada dat Državnoj agenciji za istrage I zaštitu broj 17-04/2-6-04-2-546/09 od 03.06.2009.godine	Uveden dana 02.09.2015.godine
T-446	Izveštaj o broju nestalih i rtvih iz Srebrenice, 12.januar 2000.godine sačinili Helge Brunborg i Henrik Urdal; Pobijenje tvrdnji odbrane u predmetu Blagojević i drugi od 25.avgusta 2004.godine; Nestali i mrtvi iz srebrenice Izveštaj i spisak iz 2005.godine, Helge Brunborg, Ewa Tabeau i Arve Hetland od 16.novembra 2005.godine; Interni memorandum od 24 jula 2008 godine na bos i na eng	Uveden dana 11.11.2015.godine
T-447	Radna karta oper. org. Komanda Zvorničke PBR. Početak: 01.09.1993., Završetak: 31.12.2015. godine. Vojna tajna, strogo povjerljivo, primjerak br 2.	Uveden dana 18.11.2015. godine
T-448	Sluzbena zabiljeska o prikupljenim podacima u predmetu Tuzilastva KTN-RZ 19/08 broj 17-04/2-6-04-2-668/09 od 04.06.2009. godine	Uveden dana 09.12.2015. godine
T-449	Sluzbena zabiljeska sacinjena na okolnosti razgovora sa zasticenim svjedokom broj T20 0 KTRZ 0003329 12 od 08.12.2015. godine	Uveden dana 09.12.2015. godine
T-450	Zapisnik o saslušanju svjedoka Mitrovic Ivan dat Drzavnoj agenciji za istrage I zastitu broj 17-04/2-6-04-2-547/09 od 03 06 2009 godine + CD	Uveden dana 23.12.2015. godine

T-451	Zapisnik o saslušanju svjedoka Stevanović Save dat Državnoj agenciji za istrage i zaštitu broj 17-04/2-6-04-2-544/09 od 02 06 2009 godine sa prilogom Evidencija prisustva ljudstva izviđačke čete na izvrsavanju borbanih zadataka od mjeseca jula 1995 godine I uvjerenje o datumu ranjavanja Stevanovic Save, Zvornik 03 08 1995 godine broj 05/4-294-95 I spisak ranjenih; Audio snimak Save Stevanović	Uveden dana 23.12.2015. godine Audio snimak uveden 10.02.2016. godine
T-452	Video zapis SM – 102	Uveden dana 10.02.2016. godine
T-453	Izjava svjedoka SM-101, Međunarodni sud za krivično gonjenje osoba odgovornih za teška kršenja međunarodnih prava na teritoriji bivše Jugoslavije od 1991., 14., 15. i 16.08.1995. godine i Transkript od 14.04.2000. godine preveden na engleskom jeziku, ovjeren od međunarodnog tribunala.	Uveden dana 10.02.2016. godine
T-454	Ratni dnevnik, Knjiga br. 3, od 08.03.1995.- 20.09.1995. godine ovjeren i potpisan od Miodraga Dragutinovića; Knjiga prijema za Stojkić Gorana Zdravstvenog centra Zvornik; Zahtjev TBiH upućen Bolnici Foča broj: KTN-RZ 19/08 od 20.11.2009. godine; Zahtjev TBiH upućen Opštoj bolnici Zvornik broj: KTN-RZ 19/08 od 20.11.2009. godine; Dopis Kliničkog centra Istočno Sarajevo, Kliničke i bolničke službe Foča, broj: 01-601 od 01.12.2009. godine; Dopis Opšte bolnice Zvornik broj: 1451/09 od 27.11.2009. godine; Evidencija prisustva ljudstva izviđačkog čete odeljenja, juli 1995. Godine, jedinica 6.p.b. za Stojkić Gorana; Zapisnik o saslušanju svjedoka Stojkić Gorana, TBiH broj: KTN-RZ 19/18 od 02.06.2009. godinem sa priložima (3 fotografije) i Zapisnik o saslušanju svjedoka Stojkić Gorana, TBiH broj: KTN-RZ 19/08 od 07.12.2011. godine.	Uveden dana 10.02.2016. godine
T-455	Zapisnik o saslušanju svjedoka Tanacković Slavoljuba, Ministarstvo sigurnosti, Državna agencija za istrage i zaštitu, Centar za istraživanje ratnih zločina, broj: 16-04/2-6-04-2-817/11 od 29.11.2011. godine.	Uveden dana 02.03.2016. godine

B. SVJEDOCI TUŽILAŠTVA

(a) SVJEDOCI I VJEŠTACI TUŽILAŠTVA BIH

1. Svjedok SM-100 – 24.10.2012. godine
2. Svjedok SM- 110 – 28.11.2012. godine

3. Bašić Radenko – 26.12.2012. godine
4. Stanišić Milan – 30.01.2013. godine
5. Ignjatović Ignjat – 06.02.2013. godine
6. Bujčić Slavica – 13.02.2013. godine
7. Josipović Brano – 20.02.2013. godine
8. Mirković Milisav – 27.02.2013. godine
9. Birčaković Milorad – 06.03.2013. godine
10. Spasojević Marko – 13.03.2013. godine
11. Kostić Vukica – 13.03.2013. godine
12. Josipović Ratko – 20.03.2013. godine
13. Milošević Rajko – 27.03.2013. godine
14. Nikolić Zlatimir – 03.04.2013. godine
15. Milošević Spomenko – 10.04.2013. godine
16. Milošević Mile – 17.04.2013. godine
17. Jovičić Radojica – 24.04.2013. godine
18. Josipović Ljubo – 08.05.2013. godine
19. Tomanić Zoran – 15.05.2013. godine
20. Jokić Boško – 22.05.2013. godine
21. Savić Cvijetko – 22.05.2013. godine
22. Ivanović Dragoslav – 29.05.2013. godine
23. Filipović Srpk – 05.06.2013. godine
24. Ivanović Miloš – 19.06.2013. godine
25. Mitrović Milisav – 17.07.2013. godine
26. Josipović Vitomir- 24.07.2013.godine
27. Vuković Srećko-26.08.2013.godine
28. Ivanović Dragoje- 26.08.2013.godine
29. Grahić Edvin – 11.09.2013. godine
30. Vidović Vladimir-18.09.2013.godine.
31. Milošević Jovan- 25.09.2013.godine.
32. Ivanović Bojo- 02.10.2013.godine
33. Savić Žarko – 09.10.2013. godine
34. Delić Momčilo- 16.10.2013.godine
35. Jović Borisav- 16.10.2013.godine
36. Topalović Dragomir – 30.10.2013. godine
37. Ljubo Gavrić- 06.11.2013.godine
38. Stević Zoran- 06.11.2013.godine
39. Savo Ivanović- 13.11.2013.godine
40. Zdravko Lazarević- 20.11.2013.godine
41. Arsen Jovičić- 04.12.2013.godine
42. Kostić Stevo- 04.12.2013.godine
43. Jović Lazar – 11.12.2013. godine
44. Nikolić Nedeljko – 18.12.2013. godine
45. Erić Mirko – 18.12.2013. godine
46. SM – 104 – 15.01.2014. godine
47. SM – 106 – 15.01.2014. godine
48. Aćimović Srećko- 22.01.2014.godine
49. SM – 105 – 05.02.2014. godine
50. SM- 107 (odustao od mjera zaštite) – Bujčić Vidosav
51. SM-103 (odustao od mjera zaštite) – Jović Ratko
52. SM-108 – 26.02.2014. godine
53. SM-109 – 05.03.2014. godine
54. SM-109 – 12.03.2014. godine – dodatno

55. SM-102 – 02.04.2014. godine
 56. Galić Mihajlo – 09.04.2014. godine
 57. Milošević Bato – 30.04.2014. godine
 58. Josić Vlado-14.05.2014.godine
 59. Birčaković Jovo - 02.06.2014. godine
 60. Josipović Vidosav – 11.06.2014. godine
 61. Vincentius Egbers – 16.07.2014. godine
 62. Jović Vitomir – 23.07.2014. godine
 63. Ivanović Jovan – 24.09.2014. godine
 64. SM-112 – 15.10.2014. godine
 65. Dean Paul Manning – 22.10.2014. godine
 66. SM-113 – 29.10.2014. godine
 67. Trbić Milorad – 11.02.2015. godine
 68. Hasanović Mehmed – 02.12.2015. godine
 69. Svjedok K. B.²³³ – 09.12.2015. godine
 70. Svjedok Z. E.²³⁴ – 09.12.2015. godine
 71. Mitrović Ivan – 23.12.2015. godine
 72. Stevanović Savo – 23.12.2015. godine
 73. Andreas Zurcher – 13.01.2016. godine
 74. SM-101 – 27.01.2016. godine
 75. Stojkić (Ostoje) Goran – 10.02.2016. godine

VJEŠTACI

1. Richard Butler – 07.11.2012. godine
2. Hajdar Mevludin – 05.12.2012. godine
3. Karahasanović Elmira – 19.12.2012. godine
4. Franjić Bruno – 19.12.2012. godine
5. Vještak MacQueen Michael – 26.03.2014. godine
6. Vještak Kešetović Rifat – 10.12.2014. godine

C. DOKAZI ODBRANE

1. DOKAZI ODBRANE OPTUŽENOG STANIŠIĆ OSTOJE

O-I-1	Fotografija Petkovaca učinjena iz	Uveden dana 04.03.2015. godine

²³³ Svjedok uložio izjavu da mu se ime ne objavljuje u odluci na web stranici Suda dana 09 12 2015 godine
²³⁴ Svjedok uložio izjavu da mu se ime ne objavljuje u odluci na web stranici Suda dana 09 12 2015 godine

	vazduha, sa potpisom svjedoka Radović Vaje.	
O-I-2	Evidencija prisustva ljudstva na izvršavanju borbenih zadataka, Komanda brigade, mjesec juli 1995. godine sa potpisom svjedoka Radović Vaje.	Uveden dana 04.03.2015. godine
O-I-3	1. Molba advokata Perić Miloša od 05.03.2015. godine, 2. Dopis broj: 180/2 od 06.03.2015. godine JU Osnovna škola "Sveti Sava," Zvornik, u potpisu direktor škole Petrović Radomir, 3. Dopis broj: 1193/1 od 03.12.2009. godine JU Osnovna škola "Sveti Sava," Zvornik, u potpisu direktor škole Petrović Radomir.	Uveden dana 01.04.2015. godine
O-I-4	Karta – 'Rejon odbrane 6. pešadijskog bataljona zvorničke pešadijske brigade jula 1995. godine,' sa potpisom Dragutinović Miodraga.	Uveden dana 15.04.2015. godine
O-I-5	Vještačenje po vještaku, fotografija, DSC-2393-1, DSC-2421, (izvod iz dokaza T-19)	Uveden dana 22.04.2015. godine
O-I-6	Evidencija prisustva ljudstva Poz.Vod Čete na izvršavanju borbenih zadataka, mjesec jul 1995, sa potpisom svjedoka Nikolić Ljubice i datumom 13.05.	Uveden dana 13.05.2015. godine

O-I-7	Fotografije koje su predočavane svjedoku, 4 fotografije, iz dokaza T-384, fotografija broj 5. Zvornik, petkovci bb, zgrada stare osnovne škole, fotografisano iz pravca prolaznog puta prema zgradi škole. Fotografija broj 6. Prostor između zgrade škole i vanjskog WC(T-384), fotografija broj 71, Viduk sa vrata prostorije (foto broj 69) mjesne kancelarije Petkovci, fotografija broj 78. Viduk sa vrata prostorije (foto broj 69) mjesne kancelarije Petkovci, Snimci doma kulture sa načinjenih sa više strana, fotografija broj 91. Magistralni put Sapna-Zvornik, fotografisano iz pravca Sapne prema Zvorniku, Fotografija broj 92. Magistralni put Sapna – Zvornik, fotografisano iz pravca Sapne prema Zvorniku.	Uveden dana 20.05.2015. godine
O-I-8	Evidencija prisustva ljudstva II čete na izvršavanju borbenih zadataka, Komanda III PB, mjesec juli 1995. godine sa datumom 10.06.2015. i potpisom svjedoka Stević Nikole.	Uveden dana 10.06.2015. godine
O-I-9	Evidencija prisustva ljudstva II čete na izvršavanju borbenih zadataka, Komanda III PB, mjesec juli 1995. godine sa datumom 10.06.2015. i potpisom svjedoka Marjanović Dragana	Uveden dana 10.06.2015. godine
O-I-10	Putni radni list br: 22-1529/95, Zvornik	Uveden dana 10.06.2015. godine
O-I-11	Pripremno naređenje komande drinskog korpusa, strogo pov.br. 01/04-156-1 od 02.07.1995. godine	Uveden dana 23.09.2015. godine

O-I-12	Zapovest komande 1. bratunačke brigade, pov.br. 439-2 od 05.07.1995. godine,	Uveden dana 23.09.2015. godine
O-I-13	Zapovest komande 1. bratunačke brigade, pov.br. 439-2 od 05.07.1995. godine	Uveden dana 23.09.2015. godine
O-I-14	Zahtjev za mobilizaciju autobusa, Sekretarijat ministarstva odbrane, Zvornik, pov. 02-21-3615/95 od 12.07.1995. godine	Uveden dana 23.09.2015. godine
O-I-15	Zahtjev za mobilizaciju autobusa, Sekretarijat ministarstva odbrane, Zvornik, pov. 02-21-3638/95 od 12.07.1995. godine	Uveden dana 23.09.2015. godine
O-I-16	Zahtjev za mobilizaciju vozila za prevoz ljudstva, Sekretarijat ministarstva odbrane, Zvornik, pov. 02-21-3655/95 od 13.07.1995. godine	Uveden dana 23.09.2015. godine
O-I-17	Zapovest za napad na enklavu Žepa, op.br.1, Komanda drnskog korpusa, IKM Krivače, str.pov.br.02/04-158-1 od 13.07.1995. godine	Uveden dana 23.09.2015. godine
O-I-18	Naređenje, Sprečavanje prolaska muslimanskih grupa ka Tuzli i Kladnju, Glavni štab vojske Republike Srpske, str.pov.br.03/4-1629 od 13.07.1995. godine	Uveden dana 23.09.2015. godine
O-I-19	Dopis Komande 1.PLPBR str.pov.broj: 04-520-51/95 od 13.07.1995. godine	Uveden dana 23.09.2015. godine
O-I-20	Naređenje komande 1. bratunačke brigade o pretresu terena, str.pov.br. 453-2 od 14.07.1995. godine	Uveden dana 23.09.2015. godine

O-I-21	Izvještaj o prihvatu i stanju jedinica 28.dKoV Srebrenica, Generalštab ARBiH, broj: 1/825-1744 od 28.07.1995. godine	Uveden dana 23.09.2015. godine
O-I-22	Izjava Bećirović Ramiza, ARBiH, Komanda 2. Korpusa, Odjeljenje službe vojne bezbjednosti, broj: _/95 od 11.08.1995. godine	Uveden dana 23.09.2015. godine
O-I-23	Izvještaj o popuni ratnih jedinica ARBiH, Komanda 28.divizije, broj pov.str. 03-183-231 od 01.07.1995. godine	Uveden dana 23.09.2015. godine
O-I-24	Informacija i naređenje Komande 2. Korpusa str.pov.br. 02/1-604/123, Tuzla, od 02.07.1995. godine	Uveden dana 23.09.2015. godine
O-I-25	Obavijest sa sjednice Predsjedništva opštine Srebrenica održane dana 09.07.1995. godine u 19,00 casova, RBiH, Opština Srebrenica, Predsjedništvo, broj: 01-/95 od 09.07.1995. godine	Uveden dana 23.09.2015. godine
O-I-26	Izvještaj baziran na debriefingu o Srebrenici, Wind, Assen, 4.oktobra, 1995	Uveden dana 23.09.2015. godine
O-I-27	Izvještaj o doturu UBS i MTS u enklave Žepa i Srebrenica, RBiH, Generalštab Armije RBiH, Štab armije, broj, 1-1/7-169, Kakanj, 28.05.1996. godine	Uveden dana 23.09.2015. godine
O-I-28	Transkript Nova Footage – Colonel Karrwmans/General Mladić, Meeting 1 in Bratunac	Uveden dana 23.09.2015. godine
O-I-29	Kompilirani video-zapis "Srebrenica 95" od 5 minuta do 6 minuta, 18 sec	Uveden dana 23.09.2015. godine

O-I-30	Rješenje o penzionisanju Stanišić Ostoje, Zavod za penzijsko i invalidsko osiguranje Republike Srpske, Filijala Bijeljina, lbo: 1072011960, od 11.03.2015. godine	Uveden dana 23.09.2015. godine
O-I-31	Nalaz i mišljenje vještaka prof dr Radovanović Svjetlane, demografski vještak, Beograd 2015.godine; Naredba za vještačenje data od strane advokata Perića od 16.06.2015.godine; Radna biografija dr Svetlane Radovanović; Zapisnik o utvrđivanju identiteta Delić Izeta broj 107/14 od 13.06.2014.godine, Tuzla	Uveden dana 11.11.2015.godine
O-I-32	Karta – 'Rejon odbrane 6. pešadijskog bataljona zvrničke pešadijske brigade jula 1995. godine,' sa potpisom Dragutinović Miodraga. Analiza rukovodne nadležnosti Stanišić Ostoje i Milošević Marka u događajima jula mjeseca 1995. Godiner u rejonu Zvornika – izvjestaj vojnog vjestaka – Prof dr Bozidar Forca, Sarajevo 2015. Godine.	Uveden dana 18.11.2015. godine
O-I-33	Ratni dnevnik, knjiga broj 5 Zvrničke brigade od 12 05 do 15.10.1995. godine	Uveden dana 23 03 2016 godine
O-I-34	Izvod iz dnevnika operativnog dežurstva, IKM Kitovnice broj 00760268	Uveden dana 23 03 2016 godine
O-I-35	Tri fotografije sa likom Ostoje Stanisica iz razlicitih vremenskih perioda u maloj plavoj koverti	Uveden dana 23 03 2016 godine

**D. SVJEDOCI I VJEŠTACI ODBRANE OPTUŽENOG
STANIŠIĆ OSTOJE**

	Ime i prezime svjedoka	Datum svjedočenja
1.	Radović Vajo	04.03.2015. godine
2.	Aćimović Miladin	11.03.2015. godine
3.	Perić Radosav	11.03.2015. godine
4.	Jovanović Zoran	18.03.2015. godine
5.	Čelić Milomir	01.04.2015. godine
6.	Maksimović Lazar	01.04.2015. godine
7.	Radović Boro	08.04.2015. godine
8.	Babić Milan	08.04.2015. godine
9.	Dragutinović Miodrag	15.04.2015. godine
10.	Lazar Gotovac	22.04.2015. godine
11.	Radenko Petrović	22.04.2015. godine
12.	Nikolić Ljubica	13.05.2015. godine
13.	Deurić Mirko	13.05.2015. godine
14.	Goran Ristić	20.05.2015. godine
15.	Milenko Bujić	20.05.2015. godine
16.	Beatović Drago	27.05.2015. godine
17.	Stanojević Milan	27.05.2015. godine
18.	Stević Nikola	10.06.2015. godine
19.	Marjanović Dragan	10.06.2015. godine

VJEŠTACI:

1. Radovanović Svetlana 28.10.2015. godine
2. Forca Božidar 11. i 18.11.2015. godine

**E. DOKAZI ODBRANE OPTUŽENOG MILOŠEVIĆ
MARKA**

(a) DOKAZI ODBRANE OPTUŽENOG MILOŠEVIĆ MARKA

O-II-1	Naredba, R BiH, Štab vrhovne komande oružanih snaga, Sarajevo, str.pov.broj: 02/398-2 od 16.03.1993. godine	Uveden dana 23.09.2015. godine
O-II-2	Obavještenje o rezultatima pregovora o demilitarizaciji Srebrenice, R BiH, Štab vrhovne komande OS R BiH, str.pov. 02/520-2 od 20.04.1993. godine	Uveden dana 23.09.2015. godine
O-II-3	Naređenje, Pripreme za izvođenje ofanzivnih b/d, R BiH, Generalštab Armije, broj: 1/825-84 od 17.06.1995. godine	Uveden dana 23.09.2015. godine
O-II-4	Obavještenje po aktu GSS AR BiH broj: 1/825-564 od 28.06.1995. godine, AR BiH, Komanda 28.diviziji, Odsjek obavještajnih poslova, str.pov.broj: 02-06/95 od 29.06.1995. godine	Uveden dana 23.09.2015. godine
O-II-5	Čestitka, Uspješno izvedena diverzantska b/d, AR BiH, Komanda 2.korpusa, str.pov.br. 02/1-670/4, Tuzla, od 28.06.1995. godine	Uveden dana 23.09.2015. godine

O-II-6	Informacija o borbenim rezultatima jedinica i komandi 28.dKoV.2.korpusa ARBiH, ARBiH, Komanda 2.korpusa, str.pov.br: 04/1-105-603, Tuzla, od 08.07.1995. godine	Uveden dana 23.09.2015. godine
O-II-7	Akt komande 2. Korpusa, Odjeljenje službe vojne bezbjednosti, broj: 06-101-197-7/95 od 11.09.1995. godine	Uveden dana 23.09.2015. godine
O-II-8	Akt, Republika Srpska, MUP, Kabinet ministra, broj: k/p-1-415/95 od 13.07.1995. godine	Uveden dana 23.09.2015. godine
O-II-9	Spisak ratnih zlocinaca koji su vrsili ratne zlocine na području opštine Bratunac, Srebrenica, Milici Vlasenica i Skelani broj 00678851	Uveden dana 23.03.2016. godine
O-II-10	Akt komande 28. Divizije strogo pov broj 04-84/95 od 02 06 1995 godine u potpisu Nijaz Mašić	Uveden dana 23.03.2016. godine
O-II-11	Akt MUP-a Republike Srpske broj 02-932/95 od 27 04 1995 godine	Uveden dana 23.03.2016. godine
O-II-12	Akt MUP-a Republike Srpske broj 02-1123/95 od 09 05 1995 godine	Uveden dana 23.03.2016. godine
O-II-13	Akt MUP-a Republike Srpske broj 02-1187/95 od 13 05 1995 godine	Uveden dana 23.03.2016. godine
O-II-14	Akt MUP Republike Srpske broj 02-1271/95 od 22 05 1995 godine	Uveden dana 23.03.2016. godine

O-II-15	Akt MUP Republike Srpske broj 02-1440/95 od 02 06 1995 godine	Uveden dana 23.03.2016. godine
O-II-16	Akt MUP-a Republike Srpske, kabinet ministra broj k/p-416/95 od 13 07 1995 godine	Uveden dana 23.03.2016. godine
O-II-17	Akt MUP Republike Srpske broj rjb-303/95 od 13 07 1995 godine	Uveden dana 23.03.2016. godine
O-II-18	Akt CJB Zvornik broj 12-6/08-520/95 od 16 07 1995 godine	Uveden dana 23.03.2016. godine
O-II-19	Akt MUP-a Republike Srpske, kabinet ministra broj 05-2038/95 od 14 07 1995 godine	Uveden dana 23.03.2016. godine
O-II-20	Izvjest. 28.Divizije, strogo POV, br 04-113/95 od 30 06 1995 godine	Uveden dana 23.03.2016. godine
O-II-21	Operativni izvjestaj 28.Divizije br 04-114/95 od 30 06 1995 godine	Uveden dana 23.03.2016. godine
O-II-22	Izjava predstavnika civilnih vlasti 07-27/95 od 17 07 1995 godine	Uveden dana 23.03.2016. godine
O-II-23	Pregled opštine Srebrenica, opštinski stab CZ br 04-45/95 od 11 01 1995 godine	Uveden dana 23.03.2016. godine
O-II-24	Naredba glavnog štaba VRS, strogo POV br 03/4-1616 od 11 07 1995 godine u potpisu general Ratko Mladić	Uveden dana 23.03.2016. godine

O-II-25	Naredba komande Drinskog Korpusa br 03/157-7 od 15 07 1995 godine, u potpisu Radislav Krstic	Uveden dana 23.03.2016. godine
O-II-26	Komanda Drinskog korpusa, strogo pov br 03/156-11 od 13 07 1995 godine	Uveden dana 23.03.2016. godine
O-II-27	Fotografija br 16, fotografija br 13 od 27 02 2013 godine	Uveden dana 23.03.2016. godine
O-II-28	Fotografija br 1 (Sudija Mira Smajlovic), fotografija br 2 (adv Tomo Visnjic), fotografija br 3 (adv Miodrag Stojanovic), fotografija br 4 (sudija Robinson), fotografija br 5 (sudija Zoran Bozic), fotografija br 6 (set fotografija)	Uveden dana 23.03.2016. godine
O-II-29	Sluzbena Zabiljeska Armije RBiH, komanda 2. Korpusa od 05 08 1995 i 03 08 1995 godine	Uveden dana 23.03.2016. godine
O-II-30	Izjave svjedoka SM – 101 br 15-173/95 od 03 08 1995	Uveden dana 23.03.2016. godine

(b) SVJEDOCI ODBRANE OPTUŽENOG MILOŠEVIĆ MARKA

Redni broj	Ime i prezime svjedoka	Datum svjedočenja
1.	Ivanović Stevan	01.07.2015. godine
2.	Nikolić Dušan	01.07.2015. godine
3.	Aćimović Dragan	08.07.2015. godine
4.	Stevanović Momčilo	08.07.2015. godine
5.	Milošević Stamenko	15.07.2015. godine
6.	Erić Milenko	15.07.2015. godine

7.	Lukić Drago	26.08.2015. godine
8.	Radović Vinko	26.08.2015. godine
9.	Stević Milorad	02.09.2015. godine
10.	Jokić Željko	02.09.2015. godine
11.	Savić Đorđo	09.09.2015. godine
12.	Avramović Branko	09.09.2015. godine
13.	Lazić Jelenka	16.09.2015. godine
14.	Lazarević Mila	16.09.2015. godine

**F. ZAJEDNIČKI SVJEDOCI ODBRANE
OPTUŽENOG STANIŠIĆ OSTOJE I MILOŠEVIĆ
MARKA**

	Ime i prezime svjedoka	Datum svjedočenja
1.	Tanacković Slavoljub	02.03.2016.
2.	Krstić Rade	02.03.2016.
3.	Hajduković Milisav	09.03.2016.
4.	Željko Marko	09.03.2016.
5.	Požarac Ljubo	16.03.2016.
6.	Trifković Milan	16.03.2016.

G. DOKAZI I VJEŠTACI SUDA

(a) DOKAZI SUDA

S-1	Nalaz i mišljenje vještaka Ćemalović dr Omera od 20.04.2013. godine, zajedno sa medicinskom dokumentacijom za svjedoka Jovanović Živorada	Uveden dana 15.05.2013. godine
S-2	Nalaz i mišljenje vještaka Ćemalović dr Omera i Golijan dr Radojke, zajedno sa medicinskom dokumentacijom za svjedoka Jovanović Živorada od 25.06.2014. godine	Uveden dana 09.07.2014. godine
S-3	Fotografija 'Širi izgled doma sa zadnje strane,' 'Snimak prednjeg dijela doma kulture snimljeno iz pravca Lopara,' sa potpisom svjedoka Deurić Mirko, i datumom: 13.05.2015.	Uveden dana 13.05.2015. godine

(b) VJEŠTACI SUDA

1.Vještak Ćemalović Omer – 15.05.2013. i 02.07.2014. godine

2.Vještak Golijan Radojka – 09.07.2014. godine